

130 VIII 27



3239019206899



13

IVAN OLBRACHT
SPIŠY
V

IVAN OLBRACHT

ANNA
PROLETÁŘKA

ROMÁN

*Januária Sivalová
1930.*

1928

NAKLADATELSTVÍ FR. BOROVIČ V PRAZE

MLADÝ PÁN

Jestě večer onoho prvního dne k ní přišla do kuchyně milostpaní. Onoho prvního dne, kdy Anna došla s lepenkovou krabicí, v níž byla její výbava, z vesnice na Pelhřimovsku na Masarykovo nádraží, a pobíhající neklidně jako zabloudilý štěně hlukem neznámých ulic, doptávala se na Václavské náměstí a na číslo 33. Přišla k ní pět hodin po tom, co se Anna seznámila se sedmi pokoji Rubešova bytu a se dvěma jeho východy, co se naučila, jak se rozsvěcují plynová kamna, spouští na záchodě voda a zavírají dveře na řetízek.

Milostpaní měla v ruce balíček novinových výstřížků. Stanula v nadraté důstojnosti svých paděsáti let nad rusovlasou služičkou a řekla jí:

„Anna, jste nezkušené venkovské děvče a nevíte, co je Praha. Nezaměstnávám ze zásady pražských služek, protože jsou všechny zkažené. Čekají vás tu velká nebezpečí, na která vás chci v zastoupení vaší matky upozorniti. Kdybych vám je všechna chtěla vylíčiti, snad byste mi ani neuvěřila, ale přečtěte si tohle to!“ Milostpaní položila na kuchyňskou tabuli svazeček novinových výstřížků. „Přečtěte si to dobře!“, řekla milostpaní skoro vyhrůžně a pokračovala: „Teď vás slečna naučí, jak se odestýlá, pak umyjete od večere nádobí a pak si budete moci jít spat. Na řetízek se dnes zamykat nebude, milostpán má schůzi a přijde pozdě domů. Pojdte!“

Slečna Dadla, sedmnáctiletá černá krasavice, učila v ložnici Annu odestýlat.

„Vidíte, Pelhřimovačko! Takhle... a takhle...“

a takhle... a podhlavničku, bums! semhle. Noční košili takhle do polovičky obrátit na ruby a prsy na peřinu, aby se mohlo hezky vklouznout do rukávů. Takhle! Mamá musíte dát každý večer na noční stolek sklenici s vodou, vidíte, tuhletu... počkejte, teď ne, až pak si ji natočíte! A kdybyste v ní snad ráno něco viděla, co vypadá jako zuby, tak se toho nezděste, to budou opravdu zuby. To uvidíte v Praze ještě jinčí zázraky."

Pak šly do pokoje slečny Dadly. Ten byl celý růžový. Malování bylo růžové, nábytek byl růžový, stužky na pokrývkách, polštářích, poduškách a prádle byly růžové a velký medvěd z hnědého plyše, který seděl v rohu na růžovém fotelu, měl růžovou stužku kolem krku. Celý pokoj voněl voňavkami.

"V ostatním kvartýře vévodí mamá. Ale tohle je můj pokojíček, tady komanduju já a to je o mnoho horší. Oči na štopky! Peřinky natřást takhle, pěkně! Noční košilku sem, čepeček vedle, na nočním stolečku bude vždycky zrcátko a manikýra. To je tohle! Tohle je, dívko z Pelhřimova, toaletní stoleček a to tu umyvadlo. Ty lahvičky a kelímky si moc dobře pamatujte jak stojí, zítra si to prostudujete, teď jste ještě nějaká moc vyjevená, a jak nebude všechno v pořádku, tak přijde příšerný braigl. Teď si můžete s pánem Kristem jít... Anna se jmenujete, že?"

"Ano, prosím!"

"To krásné čtení o Kisovi a Landrum vám mamá dala?"

Anna nerozuměla a slečna se tvářila tak, že

Anna nevěděla, říká-li něco velmi důležitého, či tropí-li si z ní žerty. A byla z toho celá úzkostlivá.

"I to se rozumí, že dala," řekla slečna Dadla, "máte to tam v kuchyni na táfli, to dostává u nás každá. To si přečtete, holka, to máte moc fajn čtení, po tom dělá každá alespoň čtrnáct dní dobrotu. Kdyby vás z toho snad rozbolel břich, tak si ráno přijďte, dám vám tabulku čokolády."

Slečně tančily v černých očích veselé jiskřičky a v koutcích úst jí seděl smích. Působilo jí zřejmě mnoho potěšení, dívati se na bezradnou venkovanku s rusými copy a v barchetových šatečkách s vykasanými rukávy, na služtičku s vystrašenýma očima a rozumějící tak málo z toho, co se s ní dalo.

Slečna Dadla se zasmála. Vesele a hezky. Skoro tak hezky, jako se Anna smávala se spolužačkami ve škole.

"Chceš?" řekla a zase se zdálo, jako by to říkala kamarádka z vesnické dvoutřídky. Otevřela zásuvku nočního stolku a vyňala odtud balík čokolády, ulomila kus a dala Anně: "Tu máš, ať se máš královsky."

"Zaplať pán bůh! Rukulíbám!" vyhrklo vděčně z překvapené Anny.

"No, můžete si jít, Andulo!" Ale to už nebyla kamarádka z druhého oddělení, ale slečna, která je zvyklá poroučeti.

Anna domyla v kuchyni nádobí, složila je do police a paní stavitelová Rubešová se ještě třikrát na ni přišla podívat. A pak šla Anna spat. Do kumbálku vedle koupelny, jehož dlouhý, úzký okno s umělým mřížováním vedlo na chodbu.

Kumbálek byl maličký, půl čtvrtá kroku do čtverce, ale byl čistě vybilén a měl u stropu elektrické světlo. Kdyby nebyla Anna tak vyčerpána dojmy dne, bylo by se jí tu líbilo. Ale její utrpení ještě neskončilo.

Sedla na pelest postele, a poslušná, jala se pročitati výstřížky novin, které jí přinesla paní Rubešová. A ty byly plny úděsů, strašidel a krve. A ve všech byla oklamaná a oloupená a povražděná služebná děvčata, a hrůza a hrůza.

V Paříži žil Landru, och, skutečný ďábel s tváří hezkého muže, a lákal do své vily dívky, aby je tam vraždil, a jejich rozřezané mrtvoly spaloval v kamnech. Anna viděla ty nahé mrtvoly a viděla kalužiny krve téci stružkami až pod dveře, a viděla Landryho, jak s očima krví podlitýma a s ústy sešklebenými brousí nůž, a ten nůž skřípěl a vrzal po suchém brusku, až po zádech svrbělo, a viděla strašlivého vraha, jak s vykasanými rukávy klečí u peci, ozářen jejich rudou výhní, a cpe do ní nohy a ruce a prsa a hlavy, a těm ženským hlavám hořely vlasy a škvařily se tváře a cenily zuby na toho, kterého chtěly milovati.

V Uhrách žil muž jménem Kis. Byl v Czinkotě klempířem a ženám se líbil pro své vzdělání a jemné způsoby. Ale běda té, která se jím dala okouzlit a překročila práh jeho bytu. Neboť zde se proměnil klempíř v pekelného řezníka, který dívku sevřel koleny jako jatečné kozle a podřezal jí hrdlo. A dívky, jichž modré oči byly ještě ve smrti vyčítavé, cpal do plechových sudů a sudy

letoval a odnášel do sklepa, měně jej v hrůzyplný hřbitov.

V Praze byli také Landruové a Kisové, číhali na dívky u Masarykova nádraží, na Václavském náměstí a ve všech ulicích, přicházeli k nim s úsměvy, vyznávali lásku a slibovali manželství. Ale to vše jen proto, aby je mohli oloupiti, připravit o spořitelní knížky a učiniti do smrti nešťastnými.

Anna seděla na pelesti postele, zabořená do výstřížků z „Národní Politiky“ a její modré oči byly vyděšeny stejně tak jako oči milenek klempíře Kise. Vysoko u stropu svítla elektrická žárovka a činila malý, obílený pokojík chladným, ztrnulým a bezkrevným, jako zsinalá těla Landruových obětí.

Tehdy Anna pochopila celou hrůzu svého osudu. Stůsněný dech a zneklidněné nervy jí to sice pravily již odpoledne, když vystoupila z vlaku do černého potoka lidí, tušila to již, když s lepenkovou krabicí pod paží se proplétala hlukem ulic, ale celý osud pochopila teprve nyní. A najednou jí bylo líto jejich baráku, jejich teplého baráku s proláklou střechou, spravovanou prkénky z bedniček a reklamními tabulkami cikorkových továren a požárních pojišťoven. Bylo jí líto veselých mezí, kde pásala mamincinu kozu a selské krávy, topolu v končinách a nafových ohniček, u nichž, pytel přes hlavu, sedávala s pasáčky a husopaskami. Bylo jí líto maminky a opilého tatínka zedníka a pěti malých sester. Tak strašně líto. Rozšněrovávala si boty a plakala. Svlékala se a každý kousek jejich vesnických šateček byl pokropen slzami. Štulila se do postele, peřinu

přetáhla přes hlavu a štkala a štkala. Strašně se bála a strašně se jí stýskalo. Neusnula do rána.

„No, Anna, čtla jste, co jsem vám půjčila?“ zeptala se jí ráno milostpaní.

„Ano,“ zašeptala bledá Anna.

Paní stavitelová obcházela kuchyní, kývajíc velkými ňadry pod županem. Pohládila ostrým dotekem prostředníku věci, včera Annou omyté, dívajíc se, neuvízla-li na prstu mastnota či prach; otvírala a zavírala poličky; prohlížela, jak jsou otevřeny kohoutky plynového vedení a hoří-li správnými plaménky.

„Čistota je hlavní věc, Anna!... A vždycky všechno pořádně zavírat, to není jako na venkově, v Praze je moc prachu a sazí... Za chvíli donesete milostpánovi snídaní, ukáží vám, jak si to přeje. V devět hodin se zeptáte, kdy bude chtít snidat slečna. Kdyby ještě spala, nebuďte jí a jděte zticha!“

A pak přešla milostpaní k hlavní věci:

„O těch svědcích nezkušených dívek jste tedy četla?“ Tvář paní Rubešové nabyla mateřsky starostlivého výrazu. „Dejte si pozor! Andulo, dejte si pozor! Jste mladá a já jsem povinována vaší matce varovati vás. Zrovna tady vedle v domě se stal podobný případ. Holka se pak ze zoufalství utopila. Jemu dali dva roky a zjistili, že to už je jeho osmý zločin. S holkami z domu žádné kamarádění! To je vždy počátek všeho zlého. A vůbec s nikým! Budete-li chtít v neděli odpoledne do kostela, můžete jít, čtete-li ráda, máme mnoho hezkých knížek. Držte se hezky v rodině. Pak se vám nemůže nic stát a bude to jen k vašemu dobrému.“

mu. U mně se můžete mnoho naučit. Nejen v hospodářství, to se rozumí samo sebou, ale chci si vás i jinak všimnout, abyste se uměla chovat. Takovou službu, jako u nás, byste těžko hledala. Milostpán je slavný stavitel a já jsem z vysoké úřednické rodiny. Můj nebožtík tatínek byl okresním hejtmánem. Neříkám to proto, že by nám na někom záleželo, ale abyste věděla, u koho sloužíte. Mne brzy poznáte. Jsem místopředsedkyní ‚Českého srdce‘ a neznám větší radosti, než prokazovat lidem dobrodiní. Mám ráda lidi a jsem hrdá na to, že hodní lidé mají rádi mne. Také vás budu mítí ráda, budete-li hodná. Budu vás pokládati za člena rodiny a bude vám u nás dobře. Ani mně není příjemné měnit služky, a budete-li poslušná a pilná, najdete u nás navždy zaopatření, jakého byste těžko jinde hledala.“

Na rozbolavěnou Annu padala tato slova jako chladivý balsám. Měla už jednou v životě ten hojivý pocit. Doma, v pelhřimovském kostele při kázání, když pan farář zavřel smolnou oponu za ohňovými hrůzami pekel a rozhrnul blankytné závěsy nebes, za nimiž byl jas a hudba archandělů. A tak se také zde dověděla Anna, že není jen peklo služek, do jehož plechových sudů a řeřavých kamen přijdou všechny dívky chtivé a neposlušné, ale také věčný ráj služek, jenž čeká na ty, kdož jsou pilné a poslouchají.

„Rozuměla jste, Andulo, vidíte?“ řekla vlídně milostpaní. A dodala přísně: „Poslouchat a žádné kamarádšofty! A s domovnicí také žádné řeči!“

„Ne, milostpaní, jistě ne!“ odpověděla Anna vděčně a upřímně.

„No!“ řekla milostpaní. „Je sedm hodin, milostpán bude vstávat. Jděte pro housky! Je to vedle v domě, řekněte jen, že jste od nás a oni již budou vědět!“

Paní stavitelová měla se svým varováním pravdu a Anna měla během příštích dnů mnoho příležitosti přesvědčiti se o tom. Praha je mlýn. Jakýsi čertovský mlýn, kde všechno víří a mele se, všechno řinčí a drnčí. Nikdo se v něm nevyzná a všechna jeho lákadla jsou tu jen proto, aby v zápětí způsobila nějakou mrzutost. Díváš-li se na Václavském náměstí na průvod reklamních lahví, kterým dole čouhají nohy i s kusem mužských kalhot, což vypadá tak zábavně, že se ti chce vyjízdnouti smíchem, tu zcela určitě do tebe někdo vrazí, až zavravoráš. Žasneš-li u výkladní skříně na Můstku nad rozkošnou dámou, opravdu jako skutečně živou, a nad její překrásnou šněrovačkou, která sahá až ke kolenům, vyrazi ti někdo brašnu s brambory a ty abys je honila po chodníku mezi nohama chodců. Uskakuješ-li na Příkopě před elektrickou, můžeš býti jista, že ti za zády zahouká automobilová trubka a ty se tak polekáš, že div nevrázíš do ručního vozíku, který kdosi tlačí proti tobě. A křičí-li někdo na tebe: „Nemáš oči, Náno pitomá?“ — můžeš býti ráda, že se nestalo nic horšího. Milostpaní měla pravdu: Bylo lépe držeti se doma.

Proč také odcházeti, když doma bylo bezpečí, blahobyt a hodní páni? Jedla do sytosti a skoro

totéž, co stavitelovi, a práci, o mnoho těžší práci, byla Anna zvyklá z domova a od sedláků. Milostpaní byla přísná, ale měla dobré srdce. Byla členkou lidumilného spolku a žebrák nikdy nezazvonil u jejích dveří, aby nedostal hrnec kávy s krajícem chleba nebo něco od oběda. Pohled na bídu paní stavitelovou dojímal. Dojímal ji opravdově.

„Tolik bídy je na světě!“ říkala s povzdechem. „Tolik hrozné bídy, milá Anna! A je tak krásné, můžeme-li ji alespoň trochu mírniti a prokazovati lidem dobrodiní. Jsem šťastna, že jsem v poměrech, že tak mohu. Je to má jediná radost. Vždyť sama vidíte, jak málo mám jinak ze života. A kdybych mohla, dávala bych ještě více. Snad po mně alespoň vděčná upomínka zbude. A to je příjemný pocit. Teď jsme si dobyli samostatnosti,“ dodávala milostpaní, „teď snad bude lépe. Jen co se zahojí ty hrozné válečné rány.“

Anna poslouchala se sklopenýma očima a projížděla jí vlna vděčnosti k osudu, který ji dovedl k paní tak dobré.

S milostpánem vůbec nebylo potíží. Přecházel čtyřikrát denně předsíní, zavalitý, s prošedivělou, do hola ostříhanou hlavou, krátce stríženou bradkou, se sokolským odznakem na chlopni kabátu. Anně neporoučel, rozkazoval jen milostpaní. Časné ráno odcházel, pozdě večer se vracel a doma se zdržoval jen hodinku po obědě. Přečetl si noviny a trochu se pomazlil se slečnou Dadlou. Bylo viděti, že jí má rád. Ale i to mazlení bylo jen jaksi letmo, jako by si byl vědom, že na ně nemá mnoho kdy a že je třeba mysliti na jiné věci. Vzal ji za

ramena, zadíval se jí do očí a popleskal ji po lopatce, jako se laskáme s koněm.

„Nu, jak se máš, hříbě?“

Nosil jí voňavky, krajky, punčochy a hedvábí. Ale často zapomínal věci v kapse a Anna je ráno nalézala v jeho koženém kabátě. Někdy si mezi obědem vzpomněl, podíval se s úsměvem na slečnu a řekl, jakoby mimochodem:

„Dnes vydělal táta nějaké krejčary. Co ti má koupit?“

Anebo říkal, pleskaje jí po zádech:

„Ty jsi moje holka, víš? Nu, mlč, přivedu ti prince, budeš-li hodná. Opravdovského prince. Ale dva roky ještě musíš počkat.“

Se slečnou nebylo již tak snadno vyjít jako s milostpánem. Sekyrovala s prádlem. Milovala své věci, mazlila se s nimi a šlo-li o její, neřekla nikdy jinak než kalhotky, košilka, župánek, kraječky. Kladla si je před zrcadlem přes rameno, přihlázovala si je mazlivě na ňadra a otírala se o ně tvářemi, jako by byly živé. Netrpěla, aby někdo něčemu jejímu ubližoval nebo se k tomu nechoval dosti uctivě. Ale ani ona neměla zlé srdce a hodinu poté, co se sršícíma očima hodila po Anně nedobře vyžehleným živůtkem, přišla, nevědouc už c tom, s čokoládou nebo s pralinkami.

„Chceš?“ A vypadala při tom jako kamarádka ze školy. „Ale mamá to neříkej! . . . Ne, mamá to neříkejte, Anna, řekla by, že vás kazím.“

Ostatně měla slečna příčinu Anně neubližovati. Někdy navečer, když paní stavitelová odešla do schůze „Českého srdce“, objevovala se slečna

Dadla v kuchyni ve svých nejkrásnějších šatech, lakových střevicích a nejlepší kloboučku.

„Jdu na chvilku k přítelkyni. Mamá to neříkejte, Andulo,“ říkala ledabyle. Ale když se půl hodiny před matčíným příchodem vracela domů, přistupovala k Anně a černé oči se jí rozhořely. „Ani slova, Anna! Tatínek by mne zabil!“ U dveří svého pokojíku se ještě obracela: „Dám vám moc krásnou spodničku.“

Ale slečna Dadla nebyla jediným dítětem stavitelových. V bytě byl pokoj, který byl nedávno obýván. Když Anna nastoupila službu, voněl ještě cigaretami, pomádou na vlasy a mladým mužským tělem. Na nočním stolku bylo utroušeno ještě kousek popelu a ležely tam „Sport a hry“ a rozevřené číslo „La Vie Parisienne“. Ten pokoj působil na Annu zvláštní přitažlivostí. Působil na ni tajemstvím.

„Či je to, milostpani, pokoj vedle salonu?“ ptala se paní stavitelové, když spolu vařily oběd.

Paní stavitelová se na Annu pátravě podívala.

„Slušný člověk se neptá, Anna, pamatujte si to! Čeká, až mu sami povíme, co pokládáme za vhodné . . . Ale není nejmenší příčiny neřici vám to: Je to pokoj mého syna Čestmíra. Odjel . . . do Paříže.“

Paní stavitelová protahovala u kuchyňského stolu slaninou zajíce. Za chvilku nechala práce a jala se přecházeti kuchyni. Brala do ruky brzy to, brzy ono, zřejmě bezúčelně, a byla stále k Anně obrácena zády. Zastavila se u kuchyňského okna a hleděla do dvora. Vytáhla ze županu kapesník

a vysmrkala se. Pak se vrátila k zajíci. A když Anna pozdvihla od misníku s knedlíkovým těstem oči, viděla, že milostpaní pláče. Po tvářích jí tekly slzy.

Anna se velice polekala a paní stavitelová zpozorovala, že na ni děvče hledí.

„Měla jsem dva syny, Anna,“ pravila. „Starší mi zahynul ve válce. Muž ho s velkou námahou dostal do Vídně do ministerstva, a já jsem děkovala bohu za to, že nemusí na frontu. Myslila jsem, jaké štěstí nás to nepotkalo. Zemřel mi tam na zánět ledvin . . . teď by už byl architektem.“ Veliké slzy stékaly s tváří paní stavitelové na zaječí hřbet a ruka odložila protahovačku s kouskem slaniny, aby sáhla po kapesníku. „Život je ukrutný a vy se máte dobře, Anna . . . Vždyť já si nemám ani komu požalovat. Muž zná jen svoji práci a Dadlinec nechci kazit její mladý život. Nemám si ani komu požalovat! A to je ze všeho to nejtěžší.“

Anně bylo milostpaní velice líto a bylo jí samotné do pláče. Ale Anna ovšem nemohla vědět, že paní stavitelová pláče nejen pro syna zemřelého ve Vídni, ale také pro syna Čestmíra. Nikdo jí ještě nepověděl, že mladý pán prohrál s ruskou emigrantkou, kněžnou Kovalevskou, za čtvrt roku jmění, které by Anninu tátovi i se sedmičlennou rodinou stačilo k dobrému životu do smrti, že padělal na tatínkovo jméno za dvakrát sto tisíc směnek, že utekl s Varvarou Nikolajevnou do Německa a tam že ho teď dává pan stavitel hledati soukromými detektivními ústavy. A Anna nevěděla, že slzy paní stavitelové Rubešové platí nejen dvěma

synům, nýbrž i nejstaršímu jejímu dítěti, Zdeňce. Neboť tato hrdá měšťanská dcera se zamilovala na ples techniků do chudého, souchotinářského studenta a když stavitel vyřkl své neodvratné: „Ne!“, tu ona, povahou po otci, proti němu postavila své stejně tvrdé: „Ano!“ Bez jediné slzy snesla políček a příštího jitra odjela se svými šperky a spořitelními knížkami z dětských let k milenci do domku jeho rodičů, vesnických pekařů v Posázaví. Byla plnoletá. A když všichni mocní známí z úřadů, na něž se stavitel obrátil, řekli: „Litujeme, pane staviteli, ale násilím nelze,“ a on chtěl ve spořitelnách zadržeti alespoň výplatu peněz a dokázati, že jsou jeho, tu chytří posázavští pekaři postavili bohatou dědičku pod ochranu okresního týdeníku a důvěrníka národně sociální strany. Pražské socialistické listy dodaly pak už to ostatní. Stavitel zuřil. Teď umíral Zdeňčin muž ve švýcarském Davosu na souchotiny a jeho mladá žena tam byla s ním. Toho všeho se dověděla Anna až později. A nemohla ovšem také tušiti, že její milostpaní každého rána za prvního rozbřesku vylézá z postele a tápe na nočním stolku u mužovy hlavy, aby mu z náprsní tobolky kradla padesátikoruny, a není-li to možné, alespoň dvacetikoruny, že je střádá a posílá do Davosu, aby ulehčila umírání zeti, kterého viděla jen jednou v životě; na žofínském plesu.

Annina milostpaní šťastna nebyla. I ta jediná radost, její dobré srdce, jaksi selhávala.

Anna se pamatuje na výstup, který jí hluboko otrásl.

Vařila tenkrát oběd a milostpaní řídila cosi v saloně. Někdo venku zvonil a Anna šla otevřít.

Před dveřmi stála chudá žena s balíkem.
„Je paní Rubešová doma?“ zeptala se a hlas se jí chvěl.

„Je. Mám ji něco vyřídít?“

Ale cizí žena přitlačila na dveře, otevřela si je a prošla kolem Anny do předsíně. Jala se chvatně otvírati dveře po dveřích a nahlížeti do pokojů. Anna pospíchala za ní.

„Paní, to nesmíte, to nesmíte!“ šeptala a popotahovala ji rozpačitě za rukáv.

Ale cizí žena dospěla již do salonu a stála před milostpaní.

„Vy jste paní stavitelová Rubešová, že ano?“

„Copak si přejete? Copak tu máte co dělat?“ řekla milostpaní přísně a pánovitě.

„Hned vám řeknu, co si přeju a co tu mám co dělat.“ Na ženě hlase, který se marně snažil býti klidným, bylo viděti, že je velmi rozčilená. „Poslala jste mi z ‚Českého srdce‘ tuhle ty kalhoty a tuhle ty dvě hlávky zelí, a jdu vám je vrátit.“ Žena položila na stůl uzlík a ten se rozevřel a bylo viděti staré milostpánovy kalhoty a dvě hlávky zelí. Posunula je blíže k paní stavitelové: „A pak si ještě přeju vám říci tohle: Že pliju na vaše dobrodiní.“ Ženin hlas se zbarvil vášní. Milostpaní zbledla bělostí otylých. Uhýbala před hořícíma očima, před čelem nastaveným a připraveným každé chvíli vyraziti vpřed. „Nechceme dobrodiní, chceme právo!“ křičela žena. „Víte, kdo je můj muž? Byl pětatřicet let zedníkem u vašeho muže

a jeho otce. A teď ho váš muž vyhodil na dlažbu, protože je už starý, zedřený, reumatický a chromý a protože z něho už není co vyssát. Úrazovka mu odepřela každý nárok a když se před týdnem za vašim mužem dobelhal na stavbu, dal ho váš odvěst strážníkem. Podívejte se, vy dobročinná milostpaní!“ Žena rozepiala vyrudlou halenu, shrnula ji přes rameno a ukázala nahé záloktí bez svalstva, jen kost, pokrytou kůží. „To se mi také stalo u vás na stavbě a vyplácejí mi dvaatřicet korun měsíční renty. Co já ještě mohu vydělat? Scípáme hladý. A vy si myslíte, že to spravíte starými kalhotami a hlávkou zelí! Moc dobře jste si to se svým mužem rozdělili! On nám dře kůži s těla a vy nám posíláte staré kalhoty, aby naši nahotu nebylo tak tuze vidět. Plijeme vám na vaše dobrodiní! Právo chceme! Ale to vy nám nedáte!“

„Co chcete, paní?“ zajíkala se paní stavitelová. „Neznám vás vůbec a neposlala jsem vám to já, ale ‚České srdce‘. Proč mně to povídáte? Je to hrozné, vím, ale co já za to mohu?“ Paní stavitelová bojovala se slzami.

„Co za to můžete?“ Žena ta slova křičela a na vpadlých tvářích jí vyrazily rudé skvrny. „Kdo vám vydělal na všechny tyhle vaše nádherné salony? Kdo vám vydělal na voňavky, kterými smrdí celý váš byt? Odkud mají vaši kluci peníze, které probíjejí s kurvami? Vy za nic nemůžete!“ Skřípalo to vzteklým smíchem. „Toť se rozumí, vy za nic nemůžete!“ Šplýchlo to štitivým opovržením. „A pročpak tak asi myslíte, že nás váš muž odírá? Pro sebe? Známe ho pětatřicet let, milá paní, a

víme, jak žije, jak se šatí, co jí a pije. A holky ho také moc nestály. Vodíval si je do kanceláře přímo od karbu nebo od štuku a přidával jim za to pět-ník na hodinu. To pro vás nás dřel!" Cizí žena hodila v půlkruhu po salonu očima a ty se proměnily ve dva vrhače plamenů, které spalovaly vše, čeho se dotkly. „A pro tohle všechno!" křičela a metala vášnivě svůj ukazovák proti pohovkám, křeslům, soškám, obrazům, bibelotům a vitrinám. „Pro tohle! Pro vás! Pro vás!" Postupovala proti paní stavitelové a ta, vyděšená a bledá, couvala krok za krokem do kouta k ebenovému podstavci, na kterém stála alabastrová socha svalnatého — zedníka. „Kdo vám na tohle všechno vydělal? To já a můj muž! To byly naše peníze! To je krev mého starého! To je moje mléko!" Žena v halence ještě nezapnuté se bušila do plochých ňader. „Těhle těch prsou, mléko těch prsou, o které jsem okrádala vlastní děti, abyste mohla být tlustá vy!"

„Paní, prosím vás..." šeptala paní stavitelová. „Prosím vás, paní, já opravdu za nic nemohu... vždyť já vás ani neznám..."

Žena se rozkašlala.

Vyděšená Anna ji mírně popotahovala za rukáv:

„Paní, prosím vás..."

„A mou tloušťku mi nevyčítejte, paní," omlouvala se paní stavitelová. „Mne samotnou mrzí nejvíce, věřte mi. Dělán proti ní, co mohu a jim velmi málo, to vám zde Anna může dosvědčit."

Ženin kašel přešel v křečovitý smích. Ten chvilku křičel salonem. Ale smích se zase brzy

změnil v kašel. Trhavý a vyčerpávající. Sípala a v prsou ji hvízdalo.

Anna ji vytrvale popotahovala za rukáv.

„Paní, prosím vás..."

„Máš pravdu, holka," řekla jí unaveně cizí žena. „Vždyť ona je hloupá. Nerozumí z toho ani slova, co jí tu říkám. Věří tomu sama, že za nic nemůže... Vždyť ona léčí svoji tloušťku v Karlových Varech... A má dobré srdce!... Dobře si to se svým mužem rozdělili!"

Šla ke stolu a vytáhla loktušku, na níž ležely kalhoty a zelné hlávky. Kalhoty zůstaly na stole, ale dvě hlávky se skutálely na koberec a zabořily se do jeho vysokých rásní.

Šla.

Ale ve dveřích se ještě obrátila. Pozdvihla proti paní stavitelové hubenou pěst a hlas jí opět zpevněl:

„Mám doma patnáctiletého kluka. Ten nás pomstí!"

„Paní, paní, prosím vás..." říkala neúporně Anna.

Ale vyčerpaná zedníkova žena šla již bez pobízení.

Anna za ní zavřela dveře předsině. Pak se vrátila do salonu, aby uklidila staré milostpánovy kalhoty a dvě hlávky zelí. Uprostřed pokoje stála paní stavitelová, bledá jak ta alabastrová socha zedníka, a upírala před sebe oči, v nichž byla lítost, ponížení, stud a spravedlivý hněv.

Anna odešla do kuchyně. Také Anna byla bledá, chvěla se a bylo jí do pláče. Jaká nespra-

vedlnost!, říkala si. Jaká křivda na milostpani! Anna se styděla. Styděla se za cizí ženu. Ale když po ní chtěla hoditi tvrdým slovem, nedokázala toho. Což i ona nevěděla, jak to vypadá u zedníka, není-li práce a nechce-li kramář uvěřiti již ani čtvrtky zlomkové rýže? Ale mohla za to její milostpaní, že je na světě bída, zmrzačení zedníci a zoufalé ženy? Jak těžké je to všechno! Jak strašně těžké v tom Babylonu, který se jmenuje Praha. A jak bylo všechno lehčí a prostší u nich doma v baráku!

U předsíně cvakl zámek, otevřely a zavřely se dveře a do kuchyně nahlédla slečna Dadla. Vracela se z anglické hodiny.

„Kde je mamá?“

„V saloně, slečno,“ řekla Anna a zabušilo jí srdce.

Slečna šla do salonu. Ale když z matky nedostala slova, vrazila zase do kuchyně.

„Co se to u nás zase stalo?“ vybuchla.

„Ježíš Maria, slečinko...“ a Anna se chytila za rusé skráně a teprve teď našla slova a všechno slečně vypověděla.

Slečna vyběhla z kuchyně a vrazila do salonu.

„Vyflákej se na tu svou hlbou humanitu!“ křičela na matku. „Stokrát jsem ti to už říkala! Co z toho máš? Jen vzteky a nevděk! Proč jste ji nevyhodily? Proč jsi nedala zavolat policii? Zatelefonuju tatínkovi, ať ji dá okamžitě zatknout. Tatínek už bude vědět, kdo to byl! Stokrát jsem ti už říkala, aby sis vzala komornou! Co mohla jiného očekávat od toho venkovského telete? Žijeme

jako hokynáři! Náš byt je jako průchodní dům a do našeho salonu smí každá zednice! Tady máš svou posranou humanitu! Tady máš své pitomé šetření na služkách!“

Slečna Dadla křápla salonovými dveřmi až se omítka zatřásla. Šla do milostpánovy pracovny a telefonovala odtud s otcem. A pak odešla do svého růžového pokojíčku a také zde bouchla dveřmi.

Anniny oči vyjadřovaly údiv.

„Vy jste viděla, Anna,“ řekla příští den při vaření milostpaní, „jakou vděčnost člověk má za všechnu svoji dobrou vůli a pán za to, že je živí!“ Řekla to trpce. Bylo viděti, že jí to mrzí. „A co ta ženská povídala, není vůbec pravda. Máme-li něco, není to z jejich práce, na té člověk jen prodělává, ale z dodávek, které pán dostal.“

Anna mlčela.

„S Dvořáčkou nemluvíváte?“

„Ne, milostpaní.“

„S Mařenou ze třetího poschodí také ne?“

„Také ne, milostpaní!“

Paní Dvořáková byla domovnice. A Mařena sloužila u vrchních inspektorů. Anna ji znala od vidění. Potkávala ji v domě a několikrát se s ní setkala u pekaře. Byla to taková veselá a rozpustilá holka. U pekaře svazovala děvčatům dohromady zástěry, lehtala je stěblem na krku a nakazila posléze svým smíchem celý krám. Anna ji vlastně dříve slyšela než viděla. Když ráno uklízela a měla zotvíraná okna, tu také Mařena dvě poschodí nad ní uklízela a otvírala okna. Mařka si při práci zpívala. Ne prozpěvovala, ale její „pardálové“, „líste-

ček dubový“ a „libeňský most“ vysoko ječely čtyřpatrovou krychli dvora, neboť zpívala své písničky celému domu a bylo viděti, že by je nejraději zpívala přes střechu činžáku celému Václavskému náměstí a přes domovní bloky celé Praze. Anna se zastavovala u okna, schovávala se za záclonu a poslouchala. Bylo jí také veselo a usmívala se. „Libeňský most“ dovedla již pobroukávati spolu. Běžela-li Mařena dolů schody, brala vždy tři stupně najednou a šla-li s někým, pištěly všechny chodby jejím smichem.

„To je zase ten blázen ze třetího poschodí, ta je, myslím, také ta pravá,“ říkávala milostpani, když se Mařena jako hromobiti hnala kolem etavitelových dveří.

A paní Dvořáková, domovnice, slyšíc hluk, vyběhala rozzlobeně ze své světničky.

„Co je to tu zase za rámus?“ Ale když shlédla Mařenu, zmizel jí s tváře hněv a jala se láteřiti jen na plano: „Ty potvoro neřádna, sakramentská! Takovou ti tu líznu koštětem!“ A skočila za dveře pro pometlo a plácla jím Mařenu po zadnici. Mařena vyškvikla, chytla se za hyždě a vyrazila s chechtotem z domu na Václavské náměstí.

Jednou ráno, když šla Anna nakupovat a zrovna, když za sebou zaklapla dveře předsíně, srázila se s Mařenou.

Ta k ní přistoupila a hezky se usmála:

„A co ty, pěkná blondýno, smrdíš pořád doma u baby? Pojď, sbalíme nějaké kluky a někam půjdeme.“

Anna se začervenala a sklopila oči.

Mařena se smála.

„Vašeho Míšu ještě nenašli? Ne? Holka, to je frajer! Holka, to je ti správný frajer!“

Anna nevěděla rozpaky kam pohleděti.

„A co říkala tvá baba, když jí tuhle Nechlebka tak hezky hrála? ... No ... nevíš, kdo to je stará Nechlebová? ... No ... ta s tím zelím a pánovými kalhotami přece! To čubrníš, co? Jo, má milá, my s Dvořandou víme všechno!“

Anně bylo, jako by stála na řeřavém uhlí a čím více se kamarádka smála, tím více ona červenala.

Mařena, nemohouc se dočkati odpovědi, sběhla se schodů. Ale na odpočívadle se zastavila a Anně, která ještě stála přimrazená na místě, se smála do obličeje:

„Ty jsi mi, myslím, ještě nějaké moc velké trdlo.“

Chechtala se, až se prohýbala.

Nikoli, Anna se nestýkala s nikým a s nikým nemluvívávala. „Bože, vy máte krásné vlasy, slečno!“ říkali jí „U Šenfloků“ ve výčepu, kam chodila před večerí pro dva půllitry černého piva, a ona klopila oči, červenajíc se a zarytě mlčíc na všechny otázky. „Á, to je ta pyšná!“ usmíval se na ni sklep-mistr v bílém kabátě, když od ní brával sklenice, aby je natočil. A když jí v průjezdě oslovil hoch nadějným: „Kampak, slečno?“, srázela hlavu hluboko do ramen a utíkala, až jí kecala z půllitrů černá pěna na zástěru. Kromě za nákupy nevycházela z domu. Není věru oč stát. Pracuje-li člověk od šesti hodin ráno do devíti večer, a nepřispíší-li si, do deseti, je rád, položí-li se a spí, až ráno milost-

paní křikne do komůrky své zpěvavě: „Anna!“ Neboť marně klepatí na dveře si milostpaní již odvykla a někdy ani to: „Anna!“ nepomáhá a je potřeba zacloumati spící ramenem: „Hej . . . Anna . . . neslyšíte? Vstávat!“

V neděli odpoledne jí milostpaní půjčovala knížky. O příbězích z husitských válek, o českých bratřích, a pak o Sherloku Holmesovi, Leónu Cliftonovi a Nicku Carterovi. Po těch Anna nemohla nikdy dlouho do noci usnout a ještě z postele se chodila přesvědčit, je-li dobře zapiat řetizek u dveří. Ale v milostpánově knihovně byla ještě jedna krásná kniha, básně o jaru, o měsíci nad rybníkem a o sladkobolných pocitech v srdci. A ta v Anně budila vzpomínky na mateřidouškovou mez v končinách, barák se spravovanou střechou a pět sester. V trafice, kam chodila milostpánovi pro doutníky, kupovala pohlednice s jezírky a zapadajícím sluncem, které bylo z opravdivého zlata, a psala na ně básně z té knihy a posílala sestřím a přítelkyním od sedláků. Trochu jako vzpomínku a trochu, aby se pochlubila. Slečna Dadla měla také knížky. Měla je schovány ve skříni mezi prádlem. „Nečtěte ty blbiny pro malé děti,“ řekla jednou v neděli odpoledne Anně, „půjčím vám něco lepšího. Ale před mamá ani muk a číst jen, když není doma!“ Slečniny knížky byly zcela jiné. Bylo v nich mnoho obrázků elegantních pánů a polonahých či nahých dám a když je Anna po prvé prohlížela, červenala se. Ale když se dala do jejich čtení, viděla, že jsou mnohem zajímavější než líčení husitských válek a příhod slavných detektivů. Někdy byly takové,

že se až hlava zatočila a bylo třeba přejeti si rukou po rozpálené tváři, projíti se po kuchyni, otevřít okno a hluboko vdechnouti chladný vzduch. V jedné byl krásný obraz: Elegantně ustrojený pán držel v náruči dámu. Byl to syn ocelářského krále a ona byla choť jednoho vyžilého vévody. Paní byla jen v košilce a krajkových kalhotkách a s levého ramene se jí svezla stužka, takže bylo viděti ňadro. A pod obrázkem byl nápis: „Miluji, miluji tě!“ sténal Joe a tiskl jí na svá mužná prsa.“ Anna se na ten obrázek často a dlouho dívala. A do jejích modrých očí se pokládal teskně měkký výraz. Bude také ji, Annu, někdy někdo tisknouti na mužná prsa a sténati: „Miluji, miluji tě?“ Seděla na nízké stoličce mezi dřeseem na mytí nádobí a kuchyňskou tabulí, pod žárovkou, spuštěnou na provazci až k jejímu čelu, a její oči utkvivaly v dále. Neboť ten obraz voněl pokojem mladého pána. Voněl pomádou na vlasy, cigaretovým tabákem a tajemstvím. Přejde mladý pán? Přejde Joe? Neboť ona ho milovala.

On skutečně přišel? Nebyl to tedy sen a on skutečně zazvonil u jejich dveří?

V Anně se zarazil dech a poznala ho ihned.

Stál před ní na lýkové rohoži před dveřmi předsíně. V šedém svrchníku, v měkkém klobouku, amerických rukavicích a moderních botách. Stál zde mladičký, krásný, zajímavě hledý a s modrým stínkem pod očima krásnýma a hlubokýma. Za ním v uctivém postoji uztrnuli dva starší pánové.

„Je mamá doma? Jsem Čestmír Rubeš. Vy jste nová služka?“

Jeho hlas zazněl pevně a jasně.
„Nikdo, prosím, není doma. Milostpaní se slečnou odešly do města,“ zajíkala se Anna.
„Bitte!“ pokynul německy oběma pánům a již kráčel sebevědomě předsíní přímo do svého pokoje. Oba pánové za ním.

„Kdyby se vrátila mamá,“ řekl cestou Anně, aniž na ni pohlédl, „řekněte, že jsem přijel.“ A zmizel ve svém pokoji.

Anna stála v předsíni.

Bylo to jako zjevení. Jako náhlá záře, vpadlá do stavitelova bytu. Anna hleděla na červený běhoun, po němž kráčel, a zdálo se jí, že se tudy táhne stříbrná světelná nit, která ústí do klíčové dírky jeho pokoje.

V kuchyni čekal na Annu dres s teplou, mastnou vodou a nádobím. Bylo třeba jít po práci. Ale té půl či tři čtvrti hodiny, které byla ještě sama doma, byla roztržitá a několikrát vyšla do předsíně, zda se snad přece jen neotevrou dveře pokoje mladého pána a on jí něco neporučí. A vždy jí silněji zatepalo srdce.

Pak cvakl zámek a přišla slečna Dadla, v ruce plno balíčků. Anna jí šla naproti.

„Slečno, je tu mladý pán,“ šeptala.

„Jaký mladý pán?“

„Pan Čestmír.“

Slečna jaksi přivřela víčka a podívala se stranou. Neřekla nic a šla do růžového pokojíčka.

V několika minutách zde byla milostpaní.
„Milostpaní, je tu pan Čestmír,“ hlásila Anna a její hlas se tiše smál.

„Kde? Kde?“ vyrazila ze sebe milostpaní.

Její oči se rozšířily a celá její zvodlá tvář omládlá, zkrásněla dokonce růžovostí, která se jí nahrnula do tváří.

„Ve svém pokoji, milostpaní, je tam s nějakými pány,“ odpovídala radostně Anna.

Paní stavitelová hodila Anně do náruči balíčky a spěchala k synovým dveřím.

Vzala za kliku. Ale bylo zamčeno. Klepala.

„Mírku, Mirečku! Otevři! To jsem já, maminka!“
Její hlas zněl mladě a byl hlasem milenky.

Dveře se otevřely a paní stavitelová padla na prahu do náruči synovi.

„Mirečku!“ zajásala.

Za chvíli prošla kuchyní slečna. Převlékla se zatím a učesala. Také ona zaklepala u mladého pána:
„Hej, Mišo, otevři, ty starý flamendře!“ volala s veselostí, na niž bylo viděti, že jest strojená.

Ale nezdržela se u bratra déle, než by se s ním mohla pozdravit. Vyšla z jeho pokoje a odebrala se přímo do milostpánovy pracovny. Telefonovala odtud s otcem.

Do kuchyně přiletěla milostpaní. Přiběhla, ona, jejíž každý pohyb byl pomalý a důstojný, přiběhla jako dívka a byla plna náhlé radosti ze života a pružnosti. Její oči mladistvě zářily.

„Anna, vždyť on ještě nejedl,“ sdělovala důvěrným polohlasem a byla zřejmě velmi rozhořčená nad tím, jak se taková věc mohla vůbec státi.
„Je od rána na cestě. Ale teď honem, prosím vás, Andulo, honem! Nemůže čekat až na večeři. Koupte u řezníka tři bifteky, z prostředka a hezky vy-

soké, u Čadila vezmete krabici humrů, mladý pán je rád. A majonézu. Vezměte si na ni hrniček! A láhev vína, mladý pán pivo nepije, u Čadilů už vědí, jaké pívá. Ale prosím vás, honem, běžte, jak nejrychleji umíte.“

Anna letěla.

Když se udýchaná vrátila s nákupy, škvařila doma milostpaní máslo, opékala brambory a krájela cibuli.

„Tak, tak, Anna! Teď jděte do pokoje mladého pána prostřít! Tři přibory! Pak skočíte těm cizím pánům pro pivo.“

Anně vstoupila do tváří červeň.

„Ano, milostpaní!“

Šla s tlukoucím srdcem a když brala za kliku pokoje, chvěly se jí nohy.

Pokoj byl plný světla a modravého kouře.

Mladý pán ležel na otomanu, upíral oči ke stropu a kouřil cigaretu. Na čínské popelnici po jeho boku bylo plno cigaretových nedopalků. Byl oblečen v kabátek z lehkého černého hedvábí se šňůrami a na nohou měl trepky. Annina příchodu nevzal na vědomí. U stolu seděl cizí pán a četl si v nějaké knížce. Druhý stál opřen o skříň a prohlížel si Annu.

Prostírala stůl ubrusem a oči upírala na mladého pána. Bože, jak byl krásný! Bože, jakou bleudou, smutnou tvář měl! Anna si velmi přála, aby na ni pohlédl. Jen na malou chvilku. Tak velice si toho přála, až se tím přáním celá zachvívala. Ale mladý pán upíral oči ke stropu a jeho oči byly černé a teskné a bylo viděti, že se jimi dívá někam

daleko a že se jimi dívá na něco velmi krásného a smutného.

Anna pokládala talíře a stříbrné přibory a ubrousky a myslila si: „Pohlédne na mne? Ach, jestli jen na mne pohlédne?“ Ale mladý pán na ni nepohlédl. Pohlížel na ni jen cizinec od skříně a Anna si všimla, že má mračný a sprostý obličej.

Pak přišla do pokoje milostpaní...

Pan stavitel se vrátil až večer. O něco dříve než obyčejně, ale dal na sebe dlouho čekat. Šel přímo do své pracovny. Zdržel se tam minutu a pak zazvonil na Annu.

„Kde je milostpaní?“

„U mladého pána.“

„Kde je slečna?“

„Ve svém pokojíčku, milostpane.“

„Zavolejte mi ji.“

Milostpán byl vážný a úsečný jako vždy.

Slečna Dadla šla k tatínkovi. Pohovořili spolu chvíli. Pak slečna vyšla, zaklepala na Čestmírovy dveře, vyvolala jednoho z Němců a dovedla ho do otcovy pracovny. Vrátila se do svého růžového pokojíčku, posadila si na stůl plyšového medvěda a převazovala mu na krku růžovou stužku, věnujíc té práci jaksí více pozornosti, než si zasloužila. Milostpán rokoval s cizincem dlouho. Když byli hotovi, vyvolal si německý pán onoho druhého do před síně, poradili se o čemsi, pak si jeden z nich oblékl svrchník a odešel. Druhý se vrátil do pokoje pana Čestmíra.

Večere byla zamračená a posupně tichá. Večeřelo se v jídelně; jen milostpán, milostpaní a

slečna. Milostpaní byla ještě růžová, snad červe-
nější než prve, ale jásavého lesku v očích již ne-
měla. Před milostpánem nebylo nikdy možno mít
jásavý lesk v očích.

Po večeri Anna v pokoji mladého pána stlala.
Jeho postel; druhé lože upravovala na pohovce.
To již byla milostpaní opět zde. Seděla u stolu,
měla položeny své tlusté ruce na synových krásných
a jemných a hleděla mu něžně do očí. Přerušili
právě rozmluvu, ve které před Annou nechtěli
pokračovati. Mlčeli. Vedle nich seděl nad knížkou
německý pán, hovorů nerozuměl a ničeho si ne-
všímal. Také jeho si nikdo nevšímal. Anně byl pro-
tivný a nemohla pochopiti, co zde chce, když vidí,
že překáží.

Pak ještě umyla Anna nádobi a šla spat. Ale ne-
mohla usnouti. Mladému pánovi hrozilo nějaké ne-
bezpečí. A v tomto domě se něco zle tajemného
dalo, čemu nerozuměla. Mladý pán potřebuje po-
moci. A ona leží ve tmě své komůrky a hledí ke
stropu, nedohlédajíc ho. Kdykoli bylo něco třeba
udělati, byla vždy při tom, i doma i zde, udělej!
udělej!, ale teď jí nevolal nikdo. Co se to
zde vůbec dalo? A proč se dnes v ložnici
svítilo? Ano: V ložnici u milostpánů se svítilo.
Anna za noci několikrát vstala a tichounce po-
otevřela dveře komůrky. Vždy se o tom znova pře-
svědčila. A toto světlo, pronikající klíčovou dírkou
a házející žlutavou skvrnku na protější stěnu před-
síně, a tato skvrnka, živoucí, a přece nehybná a tichá
jako celý dům, byly nedobré a zlověstné. Mladý pán
potřeboval pomoci. Potřeboval pomoci jako některá

z jejich malých nemocných sester, když u nich v ba-
ráku svítila přes noc petrolejová lampička a Anna
přikládala na rozpálené dětské čelo studené ob-
klady. Dnes její pomoc odmítali. Proč? ... Oči
mladého pána na ni hleděly smutně a teskně. Také
jí bylo smutno a teskno. Neboť ho milovala.

Ráno slyšela první zavrznutí dveří a vyskočila
z postele.

Ale jak to dnes vypadala její milostpaní? Byla
bílá a zvadlá a její vyhaslé oči byly červené. Její
pohled se Anninu vyhýbal.

„Dojdete do Vodičkovy ulice k Bergrovi pro
mandlové rohlíčky!“ řekla a nepodívala se při tom
na ni.

Anně bylo milostpaní líto. Proč se na ni nepo-
dívala? Také milostpaní trpěla pro mladého pána.
Anna šla.

Dole v průjezdě, před domovním bytem, stála
paní Dvořáková a Mařena s nákupní brašnou. Ma-
řena, jak uviděla Annu, hned se k ní připojila. Bylo
viděti, že na ni čekala.

„Váš Miša je doma, že?“ vpadla rovnou do věci.

„Ano,“ zašeptala Anna.

„Ti dva, to jsou berlínští detektivové, že?“

Anna pokrčila ustrašeně rameny. Detektivové?
Vzpomněla si na Leóna Cliftona, Nicka Cartera a
Sherloka Holmesa.

„To se rozumí.“ řekla Mařena, „že jsou to ber-
línští detektivové ti dva, co vypadají jako honáci.“

„Detektivové?“ šeptala Anna.

„No. Copak ty nevíš, že ho už čtyři měsíce hle-
dají?“

„Ne.“
„Copak ty nevíš, že Miša vyfouk vašemu starému dvakrát sto tisíc?“

„Ne.“
„Fuít!“ zahvízdla. „To tak ty vůbec nic nevíš, ty balíčku! A jak to bylo včera u vás?“

Anna vypravovala to málo, co věděla, a Mařena ji přerušovala desítkami otázek. Ještě to a ještě to chtěla vědět.

„No, jo,“ řekla Mařena, „už je to tak.“ A divila se: „Copak ty opravdu o Rubešových klucích nic nevíš? Celá Praha je zná, noviny o nich psaly, jen ona nic neví! Panečku, to byli dva pardálkové, Mišenka a Ferdáček! Ti uměli roztáčet Prahu! Miša měl už v šestnácti letech s jednou z Vinohrad dítě. Ti kluci nebyli tak těžcí, co stáli peněz. Ale Miša je pašák. Jednou ode mně dostal na schodech po hubě.“ Mařena se smála. „Pojď,“ řekla, „já tě kousek vyprovodím!“ Anna s ní šla jako v polosnách a Mařena se vzrušovala sensační novinou: „Náš dům patří vaší babě. Dokud mohla, tak si na něj vypůjčovala. Ale pak jí na to stavitel kápl, udělal strašný brajgl a Mišenka měl po paradě. Ferdáček, ten domu ještě užil, ve Vídni se s oficíry uflámoval. Tak začal Miša dělat dluhy. Tenkrát byl zrovna zamilován do jedné ruské — kněžny. To víš, člověče, to známe, to je tady každá. Taková flundra omalovaná to byla, očíhla jsem si ji jednou, když spolu vystupovali u Lyonského domu hedvábím z automobilu. To víš, že stála prachy. No, a když už maminka nic neměla, tak padělal na tatínkovo jméno za dvě stě tisíc směnek a vzal do zaječích.

Váš starý to dal soukromému detektivnímu ústavu ‚Oko‘ a když zjistili, že si mladý pán s kněžnou brali pasy do Německa, dal pátrat v Berlíně.“

Mařena s Annou dospěly před cukrářský krám ve Vodičkově ulici. Před jeho prahem se ještě zastavily.

„To ho zatkli?“ ptala se ustrašeně Anna.

„Ale kde!“ řekla Mařena. „Copak soukromí detektivové mohou někoho zatýkat? To přece smí jen státní policie.“

„Tak proč s nimi šel?“

„Že mluvís! Proč s nimi šel! Copak já vím, jak to bylo? Nejspíše jednou ráno, když byl ještě s kněžnou v posteli, k němu přišli a řekli mu: ‚Mladý pane, ráčejí s námi do Prahy, nebo jinak máme rozkaz oznámit policii, že foukli panu otcí dvakrát sto tisíc!‘ Co měl dělat?“

„A co kněžna?“

„Bože, holka, ty máš starosti!“ zlobila se Mařena. „Nejspíše hrozně brečela, že už má po prachách a že bude musit zase za animírku.“

Anně bušilo srdce.

„A co bude teď, Mařenko?“

„Co mi říkáš Mařenko? Já jsem Máňa. Co bude teď? Jó, má milá,“ protahovala Máňa slabiky, „to je moc těžká věc. To víš, že ho zavřít nedají! Ale možná, že vím akorát, co bude teď.“ Máňa ztlumila tajemně hlas a povytáhla do výše obočí: „Miša pojede do Ameriky! . . . To se tak s keřasskými synáčky dělá, když nesekejí dobrotu. Jak ti dva fizlové od vás dnes nejsou pryč, tak můžeš na to vzít jed, že pojede do Ameriky. Dovezou ho do

Hamburku, koupí mu listek, strčí ho na loď a s pá-
nem bohem, synáčku, pozdravuj tam hezky a živ
se sám!... Už jo, Ando, už to máš tak!“

Anna stála na chodníku a upírala před sebe oči.
Lidé do ní vráželi, ale nepozorovala toho. Tu řekla
Máňa:

„To jdeš Míšovi pro cukroví, viď? No, jdi, ba-
ličku, nebo bude stará mlít pantem. Já už také
musím. Nazdar! Zítřka na tebe počkám.“

Anna koupila mandlových rohlíčků a utíkala
domů, co měla dechu.

Milostpán byl ještě doma a přístrojila mu v jí-
delně snídaní. Pak nesla dva šálky kávy a mandlové
rohlíčky do pokoje mladého pána.

Mladý pán byl ještě v posteli. Na židli seděl de-
tektiv. Ne ten čtenář, který zde spal, ten vyšel na
chodbu zakouřit si, ale onen druhý, který si večera
od skříně Annu tak nepříjemně prohlížel. Mladý
pán kouřil v posteli cigarety. Byl oblečen v py-
jama z pruhovaného hedvábí. Byl krásný. A zase
se díval smutně ke stropu.

Anna mu postavila na noční stolek snídaní.
Zahleděla se na něho.

Vzpomíná na kněžnu, řekla si a bylo jí ho líto.
Na ruskou kněžnu! A myslila si: Proč mu zabraňuji?
Proč mu ji nedají, když mají tolik peněz? Jak by
to bylo všechno jednoduché a prosté! Ubohý mla-
dý pán!

A tu se na ni mladý pán podíval. Pohled jeho
velikých očí spočinul vteřinu na jejích rusých vla-
sech a odtud se svezl na její ňadra. Cosi se mu
mihlo na rtech. Cosi sotva znatelného, co bylo sla-

bounkým úsměvem, mávnutím ruky a vzdechnutím
zároveň.

Anně se rozhouřilo srdce a do hlavy jí stoupala
krev. Cítila, jak jí mladý pán pohladil po vlasech a
po ňadrech. Cítila to jasně a tak tělesně, že jí dro-
bounké vlnky proběhly zády. A mladý pán se usmál!
Ano: Úsmál se! A Anně se chtělo přiskočiti k němu
a sevřít mu ruku a říci mu: „Ach, mladý pane,
řekněte mi, co mám udělati, abyste byl vesel? Ach,
řekněte, řekněte, a já udělám vše, co si budete
přáti!“ Ale mladý pán se již zase díval ke stropu
a Annino srdce se utišovalo.

A když dávala kávu detektivovi, řekla si: „Ach,
ty padouchu jeden!“ A myslila si: „Jestlipak by to
co pomohlo, kdybych si teď došla do kuchyně pro
černý nůž a vrazila ti jej do krku?“

Odcházela odtud jen nerada a ještě, zavírajíc
dveře, se ohlédla po mladém pánovi. Ale již na ni
nepohleděl. Jeho bílá ruka s dlouhými prsty okle-
pávala do čínské popelníčky popel cigarety.

Anna uklízela byt. A obraz mladého pána byl
s ní. Zotvírala okna a vzduch pohyboval záclonami.
Slyšela, jak Máňa ve třetím poschodí nad ní ječí
„Listeček dubový“. Anna zde byla sama. Pan sta-
vítel již odešel, ale — a to bylo divné — ani milost-
paní nebyla doma a Anna marně vzpomínala, kam
tak časně mohla jít. Když dávala do pořádku salon,
zarazila se. Zdálo se jí, že z hostinského pokoje,
z toho nejodlehlejšího, slyší jakési podivné zvuky.

Otevřela tam dveře. Poděsila se.

Na podlaze ležela milostpaní. Obličejem k zemi,
kývala hlavou, až se vždy čelem dotkla koberce a

vyrážela tlumené skřeky, které vycházely jako z hrobu: „Hú... úú...“

Polekaná Anna k ní přiklekla:

„Milostpaní, Ježíš Maria, milostpaní!“

A tu k ní paní stavitelová obrátila ztrhané oči. A její bílá otylost byla ubohá a ošklivá jako u mrtvoly. Její prošedivělé vlasy, rozčuchané a bez lesku, vypadaly jako odpadek z popelníku.

„Jako kámen... jako kámen...“ vydechovala ze sebe těžce. „Ú... úú...“ a třeštila na Annu oči.

„Pro Ježíše Krista, milostpaní, vzpamatujou se jen na chvíličku, než dojdu pro slečnu.“

Tu paní stavitelová jako by pochopila. Zvedla těžce svoji malátnou tloušťku a pomalu se vztyčila.

„Ne... Dadlinku ne...“

Doklopýtala k šezlongu a těžce, celou tíhou do něho dopadla, až zaskřípěla péra.

„Jako kámen... vždyť on je jako kámen, Anna...“

Anna pochopila, že jde o pana stavitele. Bylo jí úzko. Stála nad milostpaní a nevěděla si rady.

„Jděte si po své práci, Anna...“ šeptala unaveně paní stavitelová. „Nestarejte se!... Jste hodné děvče, Anna...“

Anna šla.

Toho dopoledne byl ve stavitelově domě neobvyklý ruch. Ale takový těžký a ponurý, jako před vynášením mrtvoly z domu. Máňa měla asi pravdu. Do bytu byly přineseny dva velké cestovní vaky a detektivové střídavě kamsi odcházeli a odkudsi přicházeli. Milostpaní přecházela jako v mátohách mezi pokojem mladého pána a ostatním bytem a chvílemi

se zastavovala v kuchyni, aby něco poručila a mrtvě pozdvihla pokličky. „Trochu víc marjánky, Anna!“ řekla, ale ta slova přicházela jako z dálky a bylo viděti, že nemají nic společného ani s majoránkou, ani se skopovým, ale s čímisi docela jiným. Jako by na něco čekala. Na něco, co přicházelo, aby ji zalehlo. Snad proti tomu mohla bojovati, ale nenapadlo ji, že by mohla. Snad před tím mohla utíkat, ale nepokoušela se o to. Čekala jen s vyděšenými očima na to, co se krok za krokem blížilo. Odjžděl jí syn, její život, a nebylo nikoho, kdo by ji chtěl pomoci. A její dnešní pobývání v synově pokoji a její pomoc při skládání vaků, to bylo strojení do rakve a loučení se před přibitím víka.

Oběd byl smutný. Pan stavitel obědval se slečnou v jídelně, milostpaní zůstala s mladým pánem a sama jej obsloužila. Detektivové jedli někde mimo dům. Po obědě se milostpaní a slečna strojily a milostpaní při tom plakala slzami již klidnými, které jí velikými proudy stékaly po bílých tvářích. Milostpán seděl v jídelně u neuklizeného ještě stolu, kouřil doutník a tvářil se, že čte noviny. Pak přišel šofér s detektivem pro vaky a milostpaní se synem a slečnou vyšly z pokoje mladého pána. Anna stála v předsíni, aby se naposledy na něho podívala.

Šel s matkou po červeném běhounu předsíně.

U dveří jídelny se milostpaní zastavila.

„Jdi se, Mišenko, rozloučit s tatínkem, jdi, mé dítě!“ zaprosila.

Mladý pán váhal.

„Jdi, miláčku! Mrzelo by tě to jednou, že jsi mamince nesplnil její poslední přání.“

Tu mladý pán otevřel dveře a řekl s prahu zdvo-
řile a obřadně:

„Poručím se vám, pane staviteli!“

Z jídelny se odpověď neozvala.

Mladý pán s milostpaní a slečnou odešli. Za-
klaply za nimi dveře předsíně a tento zvuk, krátký
a tupý, udeřil Annu po srdci.

Stála v šeré předsíni, dlouho tak stála a zdálo
se jí, že jest celý svět prázdný a pustý a kromě ní
že už nic není. Pak odešla do své komůrky. Klekla
u postele, hlavu zabořila do peřin a plakala.

Neboť mladého pána milovala.

Slyšela kroky odcházejícího milostpána. A sly-
šela návrat milostpanin a slečnin. Tu rychle vstala,
osušila oči, utřela prach s kolenou a běžela po své
práci.

Ten a příští den měla dojem domu po pohřbu.
Pusto, prázdnost a ticho. Nikdo nemluvil, pohledy
se sobě vyhýbaly a chodilo se jakoby po špičkách,
aby se žádný drsný zvuk nedotkl toho, jehož duch
tu ještě přebýval. Milostpaní většinou ležela vzadu,
v hostinském pokoji na pohovce a slečna nevychá-
zela ze svého pokojíčku. V poledne bylo přísně
dbáno, aby vše bylo na svém místě a pořádné,
slánka, ubrousky i příbory, přišla se o tom zvláště
přesvědčiti i milostpaní i slečna, a polévka aby byla
přinesena na stůl náležitě horká. Neboť, a to cítily
všechny, jediný milostpán to byl, který mohl po-
rušiti ticho. A věděly, nastane-li výbuch, že bude
zlý.

A pak třetího dne přišel ten hrozný telegram.
Když jej milostpaní v kuchyni rozevřela a pře-

čtla, zakolébala se dvakráte, dopředu, dozadu, do-
předu, dozadu, a zachytila se rohu kredence, aby
neupadla. Anna se slečnou ji dovedly do ložnice a
slečna telefonovala pro lékaře a pro tatínka.

Mladý pán se zastřelil.

Za dva dny přišel jeho list matce, psaný rukou,
která již nežila, list, který nemohl býti paní stavi-
telové odevzdán, poněvadž byla těžce nemocna.

Mladý pán se zastřelil v Hamburku, v pokojíku
hotelu třetího řádu, v noci, v posteli, ranou do
očního důlku, v přítomnosti dvou hlídajících ho de-
tektivů. Zemřel se jménem své ruské kněžny a své
matky na rtech.

Slečna nosila smuteční šaty a také milostpán si
navlékl na paži a klobouk černou pásku. Ale o
Annině žalu nesměl zvědět nikdo. Když podávala
milostpaní brom a spouštěla v ložnici žaluzie, aby
světlo nerušilo nemocné, ach, jak se Anně chtělo
padnouti té bílé paní do náručí a plakati na jejích
prsou a volati: „Milostpaní! Ach, drahá milostpaní!
Jaké neštěstí nás to potkalo!“ Ale paní stavitelová
ležela s očima mrtvě upřenýma před sebe, netečná
ke všemu a Anny vůbec nepozorovala.

Jednoho jitra přišla k Anně duše mladého pána.

Anna uklízela. V bytě byla zotevřána všechna
okna a pokoji proudil svěží vzduch. Když Anna
vcházela do salonu a otevřela dveře, tu hranolová
sklíčka na lustru jemně o sebe ovadila a tiše, ti-
choulinec se rozezvučela. To tak přišel mladý pán.
K Anně. K ní jedině. A ona ihned poznala, že jest
zde. A byla šťastna.

Pak zase plynuly dny, z nichž jeden se podobal druhému.

Když se milostpaní trochu pozdravila, dala odstěhovat svoji postel a toaletní stůlek do hostinského pokoje v pevném předsevzetí, do ložnice svého muže se již nikdy nevraceti.

Román a smrt mladého pána sblížily Annu s Máňou od vrchních inspektorů. Neboť Máňa ze třetího poschodí měla mnoho smyslu pro události a čekávala na Annu před bytem paní Dvořákové, aby nezmeškala pokračování ani jediného dne.

Máňa byla milá holka a mnoho věděla. Otvírala Anně dveře všech bytů čísla 33 na Václavském náměstí. A otvírala jí dveře do celého světa.

„Váš stavitel, to je ten největší zloděj z celé Prahy,“ řekla jí. „Okradl stát při koupi starého válečného materiálu a město při stavbě kanalisace. Má sedm činžáků a na dělníky je pes. Copak neznáš písničku, kterou si o něm zpívají?“

Anna neznala a Máňa se na místě, jak zde s nákupními brašnami stály na dvoře, hned ochotně rozepěla:

„Já jsem stavitel Rubeš,
u mně pracovat budeš,
a když nebudeš, pudeš.“

„Máňo, Máničko, prosím tě . . . jsou otevřená okna . . .“ zděsila se Anna.

„A co mají ze svých milionů? Hrc, paňáci! Kluci se jim zabíjí a z holek jsou rajdy. Vaše stará chodí a láme rukama. Myslíš, že ji někdo lituje?! Viš, kolik lidí už zabil stavitel? A ti měli také mámy a děti taky měli! A vaše stará? Takového prevíta aby pohledal. Milionáři, sedm pokojů a jednu služku! A ty, osle oslovská, se jí dáš vydírat, dřeš od rána do noci a také ještě pereš. Co na tobě ušetří, to posílá do Švýcar dceři, aby si tam s mužíčkem mohli pěkně žít v lázních a nemusili nic dělat. Pitomče

pitomá! Kromě na koupi nevyšla ještě z domu a čuči v kuchyni i v neděli odpoledne. Copak nevíš, že tě podle zákona musí pustit? Ale v neděli půjdeš s sebou! A nemáš-li šatů, já ti půjčím. Mám dvoje.“

Anna sebou vrtěla.

„Co se vrtíš?“

„Když já jsem taková hloupá ještě, Máňo... Já se trochu bojím.“

„Co? ... Bojím ... Čeho?“

„No ... já se ještě v Praze nevyznám ... já nejsem tak zkušená, jako ty ...“

Anna vypravovala Máně o Landrum a Kisovi.

Tu na ni Máňa vykulila své velké hnědé oči a vyjkla:

„Jéžišmarja, jéžišmarja!“ Máňa se prohnula, až jí bylo vidět černé chmýří vzadu na krku, držela se za tváře a její smích hlaholil dvorem. „Osobo, to mě podrž ...! Můj kluk je klempíř, to já si mu dnes řeknu, aby mě taky zaletoval!“ Máňa se chechtala, až křičela a prohýbala se. „Poslouchej, Ando, ty jsi ale děsná balice!“

„Máňo, Máníčko, pro Krista pána, jsou otevřená okna!“

Ale když se Máňa do sytosti vysmála, přešel její hlas do vážného a blyskly jí oči:

„Vidíš ji, previta nestydatého?! Aby mohla lépe vyssávat, namlouvá venkovským holkám takovéhle hovadiny. Dři, dři, na nic nemysli a zůstaň hezky blbá, a až se zedřeš, tak tě vyhodíme na mráz a cheipni si hladem!“

„Ona to tak nemyslí,“ hájila Anna svoji milostpaní.

„Mysli, nemysli, ale dělá to tak. Všichni to tak dělají. Její muž také. Jsou stejní. Ona vydírá jednu a on tisíce. To máš pořád fuk!“

Ale krychle dvora se náhle ostře rozkřičela. Bylo to, jako když se řítí plechové nádoby s police.

„Anna! Dlouho-li se tam hodláte bavit?“

Okno prvního poschodí bylo otevřeno a rámovalo mohutné poprsí paní stavitelové.

Anně se nahrnula krev do tváří, odskočila rázem od Máni a utíkala domů.

„No, no, přetrhni se, pitomče!“ volala za ni Máňa.

Paní stavitelová se v kuchyni zle mračila.

„Mařena od vrchních inspektorů, to je zrovna ta pravá pro vás!“ řekla. A pohrozila prstem: „Jen si dejte pozor, Anna!“

Ale příští neděle po obědě si Anna přece jen dodala srdce požádati milostpaní o dovolení vycházky. Odhodlávala se k tomu celou sobotu a celé nedělní dopoledne a za ty dva dny bylo potřeba, aby na ni Máňa vykřikla mnoho ošklivých slovíček, než nabyla odvahy říci: „Milostpaní, prosím vás, směla bych dnes odpoledne ven?“

Paní stavitelová se na ni podívala:

„Aha, již to začíná!“ řekla nepřívětivě. „Jděte si s pánem bohem až umyjete nádoby!“ A zase zahrozila: „No, jen si dejte, Andulo, pozor!“

Toho odpoledne si obě děvčata vyšla. Máňa si Annu pěkně vystrojila. Vrchní inspektorovi si někam vyjeli modřanskou lokálkou a Máňa si vzala Annu nahoru do kuchyně. Půjčila jí své nové šaty z bílé a černě kostičkované bavlny a na hlavu jí

tak dlouho odborně posazovala starý slaměný klobouček s modrou rúží, až seděl docela znamenitě. Sama si vzala růžové šaty s bleděmodrou náprsenkou a kostkovanou čepici. Oběma to velmi slušelo a Anna se nemohla dosti vynadívati do malého zrcadélka na stěně. Měla slavnostní pocit. Mydly líme-li si krk, paže a nohy až nad kolena tak pečlivě, jako dnes po umytí nádobí ve své komůrce Anna, a máme-li kromě toho sněhobílě prádlo, které ještě voní žehličkou, a překrásné šaty, nemůžeme nemíti dojmu božihodového odpoledne.

„Tak, a teď se půjdeme pyšnit na Příkopy!“ řekla Máňa, když byly hotovy.

S Máňou byla radost chodit. Bylo hezké odpoledne, půl Prahy bylo u Vltavy nebo v krčském lese a na ulicích méně lidí než obvykle, ale pro Annu zde bylo nebezpečí stále více než dosti. Ale Máňa ji vedla mezi elektrickými vozy a automobily tak bezpečně a hladce, jako by chodila po měkkých mezích.

Dole na Václavském náměstí jim zastoupil cestu kučeravý, prostovlasý mladík s černou, vlající vankou a rozpráhl proti nim náruč.

„Kampak, panenky krasavice? Kampak, zlatá a ebenová?“

Máňa se na něho podívala kosou, s nakloněnou hlavou a trochu šilhajíc.

„Odprejsknou, frajere fórová!“

Anna se velice polekala. Ale Máňa to řekla tak klidně, beze zlosti a s tak dokonalou pepickou vážností, že se dal mladík do hlučného smíchu. Máňa se rozchichtala také. Ale vtom již srazila hlavu do

lopatek, a táhnouc Annu za ruku, utíkala odtud. Smála se ještě za rohem a smíchem nakazila Annu. Smály se, schovány za modrou poštovní schránkou, dlouho.

Pak si na Národní třídě a na Příkopech velmi dokonale prohlédly výklady obchodů s hedvábím. V Celetné ulici kožišiny a klobouky. A na Staroměstském náměstí sochu Husovu.

„Vidiš, tady flandáci upálili mistra Jana Husa!“ vysvětlovala Máňa.

Nato se pobavily výkladní skříní hračkařského krámu, načež následoval před jinou odborný výklad o zapínání sponek, pásků a knoflíčků na šněrovačkách a dámském prádle. A pak, když už se smrákalo, daly se do Hybernské ulice k Lidovému domu; neboť tam pořádalo sdružení „Karel Marx“ akademii a tam čekal na Máňu klempíř Bohouš.

Sálek Lidového domu stojí ve vnitřním jeho dvoře, který pro několik jeho zaprášených stromů jmenují zahradou, a má stěnu z okenních tabulek. Kromě střechy z dehtované lepenky vypadá vůbec jako zahradnický skleník a svítí-li se v něm, jest do něho vidět jako do lucerny. Již první pohled od průjezdu učinil Anně tuto místnost, modravou až ke stropu kouřem a naplněnou do posledního místečka, milou. Za kulatými stoly s kostkovanými ubrusy seděli rameno na rameni lidé blízkých jí tváří a šatů a bylo mezi nimi mnoho dívek, jako byly ony dvě. Vypadalo to zde mnohem útulněji než v restaurantech za velkými skleněnými tabulemi na ulici, kde u bílé prostřeného stolku s umělou květinou sedí každý zvláště a ukazuje, že si ne-

přeje býti obtěžován. Zde bylo rušno a teplo. A hned ke dveřím jim přišel naproti Mánin klempíř, hoch s kudrnatou plavou hlavou, usměvavý a zubatý.

„Nazdárek, Máníčko!“ Podával jim ruce. „To je Anička od Rubešů, cos mi o ní povídala, vid?“

„No, ha, to je náš malý balíček!“ A Máňa popleskala Annu po zádech.

Bohouš jim opatřil dvě židle u kulatého stolu, a ony zasedly do společnosti dělníků a dělnice, za püllitry piva bez pěny, zelenavé lahve sodovky a plně popelníčky.

V sále bylo malé ochotnické jeviště a na něm vystupovali hoši a děvčata, samotní i ve sborech, přednášeli básně a zpívali písně. Pod jevištěm hrála tamburašská hudba. Hudba a zpěv se Anně líbily, ale básním rozuměla jen málo.

Vedle Anny seděl mladý kovodělník. Když přestala hrát hudba a sálek zatleskal, obrátil se k ní: „Ty jsi mezi námi po prvé, soudružko, vid?“

Slovo soudružko a oslovení ty uvedlo Annu do rozpaků a začervenala se. Máňa poštuchovala Annu pod stolem, chichotala se, a — to již bylo osudem Mániným — nakazila celé okolí, že se usmívalo všechno, ať už kdo věděl, proč je Máně tak veselo, nebo ne. Ale Máňa byla hodná a pomohla Anně. Řekla mladému dělníkovi, odkud Anna je, že je v Praze teprve nedávno, že slouží u Rubešů a že má paní prevíta, který ji nechce nikam pustit. A již byli v hovoru. Annin společník znal Pelhřimov, byl tam jedenkrát na odborové schůzi, prošel také Anninou vesnicí a dosti možná,

že se pamatuje i na jejich domek, jak mu Anna jeho polohu líčila. A stavitele Rubeše zná až příliš dobře. Jest to jeden z nejnesvědomitějších vykořisťovatelů celé Prahy. Slovo vykořisťovatel slyšela Anna po prvé, ale líbilo se jí a zdálo se jí zajímavým.

Anně bylo milo. Všichni lidé kolem ní jí byli blízcí a zdálo se jí, že se s nimi již někde setkala a hovořila s nimi, jen že zapomněla, kde to bylo. Mladý kovodělník vyprávěl Anně o Rubešovi a o poslední stávce stavebních dělníků. Vedle nich seděla Máňa a polozavřenou ruku měla položenou na červeném ubruse mezi pívními tácky a sklenicemi. Bohoušova pěst tu Máninu ruku objímala a Bohoušova pěst byla tak mužně mohutná, že se v ní Mánina ruka ztrácela celá. Oba na sebe hleděli a usmívali se. Tamburaši hráli veselou píseň do pochodu.

„To je marsejéza, francouzská revoluční píseň,“ vysvětloval Annin společník.

„Ano?“ podívala se Anna a spočinula na vteřinu pohledem na jeho očích. Ale ta vteřina stačila, aby postřehla, že jsou modré a hezké. Annin společník se jmenoval Toník. Oslovil ho tak klempíř Bohouš.

U jiného stolu, šikmo a něco dále vpředu, seděl, obrácen k Anně profilem, mladý, rusý hoch. Byl oblečen lépe než ostatní a měl téměř dívčí tvář. Již prve se několikrát po Anně ohlédl a teď se na ni zadíval celýma očima a pohledem dlouhým, kterého nemohla nepozorovati. Ale v rozšířených očích chlapcových nebylo vtíravosti, jen za-

líbení a obdiv. Snad i trochu pátravosti. Anna se stala rozpačitou. Ale ten pohled postřehla také Máňa.

„A co ty, Jaroušku?“ vykřikla na hoča. „Líbí se ti naše Anda, vid?“

Chlapec se klidně a hezky usmál a Anna se začervenala.

„To je Jarouš Jandáků. Student. Syn poslance Jandáka.“ vykřikovala Máňa a zahrozila na něho: „Ty kluku hezká!“

Poslanec Jandák sem také hleděl. Seděl vedle syna. Hezký muž s hladkou, veselou tváří a s kučeravými vlasy vypadal spíše jako starší bratr studentův než jako jeho otec. Usmíval se synovu úspěchu, ukazuje zdravé, bílé zuby.

„Tak co, děvčata, bude z něho něco?“ řekl a objal synovo rámě, popleskáváje je.

„No ne!“ křičela Máňa.

„Dej pokoj, táto!“ bronkl kamarádsky zlostně Jarouš a začervenl se.

Smáli se. Nejsrdečněji poslanec. Jen kovodělník Toník hleděl studeně a nevlídně.

Ale od stolu obou Jandáků se sem teď obrátil ještě někdo třetí, kdo seděl s nimi. A oči tohoto třetího byly černé, tvrdé, ostré jako hrot nože, zneklidňovaly a díval-li se on, nebylo možno viděti žádného pohledu jiného. A ten druhý měl smolně černé vlasy a smolně černý plnovous a přes celou tvář se mu táhla jizva, která mu rozdělovala knír, dělic jeho pravou polovinu ve dvě bílou pěšinkou. Mezerami mezi stolky se právě podíval jakýsi starší dělník a když se protahoval kolem černého soudruha, položil mu na rameno dlaň.

„Jak se ti to u nás líbí, soudruhu Plecítý?“ otázal se ho.

„Co se mně má na těch vašich serepetičkách líbit?“ odpověděl bez úsměvu Plecítý a pozdvíhl k němu své tvrdé oči. „Myslíte, že porazíte buržoasii básničkami?“

Anně se tato odpověď velmi nelíbila.

Na jevišti vystoupili chlapeci a děvčata a přenesli první výrazné slabiky sborové básně. Toník se naklonil k Anně a řekl jí:

„To je velmi zajímavý soudruh. Nedávno se vrátil z Ruska. Bojoval v rudé armádě. Byl zajat Denikinem a jen tak tak ušel popravě. Budu ti o něm vyprávět, až se zase sejdem.“

A Anna opět pohleděla do Toníkových očí a odpověděla:

„Ano?“

Na konec zahrála tamburašská hudba Internacionálu. Všichni vstali a kdo uměl, zpíval spolu. Byla to píseň ruské revoluce a čeští dělníci se jí teprve začínali učit. Také Anna vstala. Ale zpívati neuměla.

Před desátou vyprovázel Toník a Bohouš obě děvčata domů, neboť dělnické schůze končívají před desátou, aby nebylo nutno platiti domovníka. Na ulicích bylo ještě živo, Mánin smích se trásl mezi světlými výkladními skříní a barevným míhotáním světelných reklam a elegantní dvojice, které právě chodily z divadel nebo z danzingerů, se za ní indignovaně ohlížely. V zešeřeném výklenku domovních vrat na Václavském náměstí ještě chvíli

postáli. Máňa žertovala s Bohoušem a Anna klopila víčka před mlčenlivým pohledem vážných očí Toníkových. Máňa si od Anny vypůjčila kapesník. Svázala jej uzlíkem se svým a zavázala si jimi nad kolena sukni. „Hre, paňáci!“ křikla cirkusácky a dříve, než pochopili, co to dělá, stála u vrat na rukou, třepajíc ve vzduchu nohama a bubnujíc podpadky do dveří. A pak se řehtala a všichni se směli s ní.

„Chodiš někam, soudružko?“ zeptal se Toník Anny.

Anna zavrtěla hlavou.

„V sedm večer pro pivo,“ řekla ochotná Máňa.

Když si Anna s Toníkem podali na rozloučenou ruce a když se obě stiskly, ta její, rozpraskaná od prádla a jeho, tvrdá od železa, bylo Anně příjemně. Toníkovo „soudružko“ na dobrou noc znělo jasně a přátelsky a Anně bylo milé, nestyděla se již a nečervenala se.

Byl to hezký večer a Anna na něj vzpomínala celé pondělí. V suterénu, v prádelně, zpívajíc si nad mydlinami a do drčení valchy. Vzpomínala ještě v úterý, když mandlovala a skládala prádlo.

A v úterý na večer na ni čekal Toník. Trochu se polekala, když, běžíc se dvěma púllitry průjezdem, spatřila ho tu přecházeti a začervenala se. Doprovodil ji k Šenflokům a zpět dvorem až ke schodům. Ve středu zde byl opět. Postála s ním a paní Dvořáková se za tu chvíli vyšla ze svého pokojíka dvakrát na ně s úsměvem podívat a nahoře vrhla milostpaní nedůvěřivý pohled na zplihlou pěnu na pivě. Po třetí sešla Anna po večeri již na

deset minut dolů a pak, klopíc oči, požádala paní stavitelovou, aby směla večer vycházeti ven.

„Aha,“ řekla milostpaní, „to vám již někdo řekl, že na to máte právo! Ale jen si dejte dobrý pozor! Dříve jste byla jiná a já pozoruju již delší dobu, že se s vámi něco děje. Ale něco vám řeknu, milá Anna: Vaše právo vám nikdo nebere, ale budete-li vy dělat jenom co musíte, budu já také dělat jenom co musím.“

Když milostpaní odešla z kuchyně a přikřapla za sebou dveře, ne příliš, ale přece více než obvyčejně, objevila se slečna Dadla. Usmívala se, prohlížela se v kuchyňském zrcátku a čechrala si na spáncích vlasy.

„I jen si ho namluvte, Andulo, až se vdáme, bude po lekraci. Mamá je ještě z té staré školy, co pořád seděly doma a vyšívaly dědečkům šle a parádní zouváky.“

Milostpanina zlá slova, ku podivu, Annu ani příliš nemrzela. Bylo to výkupné a znala již z dětství dobře, že na světě není nic zadarmo. A tohle věru nebylo drahé. Neboť dole čekal Toník.

Bylo léto a večery dlouhé.

Toník s Annou vyjížděli elektrickou drahou na Žižkov, na křovinatý svah Vítkova k invalidovně nebo k Židovským pecím.

Židovské pece, toť Královská obora a Kinského zahrada žižkovských proletářů a jejich Nizza a Opatic a Ševeningen a jejich hotel Garni. Tato písčítá pláň na obvodu města s plochami bezbarvé a ušlapané trávy vypadá jako šeredně olezlá hlava, a přece se pod palmami Capri a olivami Brionů nikdy

nemilovalo žhavěji než zde. Je tu mnoho dolíků, velkých a malých, o nichž se neví, zda vznikly lidskýma rukama, či jsou-li zde od přírody a povaluje se tu mnoho dřevěných hrnců a umývadel a mnoho stovebního rumu. Neboť nezadržitelný útok města postupuje obchvatným pohybem až sem, město obklopilo Židovské pece již ze dvou stran a první pionýři jeho domů se probíli až na samou planinu. Brzy bude po ní. Ale teď se nad Židovskými pecemi ještě klene široká obloha, a špinavý oblak, který se vznáší nad Prahou, se posud nespřáhl s její čistou modří. Sem, do vyprahlé trávy se usazují za teplých odpolední předměstské ženy, povolující knoflíky u krku a široce rozloženými koleny větrajíce sukně, pletou punčochy a dávají pozor na malé děti, aby nestrkaly do úst barevných střepů od lahvi. Zde ve dne mládež hraje kopianou a cvrnká na čáru, zde v noci zloději zahrabávají svůj lup. Tady se večer objímají žižkovští milenci. A tehdy se mění pískové dolíky v sladké hotelové pokojíčky. Jsou blízko sebe, ale z jednoho do druhého viděti není a žárovkovým stropem hotelu jest hvězdná obloha. A v žižkovských ulicích, večer po práci v továrnách, stojí před prahy nájemních domů staří dělníci, jsou bez kabátů, kouří z dýmek a pozorují mladé dvojice, spěchající nedočkavě k Židovským pecím. Děvčata mají vyžehlené kartounové šaty a hoši se právě umyli a vzali si čistý límeček. A staří dělníci vyjímají z úst dýmky, usmívají se dávnou vzpomínkou a říkají: „No jo, vede ji na popravu!“ V noci obchází Židovské pece policie a svítí elektrickými svítilničkami milencům do tváří.

Sem také chodívala Anna s Toníkem. A když se stulili v dolíku, a držíce se za ruce, mnoho si vypravovali a mnoho mlčeli, nebyly Židovské pece o nic méně půvabné než dámské budoáry a pobřežní háje z knížek slečny Dadly Rubešové.

Zde Toník Annu po prvé políbil. Pevným, dlouhým políbením. A když ucítila jeho rty, zatočila se jí hlava a Anna se přitiskla k milenci, přivinula se k němu celá a zachvěla se. „Miluji, miluji tě, sténal Joe a tiskl ji na svá mužná prsa.“ Ne, Toník nesténal, nepromluvil slova, zasténala však slabounce Anna:

„Toníčku!“

Zde si vypravovali o svých životech. A to bylo velmi krásné. Bylo to, jako když tutěž melodii si podává viola s cellem či hoboe s lesním rohem. Nebo bylo to spíše jako když dvě děti si házejí míčem. Teď do obou, teď do pravé, teď do levé, a míč lítá, teď tleskni a chytej a teď klekni!

Toník vypravoval o svém dětství. O polozbořeném baráku na Pohořelci, v němž se věčně hádaly čtyři rodiny s mnoha dětmi, a který zapáchal nastavovanou kaší, stokou a pomyjemi. O svém otci, tkalci Perutzových lidomoren, kterého bylo vidati jen večer a v neděli, o čtyřicetiletém starci s oděvem i plícemi pokrytými chlupatou vrstvou bavlněného prachu, stále se vráščícím z polykaného hněvu nad srážkami ze mzdy a z úzkosti před nezaměstnaností. O dvou bratrech, z nichž jeden zemřel na krtice a druhý se vyučil pekařině a o sestře, která již od desíti let pomáhala matce při posluze. Neboť maminka byla posluhovačkou, pradlenou, látačkou

pytlů, nosičkou košů na trzích, zahradnickou nádenicí, myčkou hospodských schodů a záchodů a vším, co skýtalo naději na výdělek dvou desetníků denně.

Toník podal Anně vzpomínku. A ona mu ji ihned vrátila.

Jejich barák měl jednu díru na střeše spravenou plechovou reklamou kolínské továrny na kávové náhražky a na té tabulce byla holubice a nesla v zobáku na stužce balíček cikorky a vypadalo to, jako by každé chvíle chtěla se střechy uletět. To bylo hezké. Tatínek byl trochu zedník, trochu baráčník a trochu zemědělský dělník, a věčná starost, jak sežene píci pro krávu a 30 korun na úroky na barák, z něho učinily opilce a mučitele rodiny. A maminka se dřela na svém a na cizím a vláčela se do Pelhřimova s nůšemi hub, borůvek, ostružin, malin a brusinek a s uzlíky másla a tvarohu. Také Anna měla sestry, pět jich bylo a jedna z nich měla vždy boláky na hlavě nebo ujímání. S těmi malými se Anna tahala v loktuši na zádech po pastvě a ty, co již chodily do školy, byly u sedláků husopaskami, sběračkami hrstí za ženci a česačkami ovoce, vše za krajíc chleba a tři halěře za hodinu.

„Teď je na nás, abychom to všechno oplatili. Za sebe i za ty, kdo byli před námi,“ řekl Toník tvrdě.

„Ano?“ otázala se Anna.

Když ráno chodil Toník do školy, stavoval se u novostaveb; nalézal tam zaměstnavatele, kteří byli ochotni zaplatit jeho práci. A tito koči, sami vykořisťovaní, nebyli o nic menšími vykořisťovateli

než kdokoli jiný, neboť sami dostávali za sto složených cihel dvanáct halěřů, a jemu platili tři. Vy-dělává-li člověk u staveb, nemůže ovšem přicházeti do školy včas a má na nohavicích a bosých nohou vrstvy cihlového prachu, a učitel, který nemá zdání, jak je to dobré vydělávat a jak proklatě voní flák krvavé tlačenky se špekem, když se nese k zubům, pak povykuje, staví na hanbu a dává trojku z mravů. Mstil se za to bohatým hochům, kteří měli hezké šaty a nosili si do školy housku se šunkou, a z učitelů měl rád jen jednoho: Toho, který byl na všechny stejně zlý. A právě s tím měli jednou veselou příhodu. Dělali s Lojzou Pólovým a Edou Vránovým tři krále. Pod kabáty měli maminciny košile, koruny, květník na provázku a pak opálenou zátku, aby se ten černý mohl pomazat. Ale až v průjezdě domu, kde hodlali zpívat, a tam se pak bylo také třeba odstrojit a slinami se trochu umýt, protože je na ulici honili strážníci. Obcházeli poschodí. A najednou, když zazvonili u bytu, objevila se v polootevřených dveřích tvář jejich zlého učitele. „I vy darebáci!“ zařval, jako ve třídě. „Do které školy chodíte?“ Ale jejich ohromení trvalo právě jen dvě vteřiny. Dali se na úprk schody dolů, Toník v životě nikdy tak neutikal, Lojza Pólů uklouzl a jel celé jedno poschodí po zadnici. A dole, když se vzpamatovali a zjistili, že kromě rozbitého květníku s kadidlem se nic nestalo, dali se do indiánského smíchu nad svým vítězstvím a že jich vlastní učitel nepoznal. Odstrojili se a vyběhli na ulici a ještě tam řvali smíchem a pak už řvali jen z uličnictví, až se tím řádní občané pohoršovali.

Anna chytla vzpomínku do obou rukou. Také ona vydělávala. V létě rostou v pelhřimovských lesích houby. Ale je třeba znát tajemství, jak je nalézt. Kluci při hledání hvízdají, protože hříbek chce vědět, kdo to je a vystrčí z mechu hlavičku, a holky, které se v pískání nevyznají, to zkoušejí lichocením, líbají hříbka a říkají: „Zaplat pámbu, naděl pámbu stokrát víc.“ Křemeňáci, kozáci a poddoubníci se nechají doma na bramboračku, hříby se oškrabou, dají do hliněné mísy, ta se strčí do loktušky na dva uzly a jde se do Pelhřimova prodávat. Není-li hub, rostou po hájích jiné věci, nerostlo-li již nic, chodily na rošti. Ale bylo třeba dávat pozor na hajného, neboť ten se nikdy neobměkčil ani prošením, ani pláčem a bral pytle. A když se Anna se sestrou vracely s plnými pytli do vsi, křičely na ně selské holky: „Krá, krá, krá!“ To jako že kradly v lese vranám hnízda. Pásti na podzim není také lehké. Chroustá-li dobytek klidně strniště, je možno ohřívati si u ohničku nohy, zazpívat si tam a smáti se napařování se kluků biči a skákáním přes plameny; ale sednou-li na stádo rozmary, tu aby ses za ním po brambořistích a orbách uběhal a pak také nezbyvá, než čekati na nějaký čerstvý kravský koláč a ohřáti si ozáblé nohy v něm. Anebo Toník myslí, že ona nestávala s červeným uzlíčkem za dveřmi a nezpívala: „Vodě, vodě o provodě“ a „Pasteveci vstávejte“? Jejich pan řidičí byl hodný, byl velitelem hasičů, měl dvaadvacet včelstev a o jiného se nestaral, ale také Anna měla trojku z pilnosti, poněvadž mnoho vynechávala, a tatínek byl jednou dvanáct hodin zavřen, že neposílá děti do školy.

Toník vyprávěl o hladu svých učňovských let. Jíst, jíst! Když v poledne zahoukala tovární píšťala, vybíhal jako dravčí mládě z černého slevárenského sálu a rovnou do krámku naproti v ulici, k takové tlusté, hodné hokyni. Klekl si ke koši s tvrdými houskami a hrabal se na dně, vybíraje odtud do umourané čepice ty rozlámané a rozdrobené, poněvadž mu je hokyně dávala lacino. „Kde ten sakramentský kluk těch kousků nahledá?“ smávala se dobrácky, berouc od něho pětník. Ale když se mu jednou nepozorovaně postavila za zády a zjistila, že kluk na spodu košíku celé rohlíky tajně láme, napohlavkovala mu, zmitajícimu sebou vlčeti, a on do krámu již nešel. Představa, že by se mohl jednou dosyta nacpati „kousky“ od uzenáře, těmi kraji od salámů, rozkrájenými šunkovými kůžemi a zkaženými kousky slaniny, které se kupují pro kočky, vzbuzovala v něm zuřivost, a pohled na sud kyse-lých okurek před kupeckým krámem mu naplňoval koutky úst slinami. Ví Anna, jak se zabíjí kočka? Fuj! Zvíře se láká kouskem salámu do světnice a když prolézá dveřmi, jeden dveře zavře, kočku přiskřípne, drží, a druhý ji utluče ranami klackem do hlavy. Brr! Ohavnost! Kočka má strašně tuhý život a nesnesitelně řve! Udělal to jednou v bytě svého kamaráda, Frantika Klabanova. Ala masa z ní jísti nemohl. Ne, že by nebylo dobré, ale pro to mordování a pro ty kočičí oči.

Anna ihned vzpomínku vrátila.

Chleba s máslem! Chleba s máslem! To byla touha jejího dětství. Měli krávu, a že žila, bylo jen zásluhou dětí, které jí v noci chodily s pytlím na

panské a selské pro pici, ale másla z jejího mléka neokusily nikdy; neboť to se v košíku nosilo prodáno do Pelhřimova na úroky na barák. Byla to vlastně první velká vzpomínka jejího života. Maminka stloukala a Anna, malinká holčička, zatoužila tak silně po kousku chleba s máslem, že ječela a křičela a vrzla sebou o zem a sekala nožkami. A tu maminka, když nepomohlo ani okřikování, ani bucha do zad, jí kousek chleba namazala. Ale děvčátko s rusým copánkem nemělo kdy spolknouti ani prvního sousta. Ve dveřích se objevil tatínek a jeho první pohled zamrazil do kostí matku i dítě. Holčička upustila krajíc a vyrazila dveřmi a pádila svahelem dolů k potoku a dusot tatínkových kroků zněl za ní a kdesi vzadu ječela maminka. Blízko potoka ji dohonil. Chytil ji mezi lopatkami za šaty, vyzdvihl a daleko jí mrštil a dítě letělo a v malé dušičce bleskla tucha posledního okamžiku. Dopadlo do měkké spleti. Do proutí vrbových keřů na druhém břehu potoka. Tam otevřelo křečovitě sevřená víčka. A tam si pro ně přiběhla vyděšená maminka.

Až sem Anna Toníkovi stačila. Ale dále již ne. Neboť pak přišly bubny mobilisace. A těžké melodie válečných pochodů. A divoký orchestr italské fronty se spodní melodií dělové palby, vysokými tóny hvízdajících střel a dunivou ozvěnou kavern. A táhlé, teskné písně zajetí. A na konec písnička o návratu domů, která jen vesele začínala.

Toník byl kovodělníkem: slevačem v Kolbenových železárnách.

„Jak to tam u vás vypadá?“ ptala se ho. „A pověz mi, co ty tam děláš?“

Vypravoval jí o velkých slevárenských sálech, o jejich pisku a železe, o stech dělnících, kteří tam pracují. O kuplovnách a martinských pecích, v nichž klotem vře železo do běla roztavené a o jeho vypouštění, kdy se černé slevárenské sály rozhoří bílým, sršícím světlem a kdy dělníci spěchají s kadluby na tyčích, aby nabrali světla a žáru a vylili je do forem. Vypravoval o pískových stavbách, vyhloubených v zemi a o pojezdých jeřábech, hlomozičích u stropu nad hlavami slevačů a rozvážejících v ohromných kadlubech tekuté železo. O nebezpečí práce, o dělnících, rozdrcečných zřícenými ocelovými deskami, o popáleninách žhavou struskou, o drobných výbuších ve formách, kdy se tekuté železo mění ve vzduchu v horké broky, které padají dělníkům za krk a do vlasů. A vypravoval o kancelářích, inženýrech a mistrech, o sporech s nimi při rozdělování práce a stanovení úkolové mzdy, vykládal o soudruzích dělnících a jejich organizaci.

Anna rozuměla jen zpola. Měla dojem něčeho velkého a černého, co se chvílemi rozhoří bílým žářem, aby žhnulo a ohrožovalo, čehosi dravě živého, nad čím vítěziti je stejně krásné jako nebezpečné. A to dovedl Toník. Neboť její Toník byl silný a byl čestný.

Toník byl silný. Objímal-li Annin pás, jak vedle sebe seděli v dolíku Židovských pecí, pak bylo možno na tu drahou ruku klidně se opřít a ona nepovolila nikdy. Také jeho rty byly takové. A

jeho slovo. Jeho ano i ne.

„Máš mne rád, Toničku?“ lísal se k němu.

„Ano.“ A hleděl jí pevně do očí.

„A je nám dobře, vid'?“

„Jak to myslíš?“

„Tak. Mnohem lépe než bývalo.“

„Lépe ano. Dobře ještě ne.“ Jako by přemýšlel.

„A proč myslíš, Aničko, že nám je o trochu lépe?“

„Tak, vůbec, že se máme rádi a že jsme si to dovedli zařídit.“

Ale Tonikova mysl byla uvyklá na jiný směr a jeho „my“ bylo mnohem širší než Annino.

„Ne,“ řekl. „Je-li nám lépe, vybojovali nám to soudruzi, kteří byli před námi a také trochu my sami. Ale musíme toho pro sebe a pro ty, kdo přijdou po nás, vybojovat ještě mnohem více.“

„Ano?“ podivila se Anna, přitiskla se k němu úže a hleděla na něho velkýma, modrýma očima.

Vracívali se ze Židovských pecí za soumraku, nebo již za tmy volným krokem milenců, kteří se nedovedou rozloučiti, a objímajíce se v pasech. Kolem šachovnice rodinných zahrádek se směšně malými plůtky, za nimiž si rodiny listonošů a bankovních sluhů hrají dětsky vášnivou hru na venkov a hospodářství. Kolem ohromného smetiště, kam z rána jezdí řetězy vozů, aby sem vysypávaly popel, kuchyňské zbytky a vyčesané vlasy celých městských čtvrtí a které na některém konci vždy doutná sirně žlutým, otravně ěpavým kouřem.

A zde jednou večer potkali černého krásno-armějce s jízvou, onoho, ježž Anna poznala na večírku v Lidovém domě. Šel s Jardou Jandákovým,

studentem, synem poslance. Toník s Annou jich v šeru nepostřehli a došli v objetí až k nim. A tehdy Anna chtěla od Toníka rychle odskočiti, ale on ji sevřel pás stisknutím poněkud zlostným, jako by ji chtěl okřiknouti: „K čemu? Myslíš snad, že se za naši lásku stydím?“

„Práci čest!“ řekl rudý voják a v jeho jízvě i bodavém oku se mihlo cosi nehezkého a výsměšného. „To máš v téhle době tolik kdy na milování?“ ptal se ten přezíravý úsměv. Toník se zamračil a do hlavy se mu nahrnula krev.

„Práci čest!“ řekl měkce Jarda Jandáků a jeho modré oči, jak se při spatření Anny náhle radostně rozšířily, nespustily se jejího obličejce, dokud nepřešel. Také Anna se začervenala. Neboť cítila, jak ji Jarouš Jandáků pohladil po tváři a po vlasech. S něhou, v níž bylo stejně tichého obdivu, jako nesmělosti. Anninými nervy se kmitla daleká, daleká vzpomínka na pokoj mladého pána.

Milenci mlčeli ještě dlouho po tom, kdy oba soudruzi již zmizeli v šeru. Tonikova ruka se nevědomky pustila Annina pasu. Toník se zlostně mračil. Jakým právem se po něm ošklibl Plecítý? Zanedbával snad své povinnosti? A kolikrát týdně se vídal s Annou? Bylo věru málo loučení v průjezdě na Václavském náměstí, aby byl neřekl: „Zítřka nemohu, mám důvěrnickou schůzi a pozítří Jednotu, počkám na tebe ve čtvrtek, Aničko... ach ne, to máme odborovou.“

Annina a Tonikova ruka se opět našly až ve světle předměstské ulice před konečnou stanicí elektrické dráhy. A ve voze, na přední plošině

za řidičovými zády si opět hleděli do očí a tiskli se na sebe boky a mačkali si dlaně.

„To-nič-ku!“ otevírala Anna rty, aniž jimi propustila zvuk, těšíc se z prázdnoty večerního vozu, z jeho řinčivého letu pustou ulicí a z tajnosti jejich mazlení.

Ale také dnes jí v průjezdě Rubešova domu řekl Toník mezi prvním a druhým políbením na rozloučenou:

„Zítřka mám plenárku. Pozitří je sobota, to je schůze marxistického sdružení... Ale počkej! Nechtěla bys s sebou? Bude zajímavá debata. Je to v zahradním sále Lidového domu.“

Ach, ovšem, že chtěla! Zařídí si to a již dávno si nic nedělá ze studených pohledů, jimiž se na ni dívá paní stavitelová.

„Přijdu! Dobrou noc, Toničku!“

Pověsila se mu na krk, přitiskla se na něho nadry a zesílila pevnost jeho polibku, až se její zuby dotkly jeho a slabounce zacvakly.

„Dobrou noc, Aničko, přijď!“

Ale v sobotu se Anna na schůzi marxistického sdružení nedostala.

Do Prahy přijel z Černovic nějaký rumunský pán, stavitelův švagr se ženou, bydlili „U černého koně“ a bylo viděti, že na nich milostpánovi mnoho záleží. Byli u Rubešů na večeři, slečna Dadla koupila k té příležitosti Anně černou halenku, bílou zástěru, také bílou holubičku jí přišpendlila do vlasů a mnoho se jí ten den natýrala učením, jak se má u stolu podávat jídlo; a dnes opět, v sobotu, pozvali Rumuni milostpána a mi-

lostpaní na večeři k „Černému koni“. Paní stavitelová se na onu návštěvu velmi připravovala a mnoho se se slečnou radila, jak se má ustrojiti a zachovati při tom smutek. Odpoledne poslala Annu s balíčkem k Denisovu nádraží ke své sestře a odtud měla Anna přinésti nějakou krabici.

Když si v kuchyni shrnovala rukávy a odvazovala zástěru, aby vyšla, přiběhla k ní slečna Dadla. Slečna byla velmi rozčilená a nechala dokonce pootevřené dveře na chodbu, aby slyšela, kdyby někdo šel. A když sem milostpaní opravdu nahlédla, postavila se slečna Dadla ke kuchyňskému zrcátku, čechrala si vlasy a pravila, jako kdyby s Annou mluvila o prádle: „... jo a ty manšetky mi také vyperte v mydlinkové vodě!“

Ale když milostpaní zase odešla, pokračovala slečna v řadě svých vzrušených rozkazů. Dala Anně psaníčko a peníze na elektriku. Od Denisova nádraží ať Anna honem jede na Vinohrady, adresu má napsánu na obálce, ale ihned a okamžitě, a tam ať v druhém poschodí, hned ony druhé dveře napravo, odevzdá psaní panu inženýru Rudolfu Fabiánovi; to je také na obálce. A tady je ještě jedna cedulka. Ty věci koupí na zpáteční cestě u Lipperta na Příkopě: Tři láhve Haute-Sauterne, za třicet korun jemného nářezu, kousek másla a sýra, a kdyby snad musila přestupovat, tady je ještě jedna koruna, a ten balík od Lipperta ať zatím schová před mamá v koutě u sklepa. Ale honem, honem, ať nikdo nepozoruje zdržení.

Anna tedy vyšla do města. Měla nejlepší vůli vyříditi přesně vše, co jí bylo uloženo. V pana inže-

nýra sice nevěřila, poněvadž jí Máňa řekla, že je to starou bačkoru inženýr, ale jeden kabaretní zpěvák a velké prase k tomu a že z toho jednou bude pěkný sajrajt, ale to zajímalo Annu jen málo. Měla radost, že ji nebude nikdo zdržovati doma a že bude moci dlouho pobýti s Toníkem.

U Denisova nádraží u milostpaniny sestry vše vyřídila, s velkou lepenkovou krabicí na ruce vystoupila na plošinu vozu elektrické dráhy a jela na Vinohrady. Ale již, když se vůz rozjel ze třetí zastávky, čekalo Annu radostné překvapení. Na ulici spatřila Toníka.

„Toníčku!“ vykřikla na něho a když se zdálo, že jí neslyší, vyklonila se celá vzrušená z plošiny a křičela a mávala rukou: „Toníčku, Toníčku!“

Obrátil se a tvář se mu rozzářila. Byl ještě v pracovním oděvu, kabát přes modrou halenu a na hlavě učerněnou čepici. Byla sobota a měl již od čtyř hodin volno. Změnil ihned směr chůze a dal se za vozem elektrické dráhy. Dokud si byli s Annou v dohledu, dívali se na sebe mileneckými pohledy.

Na příští stanici vystoupila a běžela mu vstříc. Stiskli si pravice a zasmáli se na sebe očima i bílými zuby.

Když Anna vypověděla, jaké má úkoly, prohlédl si Toník adresu slečnina psaníčka a řekl, že tam Annu dovede. Sedli znova na elektrickou, dojeli přes město nad museum a za mostem přes tunel vystoupili.

Teď šli Balbínovou ulicí. Je tichá, mimo všechen provoz a ostře stoupá. Padesát kroků před nimi kupecký učeň, takový drobounký, plavovlasý,

v ucouraném bílém plášti, tlačil dvounkolový vozík s nákladem plochých bedniček. V takových se dopravují uzené ryby. Bedničky byly vysoko narovnaný, svázaný provazem a přesahovaly chlapcovu hlavu. Obruče vozíkových kol pomalu drnkaly přes dlažební kameny, přesouvaly se přes ně jen těžce a bylo viděti, že hoch zmáhá své břímě s námahou.

„Je to ale kapitalistická nesvědomitost!“ zamračil se Toník. „Počkej, já mu trochu zatlačím!“ A rychleji vykročil vpřed.

Ale vtom došly chlapeci síly, nebo snad klopýtł, ale pustil držadla, předek vozíku křapl o dlažbu a hranol nákladu se zakymácel. Bedničky se s rachotem sypaly na zemi. Dva páni a dáma, kteří šli kolem po chodníku, se dali do smíchu. Hoch, zčervenalý námahou a leknutím, se po nich obrátil a zasmál se také. Bylo zřejmo, že jen z rozpaků. Ale z blízkého kupeckého krámu vyběhl silný pán v černém glotovém plášti. Přiskočil k chlapeci a napřáhl ruku. Mlaskl poliček. A ještě jeden. Učeň půl uskočil, půl byl vržen ke kolu vozíku, přichlípil se na ně a zakryl si zkříženými pažemi tvář. Pán ho kopl do stehna.

„Seber to, všiváku!“ zařval na něho, až se to rozlehlo ulicí.

A tu Toníkovi, jak šel deset kroků před Annou, zatrhlo rameny. Udělal několik dlouhých skoků. V mžiku stál před pánem. A prásk! mu do obličejce. A ještě jednou: Prásk! mu do obličejce.

„Ty svině měšťácká!“

Kupečův ret a brada se zalily krví. Toníkova dlaň byla zvyklá pracovati s železem. Kupec se dí-

val naprosto vyjeveně a bylo viděti, že tu více působí překvapení než bolest.

Dva páni a dáma, kteří se prve chlapeci smáli, přistoupili blíže. S protějšího chodníku sem také dva lidé spěchali a pak ještě někdo zezadu. Než se Anna vzpamatovala z leknutí, seskupil se kolem vozíku hlouček lidí. Bylo slyšeti hlasy a mezi nimi Toníkův. Kupec si držel u nosu šátek, shýbl se pro tužku, která mu vypadla a zastrkoval si ji opět za ucho.

Když sem přiběhla Anna, nebylo již možno k Toníkovi se protlačiti. Viděla jen, že před ním stál starší pán, hladce oholený, v světlých, kostkovaných šatech a mandarinskými brejlemi na nose.

„Dobře, pane,“ vykládal Toníkovi, „ale to nemůže býti důvodem, abyste surovost vyvrcholil surovostí ještě větší. Jen se podívejte, jak jste toho pána zkrvavěl! Takhle to v naší mladé republice daleko nepřivedeme. Surovost není demokracie.“

„Vyflákám se na vaši demokracii, ve které necháváte mučit pracující děti!“ vykřikl Toník.

Odpovědi se situace, dosud klidná, rázem změnila.

„Co, on bude urážet republiku?“ vykřikl vášnivě mladý muž s aktovkou pod paží a starý pán, který stál doposud opodál, se rozčilil: „Co? Co? To je ale neslýchaná drzost!“ a tlačil se blíže.

„Á, takovéhle to tedy je!“ pravil oholený pán ve světlých, kostkovaných šatech. „Jste patrně bolševik!“

„To se rozumí, že jsem bolševik!“ odpověděl zvýravě Toník.

Kdosi se ve středu zástupu posupně zachechtal. „Aha!“ vykřikl někdo nenávistně a paní, která se prve na chodníku smála, volala vysokým hlasem: „To je bolševik! Vidíte ho, to je bolševik!“ Lidé kolem Toníka se stávali davem a toho se zmocňovalo rozčilení. Při spatření prvního bolševika z masa a krve se v jejich podvědomí rozklokotaly všechny hrůzy ruské revoluce, navrstvené tam četbou žurnálů. Střílení ve sklepích revolverovou ranou do zátylku. Zасыpávání živých v odpadových stokách. Hraběnky s vyhrnutými sukněmi, posazované na rozpálená kamna, rukavice z lidské kůže, stahované z rukou mladičkových kadetů, vraždění zešilení komisaři, kteří si dávají k obědu předkládati pečená nemluvnata přednostů stanic. Vláda židů. Společensví žen. Vyhnanství. Kněžny v hadrech. Zánik vši kultury, vyloupené kostely a musea, obrazy Tizianovy a Correggiovy, používané za zednické zástěry. Smrt všech počestných, všechny dobré věci vrahům, padouchům, zlodějům a židům. A zaprodání republiky. Živnostník z Balbínovy ulice, truhlář, kterého život naučil vždy jednati, volal z obvodu kruhu, svírajícího Toníka: „Nepusťte ho! Dojděte pro policii!“ A náhle se rozkřičel celý zástup: „Držte ho! Nepusťte ho!“ a: „Stráž!“ a „Stráž!“ Dva mladíci, které náhle přepadla divoká touha po činech, se vymotali z klubka a pádili dolů ulicí, jako by jim šlo o život. Běželi na strážnici. Teď se odtrhl třetí, letěl za nimi a jeho podrážky plácaly o dláždění. Strach rozbubnoval všechny tepny. Strach o nová

americká kamna, postavená loni — po třiletém šetření! — do jídelny; strach o ženino kombiné z hedvábi višňové barvy a o králičí kožíšky, koupené k vánocům dětem; strach o 815 korun i s úroky za poslední půlrok, uložené na knížku Spořitelny hlavního města Prahy. A židi, Němci, republika, stržení u zdí a rozpraskané lakové boty, šněrované cukrovým motouzem. „Jen ho nepouštět! Nepouštět!“ volal vzrušený zástup a paní, která se prve smála, zaječela, jako by někoho honila: „Držte ho! Nepusťte ho!“ A když se hluk již utišoval, vzpomněla si ještě na něco a jala se lokty rozrážeti lidi a drátí se dopředu: „Prohlédněte ho! Prohlédněte ho, jestli u sebe něco nemá!“ Dva mladí lidé byli skutečně ochotni uposlechnouti povelu a postoupili blíže k Toníkovi. Ale ten přiložil pravou pěst k levému rameni a nastavil loket. Zablýskaly mu oči: „Jedeš!“ houkl na ně jako na psy. A oni se už nehnuli.

Toník se vůbec netvářil, jako by chtěl utíkat. Stál zde, provokuje svou existencí lidi a udržuje je nebezpečnými očima v patričné vzdálenosti. Byl ochoten čekat, zrovna jako byl schopen čekat dav, spokojený heslem chvíle: „Policie!“ Ten dav stále vzrůstal. Ale kolem vozíku bylo stále prázdné místo. Jako vzduchová bublina v láhvi syrubu. Tam stál Toník, kupec, vyjeveně se dívající učeň a holený pán v světlých šatech a s mandarinskými brejlemi, který zde požíval zřejmé autority.

Kupec si utíral nos a vykládal holenému pánovi: „Víte, pane, co mne ty uzenáče stojí? Víte, pane, že je ještě nemám zaplacený a že mi hlava hoří, když

si vzpomenu, kde na ně vezmu peníze? A včera mi rozbil láhev s olejem.“

„Ne, ne,“ třepal rukou pán, „chlapce bít nesmíte, to je marné.“

Kupec se sklonil k učedníkovi, strčil ho za rameno blíže a ukázal na pána:

„Řekni tady pánovi: Máš se u mně špatně?“

Hoch zavrtěl hlavou.

„Dávám ti dosti jíst?“

Hoch kývl hlavou.

„Biju tě?“

Hoch zase zavrtěl hlavou.

„To jsme zrovna viděli!“ zasmál se posupně Toník.

„Co jste viděli? Nic jste neviděli!“ rozčiloval se kupec. „Prosím, on mně řekne svině měšťácká! Mně! Milý pane, já jsem větší proletář než vy. Já si nemohu jít v sobotu k nikomu pro výplatu, já nemám osmihodinovou pracovní dobu, já se dřu jako pes od šesti hodin ráno do deseti večer.“

„A učedník s vámi. Jenže vy z toho něco máte a on jen facky,“ křičel Toník.

„Já z toho něco mám! Vite, vy, milý pane, co jsou to daně?“ rozohňoval se kupec a rozčilená paní do toho zlostně zaječela: „On je neplati!“ „To se rozumí, milostivá paní, že je neplati,“ obrátil se na ni kupec, a ona, povzbuzena, křičela: „Bolševici neplatí daní. Ty musíme platit my! Rozumíte, vy jeden?“ „Vite, vy, pane,“ pokračoval kupec, „kolik platím za tenhle krám nájmu? Po tom se také nikdo neptá.“

„Je to na vás vidět, že se vám vede moc špatně!“
provokoval Toník.

„A na vás je to tak vidět!“ ječela paní a zsermovala ukazovákem. „Akorát na vás!“

Kupec se schнул a odsunoval dlaní uctivě a zdvořile kolena lidí: „Račte dovolit, račte dovolit, prosím! Nepošlajte mi bedničky!“ A zabručel na ucně: „Seber to!“

Anna stála v zástupu blíže vozíku. Stála zde vyděšená a s velkou lepenkovou krabicí na ruce. Doposud upírala oči jen na Toníka, ale teď, kdy se zdálo, že mu nehrozí bezprostřední nebezpečí, si všimla také lidí okolo. Zjistila, že jich je stále více. A že mezi nimi není jediného, který by se Toníka zastal. V této tiché ulici bydlili jen kupci, řemeslníci a pání. Dělníků zde nebylo. Tehdy Anna pocítila, že jest její povinností, jednat. Úzkostlivě hledajíc někoho, kdo by pochopil, upřela svou naději na pána ve světlém, kostkovaném šatě, jenž by snad mohl býti spravedlivý. Protlačila se k němu a zatahala ho mírně za kabát.

„Pane, pane,“ řekla skromně, „ten pán tohoto hochu bil.“

„Ano, to již víme,“ odpověděl jí přísně a mandarinskými brejlemi na ni hleděly studené oči. „Teď se do toho nemíchejte!“

A ona opět bojácně ustoupila.

Toník Annu spatřil a usmál se na ni. Bez rozčilení. Vesele a hezky. A tu viděla, jak jest krásný. Hleděla na něho a nemohla od něho odtrhnouti zraků a zapomněla na nebezpečí, které mu hrozí, a viděla jen, jak jest krásný.

„Neboj se, Ando!“ Jeho hlas byl veselý. „Oni mne nekousnou. Vylámali by si zuby. A pak jsou na to moc zbaběli. Buržoasie se sama nepere, ta je zvyklá nechat za sebe bojovat jiné.“

Zase se někdo opovržlivě zachechtal. „My se s tebou budem špinit!“ „My ti dáme bolševika, my ti dáme buržoasii!“ A paní se zase začala vzrušovat: „Kde je policie? To je skandál! To je prostě skandál!“ Kdesi na obvodu kruhu se objevily nad hlavami dvě hole a bylo slyšet nadávky.

Ale Toníkovi docházela trpělivost. Natřásl se jaksi a rozkročil. „Copak mám kdy se tady s vámi bavit?“ zahučel a pravou dlaň přimáčkl někomu k nosu a odhodil ho, levým loktem kohosi rýpl do prsou. Šel a nikdo z těch, kdož stáli kolem, nečekal, až do něho vrazí. „Nepouštějte ho!“ vykřikl někdo vzadu, ale zřejmě jen proto, aby to nemusil vykonat sám. Toník rozhazoval napravo i nalevo už jen řeřavé pohledy, Anna se drala za Toníkem. Ta dostala ze zadu několik štulec.

„Pojď!“ řekl jí, když se dostali z kola a vzal ji za ruku.

Šli ulicí vzhůru. Následoval je jen zbabělý hlouček. Rozčilená paní byla v něm, a ta jediná měla dosti odvahy pokusiti se zadržeti ho. Hnala se po něm ze zadu napřaženým deštníkem. Obrátil se a napřáhl ruku. „Poslouchejte, paničko, jakživ jsem ženskou neuhodil, ale nedáte-li pokoj, takovou vám tu jednu vlepím...“ Dva průvodčí panini ji zadrželi a táhli pryč.

Ale najednou se roztrhaný zástup, který zůstal

dole, rozeřval. A rozeřval se vítězným jásotem hlouček, který je následoval:

„Sem! Sem! Držte ho! Nepouštějte ho! Sem! Sem!“ řvala celá ulice jako zbavená smyslu.

Toník s Annou se obrátili.

Ulicí vzhůru klusali dva strážníci a před nimi v zběsilém úprku hnali tři mládenci.

„Tam! Tam!“

Toník se zasmál.

„Počkej,“ řekl Anně, „přece nebudeme utíkat!“ Zastavil se a čekal.

Strážníci s davem byli v malé chvíli zde.

Holený pán v světlém, kostkovaném obleku se opět ujal vůdčí úlohy: „Jsem doktor Ketner, a činím na tohoto muže udání pro ublížení na těle a pro urážku státu.“

Šli zase dolů ulicí: Strážníci, Toník, pán s mandarinskými brejlemi a kupec. Ten šel zřejmě nerad a pokoušel se o výmluvy, které nebyly vzaty na úřední vědomí. Utíral si sbaleným šátkem nos, dívaje se, zda ještě teče krev. Velký zástup se již uspokojeně rozházel a eskorta za sebou vlekla jen hlouček zvědavých. Vedle policejního rukávu se zlatými prýmky pobíhala Anna. Odváděli jí milého. Na ruce se jí kývala velká lepenková krabice a v týle jí seděla hrůza. Byla to hrůza její vesnice, stářím popelavá a studená, která sahala lidem na temena hlav při představě četnické přílby a bajonetu a ukrutnosti soudcovských síní. Bylo k tomu potřeba velké statečnosti, aby se Anna bojácně dotkla policejního rukávu:

„Pane, ten pán toho hochu bil.“

„Nevměšujte si mi do výkonu!“ zařvala na ni modř uniformy se zlatými prýmky. „A hleďte co nejrychleji zmizet! Nebo to špatně dopadne!“

„Jdi, Ando, nepleť se do toho!“ řekl Toník.

Pak stála před nějakým domem. V tom domě byly dveře. A nad těmi dveřmi červená tabule. A na červené tabuli bylo napsáno bílými písmeny: „Stráž bezpečnosti.“ Tam byl Toník. Okolo byla ulice, po chodníku kolem ní chodilo mnoho lidí, v jízdni dráze hrčely povozy a houkaly automobily, ale to vše bylo rozmazané jakoby mlhami a zvuky přicházely jakoby z dalek a jedině, co bylo zoufale bezpečnosti.“ Ze dveří pod ní vycházeli nějací lidé. A opět. Ale Toník mezi nimi nebyl. Pak vyšel kupec. A opět nějací cizí a pak holenný pán v světlých, kostkovaných šatech, který se na ni lhotejně podíval.

Konečně!

Na prahu stál Toník.

„Toničku!“ Vykřikla to a padla mu okolo krku: „Toničku!“

„Nebud' dětinská, Ando! Nu, pojď, půjdeme!“ Mírně ji od sebe odstrkoval.

„Neudělají ti nic, Toničku?“

„Co by mi udělali? Prevítí! Nu, pojď!“

Šli. Anna svírala Toníkovi ruku.

„Neudělají ti nic, Toničku?“

„Nu, dají mi pár dní, to bude krámů!“

Anna žmoulala Toníkovy prsty ve svých.

„Toničku!“

Vedl ji ke stanici elektrické dráhy a ona šla po-

slušně, ochotna následovati ho a netázati se. Měla zase jeho ruku ve své.

„Jeď již, Ando, doma budeš mít beztak kraval. Mám schůzi a musím se ještě stavit doma. Budeš-li moci, přijď!“

Smrákalo se již.

Posadil ji do vozu a když se ten rozjel, hleděl za ní a usmíval se.

Ale když Anna ztratila Toníka z dohledu a chtěla jíti s plošiny dovnitř vozu, stál před ní Plecítý, muž s bílou jízvou uprostřed černého kníru, a student Jarouš Jandáků.

„Co je ti, soudružko?“ řekl Jarouš a držel dlouho její ruku. Jaroušova ruka byla teple přátelská a jeho oči soucivé.

Boj se slzami trval dlouho a dlouho, než Anna mohla všechno vypověděti.

„Nemohl utéci?“ otázal se Plecítý a jeho hlas byl ku podivu lhostejný.

„Nechtěl,“ odpověděla Anna.

A tu se rudý voják podíval na Jarouše, tak podivně kosou se na něho podíval, a pravil bezvýrazně, jako by říkal něco zcela bezvýznamného:

„Oslovství! Proč neagituje v závodech mezi dělníky? Jaký to má smysl hádat se na ulici s maloměstáky a dát se ještě k tomu chytit?“ Neboť Plecítého nezajímaly osudy lidí. Jen revoluce.

Anna se na něho udiveně podívala. Nerozuměla. To přece nemluvil o Toníkovi?

„Ach ne,“ řekl rychle Jarouš a Anna ihned vystihla, že to říká k vůli ní, „Toník jistě v závodech agituje. Toník je statečný hoch.“

Anna jela s oběma přáteli ještě dvě stanice, ale za celou tu dobu na nikoho z nich nepohlédla. Věděla, že bude Plecítého nenáviděti do smrti. Na Václavském náměstí vystoupila. Stisk přátelské ruky Jaroušovy byl opět měkký a vlahý, ale nebyl tak dlouhý, jak býti chtěl, neboť Anna studentovi svou ruku vzala a vyskočila z vozu ještě než úplně stál.

Doma bude beztak kraval — řekl jí na rozloučenou Toník. Byl.

Sotva vstoupila do předsíně a zaklapla za sebou dveře, vyřítla se z pokoje milostpaní.

„Kde jste byla?“ zaječela plným hlasem Anně do tváře.

Anna nebyla leknutím schopna odpovědi.

„Kde jste byla?“ křičela paní stavitelová, probodávajíc ji očima. Byla již ve večerním černém úboru, v krajkách a špercích, učesaná a napudrovaná.

„Mrcho! Mrcho! Mrcho jedna!“

Do pokoje se pootevřely dveře a v nich se objevil milostpán. „Pojď, nerozciluj se a nešpiň se s ní, s děvkou. Prvního potáhne. Ty věci má?“

„Má. A to se rozumí, že prvního potáhne!“ vykřikla ještě milostpaní, vytrhla Anně z podpaží krabici a odešla do pokoje.

V předsíni se objevila slečna.

„Vyřídila jste mi to, Anna?“ zašeptala vliďně, jak kráčela kolem ní, tváříc se, jako by byla vyšla jen na stranu.

„Ne, slečinko.“

Slečna Dadla se zarazila. Zbledla. Pak vytřeštila

na Annu tázavé oči. Ale když se nedočkala odpovědi, vycenila zuby a vjela si zuřivým pohybem do účesu, jako by si chtěla rváti vlasy. Ale náhle si vzpomněla, že se tu nesmí zdržovat a musí klamati rodiče. „Mrcho mizerná!“ zasípěla a zdálo se, že s těmi slovy zároveň vyplivla kus plíc. A zmizela ve dveřích záchodu. Nebylo jí dopřáno ulehčiti si ani tím, že by je za sebou přikrápla, až by se otřásl dům.

Anna, přimražená k podlaze, stála v předsíni ještě pak, když se Dadla vracela do pokoje. Slečna se před ní vyplivla. A v tom plivnutí byla táž zběsilost, jako prve v nadávce.

Anna odešla do kuchyně. Klesla na židli u kuchyňského stolu, hlavu položila na jeho desku a pažemi si zaclonila oči. Byla odhodlána neviděti nic, neslyšeti nic, ať se děje cokoli. Ale přece jen slyšela, jak páni odcházejí a hrčení automobilu na dvoře. Pak bylo ticho.

Asi za čtvrt hodiny vrazila do kuchyně opět Dadla. Anna sice hlavy nepozdvihla, ale mohla to být jen slečna.

A kuchyně se najednou rozječela.

„Proč jste mi nedonesla psaní?“ A slečna řvala, až jí selhával hlas: „Bestie mizerná! Prevíte! Hovado! Kurvo!“ Slečna chrlila nadávku po nadávce, dlouhou řadu, snad všechny, které kdy v životě slyšela, nevybírajíc mezi nimi. „Zabila bych vás, šancajku ničemná!“

Práskla kuchyňskými dveřmi, až to v polici nádobí rozdrnělo. A teď si slečna vynahrádila utrpení onoho sebezapření, s nímž byla prve nucena zavříti

tíše dveře záchodu. Lítala sedmi pokoji a třískala za sebou dveřmi, až padala omítka, řinčely lustry a otřásal se dům. Anna něčeho podobného ještě nezažila. Tatínek mlátilval pěsti do hlavy a jeho ruka byla tvrdá jako cihla, ale takhle zuřivého ho neviděla nikdy.

Za chvíli byla slečna Dadla v kuchyni zase.

„Co jste mi to provedla? ... Ježíš, Maria, Josefe, co jste mi to udělala?“ Byl to zběsilý pláč. „Vždyť vy jste mne zabila! Pro Krista pána, vždyť vy jste mne zabila!“

Slečna tloukla čelem o kachliky kamen.

Anna pozdvihla hlavu.

„Slečinko, co to dělají? Vzpamatujou se!“

Slečna se obrátila od kamen, vytřeštila oči a chopila se za černé vrkoče na spáncích.

„Anna, pro Ježíše Krista, vždyť já na tohle soaré čekám již čtrnáct dní jako na smilování boží. Vždyť vy nevíte, co jste mi udělala! Vždyť vy jste mne zavraždila!“ Slečna běhala po kuchyni a držela se za spánky. Bylo to zoufalství. „Pro Krista pána! Pro Krista pána!“

„Slečinko,“ zašeptala ustrašená Anna, „snad bych tam ještě mohla dojit.“

Slečna přiskočila k ní a zaryla jí do ramen nehty.

„Jděte, Aninko!“ zasípěla. „Běžte, Aninko, já vám za to dám krásnou batistovou košilku s kraječkami! Jděte! Rudi již doma nebude, ale běžte do ‚Metropolky‘, a kdyby nebyl tam, podívejte se do ‚Arca‘ nebo do ‚Edisonky‘ nebo do ‚Louvru‘, možná, že bude také dole v ‚Rokoku‘ ve vinárně

a kdyby tam nebyl, tak jeďte na Hradčany k Medvědlům. Víte, kde je „Metropolka“?“

„Ne, slečinko.“

„Ježíš Maria, ona zase nic neví!“ zaúpěla Dadla. Slečna sháněla papír a tužku, psala Anně jména kaváren a vináren, ulic, čísla elektrických drah a dupala nohama, když Anna okamžitě nechápala.

„Běžte, Andulko, běžte, moje milá, musíte ho najít za každou cenu, odměním se vám, dám vám také krajkové kalhotky, když ho najdete. Na Hradčany byste jela jedničkou, tu znáte a nahoře by vám již řekli. Kupovat už nemusíte nic a domů se nevracejte, mamá s tatínkem před půlnocí neprijdou, vezměte si z peněz, které jsem vám dala, pětikorunu, sedněte si v kavárně a ukazujte si obrázky. Běžte, Aninko, běžte! Vezměte si klíč!“

„Jen co ještě milostpánům ustelu.“

„Ne, ne, běžte, ustelu sama!“

Anna poslechla a šla.

Jaký to byl hrozný den dnes?! Proklel jej někdo nebo učaroval jí dnes někdo nebo si měla za tenhle jediný den odpykati hříchy celého života? Zaměstnavatelé dávají rozkazy, aniž se starají, jsou-li proveditelné a slečna nařídí: „Běžte a najděte ho!“ jako by říkala: „Jděte koupit housky!“ Páni chtějí vždy jen prorazit se svojí vůlí. Anna střídala roj chodníků s plošinami elektrických drah a dvojitě světlo ulice se září kaváren a vináren. Lidé do ní na chodnicích vráželi a smýkali jí v otáčecích dveřích, a když, narážejíc na sklo a dřevo, dvakrát objela kolem, vyhazovaly jí dveře do oslnivého světla lustrů, zrcadel a bílých ubrusů a ona, stojíc

omámená u dveří, nevěděla, co počítí. Kdo si všimne služtičky v barchetové halence, choulící se u portiéry vchodu, děvčete příliš zdravého a čistě oděného, aby je bylo možno pokládati za žebračku, a příliš bezvýznamného, aby se jí bylo třeba zabývat? Sklepníci, běžající s podnosy, plnými kávových příborů, s vinnými lahvemi ve stříbrných kbelicích a s večeremi na porcelánových misách, nemají nikdy kdy, a malí pikolici jsou příliš pyšní na své fraky a bílé náprsenky, aby se snížili k hovoru. Že má Anna krásné rusé vlasy a že jest hezká, toho si všímali jen páni u blízkých stolků. Kolikrát opakovala v tom šonu své: „Prosím, prosím . . .“ než jí dovolili dořici a kolikrát opakovala otázku celou, než jí odpověděli: „Ne,“ nebo, co horšího: „Nevíme,“ či „Neznáme ho!“? Bylo to nad její síly a v „Louvru“, když čtyři sklepníci na ni zabručeli a žádný ji neodpověděl a když tlustý pán od krajního stolu na ni mrkal a kýval, měla pocit, že z toho ze všeho uteče, poběží na nábřeží a skočí do Vltavy.

Ale stala se věc neočekávaná. A sběhla se dokonce tak prostě, jako by ani nebyla vysvobozením. nýbrž jen nějakou všední událostí.

Anna pana inženýra Fabiána skutečně našla k desáté hodině v podzemí vinárny „Rokoka“. Ušatý a na koberec tak červeném, jako syrové maso z hovězího boku. Hodný sklepník, kterého zde nortkala, jí na její otázku řekl zcela vlídně: „Ano!“ a pana inženýra vyvolal ven.

Byl to mladý, elegantní pán. Snad až příliš elegantní, zdálo se Anně, a povšimla si, že je silně navoněn a napudrován, že má bílé kamaše, pře-

krásnou kravatu, v zápěstí zlatý náramek, a na prostředníku prsten se zeleným kamenem tak velkým, že přesahoval oba klouby.

„Co si přejete?“ řekl s vysoka. Mělo to znít velkopansky. Ale neznělo to velkopansky. Nebylo zde té samozřejmosti jako ve větách slečniných a milostpánových a Anna vycítila jakýsi spodní, nejistý tón.

„Mám vám odevzdat psaní, milostpane.“

„Dejte sem!“ pravil pan inženýr, sáhl chvatně po obálce, roztrhl ji a přeletěl očima list. V koutcích úst mu zahrál úsměv. „Je dobře!“ řekl spokojeně, sáhl do kapsy u vesty a okázale dával Anně papírovou dvoukorunu. Anna se začervenala. Ale vzala ji.

Pan inženýr si v šatně oblékal světlý svrchník a dlouho si před zrcadlem rovnal barevnou šálu a Anna s dvoukorunou v ruce cupala po červených koberecích nahoru schody do ulice.

Byla volná. Měla svoji křížovou cestu za sebou.

Spěchala nočními třídami do Dělnického domu, zastihne-li tam ještě Toníka. Nebyl tam. Bylo již po schůzi a soudruzi se rozešli. Dívala se ze zahrady skleněnou stěnou do sálku, ale svítila tam již jen jedna žárovka a byly obsazeny jen dva stoly. U jednoho hráli maryláš a u druhého tři soudruzi debatovali a čtvrtý četl „Dřevodělníka“.

Co teď? myslila si, když vyšla v jízdní dráhu Hyberské ulice. Nápad slečny Dadly, aby si sedla do kavárny a ukazovala si obrázky, byl vyloženým bláznovstvím, měla těch kaváren, vináren, lhostejných i vtíravých pánských obličejů již k zoufání

dosti a byla věru odhodlána prochodit raději dvě hodiny v ulicích, než vrátit se ještě jednou do té hanby. Ale pak si vzpomněla na Máňu.

Rozběhla se k Václavskému náměstí. A do domu číslo 33.

Otevřela si dům a vyšla temným schodištěm do třetího poschodí. Zamřížované okénko Mániny komůrky vedlo na chodbu. Anna na ně klepala. Klepala maličko a pak silněji. Ještě silněji. Ale Máňa se nemohla probudit. Tu zabuchala klouby docela nahlas.

„Kdo je to?“ zazněl z komůrky rozespálý hlas.

„Já, Anda ze zdola.“

Okénko se osvětlilo, pak se otevřelo a v něm se objevila Mánina hlava. Když uviděla Annin zmučený obličej, zeptala se s účastným podivem:

„Co je ti, balšánečku?“

„Máničko, prosím tě, pusť mě k sobě!“

„Ale ano!“

Máňa otevřela tiše dveře předsíně a vedla Annu za ruku do své komůrky.

Sedly si vedle sebe na pelest postele. Ale když Anna chtěla odpovědět na chtivou otázku Mániných očí, nedovedla říci více než: „Máničko, já jsem tak nešťastná!“, neboť hrdlo se jí sevřelo a místo slov linuly se z ní jen slzy. Máňa pochopila a nenaléhala. Dlouho tu vedle sebe seděly, držíce se za ruce, jedna rusá a druhá černá, jedna oblečená a druhá košilatá, a rusá plakala a černá na ni hleděla s lítostí a hladila jí vlasy a říkala: „No, no,“ a hladila jí kolena a říkala: „No, no, Andulinko!“ a tiskla svoji tvář na její.

Pak přece přišla slova.

„No, pověz přece!“

Anna vypravovala příběh celého dnešního hrozného dne. Celý, od začátku, od chvíle, jak ji milostpaní poslala s balíčkem k Denisovu nádraží. Jen o urážce, které se dostalo Toníkovi za jeho statečnost od krásnoarmějce, se nezmínila ani slovem. Když se dostala k oběma strážníkům a k Toníkovi za tčení, opět se jí zadrhlo hrdlo a ona si přikryla dlaněmi oči. Ale tu Máňa, upokojena již z prvního strachu o kamarádku a z první zvědavosti, převalila Annu do peřin, odtrhovala jí ruce od očí, a aby ji rozveselila, cuchala jí vlasy, muchlala ňadra a břicho.

„Ale, balšánečku, ale ubřečenečku náš, to nic není, vždyť ty jsi takový malý pitomec, tohle vůbec, vůbec, ale vůbec nic není, na takové věci si musíš v Praze zvykat, to není jako v těch vašich Prke-
nicích.“

Stáhla s Anny boty, šaty a punčochy, položila ji do postele, přikryla ji po bradu peřinou a dala jí na tvář hubičku:

„No, no, pitomečku!“

Pak zhasila elektrické světlo. A lehla si k Anně.

Té noci si ještě mnoho šeptem vykládaly. Scéna se stavitelovými Máňou obzvláště zajímala. A když Anna dopověděla o řádění slečny Dadly, Máňě náhle svitlo. Vztyčila se půlí těla na posteli a zdvihla ukazovák.

„Fuiť!“ hvizdla si dlouze.

Seděla tak chvíli, jako by kontrolovala správnost svého postřehu. A pak řekla:

„A teď mi to vypravuj ještě jednou!“

Neboť Máňa to teď chtěla prochtutnati důkladněji a v sedě. Anna tedy vyprávěla příhodu se řáděním slečny Dadly ještě jedenkrát. A když byla hotova, vynesla Máňa rozsudek:

„Dadlinka je v tom. To máš jako nohu. A teď má vítr. Jen počkej, uvidíme ještě moc pěkné věci, tohle je jen začátek. To musím říci ráno Dvořandě.“ A na konec si Máňa ještě jednou hvizdla, ale jen docela krátce, jako by dělala puntík: „Fuiť!“

Té noci spala dvě děvčata, rusé a černé, spolu, přimáčklé k sobě zadničkami a s nohama skrčenýma pod sebe.

„Teď vypadáme jako rakouský orel,“ řekla Máňa, když usínaly, a to bylo její poslední slovo.

ZBRANĚ! ZBRANĚ!

Diagnosa byla špatná: Křeče, jimiž byla roku 1919 zmitána střední Evropa, nebyly poporodní bolestí po zrození tolika nových států, nýbrž byly to bolesti ohlašujícího se již porodu nového. Nesprávná diagnosa byla zaviněna rychlostí událostí.

V podkrovní komoře žižkovského podnájmu Toníkova a v jeho posteli přespával asi deset dní uprechlík maďarské revoluce. To do té doby, než mu soudruzi opatřili falešné papíry a zaměstnání pouličního prodavače novin. Byl to těžký souchoťinář s horečnými černými očima a zvláštními ústy, v nichž byly jen tři řezáky, dva nahoře a jeden dole, proti sobě, tři zuby v černé prázdnotě ústní dutiny, podivně bílé a zdravé, vypadající jako veverčí chrup. Uprechlík se jmenoval Kerekes Sándor a býval soustružníkem železa. Někdy koncem září přišel do Lidového domu do sekretariátu kovo-dělnické organizace vychrtlý jako toulavý pes, rozdraný, bez dokumentů a bez peněz. V té době přicházelo k dělnickým organizacím o podporu mnoho nepravých maďarských revolucionářů, neboť drobní podvodníčkové jsou v hledání pramenů vynalézaví, přicházeli s legitimacemi uherské strany také policejní konfidenti, ale Kerekesovi Sándorovi soudruzi uvěřili. Toník si ho vzal k sobě.

Dohovořili se. Více ukazováním, posunky, pobíháním po světnici a kreslením na okraj starých čísel „Práva Lidu“, než těmi dvaceti slovenskými slovy, které znal Kerekes, a těmi třiceti německými, které znali oba. Trvalo často dlouhé čtvrt-hodiny, než se pochopili, ale byli dělníky, jež práce

odnavykla netrpělivosti a naučila odpilovávat překážky a porozuměli si na konec vždy.

„Víš, spoutali, zavřeli . . . kriminál. Vidiš, takhle maličký!“ ukazoval Kerekes Sándor na rozměrech pokojíka a pak se dotýkal jednotlivých kusů nábytku: „Postel nic, stůl nic, židle nic . . . já tam deset, dvacet . . . a ještě tři dny. Každý den, hajte, gestěrn, morgén, se otevrou dveře a přijdou jeden honvédský obérlajtnant, jeden honvédský kadet a dva honvédi. Obérlajtnant: Gróf Bélaffy Imre; kadet: Báró Czengéry Tazsiló. Svléknou mi šaty, pryč pryč, všechno se mne pryč, jsem docela nahý. Položí mne na zemi. Ústy k zemi. Tak. A pevně drží. Kadet má láhev, vidiš, jako tuhle stojí u tvého kufru. V ní kyselinu. Víš, co to je? Znáš: H_2SO_4 , jak ti to zde píšu na okraj novin? Aha, znáš, dobře! V ní má husí brk. To ti musím vymalovat . . . Vidiš, husa! A tady ze křídla šklub! šklub! pero ven. Kadet namočí pero v lahvi do kyseliny H_2SO_4 a strčí mi je do zadnice . . . Řvu . . . Ááá! Ááá! . . . Strašně řvu bolestí. Každý den, víš, hajte, gestěrn, morgén. Deset, dvacet a ještě tři dny. Obérlajtnant a kadet stojí nade mnou, koulejí očima. „Mluv!“ Já: „Ne!“ Oni: „Mluv, bestie!“ Já: „Ne!“ Oni: „Kde je Ács Aladár, kde je Fehér, kde je Szabó?“ Já: „Ne!“ Oni mají karabáče. Mrskají do mne, až pozbudu vědomí. Pak přinesou putnu vody a polijí mne, až otevru oči. „Mluv!“ Já: „Ne!“ Oni kouří cigarety. Příkládají mi je ohněm na prsa. Strašně řvu, svíjím se. Oni: „Kde je Szabó, kde je Ács, kde je Gutmann Vilmos, kde je Lakatos?“ Já: „Ne!“ Oni mne políčkují, prásk, prásk! Vidiš?“ Molnár ukazuje vyražené

zuby. Svléká kabát a košili a jeho hřbet jest jeden šrám vedle druhého a jeho prsa podobána zhojenými popáleninami. Mého kamaráda, maďarského komunistu Kováče Pála zabili. Pytlíkem, naplněným pískem. To ti musím nakreslit. Vidiš: Pytlík a do něho takhle se země písek! Rozumiš. Dobře. Tím tlukou do hlavy. Člověk se zapotácí, umře. Das sér gut. Přijde doktor, prohlíží okuláry, proklepává, krčí rameny. Nic nepozná. Tvářička je hezká a hladká, na těle nic, rány nic, krev nic. „No co,“ povídá doktor, „umřel, odnese ho!“ Obérlajtnant a kadet se smějí, mnou si ruce: Nic nepoznal. Tak jich zabili mnoho. Hundert, hundert, hundert, moc hundred socialistů a komunistů. A nikdo nic nepoznal. Pytlíkem s pískem, to je moc dobře. Já také budu mrtev, mne také zabijí. Sedím a myslím. Pořád sedím a myslím: Co mám udělat? Je dvacátý třetí den. Přijde žalárník. Ne obérlajtnant, ne kadet, víš, ten, co má tadyhle u pasu chřestící klíče, otvírá a zavírá a nosí jídlo. Byl již starší a dosti hodný. Já již strašně slabý. Kolena zhroucená, celý malátný, jen upadnout. Ale to jsem se vzbopil. Vyrostl jsem, narovnal se, napial svaly. A na něho! Prokousl jsem mu hrdlo. Váleli jsme se na zemi, ale já držel zuby a nepustil. Vidiš, těmihle třemi řezáky proti sobě, které mně po těch ranách do tváři zůstaly. (Pozoruješ přece, že vypadají jako veverčí chrup!) Mrtev. Tady s koutků úst mi stékala jeho krev. Brr! Bylo to moc ošklivé. Pryč, vzpomínko! Je mi ještě teď nedobře, když si na to vzpomenu. Žalárník byl nevinen. Já také nevinen. To gróf Bélaffy Imre a báró Czengéry Tazsiló. Och! Och! Bestie! Krvavé

hyeny! Zabiju je, potkám-li je někde v životě... Az anya bitang kapcabetvár Máriájat!... A co teď řvu, český soudruhu, svou bolest a pomstu, o kterých teď řvu s hořícíma očima a s každým nervem a svalem napiatým, to musím křičeti maďarsky, neboť jen moje mateřština zná slova dosti strašlivá, aby proklela lúno matčino a otcovo semě, které daly světu tyto dva horthyovské psy. Zabiju je!... Rozkašlal jsem se... Och, jak jsem se rozkašlal!... Mám souchotiny, vím. Ale zabiju je... Nu, odpusť! Budu pokračovati. Mrtvého žalárnika jsem svlékl a ustrojil se do jeho šatů. A pryč! Pryč, pryč, pryč! Kapsy prázdné, stále pěšky. Musil jsem se skrývat, jedl jsem, co jsem vyrval na poli ze země, nebo když jsem chytil slepici a — kchr — zakroutil ji krkem. Žebрал jsem jen málo, bylo to nebezpečné. Jednou jsem smekl před pánem a poprosil ho o sirky. Ano, dal. To dobře. Fajér. Varm. Ohníček, zakroutil krk slepici, otáčel rožněm... A pak: Praha!... Ách! Blaze na prsou!... Organizace, proletariát, komunisti... A dobří kamerádi!... Köszönöm elvtárs!... Je snad možno, soudruhu, abys nepochopil, že je to „Děkuju!“, tisknu-li ti oběma dlaněmi ruku a hledím ti jasným pohledem do očí?“

Diagnosa roku devatenáctého byla nesprávná. Nešlo o poporodní bolesti, ale o ohlašující se již život nový. A letošní květen byl tedy velkým omylem.

„Poslední výstraha lichvářům“ se jmenoval ten květnový den a národ se domníval, že v něm ničí poslední zbytky Rakouska.

Tenkrátě opět po prvé od popřevratových dní

vytrhly do ulic zástupy. Nebyly to však ony veselých očí a tanečního kroku, které, rozjásány koncem války a ozářeny zjevením svobody, výskaly v tvář červeno-modro-bílému dnu své „Nazdar!“ a „Hej Slované!“ Byly to tytéž, temné a ponuré, které právě před rokem, kdy ještě na čtyřech stranách světových zely jieny děl a hrobů, křičely do oken Staroměstské radnice své stotisicihlasové, zoufalé, zuřivě ječící: „Mír! Mír!“ Dnes přišly opět, řadice se na shromaždištích k pochodu do města. Dostavili se demobilisovaní vojáci, poučení půlroční svobodou, že hlad v předměstských činžácích není o nic snesitelnější než v zákopech a zajateckých táborech, kde alespoň nebylo třeba dívat se na nevrle ženy a nenajedené děti a kde by byl nikdo beztrestně za výklady nevystavoval uzeneých kýt, hovězích čtvrti a pyramid vinných lahví. Přišli sem mužové zelených kádrů. Lesní úkryt, hlad a pronásledování je naučily moudrosti: „Zachraň se sám! Nechceš-li býti zabít, zabij!“ Byli zde legionáři. Lhůta půl roku byla příliš krátká, aby je odnaučila jednati a byli vášnivě odhodláni nevydati snu o osvobozené vlasti, který po pět let chránili krví a olovem a s nímž na prsou pod vojenskými kabáty se ostnatými dráty probili až domů. A v shromažďující se zástupy se vmísily hloučky bolševiků. Nemnoho desítek lidí, ztvrdlých výhni ruské revoluce, kteří neměli snů, věděli, oč jde a přesně znali, co jest jejich povinností i v dnešní den. A vyběhly sem utýrané ženy, které ještě nenašly příležitosti splniti svou zuřivou přísahu pomsty na mlynáři, kterému za uzlík mlýnských smetků daly poslední peřinu. A byly zde

matky ubitých synů a vdovy po rozstřílených mužích, ženy, kterých osvobozená vlast nepolitovala, poněvadž neměla kdy a poněvadž jich bylo příliš mnoho a jichž slzy již dávno netekly, ale v nitru kameněly a vyrostly ve velký hrozen, který vyplnil hrudník. Vyšly ženy válečných mrzáků a neduživců, pro něž mír a svoboda znamenaly jen o jeden krk více, který musily sytiti prací svých ubohých rukou. A připojili se staří zloději, rohoví povaleči a pasáci holek, kteří si v tento květnový den pevně a jedinou provždy ujasnili, že za republikánského policejního ředitele Bienertha bude stejně účelným a dobrým krásti, jako se kradlo za císařských královských presidentů Křikavy a Kunze, a kteří, čichajíc pozdviženými nozdrami příjemnou atmosféru, se vzájemně pozdravovali: „Tě péro, Pepku, dnes, myslím, budou laciné blůzy a nějaké punčochy pro Božku.“ Ale byli zde také sociálně-demokratičtí pořadatelé s červenými páskami na rukou, poučení svým výkonným výborem o politickém účelu demonstrace, s přesnými rozkazy, kam až možno pustiti davové vášně a kam už ne, znající, kterými ulicemi třeba průvody vésti a kdy dospěti na Staroměstské náměstí, kde bude sociálně-demokratickými ministry uspořádán tábor lidu. A v postranních ulicích byla shromážděna policie. To pro podporu pořadatelského sboru. A také pro případ, že by červené pásky na ramenou selhaly.

Ponuré zástupy, zrazené v minulosti a oklamané o přítomnost, se valily ulicemi Prahy a všech českých měst a městeček. Nad střechami domů burácelo „Pryč s tyrany a zrádci všemi!“ A tam, kde

byla mládež, chtějící se smát, se zpívaly potupné písně na lichváře: „Keťase, mamlase, vrať peníze za prase, keťase, holomku, vrať peníze za mouku!“ Zástupy nesly v čele šibenici. Zbrusu novou šibenici s pevným rahnem a smyčkou konopného provazu. A na plátně veliký, rudý nápis: „Poslední výstraha lichvářům!“ Zastavovaly před krámy pověstných vydřiduchů a honily je po kancelářích a vyvlékaly je, zsinalé a s potem strachu na čelech, z úkrytů beden a pytlů a stavěly je na ulici pod rahno šibenice a kladly jim na krk smyčku konopného provazu. A zde jim kázaly slavnostně přísahati, že již nikdy nebudou lichvářiti a nikdy již nebudou okrádati chudých, ale stanou se řádnými občany osvobozené vlasti a mladé republiky. A řezníci, mlynáři, pekaři, sládeci, obchodníci koloniálním zbožím a majitelé strážních závodů a obuvních skladů, zajíkajíc se a těžce polykajíc slinu, přísahali pod rahnem šibenice, co jim bylo rozkázáno, a zástupy při tom ponuře mlčely. Pak byli obchodníci, jako zajatci, vedeni uprostřed davu, a ženy s tvrdýma očima jim trísnily hlavy svými nadávkami a mládež jim křičela do uší potupné písně, a oni mysleli na zoufalé zhoršení svých cukrovek, ledvinových chorob a srdečních vad a na hysterické záchvaty vzteku svých žen a dcerek doma. A byli vlečeni ulicemi a na pospas všem očím až k radnicím, kde, na táboru, jim bylo lidovými řečníky ještě mnoho hřímáno do duší o poctivosti, demokratické republice a poslední výstraze.

Jakým omylem byl tento květnový pátek! Zástupy se domnívaly, že vykořeňují poslední zbytky

monarchie, nerozumějící, že stojí tvář v tvář počátkům demokracie. A nemohouce se rozhodnouti ani pro: zabíjetí, ani pro: nezabíjetí, byly šťastny, že našly východisko v symbolu.

Ve venkovských městech šlo vše podle rozkazu výkonného výboru. Ale v Praze bylo onoho květnového dne na hradě českých králů po prvé rozhodováno o tom, je-li v osvobozené vlasti přípustno poslati proti osvobozenému národu ozbrojenou moc a prolítí jeho krev. Socialističtí ministři se velmi rozhořčovali nad pouhým připuštěním této myšlenky. Pravda, tyto demonstrace byly uspořádány na podporu jejich politiky, měly ukázati sílu socialistických stran a býti nátlakem na nepovolnost měšťanské poloviny vládního kabinetu, ale což to nebyl zároveň geniální státotvorný čin dáti v nebezpečné situaci bez újmy veřejného pořádku lidu možnost vybití v šibeničkové hře své zklamání, nespokojenost, rozhořčení a hněv? Ale občanští ministři usuzovali jinak. Šibeničky nejsou naprosto věci vhodné k tomu, aby si s nimi lid hrál a majetek a bezpečnost poctivých obchodníků a živnostníků, kteří za nic nemohou, musí býti chráněna za každou cenu.

Socialistické ministry počal přecházeti jejich klid a sebevědomí teprve odpoledne. Z policejního ředitelství a od deputací přicházely zprávy, že stanovený program není dodržován. Lid se po táboře na Staroměstském náměstí nerozešel. Srocují se hloučky a shluky a ty po Praze řadí, stávající se veřejným nebezpečím. Policejní ředitel Bienertl seděl u telefonu, spojen s ministerskou radou a jeho

věty byly neklidné. Legionáři se stávají za prodejní stoly obchodů s obuví a potravinami, sami určují ceny a před očima bezmocných obchodníků v několika minutách vyprodávají celý krám. Ale zde se ještě jakž takž udržuje pořádek, legionáři projevují proti pokusům drancování energií a stržené peníze odvádějí obchodníkům. Jsou zde však živly, které vykřikují, že lichváři již tisíckrát z lidu vydřeli to, co dnes prodělají a ty vnikají do krámů s prádlem a látkami, slézají regály, shazují odtud balíky a těch se dole chápou desítky rukou, aby je přes hlavy davu házely otevřenými dveřmi na chodníkům, kdož potřebují nebo chtějí. V žižkovských kořalnách se za pět korun prodávají hedvábné punčochy, haleny a lakové střevice. V ulicích se agituje. Pan poslanec Jandák objíždí v automobilu a pronáší odtud řeči. Jeho vývodů se policejní ředitelství neodvažuje kvalifikovati, ale přece jen cítí povinnost oznámiti, že je vzhledem k situaci považuje za krajně nebezpečné a že budiž zlý příklad. Pana poslance následuje řada individuí, které třeba přímo označiti za bolševiky. Vyskakují na vozy a podstavce pomníků a pronášejí odtud štvavé řeči, pobuřující lid. Vyzývají k ozbrojování se, mluví o ruském vzoru a volají, že jest v moci lidu, aby šibeničkovou komedii obrátil v revoluční vážnost. Lid nejen, že jich nevyhání, ale poslouchá je. Místy dochází dokonce k nebezpečným houřím souhlasu a volání slávy ruské revoluci. Policie, již bylo zakázáno použití zbraní, jest bezmocná a policejní ředitel prosí o odvolání tohoto zákazu. Několik strážníků bylo ztlučeno, řada jich byla odzbrojena.

Nebezpečí jest veliké a třeba rychlého zakročení.

Odpoledne dali se přesvědčiti i socialističtí ministři, že jest nutno chrániti státní pořádek a bezpečnost majetku i života. Do pražských ulic bylo vysláno vojsko. Ne proti lidu, ovšemže ne proti lidu, neboť ten se po skončeném táboře na Staroměstském náměstí dle stanoveného programu v klidu rozešel, ale proti — neodpovědným živlům.

Květnový pátek byl dnem trhajících se snů a tajících ilusí. „Poslední výstraha lichvářům“ se minula účinkem. Obchodníci odpřisáhli pod smykami šibenice, co si kdo přál, ale bochník chleba a litr mléka se levnějším nestaly. Vznikalo podezření, že ve hře musí býti ještě něco jiného, než jen pouhá chamtivost obchodníků. Zbytky Rakouska vyplněny nebyly. Stávalo se zřejmým, že představa Rakouska byla vůbec omylem a že boj nebyl veden proti něčemu, co bylo a čemu se jen nechce umřítí, nýbrž proti něčemu, co jest a čemu se chce žíti. Zástupy jsou pomalé a chod jejich myšlenek jest stejně těžký, jako kroky jejich nohou. Ale teď počaly chápati, že půl sedma měsíce opojení svobodou bylo jen oddechem mezi zápasem, který měly za sebou a tím, který právě nastává. Že demokratická republika jest jen novým bojištěm, snad o něco výhodnějším než ono, které leží již vzadu, ale polem, na kterém bude dělnictvu svěsti rozhodný boj o nový svět. O jeho svět. Radost z povalené minulosti vyprchala a prsa zástupů se počínala dmouti nepřekonatelnou touhou po radosti budoucí. Neboť na cihlových cimbuřích moskevského Kremlu vlály rudé prapory. A prapor se

srpem, kladivem a vycházejícím sluncem byl vztyčen na dobyté tvrzí carského sěla. A žil Lenin. Lenin, který vyřkl slovo o tygřím skoku.

V továrnách bylo tehdy rušno. Dělníci přicházeli do práce již poučení. Neboť již ráno doma, při snídaních, tékaly jejich oči po rádcích novin a zatím, co pravice střídavě sahala po hrnci s kávou a po skrojku chleba, levice držela noviny pevně. „Jez, jez, přijdeš pozdě!“ zlobily se ženy a mužové strkali časopisy do kapes a vybíhali na ulice, skákajíce do přečpaných vozů ranních elektrických drah, aby se ještě v nich pokusili mezi čímsi ramenem, přimáčkým na jejich bradu, a svým nosem držeti list novinového papíru. Neboť svět byl v pohybu. Ale tohoto pohybu již neurčovali jacísi záhadní diplomatí a generálové se zlatými límci, nýbrž dělnické zástupy. Uhry. Mnichov a Německo. Finsko, Estonsko, Italic. A Rusko. Hlavně Rusko. RSFSR, písmena, která si bude nutno navždy zapamatovati. Debatovalo se v tlačeni elektrických vozů a ranních vlaků. Vyměňovaly se zprávy při mírném poklusu od stanic pouličních drah k tovární bráně. Pronášely se závěry při převlékání před skřínkami s pracovním oděvem, s jednou rukou v rukáve modré haleny a s druhou hledající otvor. A mezi slevačskými formami továrních sálů a jejich kovadlinami, mezi siemenskými pecemi a uhelnými skladišti si vyměňovali názory nadšenci i pochybovači, poučení i nevědomí a u soustruhů, pil, hladíček, u barvířských stolů, vrtaček, u peci, měsidel a sít se navštěvovali dělníci všech politických stran, aby se přeli, vysmívali a souhlasili, u kreppli a sel-

faktorů se na slovo hovoru zastavovali mistři a inženýři, kteří toho obvykle věděli nejméně, tkalci si za řevu stavů křičeli do uší nové zprávy a dívky v expedicích a balárnách, překládající hbitými prsty papír a staniol, se více než o to, je-li ten Růženin brunet či blondýn, zajímaly, je-li Sokolem či jednotářem. Neboť světem šla revoluce.

Schůze byly tenkrát bouřlivé a plné vzruchů. A na všech významnějších byl Toník. Na mnohých byla Anna, neboť prvního od stavitelů nešla a právo večer vycházeti si vydobyla trpným odporem. Sedali spolu v předměstských hospodách za kostkovanými ubrusy a upínali se očima na ústa řečníků, dávající se unášeti proudem, který hnal dělnictvo stále vpřed. Ale jejich ruce na sobě nespočívaly jako v klidných chvílích, neboť Toník byl příliš zaujat žilobitím světa, aby mohl cítiti tep krve Aniny. A bylo málo schůzí, do nichž by byl Toník sám nezasáhl.

„Soudruzi!“

Jak byl krásný v takových chvílích a jak byla na něho Anna hrdá! Jeho postava se narovnávala a modrá ocel jeho očí rázem jako magnet přitáhla oči všech a daktyl slova „soudruzi“ zazvonil jako úder o kovadlinu, po němž kladivo ještě dvakrát odskočí. Byl to kdosi jiný, než koho Anna znávala v osvětlení všedních dní, někdo, kdo vystupoval z Toníkova nitra jen v slavnostních chvílích; týž, který rozněcoval jeho oči a zbarvoval jeho tvář ve chvílích milostného objetí.

„Soudruzi!“

Teď zazvonily tři údery jeho slova s jeviště zahradního sálku Lidového domu. A sálek se stěnami z okenních tabulek svítil do noci a ze zahrady bylo do něho viděti jako do lucerny. Byl přeplněn soudruhy a soudružkami. Seděli zde kolem okrouhlých stolků rámě na rameni a koleno na kolenu, stáli u stěn, vyplňovali prostor před jevištěm a nad hlavami se jim ve smouhách tabákového dýmu vznášely zmatky událostí a nadějí.

„Soudruzi! Byli jsme oklamáni. Této republiky jsme dobyli my. My, kdož jsme bojovali v zahraničních vojscích, utíkali do zajetí a zelených kádru, organizovali v armádě vzpoury a v zázemí rozvrat. My jsme bojovali, umírali a hladověli, zatím co se měšťáci ulejšvali, bohatli keřasovinou a svlékali s našich žen za košík bramborů poslední košili. Ale kdo vládne republice? Oni! A my jsme starými otroky. Co se změnilo? Podívejte se na svoje ruce, kováci! Jsou měkčí, než za Rakouska? A je ve vašich plících, textiláci, méně bavlněného prachu, než za Rakouska? A máte vy, hlnaři, méně ohnuté hřbety? A je na ulicích méně žebráků? A umírá se méně na souchoťiny? Podívejte se na své děti, dělnické ženy! Jsou sytější a méně hubené než za Rakouska?“

„Na Příkopech je tlustých dětí dost!“ vykřikla nenávistně žena z pozadí sálu.

Toník vášnivě pokračoval: „Slibovali nám hory, doly. Ale slibovat a neplnit dovedli také cisařové. Za Rakouska se to jmenoval královský reskript, dnes se to jmenuje Washingtonská deklarace. Kde je slibovaná socialisace dolů a těžkého průmyslu?“

„Ošídili nás!“ zaskřečelo ostře do ticha sálu. Vy-

křikl tak sekretář domkářů Bolen, hubený, šlachovitý a s úzkým, zahnutým nosem jako luňák, a jeho černá očka píchla ohněm. A kameník obr, jehož tvrdé rysy jako by byly vysekány širočinou, položil na stůl pěst a zvolna řekl do ticha: „To aby nás uspali a nabyli času vystavěti si republiku podle svého.“

„Kde je rozdělení velkostatků lidu? Kde je konfiskace nalichvařeného jmění?“ Toník vrhl do shromáždění krátké větičky jako zápalné střely. „Kde je rozlučka církve od státu?“

Sál propukl v smích. „Tábor je náš program!“ zvolal někdo a smích se stal všeobecným. „Minulý týden...“ křičela jedna soudružka, ale poněvadž nemohla přehlušiti hluku, sečkala dvě vteřiny a pak křičela znovu: „Minulý týden zatkli na Vyšehradě jednoho bankovního sluhu, že nesmekl, když nesl páter oplatku.“ A smích zase zabubnoval o skleněné tabulky sálu.

„Kde je nahrazení stálého vojska milicí?“ pokračoval Toník. „Republika každým měsícem armádu zvětšuje. Proč? Viděli jsme letos v létě, proč. Abychom v žoldu světového kapitalismu mohli v krvi udusiti revoluci uherských soudruhů, abychom zabíjeli maďarský proletariát, který toužil po lidském živobytí.“

„Hanba! Hanba!“ zaburácelo shromážděním. Byl to výkřik zuřivého studu. Nad tím, že se to stalo. Že se to státi vůbec mohlo. Nad tím, že se dali také tehdy oklamati. „A naše dělnické jednoty šly dělat také katy!“ Nemělo to nic společného se schůzovým projevy souhlasu či nevěle. „Hanba! Hanba!“ znělo

to jako výbuchy ekrasitových podkopů, následující rychle za sebou.

„Ano, hanba, soudruzi,“ volal Toník, „nesmrtelná hanba pro ty, kdož dali rozkaz, aby armáda, vytvořená revolucí, rdousila revoluci uherskou, stejně jako se pokoušela zardousiti revoluci ruskou. Nesmrtelná hanba také pro ty z našich vůdců, kteří k tomu dali souhlas a kteří na Slovensko poslali naše dělnické tělocvičné jednoty.“

Toník se ve vzrušení odmlčel. Ale také sál se ku podivu odmlčel a Toník pozoroval, jak se oči, prve soustředěné na něho, teď odtrhávají a kloužou někam do neurčita. Dotkl se bolného místa. Byl nezkušený řečník. Strádal příliš rychle nálady posluchačů. Ticho bylo zamračené a podivně se odráželo od bouře před půl minutou. Několik hlasů posupně zavolalo: „Ano, je to tak!“ Neboť nikdo se neodvažoval říci více u vědomí, jakmile bude jednou vysloveno strašné slovo zrada, že bude třeba tnouti do živého těla strany. A toho se báli všichni. Jen Bolen, sekretář malozemědělců, rozhlédnuv se luňáčima očima po shromáždění, vyhrotil toto: „Ano, je to tak!“ v tnutí zobanem, jímž sjel do prostřed stolu poslanců dole pod jevištěm. „Vy jste to udělali!“ Ale v té chvíli se ještě nenašel nikdo, kdo by byl schopen útočiti s ním.

„Byli jsme oklamáni,“ pokračoval Toník. „Ode všech. Čekejte! nám říkají. Jako nám to říkali po čtyři roky války. Dlouho-li ještě? Řeknu vám, jak dlouho. Až si měšťáci upraví své hospodářství, až si zorganizují své vojsko, četníky, policajty, Sokoly a špicly. Tak dlouho budeme čekat. Až to bude ho-

tovo, skočí nám na krk a stisknou kobytku: „Tak, a teď dost, dělníčkové! Dost té komedie a dost té hračky na svobodu a demokracii! Mzdy sem, osmi-hodinovou pracovní dobu dolů! Teď budete tancovat, jak budeme pískat my!“

Anna nespouštěla s Toníka oči. Stál zde krásný a silný, s ruměncem na tvářích a dvojice ocelových očí jako terč zachycovala pohledy zástupu, které se k nim paprskovitě sbíhaly. Toníkovy oči pohleovaly soudružské oči a s nimi hněv, bolesti a touhy, sytily se jimi, aby je zhutnělé, zahřáté vlastní krví a přetvořené v slovo a budoucí čin, v ohňovém proudu vrhaly zpět. „Jak je krásný!“ myslila si Anna. „Tak krásný, jako když mne líbá.“ Snažila se zachytit jeho pohled. Marně. Jeho oči byly příliš zaměstnány pohlcováním pohledů všech, aby se mohly věnovati jednomu. Neslyšela již Toníkových slov. Vnímala jen jeho hlas, který jí působil rozkoš. Citila, jak z jeho vztažených rukou sálá na ni a na všechny síla a ještě cosi nepojmenovatelného, co naplňovalo údy jemným chvěním, a vhánělo do očí rosu. Milovala ho. Jak ho milovala a jak na něho byla pyšná!

Toník končil. Vzpažil ruku jako k vrhu kouli a jeho oči hořely: „V Rusku se bojuje ohromný boj. Za nás za všechny. V Rusku teče proletářská krev. Za nás za všechny. V Rusku se buduje nový svět. Pro dělníky celého světa. Nezůstaneme pouhými diváky! Ukážeme se hodnými tohoto boje!“ Toník volal: „Sláva ruské revoluci!“ Zahradní sál Lido-vého domu se zatřásl potleskem. Nadšeným a vášnivým. Toník postoupil až k okraji jeviště: „Sláva

světové revoluci!“ Sálem burácela vichřice. „Sláva!“ „Sláva!“ „Sláva Leninovi!“ „Sláva revoluci!“ A ve vichřici se zmítaly a bily o sebe mozolnaté dlaně, provazce hlasů, tabákový kouř, rudé prapory, hořící oči. Toník, rudý v tváři, křičel s jevištní rampy: „Sláva revoluci československé!“ Skleněná stěna zahradního sálu hrozila rozskočiti se do noci. Vše bylo vírem. Lesní kulisy jeviště, předsednický stolek, sklenice, přeplněné popelníčky, kostkované ubrusy, žárovky u stropu. Na vzdory všem a na vzdory všem: „Sláva revoluci československé!“ Byla to vášně starých nenávistí, touha po budoucí radosti, nadšení, které osvobozovalo, byla to věra příštích pouličních bojů a pomsty, pomsty se objevovaly ruce. „Sláva třetí internacionále!“ vykřikl ještě Toník. Ano: Sláva, sláva jí! Neboť ona nás povede do boje a vítězství. „Sláva!“ „Sláva!“ „Sláva Leninovi!“

Toník scházel po schůdcích jeviště. Rudý a s žilami na skráních naběhlými. Klestil si cestu mezi stoly. A zatím, co sál ještě hřměl a burácel, usedal vedle Anny, zdravě jí pohledem a sotva znatelným úsměvem. A ona se mu celá, s duší, tělem, poddávala vstříc modrýma očima. Jak ho milovala!

Na jeviště k předsednickému stolu vyskočil černý muž: Krásnoarmějec Plecítý. Anna zbledla. Nenáviděla toho člověka.

„Soudruzi!“

Jeho hlas byl jiný než Toníkův. Ostrý a břitký jako nabroušený nůž. Naháněl Anně strach a nenávist.

„Tleskáním a křičením nespravíte pranic,“ řekl Plecítý. Anna cítila, že jest jeho nůž také ledově studený. „Povídáním také ne. To nechte sociálně-demokratickým žvanilům...“

Sálek sebou trhl. Rudý voják se tvrdou rukou nešetrně dotkl nemocného místa. Co to mluví? říkaly nejisté oči. Což nebyli sociálními demokraty všichni?

Od předsednického stolu vstal předseda, starý dřevodělník. „Soudruhu...“ řekl mírně a zatahal ze zadu řečníka za rukáv.

„Jdi k čertu!“ osopil se na něho krásnoarmějec. A volal: „Mluvení nechte sociálním demokratům. vy jednejte! Opatřte si zbraně! zbraně, zbraně!“

Předseda vstal.

„Soudruhu!“ řekl vážně a přísně.

Ale nemohl domluvit. Byl přehlušen výkřiky. „Ať mluví!“ „Nechte ho mluvit!“ „Mluvit! Mluvit! Mluvit!“ Nastal zmatek. Lidé vstávali od stolů. Předseda něco volal. Od stolu dole pod jevištěm, kde seděla skupina poslanců, jeden z nich vstal a přejížděl studenýma očima shromáždění. Bylo zřejmo, že se snaží odhadnouti sílu oposice. „Ticho!“ zařval někdo zprostřed sálu ohromným hlasem. Ale nikdo ho neuposlechl. „Ať mluví, má pravdu! Ať mluví!“ křičela dělnice s prošedivělými vlasy a na tváře jí vyskočily rudé skvrny. A: „Mluvit! Mluvit!“ řvalo zuřivě sálem.

Většina již stála. Z víru se krystalisovaly hloučky. Teď už bylo jasno, že jsou tu dva tábory. Nepřátelé proti nepřátelům. Že jednoty strany, o níž se všichni tak báli, již není. A to naplňovalo jedny

proti druhým zuřivosti. Stáli proti sobě, pálíce se očima. Křičeli na sebe od stolu ke stolu a snažili se prodrati se k sobě blíže. Na levé straně sálu vyskočil na stůl mladý muž, a žlutý v tváři, řval: „Ticho! Ticho!“ Ale vřavu jen zvětšoval. Tahali ho dolů a ženy mu nadávaly. Stůl poslanců vpředu byl obklopen hradbou těl, křičelo se tu a posunkovalo. Před jevištní rampu se protlačili muži, byl jich tu pulkotouč, tělo na tělu, a drali se sem noví, kteří přimačkávali lidi zde sedící prsy na stolové desky, nemajíce kdy na jejich protesty a ženský křik. A černý pulkotouč šermoval rukama nahoru k předsednickému stolu a křičel: „Nechte ho mluvit!“ „Nedovolíme, abyste mu brali slovo!“ „Chceme právě jeho slyšet! Vás jsme slyšeli již tisíckrát!“ Předseda něco říkal Plecítému a ten po něm odmitavě hodil dlaní, jako by mu nestál ani za odpověď. Anna to vše sledovala. Byla strašně rozčilená. Také jí se chtělo přidati se na některou stranu. Zřejmě na tu, kde je Toník. Ale i zřejmě na tu, která je proti Plecítému. Nenáviděla ho. Proč působil všude rozbroje, kam přišel? Vzadu, docela v koutě seděl tiše Kerekes Sándor. Na souchotinářském čele se mu perlil pot a oči mu svítily. A u pravé stěny zapomněl Jarda Jandáků hledati modré oči Anniny, které prve již na vteřinu našel. Toník byl vpředu mezi muži. Sál vřel a zmítal sebou.

Teď postoupil Plecítý k samému kraji rampy. Volal něco. Bylo viděti jen otevřená ústa, slov slyšeti nebylo. Ale měl rozpřažené ruce a jejich máváním řídil shluk před jevištěm dozadu sálu. Pulterč skutečně proudil zpět a rozsypával se. Bylo

tedy možno míti za to, že předsednictvo bylo nuceno ustoupiti a řečník že bude mluvití dále. Ozval se vítězný smích. Hlouček mládeže zatleskal. A na jednou se roztleskal a rozjásal celý sál.

Na jevišti stál vzpřímený krásnoarmějec a dával vztáženou rukou znamení, že chce pokračovat. Hluk se utišoval. Lidé před jevištěm, prve přimáčknutí prsy ke stolovým deskám, odsouvali židle, a žena s politými šaty se utírala šátkem a vrhala dozadu hněvivé pohledy, hubující do bláznů a pitomeců.

Plecitý mluvil:

„Nebudete-li míti zbrani, zahynete. Buržoasie je má také. Dovolíte-li jí, aby přišla dříve než vy, je váš osud zpečetěn. Budete-li každý ozbrojen, jest možné, že padnete, ale zůstanete-li s holýma rukama, zemřete jistě. Buržoasie nezná sentimentality.“ Bilá jizva v uhelném kníru Plecitého sebou zatrhala. „Či si opravdu myslíte, že to v té naší zemi humanitářského pacifismu půjde bez umírání? Nevěřte! Ta humanita je také jen měšťácký podvod. Bez krve snad, bez umírání ne. Je možno, že před zápasem na ulicích dáte přednost umírání na souhotiny a než byste vydali své děti nebezpečí, že ztratí tátu, že je raději necháte umřít krticemi a anglickou nemocí. Ale nezapomeňte na jedno: Že nás tato země při zachování dosavadního způsobu výroby a rozdělování všechny užíviti nemůže a vystěhovat že se nemáte kam. Sami vidíte, jak roste nezaměstnanost a bída. Budete umíratí hlady!“ Teď se rudý voják nahrbil jako ke skoku, oči se mu rozblyštely a pěsti sebou

zazmítaly píd před očima. „Chápete, co by to pro celý svět, pro dělnickou třídu a pro každého z nás znamenalo, kdyby ty desetitisíce, které jsou již dnes předurčeny k smrti, ale ještě žijí, kdyby pochopily, kdyby se vzepřely a kdyby udeřily? Měšťáka, když se válí s prostřelenou hlavou u zdi, toho vidí celý svět. A noviny všech dílů světa ječí hrůzou. Ale vaše umírání nezajímá nikoho. Můžete umíratí po milionech na bojištích, po tisících v dolech, železárnách, tkalcovných, na stavbách, v lomech, na železnicích, na operačních stolech, v nemocnicích, na postelích ratejen a zamořených příbytků a kohout po vás nezakokrhá. Mrtvých dělníků si všimnou jen tehdy, když byli zastřeleni policejním revolverem v pouličním boji. Ale to ne proto, že zemřeli, nýbrž proto, že bojovali. Tehdy je měšťáctvo plno spravedlivého rozhořčení proti nesvědomitým štváčům, kteří ubohý svedený lid hnali proti policejním revolverům, na jichž spoušti drželi prst právě ti, kdož se teď rozhořčují. Och, ta dobrá měšťácká srdce! Nesnesou pohledu na takovouto hrůzu, poněvadž kazí zahraniční kredit a je jim mnohem milejší, umíráte-li nenápadně a vozí-li vás na hřbitovy v prkenných rakvích, kterých si nikdo nevšimá. Ale právě ty desítky revolucionářů, padající na ulicích, to jsou ty, které vykupují životy milionů... Zbraně!“ zasípěl vášnivě a hláska r zabubnovala jako na poplach. „Budete-li míti zbraně, není možno, abyste nevítežili. Pohleďte, kolik je vás a kolik je jich! Tygří skok a máte v rukou moc! Vyvlastníte boháče, ztrestáte zrádce a zařídíte si hospodářství a celý život tak,

jak se to vám, a jen vám, hodí! Pak bude pánem ten, kdo pracuje a kdo nepracuje, nebude také jísti! Ještě je kdy, ale dlouho již ne. Buržoasie si buduje za pomoci vašich vůdců posice. Ještě s nimi není hotova a ještě je kdy. Popřejete-li jí času opevniti se, ubije ona vás."

V sále bylo napiaté ticho. Jiné, než za řeči Tonikovy. To nebyl jednotný proud síly lidských pohledů, který se sbíhal v řečnickových očích a proudem nové síly odtud vycházel. To byly výboje. Blesky, které šlehaly z očí do očí, křížily se a vybíjely. Byla to nová síla. Nový člověk, který nebyl jedním z nich. Odkrýval obrazy, které budily strach svou krásou a hrůzou.

"Boj! Jen v boji je vaše spása! Ale k němu je potřeba dvojího. Za prvé: Zbrání! Za druhé: Vybičovat ty, kdož vás od boje zdržují, kdož vás uspávají. Vypráskajte Tusara, Habermana, Wintra, Hampla! Ti jsou vaši největší nepřátelé. Vymrskajte je bičí!"

Vyskočil předseda. Byl bledý. „Nemohu dovolit, abys urážel stranu a zasloužilé dělnické předáky! Odnímám ti slovo!" Křičel to a hlas mu vzrušením přeskakoval.

Nastala vřava. Vše vyskakovalo od stolů a sklenice a pivní tácky zase drnčely. Ale Plecítý přiložil k ústům ruce a zařval, přehlušuje křik:

„Jsem hotov. Nemám již co říci. Dvojího je potřeba: Vypráskajte vůdce! Ozbrojte se!"

Nato seběhl po schůdcích jeviště do klubka lidí arazil si jim cestu. Sálek se otrásal potleskem. U obklíčeného stolu poslanců se zase vybíjely

vášně. Staré vůdcovské autority se kymácely. Předseda schůze stál hluboce skloněn na okraji jeviště, rozkládal rukama a něco tam těm dole dokazoval. Plecítý se rozhlížel, kam by usedl. Jeho zrak padl na dvě židle u Tonikova stolu, v té chvíli opuštěné, a zamířil k nim. Anna zbledla nenávisti. Ale Plecítý je již pozdravoval úsměvem své jizvy:

„Á, milenci!" Řekl to vesele, jako by přicházel z procházky.

Ale zároveň s ním přisedl na druhou židli muž, kterého předtím Toník nikdy neviděl. Malý, hubený, jaksi opelichalý celý, s brejlemi; vypadal jako obchodní sluha nebo chudý podúředník.

„Výborně, soudruhu!" pravil s lichotivým úsměvem. „Moc dobře jsi jim to řekl!"

Krásnoarmějce po něm jen mrskl okem. Ale na Toníka divně sáhl takový nepatrný rozdíl ve zbarvení onoho tykání a slovíčka jím. Takhle tykají lidé, nejsou-li si zcela jisti, že tak směji. Toník se na muže v brejlích nedůvěřivě podíval. Ten se usmál. Zase tak nějak jinak.

Sál ještě vřel. „Ve schůzi se pokračuje!" křičel předseda. „Slovo má soudruh Ouhrabka!" Slyšeli to jen ti vpředu. Hněv ještě nedozněl. Ale klubko pod jevištěm se již rozmotávalo a posuňovalo se dozadu. Bledý předseda čekal. Také starý Ouhrabka čekal. Veterán strany. Sedmdesátiletý textilák. Stál na jevišti u lesní kulisy a od její brčálové zeleně se ostře odrážela jeho pleť, nažloutlá jako nebílené bavlněné tkanivo a jeho řídké vlasy podobné chuchvalcům juty. A jeho přadlácké nohy do velikého O. Byl počat na haldě příze Porgeso-

vých textilních závodů; na balících surové bavlny se tam narodil; od sedmi let v nich pracoval, navlékaje za 15 krejcarů denně cívky. Okna tam byla chlupatá bavlněným prachem a nebylo jimi viděti. A ten pach ke jedné navždy usadil také na starém Ouhrabkovi. Teď stál na jevišti, nesnaže se připomenouti svou existenci ani jediným pohybem a trpělivě čekaje, až shromáždění zasedne na místa. „Ticho! Slovo má soudruh Ouhrabka!“ křičel předseďa. Sál se utišoval a pionýr socialismu se kolébal na kulatých nohou do předu jeviště.

„Soudruzi a soudružky! Nebudu vás dlouho unavovat, ale jedno konstantovat musím.“ Jeho hlas byl suchý a bezbarvý, také ten byl nasycen bavlněným prachem, ale byl pevný a sedmdesáti let neprozrazoval. Byl vycvičen v tisících schůzích a polemických bojích s mladočechy, národními dělníky, anarchisty, agrárníky a klerikály. „Musím říci tolik, že je bolestné, že dochází na našich schůzích ke smutným zjevům, jako jsou ty dnešní a že my, sociální demokraté, se nemůžeme mezi sebou dohodnouti. A tu vám znova musím říci, že to byla jen solidarita, která zjednala dělnictvu alespoň trochu lidský život. Jste mladší než já a málokdo z vás se pamatuje na ty těžké začátky...“ Posluchačstvo se ozbrojilo trpělivostí. Nasadilo si ji na oči, dávajíc jim vzhled účasti a nutilo svá těla neodvracet se od jeviště. Věděli doslova, co přijde. Kolikrát to všechno již slyšeli od starého Ouhrabky, účastníka marketského sjezdu a mučedníka Roztočilovy éry?

U Toníkova stolu se naklonil mužik s brejlemi, jenž vypadal jako obchodní sluha, ještě jednou

k Plecitému: „Velice krásně jsi to řekl. Skvěle!“

„Myslíš?“ usmál se krásnoarmějec.

„Jistě! Je to také můj názor, že musíme mít zbraně. Jinak nic nesvedeme.“

„Myslíš, že bych měl nějaké opatřiti?“

Toník, jak seděl vedle Plecitého, ho drkal do kolena. Ale ten dal ruku pod stůl a Toníkovo koleno odsunul.

„To víš, že myslím. To by bylo moc dobré,“ řekl muž v brejlich.

„Dobře, já tedy nějaké opatřím.“

A tu Toník, žasna nad nezkušeností soudruhovou, se vmísil do rozhovoru: „Já jen, že tě neznáme, soudruhu, že jsem tě mezi námi ještě nikdy neviděl.“

„Nedůvěřuješ mi snad?“ řekl chvatně neznámý, a řekl to tak hlasitě, že se kdosi u sousedního stolu na něho obrátil zlostným: „Pst!“ A stejně chvatně vytáhl z kapsy legitimaci politické organizace a podával ji k prohlédnutí.

Na jevišti rozvíjel starý Ouhrabka těžký obraz dělnického života před padesáti lety. Byly to sály, kde se sedm dní v týdnu pracuje třináct a také čtrnáct hodin denně za 15 až 30 krejcarů; kde se jí a také i někdy spí, rodí a často umírá; kde mistři poličkují staré muže a mrskají provazem děti, policie je častým hostem a vždy pro kus odcizeného hadru nebo slovo obrany; kde okázale zní výskot tkalčinek, které pan mistr poctil hrábnutím pod sukně nebo jež si pan účetní pozval do kanceláře na pohovku z voskovaného plátna. Byly to tupé podvečerní průvody z továrny, jimž se občané vyhýbají velkým půl-

kruhem, poněvadž dav zapáchá strojovým mazem, jutou a kořalkou, a vykřikuje hrubosti. Sál Lidového domu poslouchal veterána s nevděčnou lhostejností a jen stěží předstíraje zájem. Co jim dnes bylo do těch zkazek, které již dávno nebyly pravdou? A všichni věděli, co bude dále: Starému Ouhrabkovi se za chvíli jeho suchý hlas maličko zbarví, do bezlesklých očí se posadí jiskřička světla a bude vykládat o prvních schůzkách socialistických průkopníků v pískových vorech na vltavském břehu, o prvních tajných organizacích a časopisech, o prvních červánkách svobody. Jak by mu byli všichni rádi řekli: Vážíme si tě, starý pionýře, a kdyby ti chtěl někdo ublížit třeba jen slovem, rozdrtime ho, ale pochop, že tohleto sem nepatří a poď dolů s toho jeviště! Máme ti rádi, až umřeš, zasypáme tvou rakev rudými květy a nikdy na tebe nezapomeneme, ale, prosíme tě, nech toho! Ty jsi minulost. A dnes se před námi otvírá budoucnost... Ale minulost se odehnati nedala.

Toník vracel neznámému legitimaci strany: „Soudruh Mařík? Žižkovská organizace? Že se neznáme?“

„Žil jsem v cizině. Jsem tu teprve měsíc.“

Plecitý se zasmál: „Tady v Praze jsou příliš opatrní. Mají strach. Znáám své lidi. Nu, a byl bys, soudruhu Maříku, ochoten, nějaké zbraně sem dopravit?“

„Beze všeho! Kde bydlíš, soudruhu?“

Toník kopal zuřivě krásnoarmějce do kotníku. Ale ten jeho nohu opět odsunul.

„V Karlíně, Královská, číslo 6, druhé poschodí,

u paní Šlegrové. Ale tam bys mne již asi nezastihl. Odjízdim za tři dny do Hamburku. Zbraně mám tam. Na jedné lodi v přístavu. Přijel bys tam?“

„Beze všeho!“

„Jistě?“

„Čestné slovo!... Ale nepojedu nadarmo?“

„Ne. Také čestné slovo.“

„A kdy?“

„Ode dneška za týden. Hamburk, Sanet Pauli, Alter Damm, 127, hostinec Westermannův. Dám ti bedničku ručních granátů a strojní pušku. Převoz přes hranice obstaráme. Platí?“

„Platí!“ řekl jaksi vyjeveně muž s brejlemi a podával krásnoarmějci ruku.

„A teď poslouvejme! Beztak se na nás již obrazení,“ ukončil Plecitý rozmluvu. Ale přece se ještě obrátil k Toníkovi: „Ten nemohoucný stařec na jevišti, to je náhoda, nebo ho tam nastrčilo předsednictvo?“

„Ne,“ řekl Toník a Anna měla zlost, že s tím odporným člověkem vůbec mluví, „soudruh Ouhrabka bývá na každé důležitější schůzi.“

„Mně se to spojení s měšťáky také nechtělo nikdy líbit,“ zněl z jeviště zaprášený hlas. „a vždy si vzpomínám na soudruha Bebla, dokud nám budou měšťáci nadávat, že jsme na dobré cestě, jak nás začnou chválit, že je zle.“ Řečník byl již v přítomnosti.

Cizí soudruh s brejlemi vytáhl notes, tlustý a zcela nový, zapsal si tam karlínskou adresu a ptal se ještě jedenkrát na onu hamburskou.

„Přijedu jistě,“ řekl.

„Přijed! Spolehni se! Budu tě očekávat.“

Starý Ouhrabka mluvil ještě dlouho. Hovořil o solidaritě. Vyvedla dělnictvo z bídy minulosti a je jediná s to, aby je dovedla k lepší budoucnosti. Strana musí zůstat silná a jednotná, každé vnitřní rozpory by prospěly jen nepřítelům.

Starý průkopník končil:

„Ano, soudruzi, musíme se s měšťáky rozejít, to je také můj názor. Naši vůdcové se musí podříditi vůli dělnictva. K rozkolu ve straně dojíti nesmí. To by byla nejstrašnější věc, která by se mohla státi. Rozejdeme se po schůzích, budeme dělníky poučovat a neuznají-li naši vůdcové sami nutnost rozchodu s měšťáky, podřídí se jistě rozkazu všeho dělnictva. Tim končím.“

Zatleskali mu. Ze staré povinnosti. A Ouhrabka, malý a bezbarvý jako nebílené tkanivo, sestupoval kulatýma předláckýma nohama se stupňů jeviště.

„Děda se mylí,“ řekl Plecítý Toníkovi. „Už nepostihuje situaci. K rozkolu dojde a vůdcové se nepodřídí. Už ani nemohou.“ A obrátil se k mužům v brejlích: „Či co o tom soudíš?“

„To bych řekl!“ odpověděl rychle Mařík, překvapen otázkou.

Na jeviště vystoupil Antonín Němec. Poslanec a předseda výkonného výboru strany. Obloustlý šedesátník s růžovou lysinou a zlatými brejlemi. Byl přivítán tichem. Trochu zlobným, trochu napiatým. A očekáváním.

„Vážení soudruzi a soudružky!“ začal zvolna. „Předcházející řečníci nám řekli mnoho pravdy. V republice to skutečně ještě dlouho nevypadá tak,

abychom my, dělníci, mohli být spokojeni.“ Řečník volně a důstojně, bod za bodem opakoval a schvaloval žaloby vznesené proti systému Toníkem a černým soudruhem. „Já se své strany připojím ke kritice svých předřečníků ještě body další a neméně důležitě. V průmyslu se počíná jeviti krize a kapitalisté jsou dosti nesevdomiti, že chtějí převaliti její tíhu na nás, dělníky, že se vzpírají sleviti něco ze svých výdělků, že se brání vydati část nepřiměřeného zisku, nabytého za války.“

Krásnoarmějec se díval na řečníka s úsměvem.

A najednou na něho zavolal:

„Hezky to vykládáš! Čekám jen, kdy už přijde to: a l e, nebo: přes to však.“

Ozval se smích.

A do něho rozzlobené: „Pst!“ „Ticho!“

Výkřik nepřivedl zkušeného řečníka z rozvahy. Chopil se štipcem prstů okraje svých zlatých brejlů a chvíli se důstojně díval v místa, kde seděl rudý voják.

„Promiňte, občane,“ řekl pak s povýšeným klidem a slovo za slovem, „tuším, že jsem vás také nevyrušoval a doufám, že i vy mně popřejete slova. Říkám vám toliko občane, poněvadž, jste-li soudruh, musilo by se teprve zjistiti.“

„Umíš dobře ty schůzové figle!“ smál se krásnoarmějec. „Není divu! Po tolikaleté praxi!“

„My ho známe!“ zaznělo z levé strany sálu. „Všichni ho známe!“ volali. „To je soudruh Plecítý! Známe ho už před válkou!“

„I vždyť on mne pan poslanec také zná,“ smál se krásnoarmějec.

„Věřím vám, že ho znáte,“ nedal se přivésti z klidu poslanec Němec. „Ale znávali jsme před válkou mnoho lidí, které jsme pak ztratili s obzorem a kteří se vrátili zcela jinými. Nerad někomu křivdím a důvěřujete-li mu, máte k tomu jistě závažné důvody. Ale já“ a poklepal si hrotem prostředníku na prsa, „já alespoň nemám mnoho důvěry k lidem, kteří ve veřejných shromážděních mluví o bombách, dynamitu a pekelných strojích.“

Anna měla radost. Radost, že se jí chtělo smáti se. A neodolala, aby se veselýma očima nepodívala na Toníka. Ale ten neporozuměl. „To se rozumí, že to není pravda,“ odpověděl jí, „ale řekneš-li mu to, prohlásí, že netvrdil, že na dnešní schůzi.“ Plecítý se usmíval bílou jízvou. Ale Mařík, muž zřejmě nezkušený, se dal do srdečného smíchu. „Pst!“ okřikl ho a on přestal okamžitě.

„Ale budeme snad pokračovati,“ pravil Antonín Němec. „Tedy ano, Československé republice hrozí těžká hospodářská krise...“

Poslancovo „ale“ nepřišlo tak brzy, jak Plecítý očekával. Situace vedení strany byla na schůzi nebezpečná a bylo tedy třeba, aby se po Antonínu Němci již nikdo z opozičníků nedostal ke slovu. Dělnické schůze trvávají zřídka kdy přes desátou hodinu, a když, vytrácí se většina ještě před ukončením, poněvadž po desáté jest třeba platiti domovníka. Teď bylo teprve devět a bylo účelno šetřiti časem. Řečnickovo „ale“ přišlo až za čtvrt hodiny.

Antonín Němec se odmlčel. Opět se s klidným sebevědomím zahleděl zlatými břežlemi v místa, kde seděl rudý voják.

A řekl:

„Teď přijde to vaše ‚ale‘, občane Plecítý. Prosím, dávejte laskavě pozor. Ale třeba se otázati: Jak čeliti těmto těžkým poměrům?“ A teď zvýšil řečník hlas, po prvé za dnešního večera, a zahřměl: „Tím, občane Plecítý, že poženeme dělníky proti bajonetům, strojním puškám a dělům? Tím, občane Plecítý, že zaplavíte velkoměstskou dlažbu ušlechtilou proletářskou krví? Tím, občane Plecítý, že naděláte nové tisíce vdov a nové desetitisíce sirotků?“

Z různých míst sálu se ozval potlesk. Hlučný a okázalý. Byla to pětina shromáždění? Byla to šestina? Zajímalo to všechny a hlavy se obrátily potleskajících ostrovech. Ale nejvíce to zajímalo samotného řečníka a jeho oči zpod brejli projížděly sálem.

Když se hluk utišoval, vstal u stolu Plecítý a vykřikl mohutným, ale klidným hlasem:

„Nepůjdeme na ulice proto, abychom umírali, nýbrž proto, abychom vítězili!“

Salva potlesku byla mu odpovědí. Hřmělo to celým sálem.

Na jevišti stál klidný poslanec Němec. Na rtech mu tkvěl mírný úsměv a ukazovák jeho pravice se kýval před bradou napravo, nalevo. A tímto gestem vzbudil zvědavost.

„Ne, ne, občane Plecítý,“ a tlustý prst Němci se pohyboval jako kývadlo. „ne, ne, jsme si příliš vědomi odpovědnosti před proletariátem a svým svědomím a nejen, že podobného zločinu“, a toto slovo Němec vykřikl a naklonil při tom silně

tělo dopředu, „se nikdy nedopustíme, ale vynaložíme všechny své síly k tomu, abychom v tomto zločinu zabránili lidem neodpovědným, lehkomyslným nebo dobrodružným. Jak vidíte, občane Plecítý, užívám slov mírných, neboť i já chci věřiti ve vaši poctivou, bohužel však mylnou a nebezpečnou víru a jsem dalek toho, nazývati vás — pro vokátérem. Také nám, občane Plecítý, jest ruská revoluce svatou, také nám je svatým heroickým boj našich ruských bratří. Ale poměry u nás jsou jiné než v Rusku a proto také musíme jít jinými cestami.“

„Spojovat se s Kramářem!“ vykřikl někdo.

„Nespojujeme se s Kramářem,“ odvětil s neodolatelným klidem řečník. „Naopak, odstranili jsme Kramáře z vlády, jak víte.“

„To je jedno, Švehla není lepší, jsou všichni stejní!“

„Nespojujeme se vůbec s buržoasií. A zasedáme-li s ní v jedné vládě, děje se tak ze zcela jiných důvodů. Spoluúčast ve vládě dává dělnictvu nejen možnost kontroly...“

Ozval se hlučný smích.

„Či by vám snad bylo milejší, aby buržoasie vládla sama?“

„Ne! Ale sami chceme vládnout!“

A zprostřed sálu zazněl pevný a energický výkřik:

„Diktaturu proletariátu chceme!“

„Zajisté,“ kýval shovívavě hlavou poslanec Němec, „zajisté, soudruhu, vláda dělnictva a diktatura proletariátu jest starým programem sociální demo-

kracie, ona musí býti naším snažením a metou a nepochyboval jsem nikdy, že k ní dospějeme.“ Laskavě se usmál. „Ale bojím se opravdu,“ řekl vliďným tónem rozprávky, „že bychom se tímto vzájemným pokřikováním dohovořivali poněkud těžce a nesouvisle. Nechte mne, soudruzi, chvíli klidně mluvit, kdo má jiné názory, obdrží zajisté od předsednictva slovo... Tedy: ...“

Plecítý odskočil na jeviště a nahlédl u předsednického stolu do listiny řečníků.

✓ Vrátil se k Toníkovi s úsměvem: „Po něm je přihlášen poslanec Havlena a po něm ředitel Hummelhans. Ale ti už se ke slovu nedostanou. To jen tak do rezervy. Půjdu. Vy se ještě zdržíte, milenci?“

„Půjdeme také,“ řekl Toník, „Anda musí být před zavřením doma.“

„Ty, soudruhu Maříku, zůstaneš, vid!“ obrátil se Plecítý velitelsky na muže s brejlemi.

Muž se kroutil.

„Ne, jen zůstaň! Vypadalo by to nápadně, kdybychom odešli všichni najednou. Přijedeš tedy jistě! Všechno ti připravím. Mohu se spolehnout!“

„Beze všeho!“

Šli. Anna, rudoarmějec a Toník. Anna nerada a s odhodláním na Plecitého se ani nepodívati. Vyšli do noční zahrady. Do jejího kaštanovi házel sálek skleněnou stěnou světlo a do sálku bylo vidět jak do rozsvícené lucerny. Šli branou do předního dvora. A tam je dohonil Jarda Jandáků, student. Běžel. „Proč už odcházíš? Chtěl jsem s tebou mluvit!“ řekl Plecitému, ale Anna věděla, že Jarouš vyběhl za ní.

„V půl jedenácté mi odjíždí z Wilsonova vlak a musím se stavit ještě doma. Starý Němec schůzi zbřídí, lidi se za čtvrt hodiny rozejdou a nebude už nic. Děláte to hanebně špatně. Jaké je to oslovství, nechat jim předsednictvo?“

Procházel oběma dvory Lidového domu k zadnímu východu. V tiskárně právě spustili rotačku. V třetím poschodí byla osvětlená okna redakce.

„Kam jedeš?“ zeptal se Jarda.

„Do Vidně. Zdejší policie už o mně ví a pase po mně. A já teď nemám kdy lenořit v chládku. Ostatně co tu? Kdyby zde bylo co dělat, zůstal bych, ale jste tu v samých počátcích. Teprve se řeční.“

„Tomu Maříkovi jsi věřil, soudruhu Plecítý?“ vzpomněl si Toník.

Krásnoarmějec se zasmál.

„To je k neuvěření,“ řekl, „jak pitomé špičky tu máte. Tlustý, zbrusu nový notes, legitimaci a je hned ochoten převážet přes hranice bomby a kulometry! Ale já budu za týden opravdu v Hamburku.“

„Proč jsi ho tam zval?“

„Byl bych rád, kdyby přijel. Ale nepříjede, pan policejní ředitel Bienert to bude hledět vyřídit s hamburskou policií písemně. Máme tam opravdu v přístavu takovou pěknou, zaoceánskou lodičku, kde jsou dobří kamarádi. A taková lidská bestie se zavede do podpalubí, do kajuty pro mužstvo a tam se klepne do hlavy francouzským klíčem. A pak se hodí do mastné přístavní vody. Žblunkne to a na

hladině trochu zamrká měsíc. Neučiníme-li takového plaza neškodným my, zničí sta našich soudruhů.“

Annu, venkovanku od Pelhřimova, zamrazilo v zádech.

Vyšli ze dvorů Lidového domu do ruchu světél, vozů a lidí pražské ulice. Plecítý, ohlédnuv se, zda není sledován, podal oběma mužům ruku — stisk jeho ruky byl krátký a silný — a skočil do vozu elektrické dráhy. A Jarda Jandáků, který prve tvrdil, že vyběhl pohovořit si s krásnoarmějcem, provázal Annu a Tonika na Václavské náměstí. Anně to neušlo. Ale nebylo jí nepříjemné, když ji Toník před Rubešovým domem na rozloučenou objal a políbil. Vrátila mu jeho polibek vroucnější. A pak, hoříc v tváři, podala ruku uzardělému studentovi. Jejich pohledy se vyhnuly. Ale její dlaň, přátelská a vlahá, mu lítostivě řekla: Jaroušku, já už mám milého . . .

Student a Toník zůstali před domem sami.

„Rád bych si s tebou pohovořil,“ řekl Jarda, přemáhaje vzrušení. „Pojď někam do kavárny!“

„Třeba!“

Kavárna „Pasáž“ stojí hned vedle. Skvělá místnost se zlatými lustry a mramorovými stěnami. Zářila do náměstí záplavou světla a tlumeně odtud zněla sentimentální hudba smyčcového orchestru. Student tam zamířil.

„Sem?“ otázal se Toník.

„Ano.“

„Sem nejdu!“

„Proč?“

„Nejdu!“
„Proč?“ divil se student. „Bojiš se snad čistého nádobi a stříbrné lžičky? Proletariát bude také jednou jísti na porcelánu a stříbrnými přibory.“

„E, to jsou řeči!“ řekl zlostně Toník. „Mezi buržoasií nejdu! Chceš-li, pojď do některé žižkovské kavárny! Jinak jdu domů.“

„Tož pojďme!“ odpověděl překvapený student. Zamířili na Žižkov. Jindřišskou ulici a přes Havlíčkovo náměstí. Mlčeli. Rozladění Toníka brzy přešlo a on myslil na dnešní schůzi. Znova prožíval její vzruchy; zjišťoval chyby; odhadoval taktické možnosti. Plecítý byl nemilosrdný jako sekera, ale měl vždy pravdu: Skutečně, jaká hloupost to byla, nechat jim předsednictvo a připustit, aby schůzi zavedli do pisku! A starý Ouhrabka byl opravdu nastřčen připravit k tomu náladu, ani o tom nevěda? Ale student byl pln Anny. Pln smutku z ní. Políbení na Václavském náměstí ještě příliš bolelo. Cítil dosud teplé stisknutí Aniny dlaně a rozuměl jeho beznadějnosti. Bylo mu teskno a stydno. A zardívaje se, myslil si: Podrážděný tón před kavárnou „Pasáží“ vybuchl mezi dělníkem a intelektuálem, či mezi dvěma muži? Šli směrem k žižkovskému viaduktu. Noční ulice zde již pustla.

„Myslíš, že k rozkolu ve straně dojde?“ otázal se náhle Toník.

Student zapomněl, že nějaká strana existuje. Ale připomněl si ji v téže vteřině. V mysli mu vyskočil obraz sálku Lidového domu, žárovek nad lidskými hlavami a kouře, v němž se mihaly zbraně, hesla a rudé prapory se srpem a kladivem. Roz-

hovořil se o revoluci. Ohlušoval se slovy. Cítil ulehčení, že žár, směřující jinam, může uvolňovati alespoň tímto směrem. Mluvil o příkladu ruských soudruhů. O Leninovi. O dokonané periodě získávání většiny rozhodujících vrstev proletariátu. O uchvácení moci. O tygřím skoku. O svátku také na naší ulici. Rozohňoval se:

„Je lhostejno, dojde-li ve straně k rozkolu, nezáleží na tom. Revoluce je zde a nikdo jí už nezadrží! Je to živel, požár, povodeň!“

„Nevím,“ řekl Toník a jeho hlas se studeně odrazil od studentova žáru. „Možná. Ale revoluci je třeba vésti a musíme mít zbraně. Plecítý má pravdu.“

Student mluvil o svém otci. O svém otci a kamerádovi, poslanci Jandákoví. Rozvíjel jeho názory na jednotu strany. Část vůdců s revolucí nepůjde, je již příliš ve vleku buržoasie a převést celou stranu se nepodaří. Roztržka je nevyhnutelná a dělnictvo si musí založit novou stranu, jen svou, která se stane avantgardou boje. Je to třeba učiniti ihned a za každou cenu.

Bližili se k žižkovskému viaduktu. Toník mlčel.

Student opakoval otcovy názory. Otec stojí na krajní levici. Má spojení s Vídní, Berlínem a jejich prostřednictvím s Moskvou. Dnes má schůzi na Kladně. A hornické Kladno jest revolučně dále než Praha. Z něho vyšechnou první plameny. Student mluvil s nadšením.

Toník neodpovídal.

„Otec jde určitě s sebou. A kdyby nešel nikdo, on jde. A jeho slovo přece v organisacích platí.“

Tu pocítil student, že dělníkovo mlčení je studené a že je úmyslné.

„Co mlčíš?“ řekl nevrle.

Toník pokrčil rameny.

„Nu, co mlčíš?“ opakoval student podrážděně.

„Tvůj otec s sebou nepůjde,“ řekl Toník, jako by nerad.

Byli pod železničním viaduktem. Student zastoupil Toníkovi cestu a oba stanuli. Půl třetího metru nad hlavami jim duněl posunovaný vlak. Na stěně byl nalepen pestrý biografický plakát s Chaplinem. Student se chopil dělníka za ramena.

„Blázníš?“

Toník mu hleděl přímo do očí. Zavrtěl hlavou.

„Víš něco nečestného na mého otce?“

„Ne. Nic.“

„Jakým právem tak tedy mluvíš?“

Toník neodpověděl.

„Ne, ne, to se nedá vyřídit mlčením. Je tvou soudružskou povinností odpovědět mi!“

„Nech toho, Jardo, nerad bych to říkal.“

„Musíš!“ vykřikl student.

„Dobře, pak ti to řeknu,“ pravil klidně Toník.

„Viděl jsem tvoji matku v bílých rukavicích a lakových botech a tvoje sestra má hedvábné šaty.“

Toník pustil Toníkova ramena a chytil se za spánky. Vytřeštil oči:

„Blázníš?“

„Ne.“

„A proto nemůže být otec komunistou?“

„Proto.“

Student se zasmál. Půl zlostně, půl bolestně.

Šli večerními žižkovskými ulicemi a nepromluvili již slova.

Pak zašli do nějaké kavárničky třetího řádu. Sedělo tam několik živnostníků ve společnosti hubené paničky. U jednoho stolu hráli maryáš. Dva pasáci dívek, hoši sotva škoře odrostlí, tu čekali na peníze svých milenek a nudíce se, vhodili do orchestrionu dvacetihalčů a stroj spustil toreadorovu arii z Carmen. Na skle orchestrionu byla vymalována zasněžená alpská krajina s mlýnem. Toník a Jarda zasedli za plechový stůl s nátěrem, napodobujícím mramor. Načesaná kavárnice jim přinesla dvě sklenice cikorkového odvaru.

Student seděl, opíraje lokty o stůl, se spánky v dlaních, a pokrčuje hlavou, hleděl upřeně na Toníka. Toník se jeho pohledu nevyhýbal. Mlčení trvalo dlouho. Toreador drněl a řinčel svou píseň a na plechový stůl pleskaly trumfy maryášníků.

„Je to vlastně hrozné,“ řekl smutně student. „Je to vlastně strašné, tahle nedůvěra mezi dělnictvem a inteligencí.“

Toník usrkoval slazené tekutiny.

„Tedy bílé rukavice, lakové boty a hedvábné šaty! Rozumím. Smrdí to příliš buržoasií, jako ty čisté šálky a stříbrné lžičky v Pasáži. Kdyby si Anda koupila hedvábnou halenu, to bys ji přestal mít rád?“

„Sám bych ji jí koupil, kdybych na to měl.“

„Vidíš!“

„Jenže na to nebudu nikdy mít.“

„Ach tak! Tedy, kdo na to má, nemůže být revolucionářem! Nebo si myslíš,“ a student se zamračil, „že si na to můj táta vysloužil u buržoasie?“

„Nechme toho, Jardo! Řekl jsem už, že na tvého otce nic nevím. Ale nepůjde s námi.“

„Mně tedy patrně také nevěříš. Mám přece zlatý řetízek! Udělá ti to radost, když jej odepnu a dám tamhle těm dvěma pasáčkům?“

„Nesmysl!“

„Zítřka jej prodám a peníze dám organizaci.“

„Nesmysl! Dnes ti věřím. Ale budeš-li se míti rozhodovati mezi námi a otcem, rozhodneš se pro otce. Co bys také mohl jiného dělat? Musíš dostudovat a dělníkem již být nemůžeš. A kdybys chtěl provést nějaký justament a chopit se teď krumpáče, byla by to největší hloupost, poněvadž bys tím nikomu neposloužil. Povíme si to za rok, možná ještě dříve.“

Student opíral spánky o dlaně a mírně pokrúcoval hlavou. Byl to spor mezi dělníkem a intelektuálem? Ale v jaké nevýhodě to pak byl! Či byl to spor mezi dvěma žárlivými muži? Ale v jaké nevýhodě to pak byl! Jeho oči byly smutné.

„Je to vlastně hrozné, Toníku. A je to ta nejstrašlivější křivda. Třicet let vám táta slouží, pracuje pro vás, nemá jiné myšlenky, než jak vám prospěti a vy jste mu ještě nezapomněli, že je inteligent. My jsme byli odchováni socialismem, vyrostli jsme mezi vámi a vy jste nás ještě nepřijali do své dělnické rodiny. To je strašné!“

„Ano, ty ano. Neříkám, že jsi mezi námi vyrostl, ale chodil jsi mezi nás. Ale ty samojediný. A přece jsi někdo jiný než my.“

„V čem? V čem?“ ptal se vášnivě student.

„Copak já vím?! No, je to hloupost, s tou kavárnou, ale podívej se: Plácáš něco o stříbrných lžičkách a čistém nádobí, ale ani tě na příklad nenapadne, jaký musí mít dělník vztek, když vidí pohromadě všechnu tu sebranku, která ho odírá, a že je jinak oblečen než oni a že se tam neumí pohybovat a že neví, jak se ty jejich věci berou do ruky. Ve všem jsi jiný. A to jsi ty! A teď si vezmi všechny předáky strany, poslance, ředitele, sekretáře, redaktory, nevynechej žádného a ukaž mi na jednoho, jehož syna nebo dceru jsi kdy mezi námi viděl. Divíš se naší nedůvěře? To bylo v mírových dobách. A teď půjde do tuhého.“

Student se dlouho na něho díval smutnýmá očima. A zdálo se, že do těch očí brzy vhrknou slzy.

„Jak si tedy představuješ součinnost mezi dělnictvem a inteligencí?“ zeptal se.

„Nepředstavuji si ji. Kdo půjde s námi do ulic se bit, bude náš. Intelligence to nespraví. Ten francouzský klíč na hamburské lodi sice patří k věci, ale ten to také nespraví. To si musí vyřídít dělnické masý samý.“

ČERNÁ RUKA

Anna již byla Toníkovou ženou. Nestala se jí ani v budoáru s dusnou vůní tuberos, ani v palmovém háji mořského pobřeží. Nebylo to ani pod tíchým nebem odcházejícího léta. Byla to taková horká chvíle na nočních schodech domu číslo 33 na Václavském náměstí, kdy spolu vešli do uzamčené již síně, aby se cestou do prvního poschodí ještě několikrát polibili. Taková žhavá minuta na odpočívadle schodů, kdy se nemohli odtrhnouti od posledního polibku a nemohli se odloučiti ani pak, když usedli na nejvyšší schod. Proč bylo o rozkoši toho objetí napsáno tolik knih? Políbení bylo hezčí, řekla si Anna. A bylo-li v té chvíli co sladkého, pak jen vědomí, že tomu Toník tak chtěl a že se mu odevzdala. A jen toto vědomí to bylo, které způsobilo, že se té noci Anna nemohla odhodlati zhasiti elektrické světlo a že dlouho upírala šťastně teskné oči na bílý strop své komůrky.

A přece to byla hranice života.

„Sakra! Sakra!“ škrabala se Máňa ve vlasech, když se jí Anna svěřovala se svými potížemi.

A za několik dní, když se Máňa na společné cestě za ranními nákupy znova poptávala, svraštila nos:

„No, jo, už je to tak. Chceš si pomoci?“

Anna nerozuměla a Máňa vykládala.

Ne, Anna si nechtěla pomoci!

Ale co teď?

Toník vystával ve frontách bytových úřadů. Sotva opustil železná vrata Kolbenových továren, sháněl po poslancích, sekretářích a kde měl jakého

známého. On, který od své dospělosti nevyslovil nikdy slova „prosím“, vypravoval a vysvětloval a bylo mu při tom, jako by ho políčkovali. Setkával se s rozpačitými očima a otázky, které mu kladli, byly všechny stejné a všechny zbytečné a ramena úředníků a jejich prsty, hubnující po stole, mu říkaly: „Jo, to je těžká věc, příteli . . .“ Poslanci psali navštívenky a známi ho posílali k jiným známým a zase vysedával v kancelářích bytových úřadů, a bylo mu z toho k zuřivosti. A stálo to mnoho ušlé mzdy. Marně. V Praze nebylo bytu. Hlavní město nového státu bylo zaplaveno přílivem lidí. Zámožní ovšem bydlili a také nebylo dělnického poslance, sekretáře nebo redaktora, který by neměl kam složit hlavu, ale pro dělníka Kolbenových závodů, jeho milou a jejich dítě v Praze střechy nebylo.

Co bude pak? myslívala si Anna a srdce se jí při té otázce svíralo úzkostí. Dobu tajení nebude lze prodlužovati do nekonečna a prozrazení mohlo přijíti každé chvíle. Byla ve čtvrtém měsíci a těhotenství již na ní bylo vidět. Ráno, když si dlaní přejížděla přes břicho, napínající širtink košile a činíci jej hladkým, a když pak ustrojená sundávala se stěny zrcátko a opírala je o peřiny postele, aby v něm mohla důkladněji pozorovati svůj život, sama se divila, že jejího neštěstí ještě nepozorovala ani milostpaní ani slečna Dadlinka, která přece měla na takové věci obzvláště bystré oči. Co pak? Přestěhuje se do přeplněného bytu některé soudružské rodiny — snad, možná, že ji těhotnou přece někde vezmou — spotřebuje několik dvacetikorun, které si ušetřila na výbavu, zadluží Toníka . . . A co když

ji vůbec nikde nevezmou? Anna se uprostřed noci probouzívala náhlou myšlenkou a náhlým potem, který ji kapičkami vyskakoval na čele. Do baráku k tatínkovi? Nikdy! A tehdy se jí zjevovalo zábradlí Mostu legií, řeka s mihotáním světél, kolo na vodě a v něm převalující se ženské sukně . . . „Toníčku, Toníčku, pomoz!“

Ale paní stavitelová a slečna Dadla měly jiné starosti než pozorovati Annu.

Slečna byla nemocná. Jednou odpoledne, když nebyl pán doma, ji přivezla milostpaní v automobilu. Pomohli jí s nějakým cizím pánem na schody a položili do postele. Milostpaní při tom byla strašně rozčilená a její tloušťka byla popelavě bílá. Když cizí muž odešel, postavila se paní stavitelová před Annu, podbradek se jí chvěl a oči hořely v jednom ohni.

„Anna!“ vykřikla na ni. „Anna!“ A z očí vyšlehl oheň. „Dadlička si vymkla nohu a musí několik dní ležet. Bude vyžadovati nejpečlivější obsluhu! Ne j-p-e-č-l-i-v-ě-j-š-i obsluhu! Anebo běda vám, Anna! Běda vám!“ Milostpaní zatřepala Anně před obličejem sevřenou pěstí.

Anna neporozuměla mateřské zuřivosti, bojíci se o jediné už jen dítě. Co na mne milostpaní cení zuby? myslila si. Copak slečince něco dělám?

Navečer přišel pan stavitel. Byl mrzutý, to bylo u něho vždy možno poznat podle staženého obočí, ale když si sedl na pelest slečniny postele, jeho tvář se rozjasnila.

„Co je ti, hříbě? Cos to provedla? Sakulentské vysoké podpatky! No, mlč, doktoři to zase spraví

a pak tě pošlem někam na masáž. Já jsem to také jednou měl, bolí to po čertech, já vím.“ Popleskával ji po rameni. „No, hezky lež, já ti něco pěkného koupím.“

Slečna si dala přinést k posteli toaletní stůl, česala se, pudrovala, vázala si růžovou stuhu na čepečku a zhlížela se v trojdílném zrcadle, jak jí sluší krajková košilka. Nemohlo to být zlé. Ona, která při troše bolesti vždy sekyrovala celý dům, teď s Annou žertovala.

„Andulo, ten život je děsná psina!“ To se tak smála a protahovala v kříži, když jí Anna nesla na podnosu přesnídávku. „To by člověk dostal mladě!“ A když si ujasnila, co to právě řekla, rozesmála se ještě více. Plným smíchem, ve kterém bylo mnoho veselosti a jen docela málo hněvu.

A pak si vzpomněla:

„Poslouchejte, Andulo, tatínek povídal, že prý je váš milý bolševik. Je to pravda?“

Anna mlčela.

„No, nezapírejte, my to víme. Něco mu vyřídíte! Vyřídte mu,“ a slečna se zase rozesmála, ale teď bylo v jejím smíchu veselosti jen docela málo, a mnoho zlosti, „ať to všechno rozseká, ale všechno, všecinko a na cimpr campr a na tenhle sakramentský barák ať nezapomene!“ Slečna se zadívala do zrcadla. Pak řekla, čechrajíc si u čepečku vlasy: „Vy máte přece jen děsně krásné živobyті, Andulo!“

Anna zbledla! Ano! Anna měla děsně krásné živobyті! A slečinka se při těch slovech nezalkne.

„No, co koukáte jak zjevení? ... Už vás ne-

potřebuju. Můžete si jít, Andulo. Chcete ten kus čokolády?“

„Děkuju, slečno, ne,“ řekla vzdorovitě.

„Ne? No, nechte tak!“

Slečnina nemoc nebylo nejhorší, co se u Ruběšů dalo.

S milostpánem to bylo mnohem horší. Křik stíhal křik a byt byl stále nabit náladami, o nichž nikdo nemohl říci, kdy vybuchnou. Šlo o nějaké tisíce. Byli v tom milostpanini bratři a pak se jednalo také o nějakých penězích, které si milostpaní vypůjčila u sestry a ta je vyúčtovala bratrům a ti zase panu stavitelovi; bylo to velmi zapletené. Páni před cizími lidmi o takových věcech nemluvívají. Když služka nosí oběd nebo sklízí se stolu, zůstávají jim po posledních větách, které spolkli v půli, v očích jen zuřivé pohledy. Ale, trvá-li to týden a po celou dobu se nemluví o jiném, možno se z úlomků vět dovědět mnoho. A řve-li se někdy, až se otrásá dům, ví se všechno.

„Copak myslíte, že kradu?“ řval u oběda milostpán. A vyskočil. Běhal jídelnou se zmačkaným ubrouskem v ruce. „Vždyť to jsou padouši, ti tvi bratři! Lumpové, kteří patří do kriminálu. Do kriminálu, slyšíš?“ A práskl ubrouskem o koberec. „Sto dvacet tisíc! Copak si myslíte, že jsem se celý život dřel jako zvíře jenom proto, abych vám cpal chřtány? Vždyť jsou to prasprostí zloději! Myslí si, že musím mlčet a platit. Ale to se sakramentsky mýlí. Ten obchod byl s mé strany docela honetní. S mé strany docela zákonný a honetní, rozumíš? Já do kriminálu přivedu je.“

Jindy přišel odpoledne, v docela neobvyklou hodinu a šel do své pracovny. Zazvonil si na Annu a poručil jí, aby zavolala milostpaní. Když to Anna vyřizovala, milostpaní zbledla. Ale šla.

Páni v pracovně cosi mluvili. Milostpánovi se chtělo chvílemi křičet, ale sotva vykřikl několik slov, zase hlas tlumil, zřejmě proto, že si vzpomínal, že je to slyšet v kuchyni a snad na milostpaniny prosby.

Ale najednou se rozkřičel, že to bylo slyšet do předsíně a odtud otevřenými dveřmi do kuchyně:

„Ptám se tě naposled: Kam jsi dala těch šest tisíc? Nevykládej mi tady pohádky, mne rohlíkem neopijíš a já už jsem na kloub té záhady přišel. Ty peníze jsi vybrala ty. A sice u své sestry. A ta je přenesla na účet těch lumpů. Kams je dala?“

Milostpaní plakala a rozčileně cosi vykládala.

„Kuš, kuš, prosím tě, kuš!“ křičel milostpán. „Já ti řeknu, kams je dala. Poslalas je do Davosu té kanálii a tomu jejimu ničemovi.“

A tu se také milostpaní rozkřičela. Vysokým, hysterickým hlasem, který chtěl vraždit:

„Přisahám ti, že jsem Zdeničce neposlala ani haléře! Přisahám ti při tom nejsvětějším, při životě svých dvou dětí, které jsi mi ještě nechal. Rozumíš? A moje Zdenka není žádná kanálie! Rozumíš, ty... ty... ty vrahu...“

Pak bylo dlouho slyšet jen zoufalý pláč. Pak chvíli pouze milostpánovy kroky pokojem. A pak zase nějaký tlumený hovor.

„Anna!“

To byl zase vzteklý výkřik, který se ozval z pokojíčka slečny Dadly.

Anna tam pootvěřela dveře.

„Co chtějí, slečinko?“

Ze záplavy polštářů a krajek svitily slečniny oči. V ruce držela knihu.

„To se tam už zase štěkají, že?“

Anna mlčky přikývla hlavou.

„Hergot!“ zaskřípěla slečna Dadla zuby. „Hergot, sakramentský život!“ Práskla knihou až do druhého kouta pokoje, mrskla sebou na boku a vztekle se do podušek rozplakala.

Takové to bylo u stavitelů. Hádky a křiky. A peníze, peníze, peníze. Hádávali se ještě večer v posteli. Neboť milostpaní spala zase s panem stavitelem. Její předsevzetí, učiněné po smrti mladého pána, už nikdy se do společné ložnice nevraceti a její odloučení v hostinském pokoji netrvalo déle než měsíc. Jednoho dopoledne, po přečtení psaní se švýcarskou známkou, přišla bledá do kuchyně: „Pojďte, Anna, pomůžete mi!“ A přestěhovaly zase milostpaniny peřiny a toaletní stolek do ložnice. Zdeňka v Davosu chtěla žít. A nemohla žít bez padesátikorun a dvacetikorun, které každého rána za prvního rozbřesku dne milostpaní kradla z mužovy peněženky na nočním stolku. Přinesla svým dětem již mnoho marných obětí. Ta byla nejtěžší. Pani stavitelová plakala kudy chodila.

„Slečno Aničko, na slovíčko!“ volávala polohlasem ráno u své komůrky paní Dvořáková, a stavěla se k domovním vratům, až kam ze stavitelova bytu nebylo vidět. „Jak se daří slečně Dadlinec? Nožič-

ka ještě boli?" A paní domovnicové hrál kolem rtů úsměv. „Poslyšte, slečno Aničko, ten pán ve světlých šatech, co tudy včera ve tři hodiny prošel kolem, nebyl snad u vás nahoře?"

A Máňa ze třetího poschodí čekala ovšem také každého rána.

„Vymkla si kotník?" povídala, když, nákupní brašny na rukou, kráčely vzhůru Václavským náměstím. „Koho to lejou, prosím tě? My s Dvořandou to už víme akorát. Dadlinka byla v tom. Tak je to, má milá, Dadlinka byla v tom, na konec musila mamince kápnout božskou, Rudi jim našel doktora a ten jí za tři tisíce pomohl. Ale to jsou jen tři a váš starý huláká o šesti. To máš zase tak: Rudi je strašný grázl a chce si z toho udělat zabezpečení pro celý život. Viděla's ho? Já ho včera potkala. Je nově ohozený a má hůl se zlatou rukojetí. Tahá z vaší staré prachy. Že prý asistent toho doktora na něm vydírá, že hrozí skandálem a kriminálem... víš, taková volovina: Asistent a bude udávat! A vaše stará je celá vyděšená, klopi a dělá u sestry dluhy. Tak je to, milá. Neříkala jsem ti hned tenkrát, že z toho bude hezký brajgl? Slečinku hlídají jako diamant, na ulici nesmí sama, do divadla nesmí sama, do bijáku nesmí sama a jednou se jim na pět minut utrhne od řetězu a už je to. A nás budou, pitomci, strašit klempíři, co letují do sudu holky." Najednou si Máňa ještě na něco vzpomněla a zastavila se před dveřmi moučného obchodu: „Poslouchej, Ando, má na noze obvaz?"

„Má."

„Škrobený nebo jen takový obyčejný?"

„Ne. Jen takový obyčejný." "

„Vázal jí jej doktor?"

„Ne, milostpaní jí jej převazuje sama." "

„To jsou potvory! To jsou potvory fikané! To aby napálily stavitele!"

Ale Anna odpovídala jen roztržitě. Její myšlenky byly docela jinde.

Slečna si pomohla!

Anniny velké oči bloudily Václavským náměstím. Ale jeho ruch jí připadal velmi vzdáleným, jako by se na ně dívala vydutými skly a bylo jí cizí a podivné. Slečinka si pomohla! To byla jediná myšlenka, která vyplnila její rusou hlavu a pro ostatní tam nebylo místa. Máňa s nákupní brašnou na ruce vykládala o bratřech paní stavitelovč. Jeden je úředníkem v ministerstvu veřejných prací, druhý magistrátním radou. A dělají se stavitelem obchody. Oni opatřují práci, on se s nimi dělí o výdělek. Rubeš stavěl v Dejvicích kanalisaci a ošdil při tom obec o půl třetího milionu. Anna poslouchala jen na půl ucha. Václavské náměstí se míhalo a kolem po chodníku chodili bezbarví lidé jako po plátně biografu. Hle, slečinka si pomohla! Nic se nestalo. Několik dní si poleží a vše bude jako před tím. Jak je to jednoduché!

Ale náhle Anna odtrhla oči od náměstí a zabodla je před sebe na chodník. A řekla sama k sobě:

Ne!

Odhodlané: Ne! Tak pevné, jako když svoje ano či ne říkal Toník.

Máňa mluvila o podvodech při zadávání veřejných staveb. O dvou stech tisících, o které se sta-

vítel se švagry nedohodl. O osmdesáti, na které se s nimi vyrovnal. O sto dvaceti, o něž se ještě hádají. Ale Anna si myslila: Co bude pak? Nemají bytu. Toník marně běhá po úřadech a večera slečna Dadla spočinula na jejím životě pohledem delším, než bylo přirozené. „Obrátím se na Černou ruku,“ řekl jí minulý týden zamračeně Toník a na Annu sáhlo něco z nálady knížek o Sherloku Holmesovi a Niku Carterovi. Černá ruka byl tajný žižkovský spolek. Postrach tamních domácích pánů. Bližšího Toník nevěděl nic. Ne, ne, nic s tím! Anně přejížděl páteří nepříjemný pocit. Máňa vykládala o milionech, boulila oči a její hlas byl tajemně přesvědčivý. Po Václavském náměstí jezdily červené vozy elektrické dráhy a houkaly automobily. Anna na ně hleděla obráceným kukátkem. Co by mohla pomoci Černá ruka?

„No, jdi, pašando!“ řekla Máňa s prahu moučného krámu. „Baby budou mlít pantem.“

Paní stavitelová již nepočítala na kuchyňských hodinách minut, dlouho-li se Anna zdrží na nákupech. Teď zpoždění ani nepozorovala. Když se Anna vrátila s brašnou dnes, stála milostpaní před kuchyňským stolem a naklepávala slečně k přesnídávkce biftek. Pravice s dřevěnou paličkou klepala a levice solila a pepřila. Na maso kanuly slzy.

„Ach, Anna!“

Paní stavitelová se již ani nepokoušela před Annou svého neštěstí zatajovat. Její podběhlé oči plakaly, otlá pravice klepala a levice bezmyslenkovitě nabírala z porculánových tygličků špetky soli a pepře. Biftek byl již černý a bílý.

„Ach, Anna!“ Milostpaní klepala a pepřila. „Ach, bože, Anna!“ Milostpaní solila. „Jaký to máte krásný život, vy, ta sprostší třída! Jak bych s vámi chtěla měnit!“

Nebylo to po prvé, co Anna u stavitelů slyšela ta slova. Slečna jí řekla skoro totéž. Podivné! Milostpaní a slečna jí záviděly! Žena a dcera milionářova jí, služce, která neměla, kam by se svým dítětem složila hlavu! Byly by s ní chtěly měnit i tehdy, kdyby věděly vše? Anna o tom přemýšlela. Ale odzovědět prozatím neuměla.

Ale přišel den kdy si řekla: Ano! Ano, byly by jí záviděly i tenkrát, kdyby byly věděly vše. Neboť ony byly samy. Anna sama nebyla. Patřila k velké rodině. Měla soudruhy a soudružky.

A ti, když bylo Anně nejhůře, přišli.

Jednoho odpoledne, když byla sama doma a myla v kuchyni nádobí, kdosi v předsíni zazvonil. Otevřela. Před dveřmi se na ni zubil Franta Sauer, odkrýváje žluté zuby až k dásním. Kolohnát Franta Sauer ze Žižkova... Trochu dělník a trochu agent, půl soudruh a půl žižkovský flamendr, ale celé čtyřicetileté dítě s dětským čelem a neskonale dobrýma očima. Vedle něho stál o něco mladší dělník, kterého Anna vidala na schůzích, ale jehož jména neznala.

„Hehehe, my jsme ta Černá ruka, Aninko, a jdeme si pro vás!“ povídal Franta Sauer.

Anna se zarazila. Polekala se dokonce trochu. Černá ruka? Tohle nebyla přece Černá ruka, která z bytů vyháněla boháče a usazovala tam chudáky? Tohle byl Franta Sauerů! Či to byl žert?

„Hehehe, to nás nepustíte ani dovnitř, Aninko? Tohle je Lojzík Kotrbů. Vy se neznáte?“

Anna ustoupila do předsíně a oba vešli za ni.

„Máme pro tebe byt, soudružko,“ řekl Lojzík Kotrbů. „Seber honem kufr a věci a pojď!“

Anna je vedla do kuchyně. Bylo to tedy pravda! Polekala se ještě více.

Teď tu stála a nevěděla, co říci. Byla přece sama doma, nedala výpovědi a paní dočista nic neřekla. Váhala.

„Já jsem . . . já . . .“

Chtěla jim to všechno vyložit, ale nedovedla toho tak najednou, vrtěla se a otírala si dlaně o umáčenou zástěru na břiše.

„Já jsem . . .“

„Soudružko, žádné dlouhé výklady,“ řekl Kotrba. „Není tak tuze kdy. Do třech čtvrtí na pět tam musíme být a je to daleko. Kde máš kufr?“

Anna viděla, že to jde doopravdy.

„Mám tedy jít? Ano?“

Vedla je do své komůrky a ukázala jim kufr. Jali se do něho házetí Aniny věci, co jim přišlo do rukou, tam s tím, zmuchlané a dočista nepořádně, jak to dovedou mužští. Netrvalo to ani minutu.

„Ještě tu něco máš?“

„Ne, ne, já bych jen . . .“

Ale dříve než mohla říci, že by se chtěla alespoň převléknout, soudruzi vzali každý za jedno kovové ucho kufr, hej rup a ven ze dveří a už klapaly jejich podpatky dolů schody. Anna vyšla za nimi na chodbu, zcela ještě nechápajíc, rozčilená očekáváním, a starostlivá o cizí byt, který opouštěla. Ale

pak se náhle rozmyslila. Zaklapla za sebou dveře. Šla. Dohoula soudruhy, až pod schody, když vycházeli na ulici.

Šli Václavským náměstím dolů k Příkopům a ona za nimi. Nemluvili, jen Franta Sauerů se po ní asi dvakrát ohlédl a rozpustile se usmál. Byla by se ráda ptala, bylo to všechno na její rusou hlavu tak nesmyslně rychlé, ale nenabyla k tomu dříve odvahy, až kdesi u Prašné brány v ruchu a drnění křížovatky. Učinila několik rychlejších kroků, vyhnula se vozu elektrické, až šla po boku staršímu soudruhu.

„Kam to jdeme?“ řekla nespěle. „A jak to bude?“

„Na Žižkov, Aninko, do Jeseninové ulice. Bude tam velká psina s domácím, to něco zařijete. Ale kvartýrek pěkný. Jako pro párek kanárů. Řekl nám poslanec Jandák, že vám máme něco zaopatřit a na toho my dáme, to víte. Mužiček tam na vás již čeká.“

Anna se ustrašeně ohlédla po mladším soudruhovi, hledajíc vysvětlení u něho. Ten byl vážný a nemluvný. Ale když viděl Aniny oči, na sebe upřeně, odhodlal se přece ke slovu.

„Buď bez starosti, nějak se to už udělá.“

Anna čekala, až poví, jak že se to udělá, ale nedověděla se nic. Cupala ještě chvíli vedle nich, úkosem se dívajíc, řeknou-li ještě něco. A když Kotrba nezměnil přísné tváře, zvolnila zase krok. Tak šli ulicemi, dva dělníci, nesoucí za železná ucha černý kufr, a dva kroky za nimi žena v modrotiskové halence a nízkých střevicích, tak, jak odešla od škopku

s nádobím. Sli Poříčí, jizdní drahou, vyhýbajice se elektrické, automobilům, těžkým vozům s náklady cihel a drnčícího železa a ručním vozíkům, tlačným malými chlapeci.

Ve tři čtvrti na pět stanuli v Jeseniově ulici na Žižkově.

U oprýskaného činžáku. Před jeho vraty stál policejní strážník. Anně se zúžil dech a zabušilo jí srdce. Byli na místě.

Poznala to dle dvoukolového vozíku, přiraženého k chodníku. Na vozíku bylo celé Toníkovo jmění: Skládací železná postel, slamník, peřiny s červeně pruhovanými povlaky, bílá polička, stůl a dvě židle, vše svázáno a omotáno silným provazem. Na vrchu, zastrčeny pod provaz, ležely dva barvotiskové obrazy Marxe a Engelse, zasklené a zarámované. To vše Anně říkalo, že se stěhování děje s Toníkovým vědomím a že je tu někde nablízku. Po někud ji to uklidňovalo.

U chodníku stál asi dvanáctiletý chlapec. Soudruzi složili kufr u vozíku a Franta Sauer se zeptal hochy:

„Tak co je, Pepičku?“

„Hádají se tam s domácím o klíč. Byli na policejním komisařství, komisař přišel s nimi, tamhle ten pendrekář taky a jeden je ještě vevnitř.“

„Je ještě deset minut kdy,“ řekl, dívaje se na hodinky, Franta Sauer vážnému soudruhovi, „počkej tu, já to tam zatím očíhnu.“

Odešel do domu, prošel kolem strážníka, hledícího před se úředně a nepřístupně.

„Dojdu si jen pro cigarety,“ řekl mrzutě Lojzík Kotrbů... a zmizel také.

Anna stála na ulici s malým chlapcem sama.

Takhle to tedy bylo! Neměli ještě bytu! Teprve o něj vyjednávají! A nemají nic! Tohle tedy zbylo ze vši té naděje s Černou rukou a z překvapení dnešního odpoledne! A policie je zde také. Anna se dívala mlhou zakalených očí na Toníkovo jmění. Na bílou poličku. Kupovali ji před půl rokem u vetešníka spolu. Ale tentokrát ještě nebyla tak krásně bílá; Toník zamazal její trhliny kitem a natřel ji olejovou barvou. Ale odkud byl ten stůl a dvě židle, z brusu nové? Což také on věřil, že se budou opravdu stěhovat? Anna hleděla na obraz Marxův a Engelsův a napínala všechny síly, aby se nedala do hlasitého pláče. Marx a Engels, dva voustatí starci, dva soudruzi a otcové všech dělníků, hleděli někam vzhůru, vysoko do začouděného pruhu oblohy nad žižkovskou ulicí, a Anně se v té chvíli zdály jejich obličejje nějak obzvláště chytrými. Ale což jí mohli pomoci? Na věži bilo pět hodin. Kotrba se vrátil z trafiky a postavil se netečně vedle vozíku. Kouřil zorku, Anny si nevšiml a tvářil se, jako by zde čekal na nějakou všední práci, jakou už dělal desetkrát, dvacetkrát. Anna měla v očích slzy.

A uvnitř se zatím vyjednávalo. V prvním poschodí, v bytě domácího pána.

To vyjednávání trvalo bezmála již dvě a půl hodiny.

Před třetí sem přišli: Franta Sauerů, starý hlinář Čermák, zinkograf Wick, pomocný dělník Kotrba,

týž, který teď dole čekal s Annou, a truhlář Honza Kolářů. S nimi Toník.

„Copak chcete?“ zavrčel na ně hned u dveří domácí pán, zahrazuje jim cestu. Byl to obtloustlý čtyřicátník, růžový blondýn. Zbohatlý agent, dodavatel potravin do zemských ústavů.

„Moc důležité jednání, vašnosti,“ řekl Franta Sauer.

Vmáčkli pana domácího do předsíně a rovnou do pokoje.

„Tak, co je?“ houkl na ně tady domácí pán.

„Blahorodí,“ mluvil Franta Sauer, „oni tady mají v druhém poschodí prázdný kvartýrek, pokoj a kuchyni, a my je jdeme moc uctivě požádat, aby jej pronajali tady soudruhu Krouskému. Dovolují si představit: To je soudruh Antonín Krouský, slevač Kolbenových závodů, tuze řádný člověk, zde pan domácí Kozlík. Já jsem Franta Sauer ze Žižkova.“

„Nemám žádný byt k pronajmutí,“ zahučel domácí pán.

„Ale jo, vašnosti, ale jo, hehehe,“ povídal Franta Sauer.

„Ne!“ řekl energicky domácí pán. „Ten byt je už pronajat.“

„Víme, blahorodí, víme. Za skladiště. A to je moc nehezké, pronajímat byty keřasům za skladiště, když v Praze tolik lidí nemá kde bydlet.“

„A je to proti bytovým zákonům,“ doložil zamračeně starý hlinář Čermák.

„Jo jo, a je to proti bytovým zákonům,“ opakoval Franta Sauer. „Ale tady pan domácí je uznalý

pán, podívejte se, takovou dobráckou tvářičku má, on nám vyhoví bez zákonů. Že jo, vašnosti?“

Domácí pán zrudl.

„O tom se s vámi nebudu bavit. Již jsem řekl. Nemám žádného bytu k pronajmutí a basta!“

„Jejej: A basta! Kdo by si byl takovou věc pomyslí,“ řekl Franta Sauer.

„Prosím, abyste okamžitě opustili tuto místnost a neobtěžovali mne!“

„Ale ne, vašnosti, kdepak. My jsme ta Černá ruka ze Žižkova a my se odtud nehneme dříve, dokud nebude soudruh Krouský se svou ženou v tom pěkném kvartýrku v druhém poschodí.“

„Jak si to vlastně představujete?“ rozčilil se domácí pán.

Tu postoupil dopředu Toník. Oči mu hořely.

„Víte vy, jak v Praze lidé bydlí?“ křičel a jeho pěstě byly sevřeny. „A vy zakeřasujete byt na skladiště! Víte vy...“

„Počkej, Toničku, počkej,“ a ohromná pravice Franty Sauera spočinula na Toníkově rameni. „Kdepak takhle zhurta, to se musí čísti odborně. Snad by ses nerozčiloval?! A snad bys nerozčiloval domácího pána?! Podívej se, třeba by se mu mohlo něco stát. To by sis přece nevzal na svědomí?! Počkej, Toničku, počkej... Jak si to představujeme?“ obrátil se k domácímu pánovi. „Moc jednoduše, vašnosti. Nejsme přece nováčkové a tohle jsme dělali už alespoň třicetkrát, hehe. Tady soudruh Krouský se nastěhuje se ženou do druhého poschodí a my se budeme poroučet. To je přece moc jednoduché.“

„Checete se mnou mluvit vážně?“ hřměl domácí pán, „nebo ne?“

„Pro Krista pána, jakpak by ne?“

Začalo vyjednávání.

Domácí pán mluvil o právních závazcích, o přijatém závavku, o daních, o zákonech a pořádku, dělníci o bytové nouzi a demokratické republice. Domácí pán byl rozčilen a rudý jako rak a běhal mezi květinovým stolkem u okna a pohovkou, nad níž visel obraz Oldřicha a Boženy. Dělníci byli klidní, poněvadž věděli, jak to na konec dopadne. Jen Toník byl vzrušen. Jeho obočí bylo staženo a oči mu svítily. Stálo ho přemáhání, aby neskočil po tomto otlém, růžovém měšťákovi a nepřimáčkl ho za krk ke kredenci. Ale dal slovo, že se do jednání nebude plést. Vyjednávání nevedlo k žádnému výsledku.

„Dobře!“ zastavil se najednou domácí pán výhrůžně na svém pochodu. „Není s vámi řeč!“ Přerušil dělníky pohledem, který chtěl děsiti a vykřikl slovo, které mělo omráčiti: „Zavolám policii! Ta už si to s vámi vyřídí!“

„Jéjeje!“ plácl se Franta Sauer do dlaní. „To je nápad, vašnosti! Že nás to ještě nikoho nenapadlo! Pojdme se podívat na komisařství! Já jsem tam ještě nikdy nebyl.“

Domácí skočil k telefonu.

Ale při podobných vzrušených scénách se stává, že člověka, jako naschvál, nespojí. A když ho konečně spojí, že ho spojí špatně. A pan Kozlík nasadil příliš energický výraz, aby jej mohl po celou tu dobu zachovati. To působilo komicky. Domácí

třměl vztekem. Konečně se dovolal. Ale původního energického výrazu již nenašel. Je tu šest lidí, označoval komisařství, šest úplně mu neznámých lidí, kteří na něho vykonávají zákonem nedovolený nátlak, aby jim pronajal byt a on se dovolává ochrany policie. Odpovídali mu něco.

„Auo!“ řekl domácí pán výhrůžně do telefonu a položil sluchátko. „Poslední slovo!“ obrátil se k dělníkům. „Checete opustit můj byt a nechat mne s pokojem?“

„Ne!“ vykřikl Toník a postoupil vpřed.

„Počkej, Toníčku,“ položil mu Franta Sauer na rameno pravici, „jen odborně a viš, cos mi slíbil.“

„Ne!“ odpověděl klidně starý Čermák.

„My bychom rádi, vašnosti,“ řekl Franta Sauer, „ale nejde to. Ono jde o čest Černé ruky!“

„Tak půjdeme na policii!“ zahřměl domácí pán.

„Tak pojdte, mládenci,“ zubil se Franta Sauer, „trochu se ještě pobavíme. Do pěti hodin času dost.“

Vyšli. Domácí pán s nimi.

„Račte prominouti,“ řekl na ulici Franta domácímu pánovi, „já jsem na něco zapomněl. Já nemohu jít s sebou. Já musím jet říci slečně Anince, to je, prosím, nevěsta tady soudruha Krouského, že je všechno v pořádku a že už se může stěhovat. Pojd, Lojzku,“ obrátil se na Kotrbu, „pomůžeme jí vzít kufr!“ V té chvíli se objevil v ulici vozík, naložený Toníkovým nábytkem a tlačенý mladým dělníkem, vedle něhož šel dvanáctiletý chlapec. „Vida,“ prohodil Franta Sauer, „a tady stěhují soudruha Krouského.“

Zdalo se, že se domácí pán zalkne.

Franta Sauer a Kotrba šli k zastávce elektrické dráhy, aby dojeli pro Annu, domácí, Toník, Čermák, Wick a Kolář šli na policejní komisařství.

Komisař si je od stolku výhrůžně prohlédl. Dělníky ihned poznal. Bylo to už po desáté, co měl ve svém rajoně co dělat s Černou rukou a věděl, jak bude bezúčelným, co nyní bude následovat a jak to na konec dopadne.

„Černá ruka?“ obořil se na ně.

„Jo,“ řekl mrzutě starý Čermák.

Komisař se úředně zamračil:

„Poslouchejte, mládenci, ono to už začíná být trochu až moc divoké.“ A zesílil výraz svého pohledu: „Tuze si nežertujte! Ono to jednou špatně dopadne a vy se prasakramentsky spálíte... Tak co je, pane Kozlíku?“ obrátil se na domácího pána.

A v kanceláři, zapáchající oděvy a papírem, se opakovala stará historie. Pan domácí všechno vložil. Šermoval rukama a dokazoval, že je vázán smlouvou a závazkem, Toníka že jakživ neviděl, že mu po něm nic není a nemá-li s rodinou kde bydlet, ať se obrátí na bytové úřady, to že je jejich věc a ne jeho. To bylo konečně také úřední stanovisko komisařovo, který, když je vyslovil a když jeho přísný pohled na čtyři dělníky se zcela minul účinkem, naslouchal teď výbuchům vlastnické a pořádkové vášně docela mrzutě. Také on věděl, jak bezmocnými jsou všechny ty instance bytových úřadů, znal ze svého rayonu doupata v prádelnách, sklepích, kolnách a záchodech, kde se bydlí a mohl předem uhádnouti důvody, kterými mu odpovědi

dělníci, dá-li se s nimi do debaty. Každé slovo tu bylo předem ztraceno. Tady byl jen jeden způsob, jak ochrániti pořádek: policejní revolvery. Jako kdysi za Rakouska. Byl to lék neomylný, ale pan komisař se sám k němu sáhnouti neodvažoval a věděl, kdyby se zeptal telefonicky ředitelství, že by mu k tomu svolení nedalo. Ano, vývoj k starému pořádku pokračoval týden od týdne hezky a bylo zcela možné, že věci dospěly již tak daleko, že kdyby se toho byl odvážil na vlastní pěst, mohlo to být základem jeho příští kariéry; ale nebylo také vyloučeno, že by ho to stálo hlavu alespoň v přeneseném smyslu slova. Neboť, a v tom právě byla protivnost této doby, pořádný člověk nevěděl, komu vlastně slouží.

A tak se pan komisař po vyslechnutí celé historie nezmohl, leč na zamračený návrh: „Půjdu se na to podívat.“

Nasadil si služební čapku, vzal dva strážníky a šli. V Jeseniově ulici nechal komisař jednoho strážníka před domem a s druhým, čtyřmi dělníky a domácím pánem šli nahoru. Prohlédli si byt ve druhém poschodí, pokojík, kde stály dvě bedny se starými lahvemi po vině, koňaku a minerálních vodách a prázdnou kuchyňku se zamřížovaným oknem na polotemnou chodbu. Domáci pán byl stále rozčilenější, dělníci stále klidní a s jedinou, po stě již trochu zlomyslně omílanou větou, že chtějí klíč.

Teď tedy, přesně v pět hodin odpoledne, stála Anna s dvanáctiletým chlapcem a nevládným Kotrbou v pusté Jeseniově ulici a uvnitř oprýskaného činžáku se dohadovali soudruzi, k nimž teď zase při-

byl Franta Sauer, s domácím pánem a policejním komisařem.

Také oni slyšeli s věže bít pátou a starý Čermák a Wick vytáhli hodinky, aby porovnali čas. Dva dělníci stáli u dveří, tři u kamen, opření o ně zády a s důsledností gramofonové desky vedli svou: Že je to nezákonné pronajímat byt za skladiště a že je to sprosté, když tolik lidí nemá střechy nad hlavou, to že musí uznat i pan komisař a že to má domácí pán marné a že se nehnou dříve, dokud jim nevydá klíče. Toník se mračil a mlčel. Ale Franta Sauerů uváděl svými dobráckými očima domácího pána v zuřivost. Zapálil si také športku a oklepával popel za kamna.

„Nekuřte mi tu!“ zařval na něho domácí pán. „Myslíte, že jste v chlévě?“

Franta Sauerů se jen zazubil, udělal ještě jeden dlouhý tah a vyfoukl kouř. „No, vždyť to nemusí být!“ řekl vlnitě, vymáčkł řeravý tabák za kamna a nedopalek schoval do kapsy u vesty.

Domácí pán běhal po kobereci mezi kredenci a plyšovou pohovkou. Jeho široká tvář a silný krk byly rudé a byl strach, že ho raní mrtvice. Vědomí, že on, bohatý dohazovač, domácí pán a muž s vlivnými známostmi, jest docela bezmocným proti těmto třem špinavým, smradlavým chlapům z předměstí, že jest proti nim bezmocným i se svým nesporným vlastnickým právem, smlouvou, právním závazkem a třemi policisty, jichž úřední povinnosti bylo chránit jeho právo, uváděly ho do zuřivosti. Klíč nedá a nedá a nedá! A kdyby měl na tomhle místě pojít, nedá!

„Pro Krista, co pak nejsem poplatník?“ řval až sípal. „Pane komisaři, chraňte mne! Copak tu už neplatí zákon?“

Komisař seděl netečně na červeném plyšovém fotelu. „Snad byste se, pánové, přece nějak v dobrotě mohli dohodnout,“ říkal chvílemi, ale znělo to již docela beznadějně.

Venku na ulici čekala Anna.

Jaký to má smysl? myslila si. Nemají žádného bytu a nebudou mít. Proč jí dávali naději, když je to všechno marné, marné? Do očí jí vstoupily slzy a ona přitiskla k tváři kapesník.

„I neplač, soudružko, za deset minut budeš v kvartýře!“ řekl jí nevlidný Kotrba a Anna po prvé postřehla v jeho hlase měkkost a účast. Znělo to přesvědčivě.

Byla to jiskřička naděje, která se v Anně blýskla? Ale jak zaslzenými očima hleděla na obrazy, zdálo se jí, že Marx přimhuřuje levé oko, snad to, na kterém nosí to divné skličko, které mu visí na vestu a jak se chytrácky usmívá, jako by také říkal: „I neplač, soudružko, za deset minut budeš v kvartýře!“

Bylo pět hodin pět minut.

A to byla kritická chvíle, na kterou čekala Černá ruka. A o této minutě věděli jak soudruzi, stojící na ulici s Annou, tak ti tam uvnitř, kteří již po druhé vytáhli hodinky, aby se podívali.

Pět set kroků odtud, směrem k periferii, se ulice, poloprázdná dosud, začernala hloučkem. Byli to dělníci hoši a děvčata, kteří po skončené práci první vyrazili z brány „Kapslovny“. Vyběhli, za-

chumelili se, jako by chtěli lapnouti čerstvého vzduchu, rozstříkli se šíří ulice a postupovali směrem k Anně. A hned nato vyhodila továrna nové hloučky, zase se černě zachumelily, splynuly s předešlými a předvoj práce šel rychle dolů Jeseniovou ulicí. A brána teď chlřila kompaktní černý proud a ulice houstla a tmavěla a houstla stále více a do celé své šíře a brána vyhazovala stále novou živoucí čern. A vlnící se, hustý proud, celistvý ještě a nerozstříklý do postranních ulic, těžce plynul vstříc dvoukolovému vozíku s nábytkem.

Hrot předvoje dospěl již k Anně: Tři hoši v kabátech přes modré haleny, umouraní v tvářích, hezcí a zubatí.

„Co to tady je?“ „Stěhování?“ „Nechce je pustit?“ zeptali se skoro rázem.

„Domáci, mizera, zakefasoval byt za skladiště, nechce vydat klíče a tak je tu, chudák, na ulici, jen se na ni podívejte!“ vysvětloval soudruh Kotrba, do něhož jako by byl teď najednou vjel život.

Hoši se usmáli, půl soucitně, půl vesele a ukázali zuby, bílé a uřednický žravé. A ten prostřední z nich, rozčuchaný blondýn, se obrátil k postupujícímu předvoji, strčil do úst ukazovák a prsteník a hvízdal loupežnickým hvízdem, na který se mohl dáti angažovati do Varieté. Až zalehly uši. A ten nejmenší a nejumazanější přiložil ruce k ústům a křičel do ulice:

„Mládencí! Máme tu nějaké stěhování, poplavtéé!“

Strážník, který hlídal vrata, zmizel ve vnitru domu a zavřel za sebou dveře.

A bylo potřebí jen několika rychlejších kroků, aby první hloučky dospěly sem a obklopily Annu. A od černé dělnické masy tam v pozadí se oddělily skupinky a běžely sem a také z jich středu se ozval vysoký hvízd, bojovný signál, který švihl ulici. Anna s vozíkem byla již ve středu živoucího a kolébajícího se davu.

„Co je?“

„Co je?“

„Stěhování?“

„Černá ruka?“

A smích.

Soudruh Kotrba vysvětloval. Jako by pronášel agitační řeč na schůzi:

„Ta krysa zakefasovala byt za skladiště. Sama má pět pokojů a je tlustá jako prase. Tyhle chudáky tam nechce pustit. Čekají tam už dvě hodiny a kefas tam má komisaře a dva pendrekáře.“

Zase se ozval hvízd na dva prsty. A druhý, pátý, desátý. Ulice hvízдалa a křičela.

„Pojďte to vybilít!“ křičel někdo.

„Vybilít kefasa!“ — „Tam, hej rup!“ A masa se zavlnila vstříc domovním vratům. Zavěsil se na ně rojový hrozen těl.

Ale vrata byla zevnitř uzavřena.

Ozval se výkřik. Krátký a zuřivý.

Zařinčela klika, jak jí zalomcovaly dvě pěsti. Zadunělo dřevo, jak do něho kopalo šestero bot. Ale dveře byly masivní a pevné.

To byla chvíle, kdy se stopadesát dělníků žižkovské kapslovny proměnilo v zástup. Tato drn-

čící a dunící překážka jasanových vrat, která se postavila na odpor jejich vůli, to byla, která z nich vybila vlastnosti jedinců, probudila v nich všechny zděděné síly lidského rodu a srážela je v dav. A byl to zuřivý zástup prehistorických mužů, žen a dětí, zahalených v medvědíh kožích a mihajících se na okraj jámy, do níž se chytilo ohromné mamutí tělo, zástup, jásající blízkostí vítězství a rozdivočený poslední překážkou, ryčící štěstím a hladem a vrhající balvany na živoucí zvíře a bodávající mu břich zahrocenými břízami. Byl to týž vášnivě spravedlivý zástup božích bojovníků a bojovnic, který házel z gotických oken pražské radnice zrádné konšely na sudlice a oštěpy husitského lidu. Týž statečný zástup občanů a občanek, který by s výkřiky hesla rovnost, volnost, bratrství byl roztrhal každého, kdo by se byl pokusil nalhávati jim, že žulové kvádry zdí a věží bastily by mohly býti nějakou překážkou, aby jimi neprošli. Byl to týž k smrti nadšený zástup soudruhů a soudružek, pálicích v říjnový den vintovkami do červených bran moskevského Kremlu, za nimiž stáli junkeři. Teď se zrodil před domem žižkovské ulice. A bylo v něm všechno dědictví tisíciletí, vášeň a vůle a zuřivost a hlad a obětavost a nejkrásnější statek, který lidský rod má: Touha po spravedlnosti. Po j e h o spravedlnosti. Neboť nad ní není žádné jiné. Klika drněla a jasanové fošny duněly.

Dospěl sem plný proud kapslovny.

Prostranství bylo plné.

V oknech okolních domů, za květníky a poduš-

kami, se objevila poprsí lidí. Někteří se usmívali, jiní se tvářili vážně a přísně.

„Podejte nám toho hada sem, ať se na něho podíváme!“

„Hambáá! Hambáá!“ řvala ulice.

Z klubka, jehož středem byl vozík s nábytkem, rozpoznala starší dělnická žena Annin stav. Vyskočila na kolo vozíku a přidržujíc se ramen mužů, křičela přes hlavy zástupu, strašně rozčilená a s rudými skvrnami na vpadlých tvářích:

„Vždyť ona je, chudák, těhotná, je v devátém měsíci a ten pes je vyhodil na ulici!“

„Hambáá! Hambáá!“ zařvala ulice.

„Pojďte jim to tam vybilít!“ přehlušil někdo vysokým hlasem bouří.

A to bylo heslo. Neboť zástup touží po tom, býti veden. Bylo přijato křikem a hvízdodem a: „Vybilít! Vybilít! Vybilít!“ ječelo a pištělo hroživým signálem. Okolní okna se zavírala.

Ale najednou se otevřela brána nepřátelské tvrze. Otevřela se vrata a v nich stáli tři soudruzi a jeden z nich měl dlaň vztaženou vstříc zástupu. A zástup rázem umkl. Neboť tak tomu bylo od tisíciletí vždy, kdykoli se před hradbami zatřepetal bílý prapor. Tentokráte byla praporem soudružská pravice.

„Zvolte si deputaci, soudruzi dělníci, ať jedná s domácím!“ volal mohutným hlasem starý Čermák.

Výzva vyplnila prostranství. A to na se vzalo důstojně vážnou tvářnost.

Za soudruhy ve vratech se objevil policejní komisař a postoupil před ně:

„Pánové, je to věc čistě soukromoprávní, policie na ni nemá zájmu a snažila se věc urovnat. Záležitost bude vyřízena. Bude vyřízena v klidu!“

Kdosi se zasmál. Toť se rozumí, že bude vyřízena! Což toho od prvopočátku nevěděli i oni všichni i pan komisař?

A komisař pokračoval:

„Ale klid musí být zachován za každou cenu. Nějakého srocování trpěti naprosto nemohu a není v ničem zájmu, abych byl donucen ke krajním opatřením.“

Bylo-li opravdu úmyslem komisařovým vyřídit věc v klidu, pak se dopustil taktické chyby. Dotkl se suverenity zástupu.

„Nekecají si do lebedy, pardále!“ křikl na něho někdo.

Zástup se rozesmál. Půl vesele, půl zlostně.

„Tímhle nás nerozházejí, křene!“

„Nenatahujou se, mají krátké tričko!“

Skupina učmouzených učedníků a několik dívek z balírny se na druhém chodníku vesele smálo. Komisař byl bledý a podbradek se mu mírně zachvíval.

„Deputaci!“ zahřměl zase mohutný hlas ode dveří a zase vyplnil prostor, neponechávaje v něm místa pro nic jiného.

Ale davem se již prodírala šestičlenná skupina vážných dělníků, razíc si cestu.

„Jaké pak deputace?!“ křičel mladý blondýn, vášnivých očí. „Vyhodte ho na ulici!“ „Dejte nám

tu krysu sem!“ volal jeho soused. Ale byly to jen ojedinělé hlasy, které se jakýmsi nepořádkem vymkly všeobecné poslušnosti. A byly proto přijaty jen smíchem.

Deputace zmizela již v domovních vratech. Všechny oči byly upřeny tam.

A nastalo ticho.

Vlny se utišily.

Zástup byl jako z litiny ulitý.

Vše bylo jediným očekáváním.

Takového prázdného ticha v hrudi nelze snést déle než minutu. A netrvalo také déle.

A najednou se ulice rozeřvala. Ve dveřích domu stál Toník, Čermák, Wick a za nimi skupina dělnické deputace a všichni se usmívali a zářící Čermák třímal ve zdvižené ruce klíč.

Nikdy žádný herec na jevišti a žádný vůdce na tribuně nebyli přivítáni takovou vřavou potlesku, jásoty a smíchu. A vítězný křik a smích otrásal bránicemi všech a všemi okny Jeseniovy ulice a naplnil byty a velkými vlnami letěl nad střechy k začouzené obloze.

Neboť Bastila padla.

A teď letělo pět, deset, patnáct čepic nahoru. A smích a smích. Platil vítězství a platil poraženému měšťákovi a poražené policii.

Anna byla bílá jak to prostěradlo na dvoukolovém vozíku.

Kolem vozíku a Anny nastal shon. Dvacet, třicet, čtyřicet rukou se hnalo po nábytku. Provaz byl v mžiku odvázan, čtyřicet rukou se najednou chopilo věcí, čtyřicet ramen si proklestilo cestu

tlačenci na chodníku, čtyřicet nohou úprkem vpadlo do domu a běželo přes schody nahoru, do prvního, druhého, třetího poschodí, s dupotem a povykem, berouc dva stupně najednou. Ve dvou minutách byl byt ve třetím poschodí zařízen na domov Toníkův a Annin.

A vše se hnalo zase dolů a čtyřicet podpatků rámusilo schodištěm, mlátíc panu domácímu v jeho pokoji do mozku a roztepávajíc mu nervy.

Nebylo ani mnoho děkování. Jen několik stisknutí rukou a úsměvů, při nichž se třpytily slzy v očích. A zatím, co Toník a Anna stoupali ke svému novému příbytku, rozcházely se na ulici dva tisíce dělníků Kapslovny, Daňkovky a Státních dílen, živoucí masa, která se v příštích minutách rozplyne do postranních ulic, rozstříkne se po žižkovských činžácích, v jejich poschodích a dělnických bytech a zmizí. Ale i pak, až zde bude jen dva tisíce jednotlivých mužů, stojících po pás obnažených u umyvadel s vlažnou vodou, žen, zátápějících v kamnech, aby ohřály kávu a brambory od oběda, dělnických hochů a děvčat, kteří si před zrcátky oblékají čisté límce a halenky, aby běželi užít krátkého jarního večera, i tehdy bude ještě tkvíti všem úsměv na rtech a v srdci budou mítí příjemný pocit. A až půjdou dnes večer spat, možná, že se na postelích z něčeho nic hlasitě rozesmějí a řeknou si, že to dnes byla děsná psina v té Jeseniově ulici.

Anna stála uprostřed nového bytu a štkala na Toníkových prsou. Byl předjarní podvečer a západní slunce sem hodilo přehřší zlatého prachu.

který se v trojúhelníku položil v koutě pokojíka. Kolem byl v nepořádku seskupen nábytek a kufr s Anniným šatstvem. Na stole, tváří ke stropu, leželi Marx a Engels, dva vousatí starci, otcové všech socialistů a soudruzi; dívali se opět vážně, učeně a nepřístupně. Anna plakala. A také Toníkovi jihlo jeho ocelové srdce.

„Jak je to? Jak je to, Toničku? Smíme tu opravdu zůstat?“

„Ach, bylo to velmi krátké,“ odpovídal Toník. „Řekli jsme mu jen: ‚Klíče, nebo si otevřeme sami!‘ A nerozmýšlel se ani vteřinu. A to se rozumí, že tu zůstaneme.“

Ale kolik to bylo vlastně hodin?

A Annu přepadl náhle pocit velmi nepříjemný. Až se jí hlava zatočila. Má? Nemá?

„Toničku, mám se ještě vrátit?“

Toník se v přemýšlení zamračil.

„Eh!...“ Ale pak si vzpomněl: „Knižku máš? Nemáš, vid! Hlásili by to policii. Jed!“

„Ano?“

„Nu, ano, jed!“

Upravovala si rozechvěnými rukama účes a oděv. Toník ji doprovodil a zamkl za sebou dveře. A jejich zámek evakl novým zvukem, jakého Anna nikdy před tím ani nikdy potom neslyšela. Toník ji usadil do vozu elektrické dráhy a ona jela do svého bývalého domova.

Otevírala ji milostpaní a probodla ji zrakem. A v kuchyni se před ní postavila, mrazila ji pohledy a řekla suchým, ostrým hlasem, který věštil bouři:

„Kde jste byla?“

„Našli jsme si s Toníkem byt. Budu se vdávat.“
Srdce jí bilo až v krku, ale řekla to klidně a sebevědomě a neplakala při tom. A barva i obsah slov vyrazily paní stavitelové z rukou zbraň. Jen oči jí zlostně zaplály. Obrátila se a neřekla nic. Vyšla z kuchyně a přikrýpla za sebou dveře.

Anna doháněla v kuchyni zanedbanou práci, nosila na stůl a stlala v ložnicích a za celý ten čas s ní nikdo nepromluvil slova. Jako by jí vůbec nebylo. Ale panské opovržení na ni dnes nepůsobilo. Jak by také mohlo v den, kdy se s Toníkem stali mužem a ženou? Nebyl dnem jejich sňatku ten, kdy se poznali a nebude jím onen, kdy na úřadě podepíší kousek papíru, dnešek jím byl, kdy si dobyli přístřeší.

Což tomuhle mohla milostpaní a slečinka rozuměti? Pan stavitel má osm domů! Slečinku obléknou o její svatbě do bílého hedvábí a dají jí myrtový věnec na závoj a ona, s životem od doktorů rozškrabaným, pojedje s princem ženichem na automobilu a automobily pojedou před nimi a za nimi a středem kostela bude natažen červený koberec. Ale kolik budou mít oni, slečinko, na svatbě hostů? Třicet, čtyřicet? Více než padesát jistě ne! A vědí, slečinko, kolik jsem jich měla já? Dva tisíce! Plná, plničká ulice jich byla, soudruhů z Kapslovny, Daňkovky a Státních strojiren. A myslí, slečinko, že na jejich svatbě bude takový já-sot a taková radost, jako byly na mojí? ... Až se Anna zachvěla pocitem pýchy a rozkoše, který jí pohladil po celém těle.

Anna poklízela Dadlin růžový pokojík a stlala

batistově polštáře s krajkami. A myslila si: Br, jak ta jejich postel smrdí, slečinko! Voňavkami, pudrem a všelijakými vodičkami! Moje bude vonět. Bude vonět Toníkem, slečinko! Bude vonět litinou Kolbenových železáren!

Večer, než šli páni spat, přišla slečna Dadla do kuchyně vyjednávat.

Dělala, jako by si přišla pro sklenici vody. Napila se a pak si před kuchyňským zrcátkem trochu čechrala vlasy.

„Vy se prý budete vdávat, Anna!“

Anna myla nádobí a byla k Dadle obrácena zády.

„Budu, slečinko. Už máme byt.“

„Hm. Kde?“

„V Jeseniově ulici na Žižkově.“

za Anninými zády bylo chvíli ticho.

„No víte, moc vděčné to od vás není, Anna! My jsme se k vám chovali vždycky hezky a slušně. A to jste nemohla slovo říci? To hodláte nechat mamá takhle na holičkách?“

Anna neodpověděla. To mlčení trvalo až trapně dlouho, ale ona si umínila, že vůbec neodpoví.

A tu za jejími zády slečinka vztekle křikla:

„No, do prdele vám mluvit nebudu, Anna!“

Anna se narovнала, obrátila se a utírala si dlaně o zástěru.

„Nemohla jsem, slečinko, nikdo nebyl doma a byt by nám byl zatím utekl. A jestli milostpaní myslí, že bych tu měla zůstat, než si najde novou holku, tak zůstanu. Teď, když máme byt, na několika dnech již nezáleží.“

„Tak nedělejte žádné pitomosti, Anna, a ráno se s mamá dohodněte. Ale to vám musím říci ještě jednou: O velké vděčnosti to nesvědčí, co jste nám dnes provedla.“

O téhle vděčnosti přemýšlela Anna ještě i pak, když ležela v komůrce na posteli a čekala, až pání v ložnici zhasí. To slovo jí přineslo trochu vlnivého neklidu a bylo v něm trochu vzdálené, velmi vzdálené a neujasněné si vůně školní světlice a páně farářovy ruky, kterou libávaly na návsi a která páchla doutníkem a mužským potem. Ale to byl jen okamžik a jí se vrátila pýcha a klid dnešního dne. Ne! řekla si, ne, nebyla jsem nevďečná! Proč, to nevěděla. Její rusá hlava ještě tak jasně myslit nedovedla. Ale kdyby byla dovedla, byla by si řekla: Tedy ano, opravdu to nebylo u vás nejhorší, stavitelovi Rubešovi! Bylo to o mnoho lepší, než doma v baráku a možná, že jsem se měla i o trochu lépe, než ostatní děvčata v domě. Milostpaní mi dala dvě košile, jen docela maličko potřhané, které spravit bylo hračkou, a slečinka mi dala spodničku, jakou by mohla nosit každá hraběnka. K vánocům jsem dostala na šaty. Ale vytáhli jste mne z našeho baráku k vůli mně samotné? A ty dárky jste mi dávali z křesťanské lásky? Ah, jděte k šípku se svou vděčností, stavitelovi Rubešovi! Vy jste dnes neviděli těch zástupů v Jeseniově ulici. A vy nevíte, co ty mi daly. Nikdy tomu neporozumíte, že ony to byly, které mi daly Toníka, že ony to byly, které mi daly domov, že od nich mám vše, co jest mého. A víte, že jsem jim za to neřekla ani to vaše pro-

tivné „děkuju“, které ode mne vymáháte za každý hrnec kávy, který mi postavíte na kuchyňskou tabuli? A víte vy, že se v této chvíli celá zachvívám láskou a vděčností, celá, celičká, až se mi chce plakat a smát se a přece, kdybych někomu chtěla říci „děkuju“, ne to vaše pokojské, ale to svoje děkuju, že nenajdu, kdo by je ode mne přijal? To nebyli soudruzi, ženy a muži, děvčata a hoši, soudruzi se jmény a tvářemi. To byl proletariát. A to jsem já. Já, nerozumná služtička z prvního poschodí. Já, s rusými vlasy a modrýma očima, které jsou ještě trochu vyjeveny, já, v modré tištěnce a s politými bačkorami. Já, znásobená miliony, vyrostlá vysoko nad tovární komíny a tavící pece, nad anteny radiotelegrafů, nad stožáry korábů a mrakodrapy celého světa. Co je mi po vás, stavitelovi Rubešovi? Půjdu ke svým. Co mi je do vašich zlostí, stavitelovi Rubešovi, do vašich vzteků, bolestí, starostí, do vašich dětí? Nepatřím mezi vás. Shnijte si tu třeba a sežerte se!

Když Anna skulinou dveří viděla, že pání v ložnici zhasili, vyplížila se ven a nahoru do třetího poschodí. O jejím štěstí musila přece zvědět také Máňa! Zaklepala na její zamřížované okénko a Máňa ji pustila do komůrky. A když jí pověděla o své radosti, Máňa ji celou ohubičkovala a poštípala, měla rozpustilou radost a na krajíčku slzy. Ale takhle to Máňa se zajímavými zprávami nedělala. Ta musila vědět všechno důkladně a od A až do Z. A poněvadž byli pání v divadle a děti spaly, hodila na sebe spodničku, rozsvítila v kuchyni a vzala Annu tam. Zde, na lavičce u vy-

chládajících kamen, musila vypravovati vše od začátku a se všemi podrobnostmi. A když už nebylo nic, ale docela nic, co by bylo ještě třeba sdělovati, požádala Anna kamarádku o pohlednici. Měla touhu ještě někomu říci o svém štěstí. Dostala krásný lístek s pomněnkami a se stužkou a napsala na něj velkým, školáckým písmem:

„Milí rodičové! Já Vás srdečně pozdravuju. Oznamuju Vám, že se budu vdávat, neb mám již byt. Můj milý se jmenuje Toník a máme se moc rádi. Je slevačem u Kolbenů, je to moc dobré místo. Budu se jmenovat Krouská a pište mi na adresu Anna Krouská, Praha Žižkov, Jeseniova ulice čis. . . .“ Ale čísla Anna nevěděla a musila nechati na lístku mezeru. A poněvadž začala písmeny příliš velkými, nezbývalo jí již místa a tlačila teď do těsných řádků malinké písmeny. „Srdečně pozdravuju všechny sestry. Ať mne navštíví v Praze. Když se nám s Toníkem dobře povede, tak jim pošlu na ces.“ Slova „na cestu“ se tam již celá nevešla a to „ces.“ bylo už jen jako bleška vmáčknuto do samého rohu lístku.

Anna zůstala u Rubešů ještě čtyři neděle, neboť paní stavitelová sháněla venkovanku. Zařizování bytu stojí neslýchané peníze i když se kupuje nábytek u vetešníků a i když se kupečtí příručí k vůli těm hezkým vlasům Anniným ochotně dívají pod pulty a do koutů skladišť, není-li tam ve slámě nějaké nádobí kazové nebo nakřápnuté. Stovka mzdy, kterou Anna ještě dostane, bude velmi potřebná. Ale Toník bydlil již v Jeseniově ulici. „No, pane Krouský, vždyť my si to spolu ještě vyřídíme!“ řekl ledově pan domácí při přijímání činže, ale bylo zřejmo, že to bylo řečeno jen proto, aby se neprohlásil úplně poraženým. Také on věděl, že úřední cesta při výpovědi z bytu je stejně nekonečná, jako při jeho hledání.

Noci ze soboty a nedělní jitra trávila Anna s Toníkem v novém domově. Ke stavitelovům se vracívala teprve v neděli dopoledne, tak to bylo vymíněno. Tyto noci byly úžasně krásné. Tím krásnější, že se nevázaly v nepřetržitou řadu, nýbrž byly jako zlatá kulička vpleteny do ocelového řetízku všedních dní, vždy každá sedmá kulička ze zlata. A není na světě nic sladšího, než probuditi se a nalézt vedle sebe hlavu, která je nám drahá.

„Miluješ mne, Toničku?“ Budila ho tichoučkým šeptáním a polibkem na ušní lalúček. Ale teprve pak, když se na něho byla dosyta vynadívávala. A on odpovídal v polospánku a s očima ještě zavřenýma: „Ty víš!“ Neboť takového nezapomeného slova, jako je: „Miluji tě,“ by Toník nikdy nedostal přes rty. Ale v jeho očích, právě se

probouzejících, se rozsvěcovalo ocelové světlo, a jeho tvář, spánkem vyrovnaná, se rozzářila jitrním štěstím a jeho železné prsty se chopily pod paži nahých ramen Anniných a přitiskl ji k sobě, až slabounce zastenala: „Au, au!“ a v pudu příštího mateřství si dlaní chránila břich.

„Je to krásné! Je to krásné!“ šeptala. „Vid', že je to krásné, Toničku?!“

Ale Toník znal jen slovník pracovního dne a revolučního boje. O jeho touze svědčila jeho objetí, o lásce jeho práce. Nebylo jediné soboty, aby Anna v bytě nenalezla něco nového, co jí způsobilo radost. Přestavěná kamna. Obě místnosti vybílené. Prkénky z bedniček spravené díry v podlaze. Kuchyňskou lavičku, vlastnoručně zrobenou a natřenou bílým lakem. To bylo více než milostná slova. Za těch čtyř sobotních večerů řekl jí třikráte: „Neusneš, vid', mám schůzi, vrátím se v deset.“ Jeho oči říkaly při loučení mnoho, ale nedodal nikdy: „Škoda!“ Ani toho slova by byl nikdo z jeho rtů nevynutil. Byl voják a v kasárnách se troubilo.

Anna byla šťastna. I tak o samotě. A rozhlížela-li se po svém novém domově, myslívala si: Jen ještě pohovku a skříň. Budeme velice šetřit. Až bude pohovka a skříň, pak to bude již docela krásné. A ještě do oken květiny. Bazalky, nevěstinky a myrtu, jako měli doma v baráku. Ach, jen kdyby se už Toniček vrátil brzy ze schůze!

Jednoho takového sobotního večera ji navštívila Máňa a když rozbalila papírový balík, který nesla, objevila se nádherná bronzová lampa se

zecla novým knotem a cylindrem, který byl ještě zamčen krámským prachem.

„Ježíši... Máničko...?!“

„Ale, tam se to u nás válelo na půdě, nikdo to už nebude potřebovat.“

Ale ten knot a cylindr se jistě na půdě neválely. Máňa ukázala v smíchu bílé zuby.

Nedělní dopolední cesta z Jeseniovy ulice na Václavské náměstí byla pro Annu těžká. Konávala ji sama, neboť také v neděli dopoledne míval Toník schůze. Loučení bývala žhavá. Stáli uprostřed světnice, ustrojení již, v pevném objetí. Toužila po tom, říci mu mnoho krásných slov, celá se zachvívala láskou, ale nedovedla jiného, než líbat ho na tváře, oči a krk a říkati: „Toničku! Toničku! Toničku!“ A pak ještě velké políbení na ústa: „Toničku drahý!“ A on ji beze slova tiskl k sobě a jeho ocelové dlaně na jejích zádech a pasu byly rozkoši a bolestí.

Když za sebou zamykali dveře, stála na chodbě paní Endlerová a paní rotmistrová Klabanová v strakatém županu a Slávka Kučerová s bratříčkem v náručí a zvědavě si prohlížely novou nájemnici.

Před domem na sebe Toník a Anna pohleděli naposled a jejich oči se naposled obejmuly.

„Na shledanou, Toničku!... Toničku!“

„Práci čest, Ando!“ a jeho ruka stiskla její, až chruply klouby.

A každý šel v jinou stranu.

V takových dopoledních, jde-li žena předměstskou ulicí a hlavu má schýlenou vzpomínkami a

duši horkou láskou a lůno ještě plné sladkosti dnešní noci, klapou-li kroky po nedělním chodníku, a je-li za ní, každým krokem dále za ní, domov, a před ní, každým krokem blíže před ní, dům číslo 33 na Václavském náměstí, stavitelova kuchyně a rozházené panské ložnice — za takových nedělních dopolední se člověk učí nenávidět. A stýká-li se po Toníkově společnosti čtyřiaadvacet hodin s milostpaní, slečnou Dadlou a panem stavitelem Rubešem, učí se opovrhovati.

Dadlinka zase přechází od zrcadla k zrcadlu, kroutí hlavičkou a čechrá si vlasy na spáncích, zase leží na pohovce, opírá vysoko nohu o nohu a s rozkoší si prohlíží svá krásná kolena. Zase přichází milostpán, usedá k ní a hladí jí vlasy:

„Nu, co děláš, hříbě?“

A ona se na něho koketně dívá:

„Papoušku, pustíš mne již letos do Edenu?“

„Ne, ne, dceruško, za žádnou cenu ne. Tam je mnoho pakáže. Ale budeš smět chodit s mamá do Stromovky.“

„A na bály mne letos také ještě nepustíš?“

„Na přesrok, ptáčku. Holčičky, které příliš brzy začínají, zevšední.“

„Ale nové šaty mi koupíš?“

„Koupím. Zítra si je s mamá můžeš jít vybrat.“

Dadlinka se na pohovce pozdvihuje, zamilovaně se na tatínka dívá a dává mu hubičku. Ale hned zase klesá na pohovku, hází sebou jako rybka na bok a hlavou ke stěně.

„Mmm...!“ bručí. „Co mám z nových šatů, když mne nikam nepustíš!“

„Pst!“ a pan stavitel hrozí prstem. „Nebud nevděčná! Tomu ty ještě nerozumiš. Hrej si hezky na piano!“

Dadlinka bere tatínka kolem krku, škrabe si bradu o jeho holené tváře, probírá se mu mrzutě ve vlasech a s ohrnutým nosíkem přede:

„Mmm... když ty mne nikam nepustíš!“

V pondělí dopoledne, když vešla Anna do jídelny uklízet, ležela slečna na pohovce. Mrskla honem nožkama a mihly se bílé kalhotky. Anna se dala do poklizení. Utřela vázu a jak si stoupla na židli a zdvihala ruce nad hlavu, aby postavila vázu nahoru na kredenci, napnulo se jí celé tělo. A tu postřehla, jak se na ni slečna s pohovky upřeně dívá.

Najednou Dadlinka vyskočila.

Postavila se před Annu a probodávala ji očima.

„Anna!“ vykřikla. Vykřikla to jako policejní komisař na zločince, jehož právě byl usvědčil. „Anna, vy jste v jiném stavu!“

Anna rychle postavila vázu, spustila ruce a sestoupila se židle. Začervenala se až do kořínků vlasů. To začervenání se bylo příznáním až příliš zřejmým.

Dadlinka se dala do zuřivého smíchu. Do zběsilého smíchu, v němž nebylo nic veselého. Oči jí hořily a cenila zoubky jako drážděná kočka.

Najednou vyběhla z pokoje.

Anna, červená v tváři jak ta pokrývka na pianě, pokračovala v úklidu. Byla zaražena, ale přece: Toto odhalení, před nimž se čtyři měsíce chvěla strachem, jí nemrzelo. Už ne. Co jí je do Rubešových? Co jí je po Dadlince?

Slečna se za chvíli vrátila. Postavila se před zrcadlo, upravuje si vlas a límeček u halenky.

Pak se náhle obrátila a přistoupila k Anně. Na tvářích jí naskočily rudé skvrny a oči se jí kmitaly přeskakujícími v nich ohnky.

„Myslíte, že tu zůstanu?“ vykřikla. „Uteču s prvním chlapem, kterého potkám na ulici.“

Anna užasla nad takovou vášní. A užasla nad takovou mírou vzteku. Ale trhla jen sotva znatelně rameny. Neboť, co jí bylo do slečinky? V Jeseniově ulici čeká domov a Toník. Ty dny, které zde musí zůstat, uplynou.

Dadlinka se zase vyřítila z jídelny.

A sedmipokojovým bytem ploužila paní stavitelová svou bledou otylost, poroučela a dohlížela, tajně plakávala nad psaními z Davosu, kradla za rozbřesku dne padesátikoruny a v kuchyni při vaření vzdychávala:

„Ach, jo . . . ach, jo! Oč to máte hezčí na světě, vy, ta sprostší třída!“

Byla to závist nemocných proti zdravým. Byla to nenávist stáří proti mladosti.

Ale také ty čtyři neděle uplynuly, které Anna ještě musila zůstat. Paní stavitelová konečně našla děvče, které se jí hodilo. Předtím tu již byly dvě a s Annou nějaký den pracovaly, ale jedna z nich bylo takové ustýskané budižkničemu, ta druhá socialistka a milostpaní jednou večer za dveřmi vyslechla, jak si s Annou vykládaly o chudých a bohatých. A tak obě venkovanky zase šly. Tahle se jmenovala Matylda, byla někde od Valašského Meziříčí, chodila do kostela, vstávala o půl pátě

a na dobré jitro líbala milostpaní a slečně ruce. „No, nechte, nechte!“ říkala paní stavitelová, ale neutrhovala, ale Dadla se bránila: „Co děláte, blázne? Kdo pak se dá od vás oblizovat?“ Ale Matylda se o slečninu ruku rvala a Dadlinka se smála: „Bože, ta je ještě blbá! Dala vám už mamá číst o Kisovi a Landrym?“

Anna se stěhovala nadobro. Milostpaní jí na rozloučenou podala konečky dvou tlustých prstů, slečna vyhrabala mezi starými věcmi pár obnošených bot a střeviců, troje punčochy s puštěnými oky, růžový hedvábný kapesníček s monogramem D, kterého nikdy nenosila, a tři voňavá mýdla. Ty věci musí Anna schovat, Toník by jí je vyhodil oknem a bylo by jich škoda.

Na neshledanou, stavitelovi Rubešovi!

Domů!

To byl nový pocit. A slavný. Byl způsoben také překrásným nádobím, které si za svoji poslední mzdu koupila, kuthany a pekáčem, mramorově žíhanými jako sloupoví přepychových kaváren. A byl podmíněn prvním společným obědem, připravovaným s takovým vzrušením vzhledem k pochybnostem o nové troubě, obědem se sekanou pečení, slavnostně ukrajovanou na mužův talíř, vrchovatý knedlíky a zelím, s jejíž vůní musili tam na stěnách být spokojeni i Marx a Engels, otcové všech socialistů.

Druhé poschodí starého činžovního domu v Jeseniově ulici a chodba s pěti byty se stala novým domovem Anniným.

Všech těch pět bytů je stejných. Mají pokoj

se dvěma okny, vedoucími na dvorek a za ním do křovinaté strání, nad kterou někdy odpůldne svítí slunce. Mají obdélničec teprve kuchyňky se zamřížovaným oknem na chodbu, které za večerů září bílými a strakatě pestrými záclonkami. Chodba je šerá, dvakráte lomené světlo sem vniká dvěma mlčnými okny na odpočívadlech schodiště, z onoho dolního, o jehož jas se třeba dělit s prvním poschodím a toho z hořeního, které lapají také nájemníci třetího patra. Chodba dýše mdlým zápachem, nasládlou smíšeninou vůní smažené cibule, bramborových kaší, mydlin a petrolejových lampiček, jimiž je nutno v kuchyňkách svítiti již od poledních hodin. V poschodích žižkovských domů bydlí ve dne jen ženy. Muži jsou za chlebem, děti ve škole nebo na ulici s míčem či u důlků s kuličkami. A je-li snad nějaký mužský po noční práci doma, pak mu vyhlíží ze strakatých povlaků jen chochol vlasů a vše ostatní je zamuchláno v peřinách. Ženy se znají do dna kuchyňských hrnců, do všech přihrádek peněženek a do poslední záplaty prádla. Zde to není jako u měšťáckých bytů na patentní klíčky, uzavřených a nedobytných jako ty jejich ohnivzdorné pokladny. Na žižkovských chodbách jsou dveře dokořán, aby mohla vycházeti oblaka páry z necek a hrnců, a nejsou-li, možno kdykoli nahlédnouti oknem, je-li sousedka doma, vzítí za kliku, přátí dobrého jitra, vypůjčiti si struhadlo, trochu kmínu nebo do zítřejšího večera pět korun. A všechny mají společný vodovod na chodbě a dva společné záchody, příčinu mnohých mrzutostí. Ženy domu jsou v trvalém styku. Hlavním obsahem jejich

rozhovorů jsou peníze a ženský klin. Dva pojmy, jimiž trvá svět. Vystupují-li jinde zahaleny do formulí národohospodářských systémů, do vzletností programů politických stran, do směrů uměleckých škol, do společenských forem a institucí, zde se jeví v nejhmotnější své skutečnosti. Peněz jest jen penízem, klin jen klinem. Není důležitější události, než je-li v sobotu na dlani o desetikorunu více či méně než minulý týden a je-li nutno u kupce za kilo sádla sáhnouti do ohmatané kůže peněženky ještě pro jednu korunu. Není osudnější události než je-li některá z žen zase v tom. U peněz jde o to, jak se pomoci k nim, u klinu jak si pomoci od toho. Ostatní rozhovory se točí kolem mužů, dětí, sousedů, dny jsou vyplněny malými službami, zájmem o neštěstí a policejní kroniku, drobnými žárlivostmi, hádkami při pořadu mytí chodby a záchodů. Ale to jen ve všední dny. V neděli je vše jiné. To jsou doma tátové. A od sobotního večera, kdy se po pás omyli ve škopiku s teplou vodou a oblékli si košile, na něž až do nedělního odpoledne nevezmou kabátů, nabývá dům nového vzhledu. Skoro slavnostního. Záclonky v kuchyňských oknech jsou zataženy a každý byt se stal tvrzí. Sousedky chodí kolem sebe rychle a cize. Každá má teď svého, toho nejlepšího i při jeho chybách, a je na něho žárlivá. Žárlivá na jeho košili, která musí býti nejbělejší ze všech, na jeho límec a každý nitěný knoflíček, na hrnec kávy, který mu staví k večeri. A běda té, která by se na toho jejího podívala kosou.

Anna se seznamovala s lidmi. Vedle bydlila rotmistrová Klabanová. Měla dvojčata, dlouhé nohy a

žpičatý nosík. Ten nosila trochu vzhůru, zřejmě proto, že její muž nebyl odkázán na mzdu, ale měl gáži, že měli být jen pro sebe a také proto, že celý den chodila v červených bačkorách a županu ze strakatého glotu, z jakého se dělají stínítka na lampy. O dveře dále bydlila rodina pomocného dělníka soudruha Kučery se sedmi dětmi. On sháněl práci při stavbách a kanalisaci, ona byla zaměstnána v prádelně. Vydělávali-li oba, šlo to; byla-li domácnost odkázána jen na mzdu matčinu, bylo to k zoufání. Mívali podnájemníky, dva i tři, ale předloni v zimě, když byl Kučera pět měsíců nezaměstnán, slavníky a peřiny prodali a teď jim to chybělo. A byla-li také matka bez práce, tehdy ony tři nejmenší obcházely po bytech. Vešly do kuchyně, stály u dveří, držíce se za ruce, nemluvily, neodpovídaly na otázky ani na smích a dívaly se důvěřivěma očima lidem tak dlouho hloupě do očí, dokud nedostaly něco k snědku. V ulici je již znali a stávalo se málokdy, že hospodyně, která na tom nebyla mnohem lépe než jejich matka, řekla: „Jděte si dnes někam jinam, parchanti, já nic nemám.“ Kučerčino hospodářství vedla sedmnáctiletá Sláva, hubená, pihovitá dívka, která chodila v červeně pruhované spodničce a košili s krátkými rukávy, pod níž se rýsovala malá, hrotitá ňadra. A vedle byla paní Endlerová, vdova, garderobiérka Stavovského divadla, která žila s mužem nejistého stáří a zaměstnání. Loni obcházela s voňavými mýdly ve prospěch válečných slepců, letos s losy Ústavu matek a kojenců a dostával od podnikatele dvacet procent tržby. Ale poněvadž ty podvůdky zhasly, vrhl se na obchod ga-

rantovaně ručně malovanými obrazy. Paní Endlerová s ním měla každý rok dítě, jemuž vždy za několik neděl uhynuly patičky a ono zemřelo. Měli na bytě šoféra, chlapíka v koženém kabátě, a pouliční dívku. Ti oba spali na jedné posteli, šofér v noci, kdy je v práci ona, kurva ve dne, kdy jest zaměstnán on. Pojmenování kurva zde urážkou není a zeptáte-li se na příklad přistřihačovy ženy ze třetího poschodí: „Paní Kratochvilová, čím jsou vaše slečny?“, odpoví vám: „Mařenka pracuje v Maršnerce, ta malá se učí šít a Emilka dělá kurvu.“ Je to zaměstnání jako kterékoli jiné a potřebují-li otec, matka, Mařenka nebo ta malá v noci vyjít ven, jdou klidně kuchyňkou, kde právě Emilka vydělává.

Napravo od Anny bydlili Činčvarovi. Soudruzi. Soudruzi? Toník nad jejich soudružstvím máchával rukou. Dřeli, dřeli a šetrili. Sousedky si mnoho vykládaly o spořitelních knížkách Činčvarčiných a také do Annina srdce vešlo něco z jejich závisti. Promluvila v ní vesnice a příští mateřství. Toník to vystihl.

„Celý ten jejich život je velká hloupost,“ řekl. „Má to smysl, vyšine-li se po tak nelidském dřeni jedna proletářská rodina mezi buržoasii? Je účelem života mít syna doktorem? Kdyby se starý Činčvara netahal celé noci s putýnkou a pracoval v organizaci, prospěl by všem proletářským dětem, a svým také, více.“

Anna zahlédla Činčvarovy na několika schůzích a zapamatovala si je pro jejich divné jméno a proto, že byli jiní, než ostatní soudruzi. Nedali nikdy najevo souhlasu ani nesouhlasu a starý Činčvara se

nikdy nepřihlásil o slovo. Pili pivo, ale vždy dohromady a vždy jen jedno. Vykouřil dýmku, ale jen jednu a pak ji zastrčil. Při sbírkách, které se po schůzích konávají . . . nu, má-li dělník, dá co může, nemá-li, nedá a také na tom nic nesejde, ale starý Činčvara dal vždy, ale nedal nikdy mnoho a také ne příliš málo. Byli jiní. On byl kamnář. Pracoval v továrně, ale když přišel večer domů, nepřevlékl se, vzal putýnku s hlinou a lžice a chodil po domech spravovat a stavět kamna. V neděli také. A starou Činčvarovou neviděla Anna jinak než s vykasanými rukávy a mokrou zástěrou. Stále u kamen a u neck. Pracovala na své i na cizí. Za hezkých nedělních odpolední, kdy i nejchudší ženy vycházejí s muži za město, stála v kuchyni u žehlicího prkna a muž se někde potloukal s hlinou. Měli čtyři děti. Dva hochy a dvě děvčata. Nejstarší Pepa byl právník a Jarda chodil do třetí reálky. Božena se učila dělat klobouky, Fanda ještě chodila do školy. U Činčvarů se jedlo jen koňské maso a všichni spali namačkáni v malé kuchyňce, neboť pokoj pronajali třem slečinkám z obchodu. A každý večer se do kuchyňky vláčely dva slamníky, které se pak druhého dne ráno zastlávaly slečnám do postelí a spali dva a dva, oba chlapeci, obě děvčata a staří Činčvarovi také. V Činčvarově kuchyňce se svítilo ještě dlouho potom, kdy už celý dům spal. Holky a starý leželi, Činčvarová žehlila nebo prala a u kuchyňského stolku se při petrolejové lampičce učili hoši. A když tercián nad knihou klímal, vlepila mu Činčvarová pohlyek a křikla: „Uč se!“ Neboť ona, veliká, ramenatá i tlustá trochu, byla pánem v domě a vousatý, maličký

kamnář byl proti ní jako trapeček. Peníze, peníze! Činčvarka znala jejich cenu, znala ji tím spíše, že se u Činčvarů jedlo do syta. Měla smutný příklad ze sousedního domu, kde neznali leč kávu, a kde oba hoši, se studiem již skoro hotoví, zemřeli na souchotiny. Peníze, peníze! A když šestnáctiletou Boženu, která byla rezavá jako lištička, si truhláři ze dvora pozvali do dílny a ptali se jí, je-li celá taková rezavá, že to ještě nikdy neviděli a slibili jí po padesátihaléři, tehdy Činčvarka, když jí to sousedky donesly, omezila se na to, že deuru vzala za ramena a zatřásla jí: „Kams dala ty peníze, převíte?“ Činčvarka měla studené a přísné oči, kterých se Anna bála.

„My se známe,“ řekla Anně, když se po prvé potkaly na chodbě, ale řekla to přísně a bez úsměvu. Podala jí také ruku s dlaní od prádla jako papír bílou, ale ta ruka Anninu dlaň ani trochu nestiskla. Nenáviděla Činčvarová celý okolní svět proto, že ona, chtěla-li si vychovat děti po svém, musila se drít jako tažné zvíře, zatím co v š i c h n i ostatní tančili životem příjemně a pohodlně?

Ve třetím poschodí bydlila rozvedená paní. Měla plavé vlasy a malovala si rty. Vydržoval si ji jeden obchodník, který ji vždy v pondělí a ve čtvrtek mezi desátou a polednem navštěvoval. Stravovala se v restauraci a měla posluhovačku.

Na tu si jednou dopoledne Činčvarová počkala. Když viděla blondýnku scházet se schodů, vyšla z kuchyně.

„Na slovíčko, milostpaní!“

„Ó, prosím, paní Činčvarová!“ řekla libezně oslovená.

„Pepo!“ křikla Činčvarka.

Na prahu kuchyně se objevil dvacetiletý právník. Byl rudý v tváři a jeho oči byly úzkostlivě upřeny na matku.

„Sem! Sem! Jen hezky sem!“ křičela Činčvarka a právník poslušně přišel.

Činčvarová si opřela pěsti o mokré boky.

„Tak co vy si tak milostpaní myslíte!? Že jsem tohoto svého hochu vychovala pro vás?“

„Ale paní Činčvarová . . .“

„Snad byste neměla drzost zapírat?! Ten kluk hloupá byl u vás! Už třikrát byl u vás! Dostala jsem to z něho. Vy mně ho budete svádět? Vy, milostpaní? Vy rajdo namalovaná, vy šancajku!“

„Mami, Ježíš Maria, mami, prosím tě . . .“

„Mlč!“ křikla Činčvarka a napřáhla na syna ruku. „Ten je můj! To je můj hoch, milostpaní! Těmahle rukama jsem ho vychovala, vidíte, těmahle, a podívejte se, jak za těch dvacet let dření vypadají! Myslíte, že proto, abyste ho dostala vy? Brala byste, to věřím! Ale to je moje dítě a jestli mi ho nenecháte, Ježíšmarjá, milostpaní, jestli vy mu nedáte pokoj, tak vám ukážu, že tyhle ruce . . .“ a ty ruce se blížily vlasům blondýnčiným . . . „dovedou taky ještě něco jiného než dřít! Tak! Pamatujte si to! A ty, marš domů, kluku hloupá! Já už ti ji z hlavy dostanu.“ Do krve zardělý právník zmizel ve dveřích kuchyně. Rozvedená paní scházela schody, potrhávajíc opovržlivě rty a rameny. A Činčvarka za ní ještě zahrozila pěsti: „Ty šancajku!“

Pojmenování kurva urážkou není. Ale slovo šancajka je urážka smrtelná, kterou by si žádná počestná žižkovská žena nedala libit. Znamenala tolik: Vždyť ty, šmejde, mizerná, žádnou pouliční holkou nejsi! Ta si těžce vydělává svůj chléb, mokne a mrzne u Prašné brány, vydírá ji policejní lékař, pasák a bytná a každého odpoledne, když vstává, se prohlíží, nohu na prkně okna a v ruce zrcátko, je-li už tady neštěstí, které jednou přijít musí. A co ty? Váliš se tu bez knížky, bez risika, nečistá konkurence chudým, ubohým holkám! A ty se nad nás chceš vynášet a hrát si na hraběnku, ty, ty děvko z šanci?

Když si Činčvarová vyřizovala s blondýnou svou záležitost, stála v jedněch dveřích rotmistrová Klabanová, v druhých Slávka Kučerová. V náruči měla nejmladšího bratra a za červenou spodničku se jí držela pětiletá sestra. Anna slyšela všechno z kuchyně.

Večer to vypravovala Toníkovi a Toník se smál: „To se u Činčvarky rozumí: „Můj, můj, můj! Ale,“ a to již zase patřilo blondýnce, „dobře jí tak, měšťácké příživnici!“

V Jeseniově ulici poznala Anna také Kerekese Sándora. Mučedníka maďarské revoluce. Potkali ho, když šli jednou s Toníkem Žižkovem. Soudruhu Kerekesevi hleděla z očí smrt. Podání jeho ruky bylo horké.

„Co děláš, soudruhu Kerekese?“

„Umírám.“ Řekl to prostě.

„Vydržel jsi horší věci.“

„Už nevydržím.“
 Kerekes Sándor dostal od jednoho slovenského soudruha jeho dokumenty a zůstal v Praze. Byl pod cizím jménem přijat za soustružníka železa do Daňkovky. Ale těžké práce už nevydržel a lékař nemocenské pokladny mu napsal na listek *i p t*, kterážto písmena si lékaři doplňují v *infiltratio pectoris tuberculosa*, dělníci v jedna pěkná truhla. Obojí se mýlivají jen zřídka. Teď se živil Kerekes poličním prodejem novin.

Kerekes Sándor doprovodil Toníka a Annu až před dům. Mluvili o straně. O maďarské emigraci. O bílé hrůzovládě v Uhrách. A Kerekes pravil svým suchým, souchotinářským hlasem:

„Už se domů nevrátím. Už se nedočkám. Jste tu teprve v začátcích. A přece: Co bych za to dal, kdybych mohl pro revoluci ještě něco vykonat!“ Stáli před domem, v němž bydlili Anna a Toník. Díval se vzhůru po poschodích. Zřejmě proto, aby mu v té chvíli nebylo viděti do očí. Zeptal se: „Tady teď bydlíš?“ Ale když Anna přikývla, nepozoroval toho.

„Máš nějaké zprávy z domova?“ přerušil Toník mlčení.

Kerekes Sándor zavrtěl hlavou. „Bratra mi oběsili. O ženě a o dětech nevím nic.“ Podal rychle oběma horkou ruku.

Dívali se za ním, jak odchází ulicí, neohlížeje se. Měli v zornicích jeho teskný pohled ještě pak, když již dávno byl zašel. A bylo jim smutno. Ne tak nad umírajícím člověkem. Kolem nich se přilíš mnoho umíralo. Ale nad vyřazeným bojovníkem.

Nebot se připravoval boj. A byl to poslanec Jandák, který svolával zástupy. Byl první, který se nebál vykřiknouti heslo, které si ostatní teprve počínali šeptati: „Novou stranu! Která povede proletariát do revoluce! Pryč s vyžilou sociální demokracií!“ Hornické Kladno bylo získáno. Boj o pražské továrny byl již vítězně dobojován. Teď šlo o havíře a kovodělníky ostravské. O brněnské tkalce, přadláky a truhláře. O železničáře křižovatek, o dělníky plzeňské zbrojovky. Jandák vedl. Vždy informovaný, v každém postavení vědoucí si rady, stále připravený rozházeti do větru rozcupované důvody protivníkovy. Bystrý jako ostříž, statečný jako býk, pohyblivý jako pstruh. Nebylo dne, aby nemluvil na nějaké dělnické schůzi, nebylo týdne, aby se v „Právu Lidu“ neobjevil některý jeho článek, sršící vtípem a zmocňující se skokem své látky. Bylo to nejpopulárnější jméno chvíle. Ozývalo se ve všech továrnách a dělnických shromážděních, upínaly se k němu naděje tisíců a sta tvrdých rukou bouřilo vstříc Jandákovi, kdykoli vystupoval na řečniště, nakloněn vpřed a s čelem jakoby připraveným k útoku. Vládní strany proti němu uspořádaly divokou novinářskou kampaň. A v ní byly kromě židovských peněz, zrady Hohenzollerům, vraždění legionářů a pathologických sklonů, i hedvábné šaty jeho ženy a lakové střevíce jeho dcery, rozmnožené o brilanty, zlaté řetězy a automobil. Doktor Jandák! Poslanec Jandák! Šlachovitý pětáctyřičátník s krásně klenutým čelem, chtivými ústy a mohutnými sanicemi; zajímavé sdružení typu sva-

lového, mozkového a zaživacího; podivná smíšenina dělnické houževnatosti, intelektuálské bystrosti a hladové dravosti. Byl heslem dne.

„Tvůj otec nepůjde s námi!“ řekl kdysi pod žižkovským viaduktem Toník Jardovi. Tak to tenkrát dělníkovi říkal jeho proletářský pud. Ale ani ten není neomylný a Toník měl od těch dob mnoho krátké příležitost přesvědčiti se, že dobrým vůdcem revolučního dělnictva může býti také otec a manžel elegantních žen. Slovo „Odpust!“ v Toníkově slovníku nebylo, nikdo by je byl z něho nedostal za žádnou cenu, ale rozmluva pod žižkovským viaduktem ho dlouho mrzela a neodpustil si jí.

Bylo to jednou na schůzi v Lidovém domě. Na nadšené schůzi, v níž bylo jasně dokázáno vítězství levého směru mezi dělnictvem. Jandák, skončiv řeč, scházel za bouřlivého potlesku se schůdků jeviště a usedl ke stolu k Toníkovi a Anně. A tehdy se Toník zadíval příkře do jeho tváře. Bojoval v nitru úporný boj. Pak řekl poslanci, mrače se při tom na něho:

„Dlouho jsem ti nevěřil, Jandáku, protože jsem viděl tvou ženu v hedvábných šatech a tvou dceru v lakových botkách, ale už ti věřím.“ I to bylo na Toníka mnoho.

Oba muži se při těch slovech začervenali. Také Anna.

„No, ničevó,“ řekl Jandák a překvapeně se usmál, „lidé se musí dříve poznat, než jdou spolu na život a na smrt.“

Ale tento den stal se pro Toníka i jinak nezapomenutelným.

Když se před desátou hodinou vraceli s Annou ze schůze, stál pod svítlnou v Jeseniově ulici Kerekes Sándor.

„Rád bych s tebou mluvil,“ řekl Toníkovi a Anna si povšimla, že jest jeho vyšetnatý hlas velmi vzrušený. Zneklidnila se tím.

Dovedli ho nahoru. Anna se v kuchyňce chystala ohřívati kávu a oba muži usedli v pokoji.

„O samotě!“ řekl Kerekes.

Toník kývl a zavřel do kuchyně dveře.

„Gróf Bélaffy Imre je v Praze!“ vpadl maďarský soudruh rovnou do věci.

Kerekes Sándor byl dnes bledší než kdykoli jindy. Jeho tvář vypadala jako starý papír.

„Kdo je to?“

„Nepamatuješ? Můj mučitel ze žaláře. Honvédský nadporučík gróf Bélaffy Imre. Bydlí v hotelu „U modré hvězdy“. Číslo pokoje 16. Šel jsem tam za ním. Nikdo si mne nevěšml. A on mne ovšem nepoznal.“

„Co tu chce?“

„Zorganizovat teror proti komunistickému hnutí a v zárodku je udusit. To za prvé. A za druhé vy-pátrat maďarské uprchlíky a vyžádat si je od československé vlády pro uherské šibenice. Je emisarem Mezinárodního svazu pro potírání komunismu.“ Na pergamenové tváři naskočily rudé skvrny.

„Viš to, nebo jen tak soudíš?“

„Důkazů ovšem nemám, ale věc je nad slunce jasnější.“

Toník se zamyslíl.

„Bude nutno na to upozorniti stranu.“

Kerekes mávl rukou: „Československou sociální demokracii?“

„Levici.“

Kerekes mávl rukou ještě jedenkrát: „Vyřídím to sám.“

„Co uděláš?“

„Zabiju ho.“

Toník neodpověděl.

„Bude to nejkrásnější ukoučení mého života. Bělaffy je lidská bestie a zůstane-li živ, napáše revolučnímu hnutí strašlivých škod. Mého života je na týdný a revoluce se již nedočkám. Odvděčím se tak českým soudruhům za přijetí a prokážu službu svým maďarským druhům.“

Do pokoje vešla Anna s dvěma hrnci kávy. Pohleděla na muže a na hosta. A pud jejího mateřství vystihl okamžitě nebezpečí. Její srdce se mírně sevřelo. Co se děje? V jejím životě se energickým pohybem ozvalo dítě. Muži umkli a ona stála, nemožnou se odhodlat odejít.

„Nu, jdi, Ando, máme tu nějakou záležitost!“
Šla.

„Bude třeba oznámiti věc straně,“ řekl ještě jednou Toník.

„Máš nějaké zásadní námítky proti individuálnímu teroru?“

„Ne, je-li organizován a je-li revolučně účelný. Ale nemůže přece každý z nás dělati, co ho napadne. A revoluční účelnost tvého činu bez znalosti všeobecné situace sami posouditi nemůžeme.“

Kerekes se trpce usmál:

„Podivno, jak soudruzi nevěří, co je to kontra-

revoluce, a jak se dělnictvo každé země dříve o tom samo musí přesvědčiti. Komu ve straně to chceš oznámiti? Poslaneckému klubu? Nebo sekretariátu? Na knoflík doktora Soukupa se už nepamatuješ? Nech toho být! Zbytečně bys komplikoval věc a pomáhal policii hledati stopu. Bělaffy musí zemřít. Je to nepřítel nejnebezpečnější a zůstane-li živ, bude to mnoho soudruhů stát život.“

„Horthy sem pošle deset nových, zabiješ-li ho.“

„Bělaffy z nich nebude žádný. Neznáte ho, já ano.“

Rozloučili se.

V noci, když se Anna uložila k Toníkovi a našla polohu pro svůj objemný život, zeptala se zneklidněným srdcem, ale přece se tváříc, jako by její otázka byla jen všední: „Co chtěl?“

„Teď se neptej!“ řekl Toník a jeho hlas byl vážný.

Zase jí zabuchalo srdce. A zase se dítě ozvalo dvojitým pohybem. Napadlo ji, že také ono se brání nebezpečí, které je nebezpečím i jeho. Stálo ji námahu, aby se nerozplakala.

Toník nespál. Přemýšlel po celou noc a k ránu usínal se závěrem: Opravdu není s kým se poraditi! Vše, co slouží revoluci, jest dobré! Ať ho tedy zabije!

Časně zrána, když se Toník strojíl do práce a Anna odběhla pro mléko, přišel Kerekes.

„Tyhle šaty jsem dostal od maďarského studenta emigranta. Vypadám v nich jako sešlý inteligent a to budí v hotelích podezření. Půjč mi svoje dělnické.“

Toník mu je ze skříně dal.

„Jdeš?“ zeptal se ho.

„Ano.“

„Hned teď?“

„Ano.“

Toníkovi zabušilo srdce.

Chtěl soudruha doprovodit na chodbu.

„Nechod, nikdo nás nesmí vidět. Chytili mne, inscenují proces o maďarské kontrarevoluci, nad nímž užasne svět. Ty šaty jsem ti dnes ráno ukradl, když nikdo z vás nebyl doma. Vyčkal jsem chvíle, kdy žena byla pro mléko a ty na straně. Pamatuji a nezapomeň! Nechytili mne, hodím ti dnes večer šaty z chodby oknem do kuchyně.“

Pak šel Kerekes Sándor zabít hraběte Bélaffyho. V skladišti starého železa, kde přespával, se převlékl a na podšívku Toníkova kabátu přišil poutko pro zasunutí sekerky s krátkým topůrkem. Vydal se do města a k hotelu „U modré hvězdy“ došel krátce po sedmé hodině. Vrátný ho viděl vystupovati po schodech, ohlédl se po něm, ale zvláštní pozornosti mu nevěnoval. Kerekes vyšel do prvního poschodí.

Zaklepal na dveře pokoje číslo 16.

Nic se neozvalo.

Zaklepal ještě jedenkrát.

„Kdo je?“ zazněl německy z pokoje rozespálý hlas.

„Otevřte!“ řekl Kerekes maďarsky.

Slyšel z vnitřku kroky ke dveřím.

„Kdo je to?“ ozvalo se ještě jedenkrát německy.

„Otevřte, hrabě! Jde o velmi důležité zprávy!“ odpověděl maďarsky Kerekes.

Dveře se otevřely.

Před ním stál v pyjama a nočních trepkách gróf Bélaffy Imre. Kerekes vytrhl zpod kabátu sekerku a udeřil ho čepelí do hlavy. Tvář hraběte nabyla vyjeveného výrazu. Kerekes se rozpráhl a uhodil ještě jednou. Hrabě se zakýval, zlomil se v kolenou a padl na bok. Kerekes k němu přistoupil a napřahoval sekerku po třetí. Ale náhle si věc rozmyslil.

Šel ke dveřím a zamkl. Položil sekerku a sklonil se nad hrabětem. Tvář Bélaffyho byla bledá, ale tepna bila.

Kerekes prohlížel pokoj a otvíral skříně, vyhazuje z nich špinavé prádlo. Košilemi svázal Bélaffyho nohy a na zádech ruce. Násilím mu otevřel ústa a nacpal tam kapesník. Pak se jal Bélaffyho křísiti. Rány na čele nebyly zlé. Hrabě byl příliš vysoký a rány nezasáhly temene, nýbrž jen čelo. A ona druhá, jak zakolísáním se uhnul, byla slabá. Kerekes omýval hraběti čelo a šlehal ho namočeným ručníkem po prsou.

Konečně se Bélaffyovy oči otevřely. Na okamžik projevíly snahu opět se zavřít, ale najednou, jako by rázem pochopily situaci: Zůstaly široce rozevřeny. Oba muži se na sebe chvíli dívali. Kerekes usedl na židli.

„Znáte mne, občane Bélaffy Imre?“

Spoutaný mírně zakroutil hlavou.

„Věřím vám, že se na mne nepamatujete. Naše záležitost není osobní. Je čistě třídní. Jmenuji se

Kerekes Sándor a mučil jste mne v budapeštském žaláři. Kdybych vám byl neutekl, byl byste mne zabil pytlíkem, naplněným pískem. Ale vím, že jste nejednal z osobní nenávisti, nýbrž v zájmu své třídy, abyste ze mne vynutil, kde se skrývají moji soudruzi. Měl jste tehdy pravdu: Věděl jsem skoro o všech. Nejsme osobními nepřáteli. Nejdů se vám pomstít. Jdu vás popravít, občane Bélaffy Imre.“

Černé oči souzeného byly do široka rozevřeny. Byly v nich zděšení a hrůza. Nejevily už snahy znova se zavřítí.

„Mýlil jste se a mýlíte se, občane. Vaše myšlenka ani nezvítězila ani nezvítězí. To vše jest jen na chvílku. Zvítězí revoluce světového proletariátu! Vaše úklady proti ní jsou marny.“ Na pergamenových tvářích Kerekesových byly rudé hektické skvrny.

Do hrůzy hraběcích očí se přimísil neklid.

„Byl jste sem vyslán. Nevím kým. Snad psem Horthym, snad Mezinárodním svazem k potírání komunismu.“

Neklid hraběcích očí rostl. Byly teď rozšířeny do nepřirozenosti a upřeny do tváře mluvícího. Míhaly se. Hrud' Bélaffyho se prudce dmula. Křičel něco do kapesníku a znělo to jako hlas odněkud z hloubky.

„Vaším úkolem zde jest vypátrati maďarské aprchlíky, abyste je mohl vydati šibenici a pomáhati lámat české komunistické hnutí v jeho počátcích.“

Oči Bélaffyho se vybouřily z důlků. Ne! To je přece strašlivá lež!! Nic podobného!! Jeho hlava se vrtěla zoufalým: „Ne, ne!“

„Nezapírejte, občane Bélaffy! Byl jste sem vyslán. Víme to. A musí býti zabráněno škodám, které byste nám způsobil. Proto musíte zemřítí.“

Tělo souzeného sebou zmítalo jako v křečích. Hlava létala na obě strany, až narážela spánky na koberec, zuřivým: Ne, ne, ne, ne, ne, ne, nosem vyražel zvuky mučeného zvířete a jeho oči řvaly: Rozvažte mi ústa, všechno vám vysvětlím, tady jde o omyl, o strašlivý omyl, nechte mne jen mluvit, pusťte mne, pusťte mne!

Kerekes se k němu sklonil a stiskl mu dvěma prsty chrčící.

„Příliš řvete, hrabě. A takhle bych vás udusil. Přestaňte!“

Kerekes pustil chrčící Bélaffyho a opět se posadil.

„A já bych s vámi naši záležitost přece jen rád dohovřil. Nechci, abyste mne považoval za loupežného vraha. Neumíráte za zločiny, které jste napáchal, nýbrž proto, abyste na revoluci nemohl spáchatí další.“

Hrabě zoufale zařval. Jeho kolena se skrčila. vymrštil se do výše a zmítal se, kouleje a skákaje po koberci a mlátě hlavou. A řval jako porážené dobytce.

Tu k němu Kerekes přiskočil a přitiskl ho za hrdlo k zemi. Jeho hlas, studený do teď jako ostří sekery, se vášní rozžhavil do ruda:

„A ty sis myslil, bestie, že se od tebe dáme po-

rážet jako ovce? A ty sis myslil, z čuby synu, že se ti nebudeme bránit?''

Skočil po sekerce na zemi.

„Chcípni, prase!''

Přehodil Bélaaffymu přes hlavu cíp koberce a zabil ho.

Stál unaven, ale vzpřímený. Nevěděl ani, kdy mu z malátné ruky vypadla sekerka. A jak měl přivřeny oči a jak se mírně kolísal, zdálo se mu, že stojí na rybářském člunu a ten že ho nese do dunajské zátočiny. Rostly tam habry a po nich se pnula divoká réva, viděl to zcela jasně. Ano, byl velmi unaven. Došel k posteli a padl na ni. Byla ještě teplá. Zavřel oči. Jen na chvíli. Pak vstal a umyl se. Mdloba posud nepominula, ale věnoval té práci velkou péči. Myl si v porculánovém umyvadle mýdlem a žinkou ruce i obličej. Jako dělník po skončené těžké denní práci. Jako tehdy, když v Temešváru opouštěval svůj kovo-
dělný závod. Při odchodu klidně překročil velkou kaluž krve, necítě nijaké hrůzy. Poslouchal chvíli u dveří a poněvadž bylo na chodbě ticho, odemkl a vyšel.

A střetl se s člověkem!

S vysokým mužem s nápadně černými licousy, oblečeným ve sportovní oděv. Byl tři kroky od něho a směřoval zřejmě ke dveřím Bélaaffyho pokoje.

V Kerekesově hrudi trochu zabušilo srdce. Konec! řekl si. Ale přece mírně za sebou zavřel dveře a dal se klidně vpřed po šedém běhounu

sině ke schodům. Co záleželo na všem? Dilo bylo dokonáno!

Kerekes Sándor slyšel, jak za jeho zády zaklepal neznámý na dveře Bélaaffyova pokoje. Jak zaklepal ještě jedenkrát. A jak otevřel a vešel.

Ale stalo se něco podivného. Ne to, nač Kerekesova hrud' čekala.

Nezazněl výkřik. Nezaznělo volání o pomoc. Hotel se nerozječel poplachem.

Dveře pokoje číslo 16 zase zaklaply do zámku a Kerekes za sebou slyšel po koberci spěšné kroky. Ale nikdo ho zezadu neuchopil za rameno, nikdo mu nezařval do tváře: „Vrahu!“, nýbrž na třetím stupni schodů ho bez povšimnutí minul muž ve sportovním oděvu a nepřírozeně rychlým krokem spěchal dolů. Na zátočině schodů Kerekes ještě viděl, jak dole vrátňý spěchajícího muže zdraví a udiveně se za ním ohlíží. Neznámý vyrazil otáčecími dveřmi ven. Kerekes prošel kolem vrátňého a vyšel z hotelu zároveň se dvěma staršími dámami v černých hedvábných šatech. V ruchu ulice ještě postřehl, jak muž ve sportovním oděvu skáče do rozjetého vozu elektrické dráhy.

Zprávu o zločinu přinesly již polední noviny.

Garderobiérka paní Endlerová a paní rotmistrová Klabanová řekly na chodbě Anně, když si sem přišla natočit vody: „O té vraždě v ‚Modré hvězdě‘ jste už slyšela, paní Krouská?'' Paní Endlerová, která se již chystala do divadla, si zapínala podvazek a pravila: „Píšou, že přijel do republiky za nekalými účely. To jsou jistě falešné peníze.“

„Ne,“ prohlásila určitě rotmistrová, „je to jistě špionáž, mně to můžete věřit!“

Polední „Národní Politiku“ četl také Toník.

Četl ji v polední přestávce v tovární kantině a srdce se mu sevřelo.

Teď se blížila čtvrtá.

Kolem slevače Toníka hlučela práce sálu šedé litiny. Seděl v dřepu na dně pískové stavby, vyhloubené v zemi modelárny. Neboť podlaha sálu jest z písku a v něm jsou metr pod zemí, jako v zákopu, zavrtání slevači a budují si zde stavby, ne nepodobné dětským hradům na pískových hromadách. Sem bude jednou nalit litinový tav, aby se stal součástí stroje, setrvačnicku či soustruhového lože. Toník uhlazoval špachtlí stěny a drobné hranoly svého díla, vlhčil je a zarážel do nich dlouhé, drátové jehlice, aby bylo vše pevné. Ale práce mu nešla od ruky. Vyjímal neustále hodinky, nemoha se dočkati, až vypustí z kuplovací pece litinu, což znamená chvíli, kdy se již brzy půjde domů. Působilo mu mnoho námahy kontrolovati své pohyby, aby nikdo ze spoludělníků nepostřehl, jak jest rozčilen. Zpráva poledního listu byla velmi podivná.

Vražda v hotelu „u Modré hvězdy“.

Před samou uzávěrkou listu se nám oznamuje:

„Dnes ráno byla ve známém hotelu ‚U modré hvězdy‘ na Příkopech spáchána příšerná vražda. Strašlivým způsobem byl zde zavražděn 32 letý průmyslník Gustav Breuer z Hannoveru. Když po 9. hod. ranní vstoupila po marném klepání

pokojská do jeho pokoje, našla ho uprostřed místnosti v nočním oděvu uprostřed velkého tratiště krve mrtvého. Smrtící nástroj, sekerka s krátkým topůrkem, ležela vedle. Přes hlavu mrtvého byl přehozen koberec, na němž ležel, a přes jehož látku byly vedeny rány, patrně proto, aby se vrah nepotřísnil stříkající krví. Hlava Gustava Breuera jest roztržena k nepoznání a mozek vyteklý. Vražda se dle dobrozdání soudních lékařů dra Prokopa a prof. Slavíka stala kolem půl osmé hodiny ranní. Její motiv jest naprosto záhadný, ježto všechny cennosti Breuery zůstaly nedotčeny. Přes to jest policie vrahovi či vrahům na stopě. Jejich vypátrání bude usnadněno výpovědi vrátného hotelu, pana Josefa Müllera, který jednoho z vrahů viděl a zevrubně jej popsal. Vyšetřováním vraždy byl pověřen osvědčený policejní komisař p. Bubník. Některé věci, nalezené při prohlídce pokoje zavražděného, svědčí o tom, že Breuer přijel do republiky za nekalými účely. Snad zde bude dána nit k vypátrání záhadného motivu vraždy.“

Bylo toho málo, co polední „Národní Politika“ přinesla. Ale k přemýšlení až příliš mnoho.

Gustav Breuer, obchodník z Hannoveru? Jaký tohle byl nesmysl? A jak si jej vysvětliti? Zmýlil se Kerekes a zabil někoho jiného? A byla oboustranná oběť zbytečná, a co více ještě: hloupá a nesmyslná? Či bylo jméno Gustav Breuer jen nepravým jménem, které si emisar Bélaffy Imre osvojoval? Vrátný hotelu soudruha Kerekese viděl! A zevrubně popsal! A policie je soudruhu Kere-

kesovi na stopě!... Toník myslil na svůj oblek a na Annu.

„Jsi dnes nějak bledý, Krouský. Je ti něco?“
Řekl tak starý Blažek, pomocný dělník, který Toníkovi přinášel konev vody k vlhčení pisku.

A tu si teprve Toník uvědomil slevárenský sál kolem sebe, železo a písek, řinčení pojezdne klece nad sebou, spoludělníky a mistra, dávajícího na konci sálu rozkaz, aby byla vyražena hliněná zátka z kuplovací pece. A teprve teď viděl sebe účelně přejíždí hladítkem po plošce formového výstupku.

Neodpověděl starému Blažkovi, ale lekl se. Zlobil se sám na sebe, že se dovede tak špatně ovládati.

„Tak!“ řekl mistr a dělníci bodli dlouhou železnou tyčí do hliněné zátky kuplovací pece. Raněná kuplovna pustila proud tavu. A ten, hustý a žhavý do bělorůžova, stékal po žlabu a házel bílé světlo po železe a písku a po dělnických tvářích. Chodili sem slevači, vždy dva a dva, nesouce na tyči kadlub a ten nastavovali pod žlab a do něho stékal vroucí tav, srše jiskrami. A pospíchali s ním ke svým pískovým formám a lili do nich tekuté železo a celá slevárna se rozzářila a oteplený, vzduch zavoněl štiplavě nakyslým zápachem.

Blížilo se vykoupení. Jen co ještě vedle v bílé slevárně otevrou siemenské pece. Pak za chvíli již zahouká tovární siréna.

I ta chvíle přišla.

Toník skočil k svému truhlíku se šaty. Hodil

přes modrou halenu kabát, ani se nemyl, a pospíchal z továrny, aby nebyl žádným ze soudruhů zdržen. Běžel do trafiky a koupil všechny večerníky. Spěchal nahoru ke Kbelům. A když byl z dohledu zástupu, který se valil ze vrat Kolbenky, otevřel v chůzi noviny:

Vrah z „Modré hvězdy“ byl zatčen.

Srdce mu zabuchalo až kdesi v krku.

Vrah byl zatčen!

Toník letěl očima po sloupcích listu, hledaje jméno soudruha Kerecese.

Zatčení vrahovo.

Tak zuřel podtitul. A Toník hltal:

Milan Jovanovič... vrátnému hotelu... udal toto... vrchním číšníkem a slečnami... na radotinské stanici... vraha zatknouti... Komisař Bubník... 29 letý Milan Jovanovič...

Toníkovy oči horečně letěly.

Výslech vrahův.

četl v tučném podtitulku.

Jovanovič... přiznal... Gustava Breuera neznal a nikdy o něm neslyšel... v bytě neznámé mu prostitutky... Jovanovičova zavazadla...

Ne, zde to není, co hledá!

Toník zoufale polykal řádky.

Milan Jovanovič... s několika svědky...

Ke všem ďasům, co se mu sem pořád plete nějaký Milan Jovanovič?

Letěl řádky až ke konci.

„...setrvává. Ve vyšetřování se pokračuje. Ze vrubné zprávy o této sensační a v dějinách kriminálních věru ojedinělé vraždě přineseme v ranním vydání svého listu.“

Dost?

Dost!

Jména Kerekesova nikde.

Vrátil se ještě jedenkrát k podtitulku „Zatčení vrahovo“. A zase... Radotín... nádraží... četnická stanice... V zatčeném vrahovi byl zjištěn 29letý Milan Jovanovič ze Záhřeby...

Co je to?

„V zatčeném vrahovi byl zjištěn 29letý Milan Jovanovič ze Záhřeby, pražské policii dobře známý a mnohokrát již trestaný mezinárodní podvodník.“

Co je to?... Milan Jovanovič?

Toníkovi buchalo srdce.

Vrhl se na větu ještě jedenkrát.

Ano, nebylo pochyby, tak to tam stálo...

Milan Jovanovič...

Toník se zastavil uprostřed ulice a třetl oči do prázdna.

A pak vecpal rychlým pohybem večerníky do kapsy a spěchal, běžel skoro, k periferii a polní cestou nahoru ke Kbelům.

Zabočil ještě na mez a usedl. Tam, obilní klasy po obou stranách, se dal do čtení.

Nejprve ještě jedenkrát „Zatčení vrahovo“. A bylo to tak, jak četl v ulici.

A pak vše po pořádku.

Nejprve se opakovala zpráva z poledne. Marné klepání pokojské, vstoupení, „příšerný, nervy drásající pohled“. Vyrozumění policie, komise, lékařské dobrozdání. „Přes dvacet strašlivých ran sekerou, z nichž téměř každá byla smrtelná.“

A pak:

V doupěti mezinárodního lupiče.

Již povrchní prohlídka bytu zavražděného Gustava Breuera přinesla sensační překvapení. První, nač detektivové přišli, byl ruční kufřík, v němž mimo jiné podezřelé předměty bylo nalezeno několik haliček nekolkovaných dvoukorunových bankovek v úhrnné hodnotě asi 10.000 Kč, které, podle serií soudě, byly do republiky propašovány z Maďarska nebo Německého Rakouska. To bylo detektivům podnětem k pátrání dalšimu. A skutečně, velmi záhy se ukázalo, že se policie octla v bytě nebezpečného mezinárodního kapesáře, podvodníka a obchodníka děvčaty. Pokoj č. 16 hotelu „U modré hvězdy“ byl hotovým loupežnickým skladištěm. Nalezeno zde za 205.000 Kč hotových peněz v nejrůznějších valutách, československých korun, marek, dolarů, liber a holandských zlatých, pak paterý pánské a dvoje dámské zlaté hodinky, některé z nich velmi cenné, dvě zlatá pouzdra na cigarety, pět briliantů značné ceny, stříbrná dámská kabelka. Předměty ty pocházejí zřejmě z kapesních krádeží. Jeden majitel hodinek byl již vypátrán. Okradení se vyzývají, aby se přihlásili na policejním ředitelství. Kromě toho byla v Breuerově pokoji nalezena celá kolekce necudných fotografií (některé z nich přímo hlušné obscénnosti) a obsáhlá korespondence, která svědčí o tom, že Breuer provozoval ve velkém obchodě s děvčaty, která přes Rumunsko zavlékal do orientu. Také nad českými dívkami rozprostřel tento hanebník (zde věru neplatí: O mrtvých leč dobře!) své ničemné

sítě! Není nejmenší pochybnosti o tom, že zavražděný byl jedním z nejnebezpečnějších mezinárodních dobrodruhů. Co překvapuje, jest, že papíry zavražděného se zdají být v úplném pořádku a jeho fotografie že ve zločineckém albu nebyla nalezena. Policie již vstoupila ve styk s úřady hannoverskými.

Záhadný motiv vraždy.

Motiv vraždy „U modré hvězdy“ zůstává přes veškerou pátrání zahalen rouškou nejlubšího tajemství. Na strašlivém zločinu jest krajně nápadno několik okolností:

1. Hotové peníze a cenné předměty nebyly uloupeny, ač nebyly ani uzamčeny, ani zvláště dobře skryty a ačkoli vrah, či lépe řečeno, vrahové, nebyli nikým vyrušeni.

2. Zavražděný byl na rukou i nohou spoután a do úst mu byl nácpan kapesník, což se zcela zřejmě stalo před jeho zavražděním.

3. Breuer byl nalezen v nočním oděvu blíže dveří. zdá se tedy, že někomu sám otevíral a je nepravděpodobné, že by byl otevřel někomu osobně neznámému.

Nejsme tedy asi daleci pravdy, předpokládáme-li, že se vražda zběhla asi takto:

Breuer byl členem rozvětvené loupežnické bandy. Dnes časně ráno zaklepal některý její člen, či, lépe řečeno, členové, na jeho dveře a Breuer, poznáv je po hlase či heslu, šel jim otevřít. Sotva tak učinil, vrahové ho přepadli (jeden by to byl při vrástu a síle Breuerově asi stěží dokázal), spoutali ho a ucpali mu ústa. Proč? To zůstává prozatím záhadou. Snad proto, aby z něho vyhrůžkami či mučením vynutili nějaké tajemství, či vydání nějakého předmětu či dokumentu obzvláště cenného či obzvláště kompromitujícího. Znají to sice romanticky, ale proč by ho byli poutali a proč ho nezavraždili ihned, šlo-li jim jen o jeho bezživoti?

Či jde snad o akt nějaké obřadné orientální msty? Snad ve spojení s únosem některé ženy? To jsou ovšem záhady. Doufejme, že nám je policejní vyšetřování a výslech Milana Jovanoviče vysvětlí.

Zatčení vrahovo.

Jak jsme již výše oznámili, byl vrah, či jeden z vrahů, Milan Jovanovič, ještě v dopoledních hodinách zatčen. Hlavní zásluha o to přísluší vrátnému hotelu „U modré hvězdy“, panu Josefu Müllerovi. Byl kromě pokojské prvním člověkem, který byl ihned po objevení vraždy vyšetřující komisí výslechnut. Udal toto:

„Sedm minut po půl osmé jsem viděl, jak s prvního patra po schodech pospichá muž, kterého jsem tam asi před pěti minutami viděl vystoupit. Byl oděn žedým sportovním oděvem s hnědými kamašemi a s kostkovanou čapkou. Muž byl asi třicetiletý, s tvrdě černými lícousy, černoooký a nápadně semitského výrazu. (Milan Jovanovič jest Jihoslovan. — Pozn. red.) Hodin, které visí v mé lóži, jsem si všiml velmi přesně, poněvadž mi byl muž nápadný. Jeho tvář byla popelavá, řekl bych smrtelně bledá, a zračilo se v ní zděšení. Jeho chůze byla rychlá, jako by prechal. Pozdravil jsem ho, což ho zřejmě velmi překvapilo, a viděl jsem, že ho stojí přemáhání, aby mi vřidně poděkoval. Učinil tak jen nepřírozeným úsměvem a povznesením ruky k čapce. Tento muž mi byl znám. Ve čtvrtek minulého týdne, kdy jsem měl volnou noc, jsem navštívil se svým přítelem, panem Josefem Koudelkou, vrchním číšníkem z „Reprezentativního domu“, a slečnami Pavlou Schützovou ze Smichova, Jungmannova tř. č. 18, a Josefou Malou, neznámého mi bydliště, Sektpavilon. Přišli jsme tam kolem třetí hodiny ranní. V jedné z lóží seděla společnost čtyř pánů a několik dám z polosvěta, která se stala nápadnou hlučností a nemírným utrácením. Pili právě šampaňské značky Pommery a hostili cikánskou

převlečené, ale zatčený chce policii namluviti, že v něm večera přijel z Varšavy a probýřil noc. Jest pravděpodobno, že Jovanovičova zavazadla jsou ukryta někde v Praze. Policie po nich pátrá. Ve chvíli, kdy toto píšeme, se ve výsledku zatčeného pokračuje.

Poslední zpráva.

Krátce před uzávěrkou listu se nám oznamuje:

„Dnes odpoledne byl zatčený Milan Jovanovič konfrontován s několika svědky. Vrátným hotelu „U modré hvězdy“ byl se vši určitostí poznán. Byl také číšníkem Koudelkou, soukromnicí Pavlou Schützovou, prostitutkou Josefou Malou a vrchním číšníkem Sektpavilonu Novákem poznán jako účastník čtvrtého hýření v Sektpavilonu. Všichni svědci prohlašují jakýkoli omyl za vyloučený. Jovanovič přes tyto usvědčující důkazy na svém zapírání setrvává. Ve vyšetřování se pokračuje. Zevrubné zprávy o této sensační a v dějinách kriminalistiky věru ojedinělé vraždě přineseme v ranním vydání svého listu.“

Toníkovi třesla z té změti hlava.

Seděl na polní mezičce, s rukama malátně visícíma podél těla a s očima mrtvě upřenýma na sešlápnutý trsek trávy. Po obou stranách mu stály stěny metajícího obilí.

Milan Jovanovič! Gustav Breuer! Co se stalo a co se to děje? Ani zmínky o soudruhu Kerekesovi, ani zmínky o hraběti Belaffym.

Co se to děje?

Nahlédl ještě do několika jiných večerníků.

Všude to bylo stejné. Nikde ani zmínky, která by mu pomohla rozřešiti příšernou záhadu.

Hlava se mu točila.

Pak unaven, jako po těžké práci, se zdvihl a šel ke stanici elektrické dráhy. Šerilo se již.

Jel do města. Na Mústek, kde Kerekes Sándor stával s novinami. Nebylo ho tam. Nebyl na žádném rohu okolních ulic. A kde bydlil, Toník nevěděl.

„Toníku!“ přivítala ho doma vesele Anna od žehlicího prkna. „Ty jsi byl už jednou doma, vid?“

„Ne.“

„Ne?“ podivila se. „Kdo tedy vytáhl tvé druhé šaty ze skříně?“ Její pohled byl naléhavou otázkou. Toník se začervenal. „Co jsem se již napřemýšlela! Byla jsem přece skoro celé odpoledne doma a teď navečer jsem je našla na kuchyňském stole. Myslíla jsem na zloděje, ale v domácnosti nechybí nic.“

„Nech toho, Ando!“

Anna se znova podivila. Také ona se začervenalá. Nad tím, že odmítl její přátelský pohled a rozhovor s ní.

Toník se nutil do bramborové polévky. Byl by se rád přemohl, ale sousta mu rostla v krku. Položil lžiči.

„Nemohu, Ando. Je dobrá, nehněvej se!“

Srdce mu při těch slovech zabuchlo.

Anna na něho starostlivě hleděla: „Je ti něco?“

„Ne!“ řekl stroze.

Sedl si ke stolu vyříditi některé organizační písemnosti a podařilo se mu zabrat se do práce.

Pak se umyl a šel spat. Když Anna odestlávala postel, uklidila s její pokrývkou „Večerník Práva Lidu“, rozevřený na místě s nápadným titulem o vraždě v hotelu „U modré hvězdy“. Toník se zřejmě zarazil. Jak mohl předpokládati, či lépe řečeno nemyslet na to, že zprávu přinese také jejich list a co ho přimělo spoléhat, že se Anna nikdy o ničem nedoví? Toníkovo zaražení Anně neušlo.

Když se uložili do postele a mlčky chvíli vedle sebe leželi, pohladila Anna muže mateřsky po vlasech a políbila ho na čelo. Neměla ještě nijakého podezření. Jen velkou starost. Toník sebou nepohnul.

Neusnul ani pak, když ona vedle něho již dávno klidně oddychovala. V hlavě se mu v divokém víru otáčely osoby a události. Hannoverský obchodník, Milan Jovanovič, Kerekes Sándor, hotelový vrátný, sklepníci, nevěstky a cikánští hudebníci. Usínal jen na minuty olověným spánkem, z něhož se prodírcoval.

Ráno s převřenými očima a předstíraje spánek číhal, až Anna odejde pro mléko. Vyskočil, natáhl na sebe nutný oděv a běžel do trafiky koupiti „České Slovo“.

Četl je již v chůzi schody vzhůru a pak u domácího stolu.

Sensační obrat v pražské vražedné aféře.

Částečné doznání vrahovo. — Zavražděný Breuer jest totožný s hrabětem Emerichem

Bélaffym. — Banda mezinárodních loupežníků a obchodníky s děvčaty za mřížemi.

Včera večer nastal v aféře vraždy v hotelu „U modré hvězdy“ sensační obrat. Zatčený Milan Jovanovič učinil alespoň částečné doznání. Jakoukoli účast na vraždě sice popírá, ale jest zcela jisto, a policie o tom také nepochybuje, že má v rukou pravého vraha. Na základě výpovědi Jovanovičových byla včera večer a v noci provedena v Praze řada zatčení a valná část bandy mezinárodních lupičů, kapsařů, obchodníků dívkami a falešných hráčů jest již za mřížemi. Po dalších se pátrá v západočeských lázeňských místech, kam měli v úmyslu z Prahy odjetí a kam také část jich po novinářských zprávách o vraždě asi odjela. Výpovědi Jovanovičovy osvětlily také osobnost zavražděného. Jest to bývalý honvédský důstojník hrabě Emerich Bélaffy (maďarsky: Bélaffy Imre) ze známé šlechtické rodiny maďarské.

Členové bandy užívali falešných jmen a papírů a také jméno Gustav Breuer bylo nepravé. Na policii se již přihlásila řada okradených. Také vak vrahův s kompromitujícím obsahem byl nalezen. Přinesl jej vrátný hotelu „Garni“, který četl v novinách popis vrahův a poznal, že jest to týž muž, který v hotelu pod jménem Haniewski bydlil a včera ráno u něho deponoval vak. Pod tihou tohoto nového důkazu se zatčený doznal alespoň částečně.

Vrahova povídka.

Jovanovič chce policii namluviti tuto pohádku:

Včera ráno chtěl domnělému Breuerovi, to jest Emerichu Bélaffymu, odevzdati výnos kapesní krádeže, a sice zlaté hodinky a náprsní tašku s 5000 Kč, a vyříditi mu vzkaz jakési „dámy“, zabývající se obchodem děvčaty. Členové společnosti měli sice přianě zakázáno navštěvovati Bélaffyho v hotelu, ale Jovanovič to riskoval přece, poněvadž dostal z Mariánských Lázní

zprávu, která činila jeho přítomnost tam neodkladnou. Když se blížil k Bělaffyovu pokoji, vyšel prý odtud muž, kterého Jovanovič považoval za dělníka, který snad v pokoji něco spravoval. Nevěnoval mu zvláštní pozornosti, poněvadž se muž choval zcela nenápadně, a proto prý nemůže podat jeho přesného popisu, ale byl prý prostřední postavy, chorobného vzezření a asi pětapadesátiletý. Když Jovanovič vešel do pokoje, našel hraběte ležeti mrtvého v tratolišti krve. „Člutek“ způsobiti poplach, ale včas si prý vzpomněl, do jakého nebezpečí by tím uvrhl sebe a ostatní členy své „společnosti“. Hleděl tedy co nejdříve zmizeti. „Vrah“ prý dohonal na schodech, ale byl tak rozrušen a tak zaujat jedinou myšlenkou útěku, že se mu do tváře nepodíval.

Nehledě k nepravděpodobnosti této smyšlenky (vidí přítele v krvi a nevolá o pomoc, vidí „vraha“ a ani se nepokusí zadržeti ho!), jest tu pevná výpověď vrátného hotelu, pana Müllera, že v době činu kromě hotelového personálu a dělníků, pracujících na půdě, a ovšem kromě Jovanoviče, schodištěm nikdo nepřešel. Jovanovičovi byl představen celý hotelový personál a devět dělníků, toho dne v hotelu pracujících, a Jovanovič dotázán, zda snad mezi nimi není „vrah“. Jovanovič po delších rozpacích a zdráhání ukázal na 54 letého pokryvačského dělníka F. P. s výrokem, že by to „snad“ „mohl“ býti on. Pan F. P. přiznal, že během rána několikrát sešel s půdy do přízemí, byl také vrátným panem Müllerem viděn, ale učinil tak vždy na rozkaz mistrův a nikdy se nezdržel nad nejnnutnější dobu. Předěsel-li ho při jeho pochůzkách někdo na schodech, na to se nedovede rozpomenouti. Správnost výpovědi pokryvačského dělníka byla nad veškerou pochybnost prokázána výpovědi mistrovou, spoludělníků a některých jiných osob. F. P. řádný a bezúhonný muž, jest mimo všechno podezření a nebyl ovšem vzat ani do vyšetřovací vazby.

Degenerovaný šlechtic.

O zavražděném hraběti Emerichu Bělaffym sdělil Jovanovič toto:

Emerich Bělaffy pochází z historické rodiny maďarské a v Budapešti byl znám svým výstředním životem, pro který mívával s rodinou časté spory. Za války byl honvédským nadporučíkem, za bolševické vzpoury uprchl do Rumunska, za vlády Horthyho znova vstoupil do vojska. Jovanovič ho znal ještě za jeho aktivní služby, neboť Bělaffy byl geniálním falešným hráčem a poněvadž také Jovanovič pěstoval falešnou hru, stali se brzy spojenci. Loni na podzim přišla vojenská správa na zpronevěru peněz, které se dopustil Bělaffy a která obnášela kolem 10.000 dolarů, t. j. asi 1 milion československých korun. K procesu nedošlo, rodina defraudace vyrovnala a záležitost umlčela, ale Bělaffy musil opustiti službu a odjeti ze země. S Jovanovičem zůstal v té době ve spojení, odcestovali do Varšavy a živili se jednak falešnou hrou, jednak obchodem s děvčaty. Během času se seznámili s několika lidmi podobné úrovně a založili „společnost“. „Pracovali“ ve Varšavě, Bukurešti, Vídni, v Praze a v západočeských lázních. Bělaffy byl organisátorem společnosti a jejím bankéřem a požíval všeobecné autority...

Když dočetl Toník až sem, nabral plná ústa slin a střelil jimi daleko od sebe.

Jeho čelo se zamračilo.

„Taková hloupost!... Taková pitomost!“

V té chvíli se Anna vrátila z ranního nákupu.

Toník zamračeně vstal a popošel místnosti.

„Taková prasečina!... Taková prasečina, Ando!... Takhle přecenit lidského slimáka!“

„Co je, Toničku?“ řekla, ráda, že se už jen zlobí a že není smuten.

Máchl rukou.

Nasnídál se a šel do práce. „České Slovo“ vzal s sebou. Ale před sedmou přišla roznašečka s „Právem Lidu“. Anna poklidila byt, dala si na chodbě dobré jítro se sousedkami a pak vzala do rukou noviny: Zprávu o vraždě „U modré hvězdy“. Při jméně Bělaffyho se zarazila. Zároveň s ním se jí okamžitě vybavilo jméno soudruha Kerekese a sáhlo na ni něco z úzkosti při jeho podivně předvčerejší návštěvě. Životopis Bělaffyho jí pak řekl všechno. A záhada Toníkových šatů. A jeho vzrušení. Srdce se jí sevřelo. Oči se vyděsily. A v hlavě se jí roztočila jakási strašlivá prázdnota.

Byl to nejdlejší den jejího života. Toník! Otec jejího dítěte v nebezpečí! Běhala neklidně dvěma klecemi bytu, stále narážejíc na jeho mříže, pokusy soustřediti se na práci byly marny a vše v rukou jí rostlo. Pronásledovaly ji pergamenové tváře soudruha Kerekese s rudými skvrnami a jeho horečné oči se sklenným leskem. A nejistota, která byla ze všeho nejhorší. A to dopoledne trvalo pět hodin. Po chodbě chodily sousedky a jejich bačkory řapaly po šamotkách, u vodovodu čišela voda do hrnců a nalevo křičela Slávka Kučerová na plačící děti. Anna vnímala tyto zvuky ostřeji než kdykoli jindy. Zazní snad náhle mezi nimi hřmot ocelových podkúvek na komisních botách a zaklepe nějaký tvrdý kloub na její dveře? Ven mezi sousedky se neodvažovala, neboť rotmistrová Klabanová obchází jistě ve strakatém županu se zprávami o vraždě a ženy mluví o „Modré hvězdě“. A možná, že také říkají: „Copak, že se dopoledne ještě neukázala

Krouská? Snad to už na ni nepřišlo? Pojďme se podívat!“ Anna se toho bála. Ale nepřišly. Pak dům v Jeseniově ulici náhle ztichl. A bylo to dnes také po prvé, kdy si Anna tohoto umrlého ticha všimla. Dům obědval. Také Anna, sedíc na truhliku s uhlím, se pokusila pozřítí několik lžic polévky, ale nemohla. Čekalo ji nekonečné odpoledne. Vyběhla koupit si polední noviny a byla ráda, že potkala zamračenou soudružku Činčvarovou a mohla jí pozdravem říci, že jí nic není. V novinách nebylo nic nového: Seznam zatčených; výčet odcizených věcí; vrah stále zapírá. Srdce se jí znova sevřelo. Pak zase táhly hodiny. Ještě šest, ještě pět. Každá z těch ježatých, černých číslic na budikovém ciferníku, jež znamenaly hodinu, měla dvanáct černých, ježatých pětiminut.

Vrátil se velmi pozdě. Až k desáté. Neboť po odchodu z továrny obíhal pražská nároží a nádraží, kde stávají prodavači novin, a hledal soudruha Kerekese. Ale nenašel ho. A pak měl schůzi. Vyčerpané nervy Anniny se znova rozehvěly. Ale Toník ve večerním šeru jejího vzrušení nepostřehl. Přišel klidný, objal ji, políbil a přátelsky se ptal: „Jak je ti, Ando? Co je nového?“ Rozsvítil lampu a s chutí večeřel. A tváří v tvář samozřejmosti jeho klidu pozbývala Anna odvahy vyplakati otázky, které jí třináct hodin mučily. Pak Toník usedl k organizačním písemnostem, při nichž nebýval rád vyrušován, a Anna pozbyla odvahy na dobro.

Až v noci, když spočivali vedle sebe. Bojovala sama se sebou o odhodlání a několikráte couvla.

Ale pak se maličko pozvedla, naklonila se nad ním a zašeptala:

„Ty jsi ho nezabil, že ne, Toničku!“

Leknutí Tonikovo trvalo snad dvě vteřiny. A snad tři, než se na ni osopil:

„Je ti ho snad líto?!“

Polekala se. Položila se opět tiše na znak. Srdce bubnovalo. Byla tma. Budík divoce tikal.

Teprve za dlouhou chvíli řekl mírně Toník:

„Nezabil jsem ho.“

Srdce se uklidňovalo. Rozšířené zornice hleděly kamsi ke stropu.

„A kdybych ho byl zabil,“ říkal pomalu, „byla bys mne přestala mít ráda?“

Skulila hlavu na jeho rameno. Zůstala tak chvíli. Pak ho tiše políbila na krk a šeptala:

„Ne. Ale myslím, že bych se tě byla trochu bála. Nebezpečí ti nehrozí, Toničku?“

Cítila, jak zavrtěl hlavou. Zase bylo ticho. Jen budík tikal, ale už klidně a mnohem tišeji než prve. Dva páry očí hleděly znovu zamyšleně ke stropu.

„Taková hloupost, Ando!... Takhle přecenit lidského slimáka!“

Toník hledal po Praze Kerekese Sándora. Vypτάval se prodavačů novin, chodil po motolských chlévech, smíchovských cihelnách, žižkovských skladištích a holešovických dřevařských ohradách, kde dle zpráv soudruh Kerekes přespával. Nebylo ho nikde, zmizel, a v Toníkovi rostly pochybnosti a tíha odpovědnosti. Co, bude-li Kerekes mluvit, mluvil-li již, nebo jestli ho přece jen chytí? Běželo zde o stranu. Šlo o věc příliš důležitou, aby směl ponechat si tajemství pro sebe.

Rozhodl se pro Jandáka. V redakci ani v sekretariátě ho nezastihl a šel za ním do bytu. Poslančova pracovna Toníka překvapila. Světlá, s mírným přepychem, s velkou knihovnou. Nad psacím stolem visel Leninův obraz. Kovodělník z Kolbenky měl pudovou nedůvěru k zámožnosti. Jandák usadil Toníka do koženého křesla a nabídl mu cigaretu. Toník nekouřil.

„Provedl jsem velkou hloupost,“ řekl. Odhodlával se jen těžce v tomto prostředí mluvit a mračil se při tom.

„Soudruh Krouský hloupost? Povídej!“

Když Toník dopověděl příběh Kerekese Sándora do konce, poškrabal se Jandák pravou rukou přes zátylek za levým uchem a svažtil nos: „Saprmment, saprmment! . . . No, snad to dobře dopadne!“

Toník očekával něco zcela jiného. Tento lehkomyslný tón na něho sáhl nepříjemně. Oba muži si dlouho hleděli do očí. Toník s tvrdým zachmuřením, poslanec v přemýšlení.

„Máš nějaký návrh, co by se dalo dělat?“ pravil posléze Jandák.

„Ano: Vylučte mne ze strany!“ Řekl to a zbledl. Jandák přemýšlel, mhouřil trochu oči.

„Proč?“
„To je jasné, proč!“ osopil se na něho Toník. Byl bílý jak papír a hlas mu rozčilením přeskakoval. „Najdou-li mne, nepovedou proces proti mně, ale proti straně. A že z toho udělají loupežnou vraždu, je stejně jisto. Budou jí agitovat proti komunismu. Vylučte mne, dokud ještě nikdo nic neví, dostanou-li mne, nebudu už soudruhem.“

Poslanec se díval na bílého muže. Na jeho planoucí oči. Hleděl na něho s obdivem. Ještě více: S láskou. Věděl, co tomuto hochovi znamená strana, věděl, čím je mu dělnická čest a co chce obětovat. Byl dojat a chtělo se mu Toníka obejmouti.

„Nemáme příčiny vylučovati tě,“ pravil po chvíli měkce.

„Také na to jsem již myslil,“ řekl tvrdě Toník. „Jsem pokladníkem skupiny. Zdefrauduju peníze.“ Polkl těžce slinu.

Jandák hleděl dělníkovi přátelsky do očí a mírně pokrucoval hlavou.

„Ne, Toníku! V několika týdnech dojde k boji. Sociálně-demokratičtí členové vlády se chystají dát buržoasii svolení ke snižování mezd. Už proto nesmějí nechat dojít ke sjezdu strany, svolanému na podzim. Dnes je jasno, že bychom na něm měli pětáosmdesátiprocentní většinu a za nimi že jde jen část stranické byrokracie. Rozkol provedou tentokráte oni a boj bude tuhý. Stojíš příliš v po-

předí a komunistický důvěrník Kolbenky defraudant jest v této situaci ještě horší než soudruh Krouský, vzdálený účastník na zavraždění maďarského kontrarevolucionáře. A aby důvěrník Kolbenky vystupoval v předvečer rozhodných bojů ze strany dobrovolně, nemůžem rovněž potřebovati. Nezbyvá, než ponechati Bělaffyho Imre šťastné náhodě. Nikomu se o tom nezmiňuj! Já také budu mlčet.“

Toník hleděl zamračeně do očí poslancových.

Opouštěl poslancův byt neuspokojen.

Proces s Milanem Jovanovičem a s lupičskou bandou zavražděného byl připraven dříve než se očekávalo. Vláda byla v nesnázích, opoziční listy se počaly zabývati ošklivou korupční aférou se státními dodávkami uhlí, již byli kompromitováni vlivní vládní poslanci a jež vedla až do ministerstev. Bylo proto účelno, dříve než se věc v tichosti uklidí, soustřediti zatím pozornost veřejnosti někam jinam. Proces trval pět dní a bylo k němu pozváno přes osmdesát svědků. Obžalovaných bylo devět, sedm mužů a dvě ženy, obě plavé krasavice, jichž lázeňská elegancie silně utrpěla vyšetřovací vazbou. Vše dohromady byla pestrá společnost z krve maďarské, slovanské, rumunské, židovské a cikánské, dle potřeby velkosvětsky uctívá či zlodějsky drzá, ale stále se vzrušující a posunkující. Mezi nimi byl i krásný báró Czengéry Tasziló, bývalý honvédský kadet, druhý z mučitelů Kerekese Sándora. Všichni vypovídali tvrdou němčinou, jen on mluvil plynou slovenštinou. Milan Jovanovič se k většině krádeží přiznával, ale vraždu se zoufalou

rozhodností popíral. A způsobilo trochu překvapení, když se ve vzrušené chvíli procesu tento velký, černý muž pozdvihl a s pažemi i prsty rozpiatými volal: „Vedl jsem lehkomyšlný život, ale vrahem nejsem. Nikdy jsem nic podobného nedovedl, jsem k tomu příliš zbabělý.“ A hystericky se rozplakal. Nevěděli, mají-li to pokládati za výkřik nevinného nebo za výraz jižního hereckého temperamentu. Všichni ostatní obžalovaní zapírali. Činili tak s houževnatostí zkušených odborníků, nevěřících již v polehčující okolnost úplného a kajícího doznání a hotových dáti se odsouditi jen za to, co jim dokáží. Ale Milan Jovanovič usvědčoval jednoho po druhém, snášeje důkazy z Prahy, Karlových Varů, Mariánských Lázní, Vídně, Varšavy, Budapešti a Bukurešti. Dělal zřejmě státnímu zástupci pomocníka, očekávaje za to milosrdenství poroty. Spoluobžalovaní ho za to nenáviděli, jejich pohledy byly jed a dýky, a mezi ním a jimi musil seděti justiční voják, aby se na něho nevrhli. Krásná paní Marja Florescu, ukazujíc zuby a drápy, mu prskla do očí záplavu rumunských nadávek, kterým sice nikdo nerozuměl, ale jež, soudě z jejich sršících očí a z toho, jak se rvala s dozorcí, byly asi hrozné. Byla odvečena do korekce.

Poslanec Jandák sledoval zprávy o procesu s velkým zájmem. Byl spokojen, vše bylo dobré. A pokud šlo o Jovanoviče, došel k přesvědčení, že je to padouch, jemuž se nestane žádná křivda, dá-li ho republika oběsit. Poslanec Jandák byl příliš zaměstnán, aby se mohl zúčastniti celého přeličení, ale v den vynášení rozsudku neodolal, aby se odpoledne

nepodíval do soudní síně. Jen na chvíli. Neměl kdy, na půl pátou byl pozván do ministerstva školství a národní osvěty k ministru Habermanovi a večer měl v Košířích schůzi.

Soudní síň byla nabitá obecenstvem a vzrušením, lavice novinářů plny a vzduch přes zotevřaná okna potivě dusný. Předseda právě vyslychal vrátaného hotelu „U modré hvězdy“ Müllera. Vrátný byl sice zevrubně vyslechnut již druhý den procesu, ale nakupilo se tolik rozporů, že porotci vyslovili přání, aby před vyslovením verdiktu mohli svědka viděti ještě jednou.

Tento pan Müller byl svědkem korunním a o jeho čtyřech či pěti minutách se mnoho jednalo. Udal totiž o době, po jakou se obžalovaný zdržel v prvním poschodí hotelu, již do policejního protokolu toto: „Dle mého odhadu mohl býti nahoře čtyři nebo pět minut. Na čtyřech či pěti minutách netrám, ale tvrdím přece, že nebyl nahoře déle než čtvrt hodiny.“ Svědek na této výpovědi setrval i při přeličení. A tyto minuty byly středem procesu. Jest možno během čtyř až patnácti minut někoho svázati, vynutiti z něho peníze, dokument či tajemství, zavražditi ho dvaceti ranami sekerou, naliti do umyvadla vodu, mýdlem a žínkou si omýti zkrvavené ruce a odejiti? Státní zástupce tvrdil, že pro vynucování peněz, dokumentů či tajemství není nejmenšího důkazu a vše ostatní že lze velmi snadno vyřiditi za čtvrt hodiny, dokonce i za pět minut, nehledě k tomu, že není žádné kontroly o tom, odhaduje-li svědek Müller dobu správně. Obhájce ovšem s rozhořčením označoval za absurdnost i

pouhé připuštění, že by takový fetěz různých konání bylo možno provést za méně než půl hodiny. Vrátný „Modré hvězdy“ byl ohniskem křížových výslechů se strany předsedovy, žalobcovy, obhájcovy i porotců.

Nyní také.

Kolik těch minut vlastně bylo? Každý opakoval tu otázku znova a každý v jiné formě a obžalovaný se díval černýma očima úzkostlivě na svědkova ústa. Věda, že na odpovědi závisí jeho život. Ale pan Müller nezakolísal ani jedenkrát. „Asi pět. Jistě ne déle než čtvrt hodiny.“ setrval tvrdohlavě na svém. Předseda si položil na stůl hodinky a tázal se svědka, dlouho-li byl asi vyslýchán. „Něco přes půl hodiny,“ odpověděl vrátný a předseda konstatoval, že výslech trval dvacet šest minut. Byl to odhad na vzrušení soudní síně dosti přesný a obhájce měl radost, že svědek dokonce určuje dobu za delší, než ve skutečnosti jest, což prozatím konstatoval zesíleným pohledem k porotcům. Ale státní zástupce nebyl ochoten vzdáti se a byl odhodlán bití se o každou minutu.

„Poslyšte, pane svědku,“ pravil, „nebylo to snad přece jen více než čtvrt hodiny, snad osmáct, snad dvacet minut?“

„Ne!“ odpovídal vrátný již mrzutě.

„Pravíte: Ne!“ parodoval trochu státní zástupce. „Ale odkud ta vaše jistota? Není vaše ‚ne‘ spíše otázka charakterová? Znáám mnoho lidí, kteří by se dali raději rozkrájeti, než by řekli ano, když už jednou vyslovili ne. Vy tedy vylučujete, že to trvalo déle než čtvrt hodiny? Vylučujete to naprosto?“

„Ano! Jsem přesvědčen, že to nebylo ani pět minut.“

„Prosím, vysvětlete mi tu svoji jistotu, když přece sám připouštíte, že jste se na hodiny nedíval!“

„Mám zkušenost.“

„Ach,“ máchl rukou státní zástupce, „nevěříme již, pane svědku, vašim portýrským zkušenostem. Prohlásil jste s touž bezpečností obžalovaného Jovanoviče za Israelitu. Dokonce za nápadného Israelitu. Je-li u vás každý člověk s černými vlasy nutně Israelitou, pak jest velmi pravděpodobné, že každá chvíle, třeba sebe delší, jest u vás pěti minutami. Ostatně, promiňte mi, nese to s sebou již vaše povolání. Řikáte svým hostům: ‚Za minutku! Za minutku, prosím!‘ a ono to pak trvá třeba hodinu.“

Vtip vzbudil na tvářích porotců úsměv. Protest obhájce vyzněl na plano.

Po řečech žalobce a obhájce se porotci odebrali k poradě. Státní zástupce již při studiu aktů byl na pochybách, zda po těch čtyřech či pěti minutách Müllerových a při naprosté nevysvětlitelnosti pohutky zločinu se najde osm porotců, ochotných vydati Jovanoviče šibenici a obžaloval proto pro jistotu mezinárodního dobrodruha ze všech loupeží, krádeží a únosů, které se v poslední době staly v Praze, Karlových Varech i Mariánských Lázních; i z takových, pro něž nebylo jiných důkazů, než že se staly. Porada porotců trvala tři čtvrti hodiny a poslanec Jandák, zvyklý nezanedbávatí svých schůzek, již netrpělivě vytahoval hodinky. Když se lidoví soudci vrátili husím pochodem na svá místa, přeseknuvše rázem šum a naplnivše síň očekáváním,

vreční porotce, vinořský hospodářský správce, slavnostně předčítal:

„Porota odpověděla na otázky takto: Na první hlavní otázku: Jest Milan Jovanovič vinen, že dne 28. května letošního roku kolem půl osmé hodiny ranní v hostinském pokoji hotelu „U modré hvězdy“ spoutav uherského hraběte Emericha Bělaffyho a zasadiv mu v úmyslu nepřátelském a aby ho usmrtil uhlířskou sekercou víc než dvacet ran do hlavy, takovým způsobem jednal, že z toho vznikla smrt téhož? — pěti hlasy ano, sedmi hlasy ne.“

V očích obžalovaného, zoufale upřených na ústa čtoucího, povolilo napětí a horečný výraz v nich pohasl. Poslanec Jandák se spokojeně usmál. Předседа položil na stůl skřípec a bylo takové ticho, že to bylo slyšeti. Dveře byly obstoupeny strojovými písáčkami a soudními praktikanty, kteří si sem přišli poslechnout verdikt.

A do dusného ticha vreční porotce předčítal:

„Na druhou hlavní otázku: Jest Milan Jovanovič vinen tím, že . . .“

A nyní následovalo jedenatřicet otázek o zločinech loupeží, krádeží, podvodů paděláním listin a falešnou hrou, únosech; o přečinech kuplířství a proti mravopověstnosti; o přestupcích proti hlášení, proti zbrojnímu patentu a o hazardních hrách. A vesměs: Dvanácti hlasy ano. Porotci tendenci státního zástupce plně pochopili. Také oni došli k názoru, že, i když Jovanoviče nelze usvědčiti z loupežné vraždy, není přece pochybnosti o tom, že jest to nebezpečné individuum, kterému třeba na druhé straně přidati, čeho se na jedné trochu nedostává.

Dvanácti hlasy ano, dvanácti hlasy ano, dvanácti hlasy ano.

Jovanovič tolik česky rozuměl. Jeho hlava kle-sala níže a níže, a oči mrtvě hleděly před sebe.

Soudcovského výroku se poslanec Jandák již nedočkál. Zjistil na hodinkách, že jest čtvrt na pět a že má tedy svrchovaný čas. Vyběhl z porotní síně.

O výměře trestů se dověděl teprve příštího dne z novin. Jovanovič byl odsouzen ke dvanácti rokům těžkého žaláře. Ostatní k jednomu až pěti letům. Z obžalovaných beztrestně vyvázl jen jediný: Bývalý honvédský kadet báró Czengéry Tasziló. V porotě zasedaly dvě dámy a baron Czengéry byl jinoch svým nenuceným chováním příliš sympatický, a se svými havraními vlasy a ohnivýma očima příliš krásný, a což nad to: kdežto ostatní obžalovaní vypovídali špatnou němčinou, on jediný mluvil plynou slovenštinou, jejíž melodická měkkost na porotce mile působila.

Poslanec Jandák vyběhl ze soudní budovy a skočil do rozjíždějícího se vozu elektrické dráhy. Jel na Malou Stranu do paláce ministerstva školství a národní osvěty. Po porotním výroku mu utkvěl na ústech příjemný úsměv, ale mysliti na proces již neměl kdy. Stávalo se mu to velmi často, a v tom byla právě příjemnost jeho života, že dojem střídal dojem a srovnávati a pořádati je měl možnost teprve doma, v posteli před usnutím. Do ministerstva ho pozval Gustav Haberman. A to bylo velmi divné. Neboť, co Jandákovi, revolucionáři, může chtít ministr Haberman, s nímž se bude třeba zítra rozejít? A poslanec nemohl dnes ráno uvěřiti očím, když

došel ministrův listek, psaný drobným, silným písmem, které si ještě zachovávalo původní rysy dělnické strohosti, ale jež v poslední době podivně zokrouhlilo. Lístek o účelu pozvání neřikal nic, jen přátelskou prosbu o rozmluvu v nutné záležitosti. Nebylo důvodu nejíti. Haberman stárne, jeho nová hodnost ho činí povídavým a nebude-li mítí návštěva jiného účelu, tedy jistě ten, že od ministra lecco vyzví.

Vrátný barokního paláce v Karmelitské ulici byl již informován. Úřední sluha také. Ministr přivítal ve své pracovně poslance srdečně a stisk jeho ruky byl přátelský.

„Odpusť, prosím tě,“ říkal upřímně a vřele se díval, „byl bych tě sám vyhledal, ale jsem zapřažen od rána do večera, je to přímo zoufalé, kolik mám práce a chci-li si někdy odskočiti do výkonného výboru strany, musím pak nastavití noci.“

Jandák se usmíval trochu zlomyslně. Věděl to. Zavalili dělnické ministry spoustami zbytečné práce, aby se nemohli stýkati s proletariátem a ztratili souvislost s ním.

„Tys tu ještě nebyl,“ vzpomněl si Haberman. „že ne?“

„Ne! Máš to tady pěkné,“ rozhlízel se Jandák a úsměv, s nímž sem vstoupil, ho neopouštěl.

„Pojď se podívat, ukážu ti, jak jsme se zařídili!“ Ministr prováděl hosta sloupovou a karyatidovou nádhrou rohanského paláce. Bílými síněmi a sály, proměněnými v úřadovny ministerstva školství a osvěty, ukazoval mu koberece a gobeliny, knihovny, obrazy středověkých i moderních mistrů. A jeho

spokojený hlas a radosti rozzářené oči říkaly: „Hle, toť demokracie, souduhu Jandáku! Zde se dříve konávaly porady feudálních tyranů, jak ještě více zdeptati český lid a jak z něho ještě více kořistiti. A teď tu nemáme jiné myšlenky, než jak českému lidu sloužiti. Zde vládla ještě přede dvěma lety středověká tma. Teď je tu ministerstvo osvěty. Zde ještě před nedávnem panovali cizí velmožové, knížata Camille a Alaine Rohanové. Teď tu rozkazují já, Gustav Haberman, soustružnický dělník, který si v osmdesátých letech odpykal čtyřletý žalář pro tajné spolčování.“ A když ukazoval lepty Švabinského, jeho oči se tázaly: „Pozoruješ, jak podporujeme české umění? Naši umělci již nebudou musiti hladověti, jako za Rakouska a české umění bude pod naší dělnickou rukou vzkvétat.“ A dlouhý, smutně vážný pohled, který v gobelinovém sále upřel na Jandáka, znamenal: „Jest skutečně možné, že se v naší zemi najde zločinec či šilenc, který by chtěl tuto tak těžce dobytou svobodu zničit? Jest možno, že se najde právě v řadách dělnických, jimž patří naše srdce a všechno naše konání?“

Jandák procházel síněmi a sály, pokyvoval hlavou a shovívavě se usmíval. Jako se dospělý člověk usmívá dítěti. Znal příliš dobře původ i účel této nádhery. Buržoasie dala dělnickým ministrům hračky a oni byli šťastni, neboť předtím tak překrásných věcí nikdy neviděli. A zatím, co si buržoasie stavěla a upevňovala posice ve vojsku, ve státní správě, v peněžnictví a výrobě, honem, honem, dokud nebude lest prohlédnuta, oni si důvěřivě hráli s paláci, s americkými stoly vzorně zařízených

kanceláři, s archívy, s automobily, s uměním starým i novým. Ve dne přijímali procesí deputací učitelů a profesorů, korporací spisovatelských a výtvarnických, intendantů, dramaturgů a herců a stálo je mnoho nervů zachovati důstojnost a neprozradit, jak zoufale cizí jest jim všechno, oč zde musí předstírat zájem. Navečer se dávali tajně vyučovati středoškolskými profesory francouzštině, prosíce je, aby jim napsali Monsieur et Madame N. N., ministre de . . . prie de lui faire l'honneur de venir au thé, a kladouce jim úzkostlivě na srdce, aby v pozvání nebylo pravopisných chyb. A v noci v posteli se z gymnasijských učebnic učili jménům holandských a renesančních mistrů, do kterých jim pranic nebylo. Haberman úřadoval v historickém paláci. A v jiném historickém paláci bydlil: V lobkovickém, v Mikulandské ulici. A tady, zbylo-li mu někdy po poledni nebo navečer před francouzskou hodinou chvíli kdy, se z nepříjemně vysokých pokojů uchyloval do teplé kuchyňky, dal si uvařit velký hrnce sladké kávy, na neprostřený kuchyňský stůl rozložil papíry a zde, konečně v klidu a pokoji, se věnoval velkému dílu, jímž uzavře svůj život: Demokratické školské reformě. Demokratické školské reformě, která nebude nikdy provedena, poněvadž mu na ni nikdo nedá peněz.

Poslanec s ministrem se vrátili do Habermanovy kanceláře a usedli proti sobě v kožených křeslech, nohy na perských koberecích. Vážnost tváří pravila, teď že přijde vlastní účel pozvání: Politická rozmluva. Haberman se svýma smutně krásnýma očima zahleděl se na Jandáka.

Poslanec již dlouho neviděl Habermana tak zblízka.

Bývalý dělník a venkovský novinář se proměnil v elegantního amerického džentlmena, oholeného a hladce učesaného, s šaty, prádlem a obuví jakoby včera koupenými v prvním obchodě novoyorského Broad Streetu. Jen Habermanovy oči zůstaly týmiž. Byly krásné a měkké, s tím zvláštním mlžným leskem, který vždy znova dojímal. Také o jejich původu Jandák věděl. Narodily se v kriminále. Takové oči zůstávají po celý život smutným vězňům, kteří se čtyři léta dívali ze vzdálenosti půl páta kroku do stěny své cely, ssajíce v sebe všechnu jejich bilou tesknotu. Ministr nevypadal dobře. Bylo viděti, že jest unaven a přepracován a že se přihlásila šedesátka.

Po dlouhém mlčení se Haberman zblízka naklonil k Jandákovi a jak ten měl ruce položeny na kolenu, dal mu svoje dlaně na ně.

„Jandáku!“ Habermanův hlas zněl smutně. „Starý kamaráde Jandáku!“ Oči Habermanovy byly smutnější než kdy předtím. „Co to děláte?“

„Nu, co děláme?“ usmíval se poslanec.

„Špatnou politiku, Karle! Strašlivou politiku, Karle!“ A ministr se chopil dlaněmi za šedivější skráně. „Pochop, pochop, hochu, přece!“

„Poslouchám tě,“ pravil poslanec.

Ale to ostatní bylo již mnohem méně přesvědčivé než Habermanovy oči a teplo jeho dlaní, neboť Haberman byl jen v citech velký. Revoluce! Ano, ovšem, revoluce! Což také Haberman není revolucionář, což pro ni celý život nepracoval a

netrpěl pro ni? Ale nejde o to, aby bylo dělnictvo v revoluci poraženo, nýbrž aby zvítězilo. A teď není doba revoluční. A opíratí československou revoluci o Rusko jest strašlivý omyl. V Rusku není žádné sociální revoluce ve smyslu marxismu, je to jen opožděné řešení agrární otázky, kterou my máme za sebou již od roku 1848. Heroický boj ruského proletariátu také Habermana hluboce dojíhá... ale.

„... což myslíš, že západní kapitalismus dovolí, aby šestinou světa vládli dělníci? Kapitalistická bestie jest příliš silná... Kapitalistická bestie je udusí.“

Hle! myslil si Jandák, terminologie je táz! Zůstává stejnou i při propagaci kapitalistických názorů! A řekl:

„Což jest důvodem, abyste zradili socialismus a dali se proti němu do služeb kapitalistické bestie.“

„Nemluv tak nespravedlivě, Karle. Vyslechni mne. Ode dneška za půl roku v Rusku sovětů již nebude. Co tam bude, nevíme. Dej nám osud, aby to byla demokracie, ale je velké nebezpečí, že to bude reakce v nejstrašnější své podobě... A co pak, když jste vsadili osud českého dělnictva na tuto jedinou kartu?“

„Před rokem jste tvrdili s touž určitostí, že bude po sovětech do tří měsíců!“ odpovídal trochu zlomyslně Jandák.

„Ano, mysleli jsme tak a mýlili jsme se. Ale byli snad Kolčák, Denikin a polská válka maličkosti? Byly to poslední rány, které ruský proletá-

riát ještě snesl. Ale teď se blíží konec revoluce velmi rychle. Země je zpustošena, železnice nejezdí, průmysl stojí, hlad a bída jsou strašlivé. Stát nemá vůbec financí. Je konec. Přes všechny oběti a heroismus.“

Ministr se odmlčel. Pak poposedl na kraj koženého křesla blíže k poslanci a položil mu na koleno ruku. „Neměl bych ti toho prozrazovat. Ale jde o věc příliš vážnou. A pak, jaké státní tajemství může stát mezi námi, soudruhy?“ Pak říkal slovo za slovem, pádně a s důrazem, při němž si Jandák nemohl nevzpomenouti na vynášení dnešního porotního výroku: „Proti Rusku se chystá strašlivá intervence. Strašlivá a velkorysá. Ohromný útok zvenčí, spojený s povstáním uvnitř. Bude to poslední rána. Zhroucené Rusko jí už nesnese. Do půl roku je po něm... A to je krajní lhůta, soudruhu Jandáku.“

Ale zpráva zřejmě neměla na poslance té působivosti, jakou ministr očekával. Jandák se při jejím vynášení dokonce usmíval a ta frivolnost Habermana bolela.

„Myslíš, že ruský mužik vydá velkostatkářům zpět půdu?“ tázal se Jandák.

„Ne, ne, nevydá. Bude se brániti do poslední kapky krve. Ale ubohého mužika ubijí.“

„Máme jiné informace o vnitřní síle Ruska.“

„Jsou jednostranné a mylné, Karle. Máme větší možnosti informovati se. A kdyby bylo Rusko sebe silnější, zmůže něco proti celému světu?“

Jandák pokrčil rameny. Mělo nějaký smysl přiti se? Znal příliš dobře všechny ty důvody

pro a proti. Ne, nemělo to smyslu! Vše, co mohlo být z obou stran řečeno, řeklo se již na stech dělnických schůzích. Haberman o tom nevěděl. Že se konají po republice schůze a tábory, že se na nich neodpovědnými živly števe proti vládě a státu a že se drobných potíží a dětských nemocí mladé republiky zneužívá k pobuřování proletariátu, o tom byl Haberman ovšem poučen z tisku a ze schůzí ministerské rady, ale jak smýšlejí dělníci, nevěděl. Neměl kdy. Byl ministrem.

„Soudruhu Jandáku! Říkám ti věci, kterých bych ti říkati neměl,“ pravil vážně. Povstal s koženého křesla, postavil se k poslanci a zadíval se na něho: „Máme zprávy, že se připravujete na puč.“ Ministrovy oči nabyly teskného výrazu. Hluboce vydechl a bylo pozorovati, že má úzkosti sevřená prsa. Pak se chopil za šedivé skráně: „Jandáku!... Co to chcete udělati?... Proti kapitalistickým kulometům!“ Znělo to tragicky.

Jandákovi se zachmuřilo čelo. To bylo více, než snesl.

„Předsedou vlády je sociální demokrat,“ odpověděl, nutě se do klidu, „vy rozhodujete! Bez vašeho přímého rozkazu se proti dělníkům kulometů použití nesmí! Či jste již tak zaprodáni měšťákům, že jste i k tomu ochotní?“

Z poslancových očí vyšlehl oheň a oči ministrův před ním ustupovaly.

„Jandáku!“ řekl otcovsky. „Vyslechni mne!... Hled! Připusťme, že jest možno, abyste se zmocnili vlády a několik neděl ji se strašnými obětmi drželi. Ale co za půl roku, až se Rusko zhroutí?

Domyslíš si do konce? Jandáku, soudruhu, kamaráde!“ Dlaně ministrovy se sepály k úpěnlivé prosbě. „Víš, kdo zde bude vládnouti pak? Ne dělníci, jako dnes, ale krajní reakce, velkopřumysl, banky, klerus a soldateska... Jandáku, smilujte se nad českým dělnictvem!“ Habermanovy oči se zalily slzami. „Zachraňte je před krvavou lázní! Neberte mu to, čeho jsme mu dobyli!“

Z ministrových očí kanuly slzy. Stékaly po hladké tváři amerického džentlmena. Jandák užasl. Úsměv, se kterým sem vešel, přešel ho úplně. Neboť Haberman věří tomu, co povídá! Habermanovy slzy jsou poctivé!

Ministr usedl znova do křesla. Vytáhl z náprsní kapsy batistový šátek a osušoval si oči.

Chvíli mlčeli.

A pak chtěl Haberman pokračovati:

„Hleď, Jandáku! Mluvíš o vašich informacích o Rusku...“

Ale v této chvíli, kdy se ministr vracel k otcovskému tónu, pojala Jandáka divoká nenávisť proti němu. Dravá nenávisť, která ho celého zalila. Nedovedl ji už ovládnouti. Vyskočil.

„Co mi tady pořád vykládáš o prolévání dělnické krve? Kapitalistické kulometry! Jaké kapitalistické kulometry? To jsou vaše kulometry! Vy máte v ruce vládu! Vaší socialistickou povinností jest obrátit je proti buržoasii. Ale toho ty ovšem neuděláš! Naopak! Pláčeš mi tady, že je buděš muset obrátit proti nám! Že ti to buržoasie poručí! Ale pak tu nenaříkej, přiznej si, že jsi tělem

duši zaprodán měšťákům a nehrej si na ochránce proletariátu!"

Stáli proti sobě a Jandák to křičel ministrovi do očí.

Ale najednou viděl, že jsou tyto oči na něho ze široka rozevřeny: A v těch očích že je žal a veliká bolest. Nad neslychanou křivdou.

„Já?“ žasl Haberman.

„Ty!“ dostal zuřivou odpověď.

„Já chei prolévat dělnickou krev? To říkáš mně, Karle?“

„Komu pak jinému?!“

„Já?“ A ministrovy oči se znova zalily slzami.

Jandák mávl rukou. Udělal několik kroků pracovní. A blesklo mu hlavou, že tu nemá co dělat a jak je to beze smyslu všechno. Přistoupil prudce k Habermanovi:

„Nu, buď zdrav!“

Haberman chopil poslance úzkostlivě za ramena.

„Ne, ne, Karle! Nesmíš! Takle se nerozejdeme! Není to možná. Musíš mne vyslechnout do konce!“

Ministr se znova rozpovídal. A mluvil dlouho. Jandák mrzutě poslouchal a zlobil se sám na sebe, že se dal zdržeti.

„Slib mi, soudruhu Jandáku, že do půl roku nic nepodniknete.“

„Ne, to ti neslibuju. Půl roku a půl roku a pak ještě půl roku. Dokud si buržoasie nevybuduje posice proti nám. A až je bude mít, pak vyhodí nejspíše také vás, poněvadž vás už nebude potřebovat.“

Ministr zesmutněl.

„Slib mi alespoň, že o mých slovech budeš přemýšlet.“

„Ach, ano, to ti slíbit mohu.“

„Tak, tak! I to mi zatím stačí, příteli!“

Jandák tím pokládal rozmluvu za ukončenou. Zdvihl se. Ministr také. Doprovázel ho ke dveřím. Ale zde si ještě na něco vzpomněl:

„Co dělá tvůj hoch? Jarda?“

„Půjde sedět,“ usmál se ironicky poslanec.

„Zavřeli jste mi ho na čtrnáct dní.“

Ministrovy oči se rozzářily. Chopil se poslancovy ruky a vřele ji tiskl.

„Ach, to je dobře! Tam se teprve naučí nenávidět. Jarda se mi vždycky líbil. Utrpení je krásná věc, činí člověka ocelovým. Pozdravuj ho ode mne srdečně a vyříd' mu, až se za ním zavrou dveře a on pozná, že zvnitřka nemají kliky, aby si na mne vzpomněl. Pochopí, proč mu to vzkažují. Je to dojem, na který člověk nikdy nezapomene. A vyříd' mu, že se tam teprve naučí nenávidět!“

Jandák užasl. A myslil si: „Což nechápeš, že se naučí tebe nenávidět, Gusto Habermane?“

Vyšel z ministrovy pracovny do čekárny, pokračuje hlavou. Dva roky žili ti lidé v palácích. Necelé dva roky! A jsou mrtvi!

Ale tímto zjištěním nebyl Jandákův den ještě ukončen. Dny Jandákovy byly vždy plny obsahu. Ale tento měl být nejpestřejším z nich.

V čekárně seděl odborový přednosta Podhradský. Spatřiv Jandáka, vyskočil a spěchal k němu:

„Jej, pane poslanec Jandák! Má poklona!“ Tiskl mu ruku. „Jak se máte, co děláte?“

Hugo Podhradský býval ve Vídni úředníkem a stýkal se tam s českou politickou společností. Původní nedůvěru proti sobě, úředníku ministerstva vnitra, zaplašil opravdovostí přesvědčení, informovaností a co nad to: osobní roztomilostí. Veliký a mohutný pětatřicátník, s rusým, anglicky přistřiženým knírem, vždy oblečený s nevtíravou elegancí, veselý, se způsobu muže velkého světa. S Jandákem se znali již z Vídně, a po převratu, když Podhradský přesídlil do Prahy, spolu prohýřili několik nocí. Tehdy si také začali tykat. Ale teď, v rostoucím napětí mezi dělnictvem a vládou, nebylo radno stýkati se se sekčními šefy ministerstva vnitra. Podhradský byl ostatně korektní. Na ulici jen zdvořile pozdravil a ani teď neužil oslovení: ty.

„Pojďte se ke mně podívat, pane poslanče! Způsobíte mi velkou radost. Je to zde na chodbě, několik kroků, prosím vás.“

„Jednou přijdu.“

„Ah, ne: jednou! Pěkně vás prosím.“

Jandák hledal výmluvu ve vytažených hodinkách.

„Ach, nedívejte se! Jen na pár slov, pane poslanče! Už dlouho toužím promluvit si s vámi a prosím vás, abyste mi neodpovídal, že si nemáme co říci, uvidíte, že máme. A když už se naskytla tak šťastná náhoda... srdečně vás prosím.“

Konečně, myslil si Jandák, když už je tady... „No!“

„Děkuji vám.“

Vyšli na chodbu, odborový přednosta odemkl jednu z prázdných kanceláří a vešli. A když usadil Jandáka do křesla, postavil se nad ním a zadíval se na něho radostně přátelským pohledem.

„Jak se máte pořád?“ Posunul k němu krabičku cigaret, popelníčku a zápalky: „Prosím vás.“

„Nekouřím vládních cigaret.“

Podhradský vytáhl okamžitě z kapsy svoje pouzdro a otevřel je: „Ty jsou moje, pane poslanče!“ a řekl to tak přátelsky vliďně, že nebylo lze odmítnouti. „Nu, pevnězte mi přece, pane poslanče, něco o sobě! Ke ‚Zlatému pavouku‘ ještě občas zajdete?“ Rozzářil se jako při příjemné vzpomínce.

Ale Jandákovi byla vzpomínka na „Zlatého pavouka“ zřejmě méně příjemnou. Byla to místnost, ve které s Podhradským na konci roku 1918 prohýřili několik nocí.

„Byly to bláznivé doby tenkrát!“ usmíval se odborový přednosta.

„Byly! Byli jsme všichni opilí. Z domnělé svobody!“

„Proč z domnělé?... Ale politiky dnes nechme! Bylo to přece jen hezké. Vzpomínám často, jak jste býval vesel, a na vaši písničku: ‚Bourali jsme veselé to Rakousko zpuchřelé.‘ No, a na Erničku s šafránovými vlasy ovšem také vzpomínám... Ostatně!“ Najednou si na něco vzpomněl a usmál se. „Něco vám musím ukázat. Našel jsem to při prohlížení aktů.“ Odstoupil k psacímu stolu, na kterém ležely dva fascikly spisů. Jeden

rozvázal a listoval v něm chvíli. „Tady to máme!“ Byla to fotografie. Vesele se na ni díval a podal ji Jandákovi. „Podívejte se!“

Na podobizně bylo zachyceno šámbr separé „Zlatého pavouka“. V popředí stříbrný kbelík s lahví sektu, za ním stůl se sklenicemi, zákusky a zmačkanými ubrousky. V levém rohu pak, v půl-anfasu až příliš zřetelném, poslanec Jandák. S polovysvětlečenou bardámou na klíně. V pozadí Erna. S jedné její strany nesl k ústům sklenku československo-socialistický poslanec Peták, s druhé, tiskna ji k sobě, odborový přednosta Podhradský. Obrázek bylo třeba jen docela málo zkarikovat, aby v kterémkoli dělnickém listě mohl vyjít jako satyra na buržoasii.

Jandák se začervenal.

„Co je tohle?“

„Co je tohle?“ smál se Podhradský. „Vidíte: ‚Zlatý pavouk!‘ Takovýmihle věcmi nás baví státní policie. Myslí, bůhví jak se nám zavděčí, přinese-li nám fotografii ‚Zlatého pavouka‘. To je přece nějaká sensace: Pan poslanec Jandák, pan poslanec Peták, odborový přednosta Podhradský! Český provincialismus! Dověděl jsem se — až později! — že sklepník, který nás obsluhoval, byl policijním důvěrníkem. Chytil si nás. Objektiv měl v kravatové jehlici. Chytrý chlapík. Tohle je ovšem silně zvětšeno.“

Jandákovi blesklo hlavou. Zarazil se tou myšlenkou. Svraštil obočí. Á... takhle je to tedy!... Šel sem jen na prosbu Podhradského, ze zdvořilosti, aby se nepříjemně nedotkl kamaráda! A na-

jednou vidí, že ho kamarád vlákal do pasti, aby mu zde hodil na krk smyčku!... Takhle!... Byl pobouřen... Ale ne, ne, pánové!!

„Poslyšte... pane... sekční šéfe,“ říkal obřadně a slovo za slovem, „zdá se, že jste mne sem pozval jen proto, abyste mi ukázal tu fotografii...“

„Jistě že ne, ale vzpomněl jsem si, že by vás také ona mohla zajímat,“ odpovídal vlídně Podhradský.

„Abyste mi vyhrožoval jejím uveřejněním...“ Poslaneovo čelo se mračilo stále více a jeho oči chtěly drtiti.

„Pane poslanče!“ zvolal dotčen Podhradský. „Co to jen říkáte, pane poslanče?“

„Abyste na mně politicky vydíral...“

„Teď bych měl opravdu právo býtí uražen. Račte mne znáti první den, že mne považujete za schopna něčeho podobného? Prosím, vezměte si tu fotografii!“

„Máte desku!“

„A jak by mne mohlo napadnout vyhrožovati vám jejím uveřejněním? Vždyť byste se mi mohl dát do smíchu a odpovědět mi, že jsem na ní sám. A v posíci mnohem překárnější než vy, račte se přesvědčit!“ Odborový přednosta se opět usmíval. „Copak myslíte, že se k vůli politice rozvedu se ženou a poštvu na sebe děti?“

„Vaše tvář může býtí na reprodukci rozškra-bána.“

Podhradský mlčel.

„Vaše podoba může být na desce zaretušována k nepoznání,“ opakoval Jandák s důrazným pohledem.

„Ano, také mi to říkali!“ odpověděl odborový přednosta. A řekl to vážně. A doprovodil svá slova pohledem ještě vážnějším.

Jandák vyskočil z křesla. A zlostně se rozsmál:

„Také vám to říkali?!“ A postoupil k Podhradskému. „Ale mýlíte se! . . . Nemyslete si, že se vás bojím! . . . Uvěřejněte si ji! . . . Má žena je dosti rozumná, že pochopí, až jí to vysvětlím!“

„Pane poslanče,“ odpovídal klidně odborový přednosta, necouvaje ani o píď před bojovným čelem Jandákovým, „ta fotografie uveřejněna nebude. Dávám vám čestné slovo. Teď mi snad věříte, nedal jsem vám alespoň nikdy příčiny, považovati mne za věrolomného. Ale když už mne podezříváte z úskočnosti, dovolte mi, abych vám řekl toto: Když bylo uvažováno o možnosti uveřejnění fotografie — ubezpečuji vás svým slovem, že jsem se se vši rozhodností postavil proti tomu — nepadal na váhu její vliv na rodinu, nýbrž dojem, jaký učiní na dělnictvo!“

Jandák byl pobouřen. Jaká podlost! Zneužívat čistě soukromých záležitostí k politickému vyděračství! A jaká drzost zároveň! Což mu v jediné větě neslibuje neuveřejnění fotografie a nevyhrožuje zároveň denunciací před dělnictvem?

„Prosím, prosím,“ rozkřikl se, „jen si ji otiskněte, nemám nic proti tomu.“

„Neuveřejníme ji, pane poslanče.“ Podhradský to říkal s uctivou zdvořilostí.

Jandák chodil kanceláří. Zastavil se u odborového přednosta a pohrdavě ho měřil. Pak se rozkřičel:

„Vy jste darebáci! Vy jste darebáci! A ty jsi jedním z nich! A já, starý osel, jsem vám kdysi věřil! Patří mi to! Ale myslíš, hlupáku, že se dám koupit za fotografii?“

„Karle, nekřič . . .“ položil mu mírně ruku na rameno Podhradský, „ . . . vedle by ještě mohli být lidé . . .“

Jandák probodával odborového přednosta očima. Ale hlas přece ztlumil:

„Já vím, oč vám jde. Abych převedl dělnictvo na vaši stranu a vydal je buržoasii. Třesete se před revolucí a v tomto strachu vám žádný prostředek není dosti špatný. Jak jste hloupí! Věříte, že svůj boj můžete vyhrát fotografiemi. Před chvílí do mne mluvil Haberman . . .“

Najednou jako by mu svitlo. Jako by se mu přiměně Haberman rozbřesklo v hlavě. Pleskl se dlaní do čela.

Přistoupil ještě o půl kroku blíže k Podhradskému a podepřel si ruce v bok:

„Poslyšte, pane sekční šefe, vždyť vy jste úředníkem ministerstva vnitra!“

Podhradský se na něho tiše díval. Jako se dívají úředníci, kárá-li je představený.

„Vaše úřadovna nemůže být v této budově!“ Odborový přednosta mlčel.

„Tohle není vaše kancelář, tu vám na hodinu půjčili a tu fotografii jste si sem donesl! Naše setkání dnes nebylo náhodné, čekal jste tu na mne, Haberman vám telefonoval!“

Podhradský mu hleděl do tváře.

„Je to tak, nebo to není tak?“ zabřmčel Jandák.

„Ne tak docela, pane poslanče. Pan ministr Haberman mi netelefonoval. Pan ministr... nevím, jak bych se vyjádřil, aniž bych porušil povinnou úctu k němu... nu, promiňte mi, pane poslanče, řeknu to bez obalu: Pan ministr Haberman jest poněkud neobratný v těchto věcech. Ale že jste tady, jsme věděli.“

„Ty komediant!“ Jandák to říkal s opovržením v hlase a se štítlivostí v posunku. „Ty komediant starý! Vy jste ale společnost! Je svrchovaný čas, abychom vás smetli jako nečistotu. A co mi vlastně chceš?“

Odborový přednosta byl ochoten okamžitě se přizpůsobiti k tykání či vykání dle přání poslancova. Odpověděl:

„Mluvit s tebou.“

„Proč zrovna se mnou?“

„Znáš poměry stejně jako já. Pan poslanec Němec a pan doktor Soukup mají na pražské dělnictvo vliv už jen malý. To podléhá teď panu doktoru Šmeralovi a tobě.“

„Proč tedy nemluvíš se Šmeralem? Či na toho nemáte žádnou fotografii?“

„Ach, nech už fotografii! Ale pan doktor si nechce dát říci.“

Jandák se zasmál.

„A tak si myslíte, že si dám říci já.“

„Ano.“

Jandák se zasmál ještě jedenkrát.

„Jistě?“

„Jistě, Karle!“ Znělo to naprostým přesvědčením.

Jandák si sedl, nespouštěje s odborového přednosta ironického pohledu. „Jak vidíš, už sedím. Pokračuj tedy ve vyhrožování.“

„Nejprve bych tě rád informoval o věcech, o kterých snad nevíš.“

„Hm!“

„Na příklad o tomto.“ Odborový přednosta odstoupil k psacímu stolu a rozvázal druhý fasciál. Vyňal z něho listinu a položil ji před Jandáka.

Poslanec do ní nahlédl. A propukl v smích. Ne už v ten zlostný, prvnější smích, nýbrž ve zcela veselý. „Tu máš, člověče, tu máš, honem si to zase schovej, a dej pozor, ať ti to nikdo neukradne! To muhle se smějí už všechny děti. Seznam osob, které mají býti bolševiky popraveny. Na prvním místě prezident, na druhém Němec, na třetím Soukup. Víím to zpaměti, ani se do toho nemusím dívat. Myslíte, že na ten lep také půjdu? Já mám býti také popraven?“ Smál se. „Že bys tomu dokumentu věřil, tě nepodezřívám, jen to bych rád věděl: Nestydiš se trochu?“

„Je to dokument jako kterýkoli jiný a není mou věcí, kontrolovati jeho správnost. Míjí-li se u tebe účinkem, nedá se nic dělat. Ale částečně svůj úkol vykonal, ať je pravý či nepravý. A ke stydění se není důvodu. Doby jsou příliš vážné. Chvějeme se.

Ne o své existence. Ne o své bohatství, jak vy říkáte, víš dobře, že nemám nic a že jsem proti tobě žebrák. Ale hrozíme se občanské války, kterou se chystáte rozničit. Bojíme se o tisíce životů, které nám byly svěřeny. Strachujeme se o republiku. A v takové době je vítaným každým prostředkem, který odvrací od vlasti zhoubu.“

Jaká to tiráda, činící si nárok na citovou opravdivost, jak odporné přikrývání nízkých pohnutek idealistickými pojmy! myslil si Jandák a pocítil náhle potřebu úředníka urazit. Ne plochou nadávkou, jakých dnes od něho Podhradský již mnoho snesl, ale urážkou, která by bodla hluboko. Privil:

„Poslyš, když jsi ve Vídni jako úředník c. k. ministerstva vnitra mezi nás začal chodit, shodli jsme se všichni na tom, že jsi špicl. Ale pak jsme na ten první dojem zapomněli a to byla chyba. Teď jsem pevně přesvědčen, že jsi pro jeho veličenstvo France Josefa dělal svou špinavou práci s tímž nadšením a rafinovaností, jako teď pro českou buržoazii.“

Řekl to se zlým klidem. Za celého nerovného souboje bylo to po prvé, kdy odborový přednosta před útokem Jandákových očí uhnul. Začervenal se dokonce. Jen maličko a jen na malou chvíli, jako by si byl ujasnil, že nemá práva rozčilovati se, že nemá práva splatiti ránu jinou, ostřejší, že nemá ani práva zrychlití tempo svého útoku, ale že jest jeho povinností jíti klidným, předem vypočítaným krokem tam, kam dojíti má.

„S tím špiclovstvím se mýlíš,“ odpověděl. „Ale byl-li jsem také tenkrátě svědomitým úředníkem, není mi to k necki. A bděl-li jsem také tehdy nad zachováním pořádku a bezpečností občanů, nestydím se za to.“

Jandák se srdečně smál: „No, ano, vždyť já nic jiného neříkám. A moc hezky jsi bděl, jen co je pravda! Dobděl jsi to až k světovému mordování.“ Pak se ještě zpod lbi zadíval na odborového přednostu. „Ostatně se zdá, že jsme hotovi. Mohu tedy jíti.“

„Prosil bych tě ještě o chvíli.“

„Co ještě?“

„Rád bych s tebou promluvil také politicky.“

„Politicky? To přece už vyřídil Haberman!“

„Ne všechno.“

„Tož prosím. Začíná mne to dokonce zajímat. Bojíte se tedy občanské války! Toť pochopitelné, poněvadž v ní všechno ztratíte. Mohl bych říci, že jest proti ní jen jeden prostředek, abyste se totiž vzdali svých majetkových a politických privilegií dobrovolně, ale na to ty mi odpovíš, že to možné není a budeme tam, kde jsme teď. Bojíte se tedy. Dobře! A co dále?“

„Vyvlastnění majetku stávající právní řád skutečně nepřipouští. A my toho řádu měnit nechceme, poněvadž jsme přesvědčeni, že většině obyvatelstva nejlépe vyhovuje.“

„To jest vám!“

„Ano, já patřím také mezi onu většinu. Chceme se však chránit jinak. Chceme vytvořiti co největší

vrstvu spokojených lidí, o které bychom se mohli opřít. Všechno uspokojit ovšem nelze.“

„To znamená, že nelze uspokojit dělnictva.“
„Nejsířších jeho vrstev prozatím ne. Víš, že o to bylo podnikáno mnoho pokusů, že tu byla dobrá vůle, že máte ve vládě nejlepší své lidi... hospodářské poměry toho nepřipouštějí.“

„Mluvíš upřímně.“

„Naše pozemková reforma, naše politika obchodu a finanční sleduje stále totéž: dělat samostatné, zámožné, spokojené, státu věrné občany.“

„Ve všech vrstvách, jen mezi dělnictvem ne. A vše na jeho útraty. Ano, v tom je právě hanebnost, kterou třeba potříti.“

„Také mezi dělnictvem chceme vytvořit vrstvu spokojených.“

„To slyším po prvé.“

„Celé třídě ovšem vyhovět nelze. Ale jest možno učiniti lidmi zámožnými a spokojenými její předáky a nejlepší z dělníků dle zásad přirozeného výběru. Celá řada vašich lidí byla jmenována správnými rady bank a hospodářských podniků, opatřili jsme jim velkolepé příjmy v politických, kulturních a humánních institucích. Proč myslíš? Z osobních sympatií? Nikoli. Proto, abychom je učinili nezávislými na náladách ulice a dali jim možnost dělati politiku státotvornou a reálnou, která je konec konců také jedině užitečnou dělnické třídě.“

„Hm!“ usmál se ironicky Jandák. „Chceš mne snad také podplatit?“

Ale odborový přednosta jako by byl poznámku přeslechl. Pokračoval:

„Konečně... nu, ano, netřeba toho zapíratí... děláli jsme to tak proto, abychom si je zavázali. Dali jsme velmi mnohým dělnickým politikům příležitost jinak zbohatnouti. Obchodem. Ukázali se v něm...“ odborový přednosta se zdrženlivě usmál, „dokonce velmi talentovanými.“ A nyní pokračoval o malé znání pomaleji než prve, o znání důrazněji, ale přece stále týmž zdvořilým tónem společenského člověka. „Výbornými pomocnicemi nám byly jejich manželky a dcery. Je to konečně lidské a pochopitelné. Proč by také choť socialistického politika nemohla hezky bydlet, jezdit v automobilu, strojit se do hedvábi a kožíšin, míti v Národním divadle lóži? Ženy jsou hybnější než muži, které je těžko dostat od tvrdých zásad k pružné praxi. Tedy ano: Obchod nám prokázal rovněž dobré služby. A nepočíná-li si dělnický politik při dodávkách, které jsme mu svěřovali, tak korektně, jak bychom to žádali od obchodníka z povolání... no... nutno býti shovívavý! A když dnes spolu mluvíme tak docela upřímně: Měli jsme dokonce radost, když byl trochu nepřesný. Takové nekorektnosti zavazují. Ten, kdo s námi jednou udělal obchod ne zcela reálný, musí žít ve stálém vědomí, že máme kdykoli možnost oznámiti to jeho voličstvu.“

„Hm!“ řekl poslanec Jandák a snažil se zasmáti se. Ale smích mu selhal. „Mluvíš o československé korupci docela zajímavě. Chceš snad také mne korumpovat? Máš snad plnou moc nabídnouti mi dnes také nějaké správní radovství?“

„Není pochybnosti, že by se o tvém správním

radovství dalo časem mluvíti. Dnes ti ho však na-
bídnouti nemohu.“

„Nu, čím mne tedy chceš podplatiti?“ Chtělo
to zníti ironicky, ale také ironie selhala.

„Podplatiti . . .?“ Odborový přednosta sotva zna-
telně pokrčil rameny, sklonil nepatrně hlavu na
stranu a řekl to dlouze. Zadíval se se strany na po-
slance. „Toho už není zapotřebí.“

Poslanec Jandák zšedivěl skoro jako ten kance-
lářský papír před ním. „Jak to myslíš?“ řekl hlasem,
který se marně snažil zachovati zdání klidu.

„To se už stalo.“

Zsinalý poslanec vyskočil. „Co se už stalo?“ vy-
křikl.

Odborový přednosta mu klidně a bez odpovědi
hleděl do očí.

„Co se už stalo?“ Poslancevy oči se zalily vášní.

„Sedni si, Karle, a nevzrušuj se!“

„Ne, ne!“ křičel poslanec. „Co se už stalo?“

Jeho hlas se stále zvyšoval. „Myslíš snad hasičí při-
stroje?“

„Ano,“ odpověděl klidně Podhradský.

„Co mně je po nich?“ Byl to zuřivý výkřik.

„Co mi je do vašich hasičích přístrojů?“ Poslancevy
oči hořely a sevřené pěsti byly připraveny k útoku.

„A co mně je vůbec po vás všech?“

„Sedni si, Karle, a vyslechni mne!“

„S takovou si na mne nepřijdete, pánové!“ Jeho
hlas sípěl.

„Sedni, Karle, uvidíš, dohodneme se.“

„Nebojím se vás!“ Jeho hlas slábl.

„Snažně tě prosím, vyslechni mne.“

„Prosím!“ řekl s velkopanským gestem Jandák
a usadil se. „Jen pokračuj! Tedy hasičí přístroje!
Prosím! Jsem zvědav!“

Také odborový přednosta usedl. Tváří k poslan-
covi, upíraje na něho oči a odhodlán nenechat ho
již vyskočit a působiti poplach.

„Nerad o té věci mluvím, a jak vidíš, sahám
k ní až jako k prostředku posledního. Ale doby
jsou příliš vážné, abychom nevyužili všeho. A ty
jsi nám nepřítelem příliš nebezpečným. Ty m u s í š
nechat propagandy bolševismu. Není vyhnutí. Musíš
A já tě z této místnosti nepropustím dříve, dokud
mi nedáš záruky na to.“

„Jsem zvědav, jak mne k tomu přinutíš.“

„Uvěřežením akt hasičích přístrojů.“

Jandákovy oči znova zablýskaly: „Dovol! To
přece byl obchod mého bratra!“

„Ach!“ máchl rukou odborový přednosta. „Do-
vol, abych tě obtěžoval zopakováním si celého pří-
padu, ne jak ty jej vidíš, ale jak my se na něj dí-
váme. Tvůj pan bratr je pekařem v Nové Páce,
pravda! Co nám záleželo na tvém panu bratrovi?
Kdo je to? Řádný, politikou se nezabývající občan,
státotvorný volič tak jako tak. Na t o b ě nám zá-
leželo. Na poslanci Jandákovi, jednom z vůdců praž-
ského dělnictva a muži s nebezpečnou fantasií. Bylo
to loni na jaře. Zřizovalo a adaptovalo se sta stát-
ních budov a byla zde výborná příležitost k dodáv-
kovým obchodům. Tvůj pan bratr je bystrý muž
a vystihl to. Jednoho dne jsi k nám přišel s do-
tazem, zda by nemohl dodat hasičí přístroje do od-
borné školy, která se tam někde u vás zřizovala.

Představoval sis to patrně tak, že tvůj pan bratr vydělá tisícovku nebo patnáct set a že mu budou dobré. Na té nevínošské protekci nic nebylo, viď? V národě byla nejkrásnější harmonie, společensky jsme se stýkali, politické strany jako by vůbec neexistovaly, byli jsme opilí svobodou, jak ses prve vyjádřil. Mohlo tehdy někoho napadnout, že budeme za rok státi proti sobě na život a na smrt? Vidíš, příznám se ti, n á s že to napadlo už tenkrát. Byli jsme svou zahraniční diplomacií lépe informováni než ty, tušili jsme, kam věci spějí a dovedli Jandák podle svého temperamentu postaví. A na vůdci pražského dělnictva nám velmi záleželo. A přišel-li už k nám s žádostí o bezvýznamnou protekci, nehodlali jsme ho naprosto pustit se ziskem tisíce až patnácti set korun pro jeho pana bratra. Poslance Jandáka jsme si musili pro přítomnost i budoucnost zabezpečiti. Svedli jsme tě. Jsem k tobě upřímný a příznám se ti k tomu. Vědomě a plánovitě. Stavěli jsme se k tvé odborné škole nechápavými a odpověděli ti, aby tedy pan bratr učinil nabídku na 20.000 hasicích přístrojů do státních ústavů. Zní to poněkud nezvykle, že pekařský mistr provádí celostátní dodávky minimaxů, ale takových případů bylo více, než si myslíš. Tvůj pan bratr se asi té číslici velmi divil a jistě v první chvíli nevěděl, co s ní počíti. Ale šlo to. Založili jste rychle společnost pro obchod hasicími přístroji a nazvali ji „Záchrana“. Ty, tvůj bratr, novopacký lékárník pan Řehák a stavitel pan Vajgl z Vínohradů. Ti dva dali peníze. Ty jsi byl společníkem

tichým. Učinili jste v Německu velké objednávky a dodávali jste. Kus za 520 korun. O 50 korun draže než jinde.“

„Byly lepší.“

„Ano, nepochybuji o tom. Lepší materiál, větší trvanlivost a záruka, jak se to v obchodním jazyku nazývá. Ale řekněme, že čistým ziskem bylo pouze těch 50 korun. Násobíme-li to 20.000, dostaneme zrovna kulatý milion. Děleno ovšem čtyřmi. Tedy 250.000 korun na jednoho z podílníků. Není to sice žádné bohatství, ale je to konečně jměníčko, které stačí k hospodářské spokojenosti, čili jak my politicky říkáme, ke státoctvornosti. Poslanec Jandák nám za ty peníze stál. A kdyby byla „Záchrana“ dodávala ještě o 20 korun draže, byli bychom také nic nenamítali. Ale tím na sebe vzal poslanec Jandák povinnosti. Při nejmenším povinnost neškoditi nám. Plní-li ji, jsme nadosmrti dobrými přáteli. Ne-li, nezbyvá než boj.“ Odborový přednosta se odmlčel. „Podívej se, Karle!“ pravil vlídně. „Říkáš, že vaše přístroje byly lepší. Věřím.“ Poodešel k psacímu stolu, vyňal z fasciklu arch papíru, usedl opět a nahlížel do listiny: „Dali jsme si o vašich přístrojích napsati dobrozdání. Řeknu ti pravdu: Teprve před čtrnácti dny, kdy se nám boj s tebou zdál už nevyhnutelný. A prozradím ještě více: Dali jsme oběma znalecům nepřímou najevo, že nám bude milé, vyzní-li jejich posudek co nejupříznivěji. Zde jest. Začíná takto: ‚Hasicí přístroje ‚Záchrana‘, které nám byly předloženy, jsou nejhorší jakosti a ne-li zcela bezcenné, tedy určitě naprosto méněcenné...‘ Pak následuje rozbor: Kovový materiál, chemické slo-

žení a tak dále, rozumíš tomu asi stejně tak málo jako já. A posudek koučí: „Bylo-li za hasiči přístroje ‚Záchrana‘ placeno v dubnu loňského roku 520 Kč za kus, tedy byly nejméně o 250 Kč na jednom kuse přeplaceny . . .“ Pak by ovšem zisk jednoho miliónu bylo třeba násobiti pěti.“

„To je lež! To je drzá, sprostá lež!“ vykřikl Jandák.

„Ano, také já jsem přesvědčen, že jest posudek tendenční. Ale jsou podepsáni dva znalci, kteří za něj ručí . . . Víš, co by znamenalo, kdybychom jej uveřejnili.“

Poslanec Jandák kouřil z krabice před sebou již třetí cigaretu. Na to, že jsou státní, zapomněl.

„To je neslýchané! Budu je žalovat!“

„Nebudeš. Netřeba si přece vykládati, jak by proces pro tebe politicky skončil, i kdyby právně dopadl sebe lépe.“

Jandák vyskočil s křesla. Byl smrtelně bleďý.
„Jste bestie! Jste lidské bestie!“

„Nejsme, Karle! Hájíme jen věc republiky. A ta nám je svatá.“

„Co ode mne vlastně chcete?“ zařval Jandák.

„Sedni si, Karle!“ a odborový přednosta vtlačil mírně poslance Jandáka do křesla.

„Co ode mne chcete?“ Poslancovy oči planuly divokým hněvem.

Odborový přednosta stál chvíli mlčky nad hostem. Pak řekl vážně a klidně:

„Chceme od tebe, abys do týdne napsal do ‚Práva Lidu‘ podepsaný článek proti bolševismu.“

„Raději se zastřelím.“

Odborový přednosta pokrčil rameny:

„Pak uveřejníme dobrozdání. A otiskneme fotografii ze ‚Zlatého pavouka‘. Dobově sice spolu nesusouvisí, ale veřejné mínění si již spojitost mezi nimi najde. A bude-li třeba, učiníme na společnost ‚Záchranu‘ trestní oznámení pro podvod.“

Před zrakem poslancovým se mihla dnešní soudní síň s chtivým obecenstvem, maloměšťáckými tvářemi porotců a impertinentním úsměvem státního zástupce. Ale jen na zlomek vteřiny. Neboť v prostoru nad ním tkvěly dvě oči. Oči odborového přednosty Podhradského. Modré, klidné a studené. A kromě nich v prostoru jiného nebylo.

„Tedy přece jen fotografie!“ usmál se mdle. „Na tvé čestné slovo se možno spolehnouti.“

A studené modré oči odpověděly: „Byl bych velmi špatným služebníkem státu, kdyby mi na mé cti záleželo více, než na jeho blahu. Ostatně jsem své slovo dával v nejlepší víře a trvám na něm. Fotografie nebude uveřejněna. A sice proto, že nemáš jiného východiska, než podvolit se.“

„Ne. Zastřelím se.“

Poslanec Jandák to řekl klidně. A klidně vstal.

V pokoji bylo ticho. V celém rohanském paláci bylo ticho. Úřední hodiny byly skončeny a kromě nich dvou a snad vrátného někde dole, v budově nikoho nebylo. Okna vedla do knížecí zahrady. A ta byla prázdná.

Odborový přednosta seděl u psacího stolu, hledě před sebe.

Poslanec Jandák chodil klidnými kroky po koberci. Pak stanul před úředníkem.

„Zastřelím se.“ řekl a zaznělo to pevně a přesvědčivě.

Odborový přednosta se zadíval poslanci do očí, které neuhnuly. Ale neodpověděl.

Až za chvíli. Privil svým klidným, zdvořilým hlasem:

„Právě jsem o té možnosti přemýšlel. I v té případnosti bude dosaženo účelu. Jde o občanskou válku. A tváří v tvář takovému nebezpečí se před životem jednotlivcovým zastavovat nelze. Ale kdo bude co mít z tvé smrti? Kromě nás, tvých politických nepřátel již nikdo. Rodinu učiníš nešťastnou a dělnictvo zbavíš pracovníka, jakých mnoho nemá. Navrhujeme ti cestu méně násilnou a jedinečnou možnou. Napíšeš článek . . .“

„Ne.“

„Ne do týdne. Ta podmínka byla krutá, rozmýšlel jsem si to. A přechod by vypadal příliš náhle. Napíšeš jej do měsíce. Do té doby proti nám nic nepodnikneš a nebudeš pobuřovat dělníků. To se dá provést snadno. Jsi churav, přepracován, potřebuješ klidu. Můžeš pracovat v nějaké instituci kulturní nebo družstevní. Kulturu, jak víš, ceníme velmi vysoko, a dělnické družstevnictví rádi podporujeme. Za měsíc můžeme mluvit dále. O věcech utěšenějších. Jsem ostatně přesvědčen, že se brzy změny poměry tak, že o těchto nepříjemných záležitostech už nikdy a do smrti hovořit nebudeme . . . Jsi spokojen?“

Zase bylo ticho. Naprosté. Nebylo zde hodin, jejichž pohyb a zvuk by je přerušoval, a hrčení elektrického do tohoto tichého kouta staré Prahy nedolá-

halo. Poslanec Jandák seděl zhroucen v koženém křesle, odborový přednosta stál u otevřeného okna, podepřen o jeho rám. Napětí boje přestalo a na lojiště se snášel soumrak. Vnikal sem oknem ze zahrady knížat Rohanů.

„Strašný trest!“ zašeptal poslanec.

Nic více.

A teprve za minutu:

„Strašný trest za čtvrtletní přátelství se s buržoasií. Jste chytří jak hadi a podlí jako krysy.“

Odborový přednosta neodpověděl. Nepohnul ani tělem ani očima. A ty byly modré, korektní a studené.

Mlčení se už stávalo trapným.

„Nu!“, řekl náhle Jandák, sraštil obočí a vstal. Přistoupil k úředníkovi a podal mu studeně ruku: „Buď zdrav!“

„Buď zdrav, poslanče Jandáku!“ řekl srdečně Podhradský, stiskl podanou pravici a zdvořile se uklonil.

Doprovodil poslance ke dveřím. A tu, jako by již smlouva byla uzavřena, takže o ní dále netřeba hovořit, a jako by si teď právě byl vzpomněl, řekl vesele:

„A mladého pána drž trochu na uzdě. Ten ti mluví na smíchovských schůzích řečí, že člověku vstávají vlasy na hlavě. Vyříd mu, že je těch čtrnáct dní jen malým připomenutím, ale že ho dáme jednou zavřít doopravdy. A moc.“

Jandák máchl jen rukou.

Jel domů.

Hráč, který prohrál sobotní výplatu. Rohovník,

snící o světovém mistrovství, sražený na koberec ringu strašlivým knockoutem začátečníka, kterého předtím nikdy nevzal na vědomí. Slezáč Gaurisankaru, jemuž se tři sta metrů před vrcholem ulomil led pod nohou a jenž se řítí do propasti. Voják na pochodu, který si před čtyřmi vteřinami jen letmo všiml malého úderu do páteře a nyní zjišťuje, že ho nohy nechťejí nésti vpřed a že za chvíli zemře.

Poslanec Jandák vyšel schody ke svému bytu.

Nikdo nebyl doma. To byla milosrdná náhoda. Odebral se do své pracovny. Hodil sebou na pohovku. Jeho pohled se upjal k obrazu Mikuláše Lenina nad psacím stolem. K hlavě Vladimíra Iljiče s býčím čelem, které Jandák s položertovným úsměvem rád přirovnával k čelu svému, a s pronikavě bystrými očima.

Po prohraném boji byl vyčerpan a nemyslíl na nic. Jeho mozek a nervová síť byly jen jakýmsi nestvůrným, horce popelavým klubkem úžasu. Myšlenky se počaly snovat z tohoto klubka až za chvíli.

Zastřelit se? . . . Bylo by to nejčestnější východisko! . . . Tamhle u okna, u psacího stolu by to bylo. Seděl by na židli, v spánku malý otvor, ruku bezvládně podél těla a na kobereci browning. Žena by omdlela a děti by plakaly. Ještě na někoho vzpomíná. Na soudružku Zdeničku, malou švadlenku, a na její pokojíček v Nuslích. Ale zastavil by se Podhradský před jeho mrtvolou? Ne! Dva dny po jeho smrti by se v „Českém Slově“ či ve „Večeru“ objevila noticka: „K sebevraždě poslance Jandáka se proslýchá, že . . .“ a poslanec vidí

ten tučný titulkový řádek v denních zprávách, a ví, co stojí za ním. Podhradský by přece triumfoval! Jeho účelem jest uvésti komunistické masy ve zmatek a provede svou. Vše v zájmu buržoasie. Je to kat. Nemá smyslu střeleti se . . . Napálit nějak Podhradského? Jandák myslí na ukradení dokumentů. Na podplacení zřízcenců ministerstva vnitra. Na organisování noční lupičské výpravy. Mává nad tím románovým nesmyslem rukou . . .

Na muže na pohovce hledí Leninovy oči. Jsou přezíravě výsměšné.

Konec?

Ne! křičí celé Jandákovy nitro. Je východisko! Musí býti východisko!

A napadá ho. Náhlým vnuknutím. A je mu divné, že na ně nepřišel hned: Půjde mezi dělníky a poví jim pravdu. Bohatnou-li na státních dodávkách měšťáci, není důvodu, aby buržoasní společnost neexproprioval také trochu dělnický předák. Vidí místnost „U Zábranských“. Šerý sálek se světlíky u stropu, s zárovkami na šňůrách, s visutou hrazdou a kruhy, obtočenými kolem obíleného trámku, se sádrovými poprsími Marxe a Lasala po stranách kazového zrcadla. Poslanec Jandák stojí na podiu a mluví ke shromáždění. On, ohnivý, vždy strhující řečník. Ano, soudruzi, proč by také dělník nemohl expropriovati měšťácký stát, aby se mohl v klidu věnovati práci pro věc proletariátu a pro revoluci? A Jandák, vysloviv to, rozhlíží se po shromáždění. Ale další slova mu zamrzají v hrdle. Je na něho upřeno 2000 očí. A z těch očí číší mráz. A ze všech těl číší

ledové opovržení. Nad hlavami zástupu je jinovatka, mráz naplnil celý sál a teď jej vdechnutím cítí také Jandák. Zachvívá se zimou. Chce si zapnouti kabát. Ale vtom již někdo ze středu sálu volá: „Zrádce!“ A všechna ústa najednou křičí: „Zrádce!“ Rozpoutává se ledová vichřice. Strašlivý orkán a kusy ledu: „Zrádce!“ „Zrádce!“ bijí ho do tváři a on chrání oči rukama a vichřice ho vyráží stěnou ze sálu ven a žene ho a smýká jím po střeších a telegrafních drátech...

Jandák vyskakuje. Usedá na pohovku a chápe se za čelo. Je studené. Hledí do prázdna.

Co dále? ... Co dále?

Přece je východisko! Vráti peníze! Do posledního haléře! Nebyl to milion, snad ani půl ne, hodí jim to pod nohy! ... Ale ... Má ty peníze? ... Nemá ... Ženské si zvykly na pohodlný život, Jarda kupuje spousty socialistické literatury, také on mnoho utratil. Zdenička chce být také živa a devadesát korun její týdenní mzdy znamená smrt součotinami. Včera zde byl stavitel. Příští týden se má počít v Troji s kopáním základů pro rodinný domek, žena je do něj zamilována již nyní a každou noc se jí o něm zdá ... Nikoli, nemá už těch peněz.

Och, padouši! Lapili ho! A mají ho v síti. Krut se, mrskej sebou, ven se nedostaneš. Och, lotři! Na stěně visí ruský revoluční plakát. Obraz divoce pestrý a zuřivý. Na kamenném podstavci sebou zmítá smrtelně raněná sfinga kapitálu. Ze tří hlav má jednu useknutu a z rány tryská potok krve. Dole u podstavce se hemží zástupy proletářů. Zasazují

páky do kamení, bijí do nich krumpáči a kladivy. Šplhají se po kvádrech a po ramenech těch níže, nože v rukou, nože v zubech, stejně zběsilí jako ona nahoře. Šplhají se až k ní, pokrývají její tělo svými, vrážejí do něho zbraně a ona lidi rozmačkává pařáty, drtí je zuby, dusí je chapadly, po podstavci stékají potoky lidské krve, a na hlavy bojujících padají mrtvoly. Ale ti maličtí ve své zuřivosti neustávají. Tisíce maličkých proti obludě. Poslanec Jandák se zahlíží na rudou divokost toho obrazu. Jeho pohled ulpívá na jedné figurce. Dravec ji obtočil koncem chonu a drtí v ní kosti. Tvář sevřeného je zsinalá a až obluda povolí, spadne jen mrtvola. A Jandák se domnívá poznávat v té tváři vlastní rysy. Ano, je to on sám! On, poslanec Jandák! Tragická obět v boji s kapitálem! Kapitál ho sevřel jako krajta a nepovolí. Zahyne. Osud bojovníka! Jandák tomu věří a jeho oči se rosí lítostí nad sebou samým.

Hází sebou na bok a zabořuje hlavu do hedvábného polštáře. Batikovala jej jeho dcera a dala tatínkovi dárkem. Ubohé děti! Ubohý tatínek!

Ale jaká to melodie víří Jandákovi hlavou? Jaká hloupá kupletová melodie? Jandák to najednou ví. Ta melodie má refrén. A ten ješt: „Jandák se točí!“

Melodie byla původně skládána na šéfredaktora „Práva Lidu“ Stivína. Byl jedním z prvních bolševiků v Čechách. Psal podepsané články, bil se na schůzích, získal hornické Kladno. Byl milován dělnictvem a k smrti nenáviděn buržoasií. A jednoho jitra se v „Právu Lidu“ objevil kontrarevoluční článek s jeho jménem. Obrátil přes noc v pravý opak.

Nikdo nevěděl proč. Josef Stivín začal dělati kariéru. Rozvedl se se ženou a vzal si mladou krásavici, která se šatila do hedvábí a kožíšín, z dvou pokojového bytu se přestěhoval do paláce, dal se malovati slavným malířem. A tehdy zpíval kabaretiér Vinca Baryton v „Syrinxu“ kuplet s refrémem: „Stivín se točí.“ Ale teď měla písnička jiný refrén: „Jandák se točí!“ Poslanec zabořil hlavu hlouběji do batikovaného polštáře. Tvář se svraštila v ošklivý úšklebek . . . Jandák se točí, Jandák se točí! Jandák se otáčí do prava!

Sto obrátek za vteřinu, pane Kramáři!
Jestli ho nepolejem
mašínovým olejem,
Ježíš Marjá, on se zavaří.

Melodie se stávala hlučnou a ať se namáhal, jak chtěl, neodehnal ji od sebe. Snad právě proto, že tento kupletový nápěv, hloupý, vtíravý a neodbytný, byl jedinou poctivou věcí dnešního podvečera. A také snad právě proto bylo jen třeba odbalit všechny ty lži, které jej dusily, od sebevražděných úvah až po slzy nad ruským plakátem, aby zazněl jasně a zřetelně. Neboť Jandák se otočí. Neboť Jandák napíše článek. Neboť Jandák nepůjde již ani na dnešní košířskou schůzi, ale zatelefonuje tam, že jest vážně churav. Jandák nebyl nikdy dělnickým revolucionářem. Byl jen uživatelem života. Jen ctižádnostivým hercem.

V předsíni zarachotil v zámku klíč.
Poslanec Jandák se vymrštil s pohovky. Skočil k zrcadlu a rychlými pohyby si dlaněmi přihlázoval vlasy.

Do pokoje vpadl Jarda. A s ním svěžest jeho dvaceti let.

„Táto!“ volal radostně a kamarádským tónem. „Letím k tobě. Máme velkolepé zprávy. Z Německa. Němci jdou s námi. Ve středním Německu je vše připraveno a čeká se už jen na povel.“

Otec hleděl na syna. Ale synův obraz, jak tu stál, nadšením zrůžovělý v tváři, se mu rozplýval v mlhách. Poslanec Jandák cítil, že jdou na něho mdloby. Chtělo se mu usednouti na pohovku.

„Co je s tebou, táto?“

Otec neodpovídal.

„Co je s tebou, táto?“ opakoval student udiveně.

A tu poslanec Jandák sebral všechnu svoji vůli.

„Mé zprávy nesouhlasí s tvými,“ zakoktal. Ale pak jeho hlas nabyl nepřirozené pevnosti. „Mé zprávy jsou zcela jiné. Němci s námi nepůjdou. A každá akce, kterou bychom zde začli, jest předem ztracena.“

Student k němu přiskočil a chopil se ho za vestu. Z chlapevých očí zíralo zoufalství.

„Zbláznil ses, táto?“ křičel.

* * *

Toho dne, již pozdě k večeru, přecházela Anna před Kolbenovými závody. Tovární hodiny jsou černé a rafie na nich ze zlata. Postupovaly s neuvěřitelnou leností. Toník modeloval tento týden lože velkého soustruhu a pracoval přes čas.

Anna čekala svoji těžkou hodinku a to ji činilo neklidnou a rozněžňovalo ji. Jistě, nic na tom

nebylo, všechny dělnické ženy v domě měly děti, a porody, potraty a pohřby s malinkými rakvičkami byly v Jeseniově ulici na denním pořádku. Ale bylo marné připomínati si to. Bývalo jí doma samotné úzko a stýskalo se jí po Tonikovi. K tomu se nesměla nikomu přiznati. Sousedky by se jí smály a soudružka Činčvarová by jí řekla: „No, no, ukňouraná paní hraběnko! Snad byste si nechtěla lehnout do postele už od teďka? Já jsem jich měla jedenáct, devět živých, dvě mrtvé, co jsem si dala pomoci, nepočítám, a vždycky jsem stála druhý den po porodu již u kamen nebo u nedeck.“ A přece bylo Annině srdci jako ptákovu před bouří. Zlaté rafi se nehýbaly a tovární dvůr za mřížovými vraty byl prázdný.

Konečně ho uviděla. Vyšel první ze skupinky dělníků ze vrat slevárenské budovy a spěchal ke kontrolním hodinám před portýrskou lóží. Odtud ji spatřil, jak se oběma rukama držela tyčí tovární brány a ulpívala na něm očima. Pozdravil ji pohledem a jeho tvář se rozzářila.

Vyšel. Stiskli si pevně pravice. Její velké modré oči mu řekly: „Stýská se mi po tobě, Toníčku. A mám velký strach.“ A jeho pevný pohled jí odpověděl: „Také já se o tebe bojím, Ando. Ale učiníme vše, co můžeme, aby bylo všechno dobré. Bude to dobré, uvidíš, neboj se!... Jsem rád, že jsi přišla, moje milá!“ A jeho poslední pohled ještě dodal: „Moje milá, předrahá!“ Ale ústy si neřekli nic. Šli spolu ulicí, dotýkajíce se rameny.

„Doprovodím tě domů, Ando,“ pravil. „Musím do Košíř, Jandák tam má schůzi, a chej se s ním poradit. Ale nezdržím se až do konce, přijdu brzy.“

„Přijď!“ Už se k němu přitulila.

Ale jak už se často objevuje psychický zjev, jemuž říká přísloví vlk za humny: Na nejbližším rohu potkali Jardu Jandáka.

Zastavil se před nimi, jako by se jich byl polekal. Byl bledý a měl potrhaný pohled. Také oni se zastavili. „Co se stalo Jaroušovi?“ myslala si Anna.

„Byl jsem u vás,“ říkal nejistě, „ale Činčvarová mi řekla, že děláš přes čas...“

Upírali na něho tázavé pohledy.

„Prosím tě, soudružko Krouská, nech mne několik dní u vás přespat.“

„Beze všeho,“ odpověděl Toník.

„Jen přijďte, Jarouši!“ řekla Anna.

Ale ani to nebylo vysvětlením. Čekali.

„Nevrátím se už domů. Přestěhuji se ke strýci. Je to taky buržuj, ale nemám jiného východiska. Ale jsou teď venku, vrátí se až za tři dny...“

Jejich pohledy byly otázkou.

A tu se zadrželo Jardovi obočí a jeho pohled nabyl výrazu divokého zoufalství.

„Otec nás zradil!“ vyhodil ze sebe.

Bylo to jako výbušná střela, která mezi ně padla.

Také Toník zbledl. Jeho postava se pomalu narovnávala. Bojovně se narovnávala. A pomalu se nakláněla vpřed. A pěsti se zatínaly. Z jeho

oči sršela zuřivost. Stáli tak několik vteřin proti sobě. V Jardově tváři bylo nekonečné zoufalství. Tak strašně toužil po někom, komu by se mohl teď vrhnouti na prsa a plakat, plakat. Vedle stála Anna, upírající na něho soustrastné oči.

„Pojeď! A mluv!“ řekl tvrdě Toník.

Šli. Nebylo mnoho co vysvětlovati. Otec změnil přes noc přesvědčení. Je pro zachování dosavadní politické linie a proti zakládání politické strany. Každá akce je prý předem ztracena. Něco se dnes s otcem musilo stát.

„Víš o tom už někdo?“ zeptal se zamračeně Toník.

„Ne, ty jsi první.“

Toník sháněl po ulici telefonní budku. A když ji našel, házel do automatu koruny, hledaje spojení s Jilkem nebo Šafářem. Konečně je našel.

„Poslanec Jandák, ta bestie, nás zradil,“ volal do aparátu. A pověděl užaslým, co věděl. „Dnes má v Košířích schůzi. Chce patrně se svými rozvratnými rejdy započítí tam. Někdo musí okamžitě jeti do Košíř a na schůzi toho zrádného psa odhalit.“

„Ano, pojedu tam,“ odpovídal Jilek, „měli jsme dnes večer sice jiné schůze, ale věc je příliš důležitá. Musíš tam také ty. Jsi jediný přímý svědek. Příkazem revoluční disciplíny by sice bylo, aby zrádce před dělnictvem odhalil sám Jarďa, ale tolik statečnosti od něho očekávati nelze. Jandák musí býti zničen.“ Jilkův hlas byl studený jako ostří sekery, která se napřahuje.

„Dobře! Jedu. Ať se pes těší!“ A pověsil sluchátko.

Před telefonní budkou čekala Anna a Jarďa. Ten bledší než prve.

„Musím do Košíř, Ando, kdy se vrátím, nevím, asi pozdě. Čest!“ Stisk jeho ruky a rychlý pohled, v němž se na zlomek vteřiny nihnla srdečnost, dodaly: „Vid, nemusím ti přece vykládat, jak rád bych s tebou zůstal?!“ Pak se obrátil k Jarďovi: „Jdi s Andou, ustele ti. Ale čeká se každou chvíli. Kdyby bylo zle, vzbud soudružku Činčvarovou a dojdi pro paní bábu.“ A již utíkal podle kolejí, aby byl na stanici současně s vozem elektrické dráhy, který drněl vedle něho. Vskočil dovnitř. Anna! Kerekes Sándor! Ale to se jen tak mihlo hlavou. Teď šlo o věc proletariátu. Rozdrť zrádce!

Hleděli za ním...

Nad Jeseniovou ulicí šel večer. Na stole s levnou pokrývkou svítila petrolejová lampa. Anna a Jarďa seděli proti sobě. Lampa měla papírové stínidlo, žlutě osvětlovala stůl a jejich obličej nechal v polostínu. Anna spravovala prádlo. Nikdo nemluvil. Několikrát se Anna soustrastně na něho zadívala. Tehdy také on odtrhl oči od stolové desky a děkoval jimi za pohazení, jehož tolik potřeboval. Anniny oči byly modré a její tvář zkrásněla očekáváním příštího mateřství. A když dotek jejich pohledů trval příliš dlouho, že ho nebylo možno přerušiti bez začervenaní se, řekla Anna měkce:

„Co se to stalo, Jarouši?“

„Strašná věc, soudružko Anno!“
Bylo podivné, jak se tento pokoj podobal vý-
věvě. Oni dva v ní byli uzavřeni. Dům byl pln
ruchu, ale zde se zdál býti jeho střed a ten byl
mrtvý. A plno zvuků bylo v domě. Po schodišti a
dlaždicích sítě stále zněly kroky, dveře se oti-
raly a na konci chodby čísel vodovod. U Kučerů
vyplácela Slávka čtyřletého Frantika, ten ječel, a
vedle zpívala paní rotmistrová dvojčatům v rytmu
ukolébavky kuplet. Ale všechny tyto zvuky se
před vývěvou zarážely, lámaly se v půli o její
skleněný zvon, svázely se po něm a mdle padaly
dolů. Anna měla modré oči jako velké safíry a
kolem hlavy svatozář. Její ruka se měkce pohybo-
vala a konečky jejích prstů se laskaly s jehlou.
Kdesi v Košřích vraždili v té chvíli jeho otce.

„Co budete dělat, Jarouši?“ Nemohla si nikdy
zvyknout tykati tomu chlapeci.

„Nevím, soudružko Anno.“

Někdo kráčí po schodech; pomalu a těžce, jako
by nesl břemeno. „Uč se a nehrej si pořad, ulič-
níku!“ křičí vedle Činčvarka na terciána. Toník
je dobrý soudruh. Je silný a zabíjí teď jeho otce
ranami do hlavy. Vykoná tu práci dobře, o tom
není pochybnosti. Toník a Anna jsou celí. Vše
jest jim jasné a nikdy nezakolísali. Vždy věděli,
co dělají. Nejsou tragičtí, nikdo ze soudruhů není
tragičtý. To jen on, Jarda Jandák, se potácí, to
jen on jest zlomen a smuten. A nikdo mu nepo-
rozumí a nikdo mu nepomůže. Jest jim cizí. Pří-
jímají ho, radí se s ním a věří mu, ale nikdy ho
nepokládali za svého. Anna, světice Anna, kterou

tajně miluje, ho polituje, pohladí mu hlavu po-
hledem tak měkkým, jak by žádná milenka nedo-
vedla, ale nikdy mu ještě dobrovolně neřekla „ty“,
jak jí jest to samozřejmým u všech soudruhů. Ano,
to jest nejstrašnější ze všeho: Ti, které miluje,
jimž zasvětil život, jimž dnes vydal na zabítí otce,
ho nepřijali za svého. Neboť není jedním z nich.
Na chodbě jdou kroky k vodovodu a voda řinčí
o dno velkého plechového hrnce. U Klabanů se
otevřely dveře. „Boženo!“ křičí vysokým hlasem
soudružka Činčvarová. Zvuky se lámou o skle-
něný zvon vývěvy.

Jarda vstává a probírá se v Toníkově poličce
s knihami. Vytahuje Leninův „Stát a revoluci“,
zvolna usedá a snaží se čísti.

„Vy si řekněte, Jarouši, až budete chtít jít
spat, já počkám na Toníka.“

Jarda kývá hlavou.

Zkouší to se čtením. Není možno. Ale je méně
trapné, seděti tak klidně a tvářiti se, jako by byl
zahlobán do knihy, než hleděti před sebe a vy-
mýšlet si věty, které jsou lži. Ale jest potřebí chví-
lemi prstem obrátit stránku, a to činí přetvářku
ponižující. Co zde vlastně chce? Jest mu snad úle-
vou, že na dosah ruky sedí Anna a že smí spoči-
nouti pohledem na svatozáři kolem její hlavy a na
jejích růžových prstech, které se laskají s jehlou?
Jehla se chvílemi rozhoří, jakoby zárem, který do
ní vnikl z krve Annina srdce. Ano, jest mu to
úlevou!

Do místnosti vchází Toník. Mnohem dříve, než
ho očekávali.

„Toníku!“ volá Anna a do tváře jí stoupá ruměnce radosti.

Jardovi se rozbuchává srdce a on ulpívá úzkostlivým pohledem na soudružských ústech.

„Čest!“ říkají ta ústa.

„Čest!“ šeptá Jarda a jeho oči se zoufale ptají.

„Nepřišel!“ praví Toník.

Nepřišel! To slovo vyplňuje Jardovo nitro. A srdce mu prudce bije. Ale jinak než před vteřinou. Bije ulhčením. Nad tím, že byla poprava o několik hodin odložena.

„Dáš mi něco k večeri, Ando?“ ptá se Toník.

„Je tam káva.“

„Chleba není?“

Anna se dívá lítostivě na muže. Ne, chleba není, časně ráno, než šel Toník do práce, byl zde soudruh Strnad, nezaměstnaný, a Toník mu dal poslední čtvrtbochník a kus slaniny, který ještě zbyl. A peněz také není. Poslední desetikorunu si sbíralo na časopis levice, a zbylo-li mu z ní něco, naházel to před chvílí do telefonního automatu. A především se v továrně vybíralo na pohřeb soudruha Krajhanzla, kterého rozdrtila litinová deska. Výplata je až zítra. Té kávy také už nebylo mnoho. Velký hrnec dostal prve Jarda. Byl by býval rád, kdyby ji byl mohl nechat stát, neměl na jídlo pomyslení a káva byla špatná, ale nechtěl Annu urazit.

Toník večeřel.

„Co bylo na schůzi?“ ptal se nesměle Jarda.

„Jílek mluvil o situaci. Nic zvláštního.“

Pak šli spat. Toník s Annou do postele, Jarda na slamník na zemi.

Té noci se narodil mladý proletář. Ne už bojovník, jako jeho otec, ale příští stavitel.

Jarda usnul, když již svítalo. A z prvního spaní byl probuzen šumem a září lampy. Toník si spěšně oblékal kalhoty a na posteli ležela Anna. Modré oči měla upřeny ke stropu a hoření zuby zatnuty do rtu. Těžce dýchala a z úst se jí draly slaboučké steny.

„Počkej tu chvílku u ní!“ řekl Toník a odkvapil.

Jarda se rychle oblékl. Přikradl se bos a po špičkách k Annině loži, tiše, jako by každý zvuk a každý neuctivý krok byly svatokrádeží. Postavil se do noh postele. Hleděl se zbožnou úzkostí do Anniny tváře. Anna trpěla. Oči měla zavřené, ale hoření zuby se stále pevněji zakusovaly do rtu, prsty se zatínaly do záhybů peřiny a každé vydechnutí bylo slabým zaúpěním, které nechtělo býti slyšeno. Tušila Anna, že jest u ní? Bylo dobře, že toho netušila. Annino utrpení, které se spojilo s jeho, naplňovalo ho velkou bolestí. Chtělo se mu kleknouti u jejích nohou a zabořiti hlavu do peřin.

Ale Anna, neotevřevši očí, tichoučkým hlasem úpěnlivě zaprosila:

„Jaroušku, prosím vás, jděte pryč, stydím se vás.“

Zalil se studem. Odplížil se do kuchyňky.

Zde, v temném koutě u kamen, ho přemohla bolest. Co tu vlastně chce? K čemu je dobrý a

komu potřebný? Zase tak silně zatoužil po někom, komu by mohl padnouti do náruči, po rameni, na které by mohl položit hlavu. Ale nebylo takových rukou na světě. Zakryl si dlaněmi oči. Z vedlejšího pokoje sem znělo hlasité stenání Annino.

Vrátil se Toník. Přišla paní bába. A v bytě nastal ruch. Toník rozsvítil v kuchyni svíčku. Zatápěl, nosil ze síně ve velkých hrncích vodu, přistavoval na kamna malé hrnečky, vytíral necky, vše s odbornou zručností a beze slova. Jeho velký stín chodil po stěnách a lezl až na strop. V pokojku cosi velmi důležitého vykonávala paní babička. Probuzena ruchem, přiběhla také soudružka Činčvarová. Ve spodniče, nahá ramena přikryta květovaným šátkem.

„To nic, matko,“ volala u Anniny postele, „to musí být, to jsme prodělaly všechny. Jen ne kňourat. Tu peřinu pryč! A když to nemůžete držet, pěkně si zařvat. To je zdravé... Dovolějí, paní babičko!... To je nějaká noblesa: Vikslajvant! Já jsem mívala jen pytle.“

Annino stenání se stupňovalo. Přecházelo ve výkřiky.

„Tak, tak,“ zjišťovala soudružka Činčvarová. „Dobré to mají, matko.“

Toník konal svědomitě dále svoji práci a jen chvílemi na vteřiny odbíhal do pokoje, aby se hned k ní zase vracel. Věděl, jako vždy, co jest třeba dělati a co pak, až to bude vykonáno. Jeho láska nebyla ve slovech, ani v oddávání se citům.

„Toničku!“ zazněl z pokoje výkřik, zoufalý a vysoký.

Toník běžel.

A v koutě kuchyně stál Jarda. Bos a polooblečen, nikomu potřebný, cizí, zbytečný, nikdo. Soudružka Činčvarová běžela pro cosi domů. V kuchyni ho spatřila.

„Jo, co oni tu chtějí, mladý pane?“ změřila si ho. „Jdou, jdou, to není nic pro ně! Jdou si někam do kavárny!“

Jarda se odplížil do pokoje, kde měl věci. A zde jedním pohledem zhlédl Annu. Obnaženou, krvavou, s očima vytřeštěnými a se zlatými vlasy, rozházenými kolem hlavy. Milovanou Annu v hrůzně živočišné bolesti. U její postele stál Toník a ona mu svírala ruku. Chlapce se zmocnilo zoufalství. Tentokráte ho Anna neviděla.

Vykradl se s náručí šatstva z bytu. Nikdo toho nepostřehl. Strojil se na temné plošině schodů a v bolesti přikládal čelo na chladivou zeď, setrvával tak dlouho.

Když mu domovnice otvírala, rozsvěcovala se ulice prvním rozbřeskem rána. A zde byl odhodlán čekat, lhostejno, dlouho-li, dokud někdo nevyjde od Činčvarů či Krouských, aby se něčeho dověděl o ubohé Anně.

Střechy Kolbenových závodů nemnoho převyšuje věž, která svítivá za noci červenou září a šlehne občas k obloze ohňovým trsem, obracejíc k sobě pozornost chodců. Je to vrchol tavicí pece, kuplovny, kovového to válce, který vede dolů do sálu šedé slevárny, v níž dělá Toník. Nahoře na věži pracuje se starým Litochlebem Eda Vorlů, širokoplecí hoch s kudrnatou hlavou, s vykasanými rukávy a rozhrnutou košilí na hrudi, stále zamaзанý uhlím a rzí. Sem, na věž, se vytahovadlem ze dvora dopravují vozíky starého železa, sebraného ze všech konců města, ze skladišť, smetišť a dvorů, nejpodivnější materiál od puklých kelímků a bezzubých klíčů až po rozbitá kola vagonů, od zprohýbaných obrouček a irigátorů až po obaly šrapnelů a granátů těžkého dělostřelectva. Osm hodin denně vrhá Eda Vorlů to vše po lopatách do jánu kuplovny, střídaje železo s koksem a vápencem. A tavicí pec požírá kov a palivo a bílý kámen, polyká nenasytně a její zaživací horečka stoupá na 1200 stupňů Celsia. Dole, v sále šedé slevárny, je kuplovna hladkým válcem, hnědým a jako oloupaný strom nahým, přerušeným jen jediným ostrovem, ne větším, než jsou ve dveřích věžeňské cely. Jeho záklopku možno kdykoli otevřítí a slídovým okénkem nahlédnouti, jak organismus kuplovny, jednoduchý jak zaživací ústrojí žížaly, zpracovává potravu v krev. Přes koks a vápennec, proměněné v bílý led s mírně růžovým nádechem, kanou růžové krůpěje a stékají tenké praménky toho, co bylo před čtvrt hodinou rzivým

haraburdím, co bude za hodinu strojem, a teď je krev kuplovny. Ta krev bude vypuštěna, patří kapi-tálu stejně jako krev dělníků, neboť ani lidem, ani pecím se zde zadarmo jísti nedává. Bude vypuštěna otvorem velikosti lidské dlaně, zamazaným teď kamnářskou hlinou a proto neviditelným. Ve čtyři hodiny odpoledne přijde slevačský mistr s dlouhou ocelovou tyčí a bodne kuplovnu, jako jatečné zvíře, do slabiny a vytryskne krev, hustá, bělorůžová a žhavá, a poteče po žlabu, ozařujíc sál a dělnické tváře bílým jasmem. A u žlabu budou státí dělníci, vždy dva a dva, s kadluby navlečenými na tyči, budou chytati krev a pospíchatí k pískovým for-mám, aby ji tam nalili. Tehdy se sál šedé slevárny rozhoří desítkami rudých květů. Vzduch se oteplí a zavoní štiplavě nakyslým zápachem. A nebudou-li pískové formy dobře vysušeny, bude z nich litina stříkati až ke stropu a padati v podobě žhavých broků slevačům na hlavy a za krk. A tehdy bude slevačský den ukončen. Eda Vorlů nahore na věži si setře rukávem uhelný pot s čela a zapálí si zorku, starý Litochleb se na hromadě železa posadí na rukojeť lopaty a bude se mrtvě dívati před sebe.

Nahore pracuje Eda, dole Toník. Tam dole je velký, obdélníkový sál a jsou zde kopce písku a haldy železa. Šedý písek a černé železo. Vůně kovu, vůně zemité vlhkosti. Slevač pracuje v zemi. Staví si dolů, do pískové podlahy, umělé stavby. Sem bude jednou nalito železo, aby se stalo strojem. Ale budoucí stroj může oživnouti jen tehdy, byla-li do něho vdechnuta duše. Dávají jim ji lidé. Stroje oživují tím, že do nich přenášejí dělníci deseti prsty

inteligenci svého mozku, citlivost nervů, sílu svalů, dávajíc jim teplost své krve a s ní kus života. Až kostra turbogenerátoru, kterou Toník modeluje, se stane strojem, ať bude v budoucnosti kdekoli, bude se pohybovati také Tonikovou energií; a mašiny, které turbogenerátor bude uvádět v chod, ať tkal-covské stavy, přádlácké kremple, jeřábová kladiva či kovodělné soustruhy, budou tlouci také rytmem Tonikova srdce. V sále šedé slevárny pracuje s To-níkem sto jeho soudruhů, jichž tváře učinila práce a boj s ohněm a železem soustředěnými a jichž ruce jsou černé tuhou, kterou se natirají formovací truh-liky. A deset metrů nad Tonikovou hlavou jezdí jeho druhý přítel a soudruh: Petr Malinů. Jest mozkiem pojezdňého jeřábu. Ten jest umístěn na-hore u stropu na traversách a je na něm železná klec, v níž sedí Petr, řídě stroj. Jeřáb jezdí s řin-kotem a rachotem u stropu a spouští řetězy s masiv-ními háky, na něž se upevňují litinové desky, sou-částky strojů či vysoušecí kamna, aby kývající se a ohrožující okolí, byly dopraveny kamsi na druhý konec šedé slevárny. A jde-li o odlití velkého stroje, tehdy jeřáb přijde až ke kuplovně a chytí řetězo-vými chapadly ohromný kadlub, naplněný pade-sáti metrickými centy tekutého kovu, a pozvedne jej půl metru nad pískové hromady, formové truh-liky a litinové desky, a jede s ním v místa, kde bude vyklopen do pískové stavby v zemi. A tato cesta vy-padá jako slavnostní obřad a je to průvod dělníků s vítěznými tvářemi, provázejících kadlub na jeho pomalé cestě a udržujících jej tyčemi v rovnováze, a je to drnčivá hudba jeřábového stroje a řetězů, a

je to iluminace, nad níž velkolepější si nevytvořil žádný náboženský obřad. A když se průvod zastaví nad formou příštího stroje a dělníci závitnici nakloní kadlub a žhavý kov teče a srší a svítí, tu písek a železo kolem, dělnické tváře a ruce a pojezdny a jeřáb nahoře hoří rudou záplavou. A tehdy se Petr Malinů chytí štipcem černých prstů za nos, plný kyselého zápachu plynů, a přejede si jej také ze zdola a nakloní se ze své klece, hledaje očima Tonika. Neboť jeho práce jest pro ten den skončena.

Na jedné straně šedé slevárny je sál slevárny bílé, kde dnem i nocí žhne řada martinských pecí, v jejich kotlích klokotá čisté železo jako vroucí voda. Na druhé straně jsou sály slevárny ocele, kde se pracuje s drobnými formičkami jako dětské hračky. A na dvoře jsou mlýny na písek, kovárny, truhlárny, výpravny, jsou tu skladiště uhlí a železa, kanceláře, je to město komínů, budov a kolen a všude je v trvalé činnosti řetěz lidských rukou, podávající si své dílo. Dva tisíce devět set čtyřicet lidských rukou, tisíc čtyři sta sedmdesát soudruhů a soudružek v práci. Tisíc čtyři sta sedmdesát novodobých průmyslových dělníků. To již nebyli zproletarisovaní živnostníci před předěšlého pokolení, ožebračení soutěží továren, kteří na hlavu poražení prošli jednoho dne pode jhem tovární brány, aby nikdy nezapomněli na řemeslo se zlatým dnem a nepřestali snít o mstiteli a zničení otroci třináctihodinové pracovní doby pokolení minulého, narození za řinčení strojů na jutových

balicích a pytlových haldách, tupí, hladoví, opili první sklenicí kořalky po sobotní výplatě, z nichž se teprve počínali pozdvihovati jednotlivci, aby se stali bojovníky, mučedníky a světci. Organizace, vybudované po kriminálech a předměstských hospůdkách, učinily dělnictvo třídou. A pojem třída, postavený na roveň pojmu bůh a vlast a povýšený nad ně, toť největší objev nového věku. Neboť on naplnil prázdnotu ohromného davu obsahem, dal nescíslným zástupům možnost lásky a boje. Lásky až k smrti, boje až k vítězství. Přesl již dávno v krev a morek Tonika Krouského a jeho druhů. Ujasnili si, že jsou tvůrci všech věcí a jejich dědici. Nebylo již nenávisti k dílu, stroji a továrně, a také pojem zaměstnavatel se odhmotnil. Nevidali již svých vladařů vyjížděti z tovární brány v ekvipážích a neprovolávali v předvečer jejich svátku za sud piva a hrnce párků pod okny víly slávu; velmož se rozdrobil v papíry akcií, uschovávaných v zásuvkách psacích stolů a měněných v toalety měšťanských žen. Kořistníky dělnického pracovního dne byli všichni, kdož žili v blahobytu. Třída stála proti třídě. Svedly spolu již mnoho přestřelek a posičních bitev, znaly se do množství, metod i zdatnosti a věděly, že nelze pomýšlet na mír či dohodu. Bylo zde jen rozhodování mezi smrtí a vítězstvím. Neboť rozhodná bitva se blížila také na západní frontě. Na východě, v Rusku, byla již vybojována. A bojovníci obou armád byli plni onoho vzrušení, které rozechvívá vojáky před bitvou. Kolbenova továrna byla jednou z posic bitevního úseku, posunutou vpřed. A Eda Vorlů nahoře u jenu kuplovny, Toník

Krouský dole u jejího ústí a Petr Malinů na pojezd-
ném jeřábu byli vojáky úderné roty.

Dne devátého prosince 1920, o čtvrté hodině
odpolední, ve chvíli, kdy kadluby vylévaly do písko-
vých forem svůj žhoucí, rudý, jiskřící tav, zazněla
na úseku Kolben útočná polnice. Topič Neděla při-
běhl z bílé slevárny do šedé k Toníkovi. Oči mu ho-
řely: „Krouský, Lidový dům byl obsazen policií!“
Toníkova postava se narovнала, srdce mu zabuchalo
a prsty se ohnuly, jako by hledaly pušku. „Co vš
více?“ „Nic! Kolbenka má přijít na pomoc!“ Toník
přeletěl sálem šedé slevárny, přeskakuje nářadí a
žhavé kusy železa, a vyběhl nahoru po točitých scho-
dech vedle kuplovný. „Edo! Lidový dům byl ob-
sazen policií! Kolbenka půjde na pomoc. Vzbud
dvory! Já oběhnu sály!“ A letěl schody dolů a do
sálu a pod pojezdný jeřáb: „Petře! Petře!“ křičel
nahoru. Ale Petr v hluku železa neslyšel a nakláněl
se z klece, přikládaje ruku k uchu. A tu Toník vy-
skočil na formu a řval, přehlušuje hřmot práce: „Za-
stavit! Zastavit! Soudruzi! Dělnický dům byl ob-
sazen policií! Nikdo neodcházet domů! Jdeme tam!“

Sbíhali se sem dělníci. A také ti, kterým do věci
nic nebylo, ustali v práci, aby slyšeli, co se děje. Od
kuplovací pece přiběhl k Toníkovi mistr, a červený
v tváři, na něho křičel: „Zbláznili jste se, člověče?
Zastavovat — teď?“ Petr Malinů nahoře u stropu
teprve teď pochopil, oč jde. Zarazil svůj pojezdný
jeřáb a v sále bylo náhlé ticho. „Hej, Toníku, máme
jít na pomoc?“ „Ano.“ Tu se také Petr Malinů na
svém stroji vztyčil a volal, až se to rozléhalo železem
šedé slevárny a letělo vraty do slevárny bílé

a slevárny ocele: „Zastavit! Lidový dům byl
obsazen policií.“ Přiběhl sem inženýr. Mistr
řval nahoru na Petra, šermuje rukama: „Zbláz-
nili jste se, chlapi?“ Mohutný, černý slevač
se protlačil až k němu a blýskáje mu do tváře
očima, zařval: „Co se nám pletete do našich věcí?“
a energicky se obrátil: „Zastavit práci!“ Toník se-
skočil s litinové formy. Běžel do bílé slevárny a
vykřikl ve dveřích svoje heslo. Běžel do slevárny
ocele: „Zastavit! Na pomoc Lidovému domu!“ A za-
tím Eda Vorlů obíhal venku dvory, pískové mlýny,
skladiště a řemeslnické dílny, zdržuje se všude jen
na vteřiny, aby zabubnoval na poplach.

Dělnický dům byl obsazen policií.

Neboť události během podzimu uzrály. Strana
se stala z osmdesáti procent komunistickou. A když
její ústřední orgán „Právo Lidu“ se postavil na sta-
novisko kontrarevoluční, tehdy jednoho večera
z bouřlivé schůze „U Zábranských“ přitáhl zástup
důvěrníků pražských továren a redakci obsadil.
„K Lidovému domu táhne zástup asi dvou set lidí,
oznamovalo policejní ředitelství telefonicky do
redakce Antonínu Němcovi, „přejete si ochrany, pá-
nové?“ A v starém Antonínu Němcovi úzkostlivě
zabušilo jeho srdce, přece jen dělnické. Kam to do-
spěly věci? Dělníci proti němu? „Ne, děkujeme
vám!“ odpověděl policii. A opustil s Josefem Stivi-
nem list, u jehož kolébky byl stál. Lidový dům
a redakci zabrali dělníci. Byl to jejich majetek. Oni
to byli, kdož si odpírali večeri, sklenici piva a ciga-
retu, aby důvěrníkovi mohli odkoupiti blokový
listek, který znamenal jednu cihlu příštího Lidového

domu; oni pořádali sbírky v těžkých dobách svého listu, oni agitovali od dveří ke dveřím, oni věnovali časná rána před prací kolportáži. Ujali se jen znova držení vlastnictví, které mělo být zavlečeno buržoasii. Dva měsíce je drželi. A dva měsíce trvalo vyjednávání mezi sociálně-demokratickými advokáty, řediteli, ministry, poslanci a vládou, aby byl majetek strany opět vydán do jejich rukou. Bylo zřejmo, že se tak může státi jedině ozbrojenou mocí. Ale nebylo účelno, aby tyto zbraně proti dělnictvu vedla vláda sociálně-demokratická. Tusar se vzdal ministerského předsednictví a odevzdal vládu starému rakouskému byrokratovi Černému, v takových věcech zkušenému již z let válečných.

Přišel 9. prosinec. Lidový dům byl obsazen policií.

Vše šlo úřední cestou. O půl čtvrté se do polo-prázdné budovy Lidového domu dostavil magistrátní koncipient a doručil řediteli tiskárny arch papíru s razítkem král. hlav. města Prahy a s rozkazem tiskárnu zapečetiti. Nehlučný úřední výkon, k němuž i denní doba byla volena vhodně. Večerní vydání listů jsou již venku a s ranními se ještě nezačalo, stroje spí, místnosti jsou poloprázdné; na šerčících se ulicích, kde se rozsvěcují první výklady, jest nejméně chodec; v továrnách letí práce ostrým tempem k ukončení a není kdy mysliti na jiné, vánoce se v dělnických rodinách mluví více o hrozinách do pletence a o dětských tričkách, než o revolucích a myslí matek jsou naladěny sentimentálně. Bývalí dělníci vůdcové znali dobře slabiny

pevnosti, proti níž podnikli útok a znali její posádku. A přece suchý úřední výkon nulného úředníka, prováděný za klidného odpoledne, uváděl v rozruch celý státní stroj. Vojsko mělo pohotovost. Do Prahy bylo z širokého okolí staženo četnictvo. Policejní ředitelství bylo již od rána v činnosti. Telefonní linky Lidového domu byly střeženy. Již od dopoledne prolézala Lidový dům řada detektivů, sestupujíc až dolů ke sklepům a vystupujíc až k půdám, zda tam nejsou ukryty zbraně a ptajíc se, když se stala někomu nápadnou, zda tu někde nepracuje pan Glos. A ve chvíli, kdy odevzdával magistrátní úředník řediteli podniků rozkaz k zapečetění závodu, seděl v křesle své pracovny ministerský předseda Černý a jemu po boku věrný pomocník, odborový přednosta Podhradský, a oba zkušení rakouští úředníci, kouřice doutník a tvářice se ještě klidnějšími než byli, čekali na zazvonění telefonu. V soukromém bytě se sešli vůdcové sociální demokracie. Přibledli a rozčilení. Bylo to po prvé, co se rozhodli prolítí krev dělníků. Oči starého Antonína Němce za zlatými brýlemi byly neklidné. Nikoli, do této situace to nechtěl nechati nikdy dojiti a nechápal, jak se vůbec stalo, že zde sedí a čeká. Byl vlečen advokáty a ministry a žádného zpět již nebylo.

V Lidovém domě telefonoval ředitel podniků s magistrátem. Ale ozval se mu jen sluha, poněvadž úřední hodiny byly již skončeny. Skalák zavolal telefonicky policejní ředitelství. Ale policejní president měl málo smyslu pro politické argumenty a pro varování, projevil však ochotu referovati o rozmluvě

ministerstvu vnitra. Za chvíli zadrnčel v kanceláři Lidového domu zvonek a u telefonu se hlásilo ministerstvo vnitra. Radilo, aby byl učiněn pokus vyrovnati věc smírnou cestou mezi stranami, prohlášovalo, že ani ono si nepřeje, aby došlo k důsledkům rázu veřejně politického a vzalo posléze na vědomí, že bude na šestou hodinu svolána do Lidového domu schůze dělnických důvěrníků, která se o záležitosti poradí a rozhodne. Byl to odborový přednosta Podhradský, který mluvil. A v koženém křesle, drže druhé sluchátko, seděl se zkříženými nohama ministerský předseda Černý a na tázavé pohledy Podhradského kratičce přikyvoval hlavou. A zatím, co bylo neplodně vyjednáváno, obsazovalo 300 mužů policejní stráž poloprázdný Lidový dům. Rozestavili se v řadách po nádvořích a uzavřeli oba průjezdy do ulic několikanásobným kordonem.

Poloprázdná pevnost, překvapená v okamžiku, kdy toho nejméně očekávala, byla odříznuta od světa a neprodyšně uzavřena. Nic živého nemohlo ven ani dovnitř. Jen telefony ještě fungovaly. Byly obsazeny několika dělnickými funkcionáři, kteří byli náhodou v budově. A ti volali po Praze, hledající, jak se dalo, spojení s továrnami: „Lidový dům jest obsazen policií. Oznamte to, jak můžete, továrnám! Daňkovce, Kolbence, Českomoravské, Ringhofferákům, Kapslovně! Na šestou hodinu je svolána do zahradního sálu Lidového domu schůze továrních důvěrníků Velké Prahy. Rozběhněte se po závodech ihned a kdo může!“ Ale když policie, střežící na telefonní centrále linky, zjistila, jaká hesla vycházejí z Lidového domu, byly hovory pře-

raženy uprostřed a telefony přestaly fungovati. Lidový dům byl od světa odříznut úplně. Stál uprostřed prosincového podvečera sám, jako cizí těleso vkliněn mezi domy města, něco jiného než ony a mimo jejich zákon.

V Hyberské ulici se počínaly seskupovati hloučky chodců a cestující, vycházející z nádraží naproti, se zastavovali, aby se podívali, proč jest brána Lidového domu zatarasena policejním kordonem a na ulici tolik strážníků. „Chodit! Nezastavovat se! Chodit!“ řvali strážníci na lidi. Ale chce-li zvědavý co vidět, nekřičí se se strážníkem, ale jde poslušně o sto kroků dále a vrátí se. A dělá-li to v Hyberské ulici a za rohem v Havlíčkově několik tisíc lidí a jsou-li jizdní dráhy posléze již tak plny, že elektrická si razí každý metr jen za ohlušujícího zvonění, pak uposlechnouti policajtského řvaní už ani není možno. Policie se stala bezmocnou.

Po páté hodině sem přitáhl první organisovaný zástup: 150 dělníků žižkovské Kapslovny. Protáhl rázným pochodem Hyberskou a různorodý pouliční dav se před ním rozestupoval mnohem ochotněji než před vozy elektrické dráhy. A průvod Kapslovny, octnuv se před průjezdem a na pidi od prsou strážníků, bezděčnou obranou před nárazem se zploštil a zakolísal. „Zpátky!“ řval z poloosvětleného průjezdu policejní důstojník, stoje za čtyřnásobným kordonem strážníků. „Nebo použiji zbraně!“ Bouře rozhořčení byla mu odpovědí. Policejní mužstvo si pevněji stisklo dlaně, kloubící se ve čtyřnásobný řetěz. Křik. Křik. Důvěrník Kapslovny řval na policejního důstojníka, že jest do Lidového domu

na šestou hodinu svolána na podnět ministerstva vnitřní schůze a že tam vpuštěn býti musí, důstojník mu cosi odpovídal, dělníci s rozhořenyma očima až u nosů strážníků vášnivě dokazovali, oni že jsou také proletáři a uniforma že nechrání jejich rodiny před hladem a bídou, a ledové tváře stráže byly bledé a dlaně se jen křečovitě svíraly, a zase hluk a výkřik „hej rup!“ a zezadu krátký, mohutný nápor a prsa narazila na prsa, paže si chránily oči a „hurá!“ a čtyřnásobný kordon jest prolomen a první úderníci klopýtají a běží, hnání masou v zádech, průjezdem a úzký průjezd duní úprkem kroků. Masa se vlila do nádvoří Lidového domu, sebravši z ulice vše, co chtělo jíti s ní. „Hurá! Hurá!“ Hloučky dělníků, roztroušené ještě mezi davem zvědavců, pozdravili úspěch jásotem, soustřeďující se za to na sebe hlavy maloměšťáků s pohledy zvědavými i nenávistnými. Rozbitý policejní kordon se zase seskupil a uzavřel znova průjezd. Tváře strážníků byly popelavé. Kdosi se jim vysmíval. Oděvní velkovývod Zikmunda Stránského stahoval přes osvětlené výklady rachotící žaluzie a ulice tím trochu potměněla.

Druhý průlom se podařil krátce nato kovákům z Daňkovky.

A pak přišla Kolbenka. Sto padesát kolbeňáků, kteří se cestou spojili s druhou partou Kapslovny. Vpředu šel Toník a Petr Malinů a Eda Vorlů.

Bylo je slyšeti již z dálky. Zpívali pochodovou. Dvě stě mužných hrdel zpívalo „Rudý prapor“ a jejich hlasy a jejich kroky rozechvívaly skla pouličních svítlen. „Pryč s tyrany a zrádci všemi!“

rozléhala se mezi domovními bloky a slovo „zrádci“ mělo barvu divoce rudou. „Však přijde jednou den odplaty a potom budem soudit my!“ burácelo k veškerému obloze a blížilo se sem a pouliční dav v bojácné úctě před touto organisovanou silou mlčky se rozestupoval a pochod dvou set kovodělníků s černýma rukama a odhodlanýma očima jej prořázel s touž samozřejmostí, s jakou vniká nůž do chleba. Policejní důstojník v průjezdě zase cosi křičel.

Ven ze stlačeného pouličního davu, pomáhaje si lokty, se prodral mladý student, Jarda Jandák. Běžel vstříc pochoduujícím. Přiskočil k Toníkovi. Oči mu svítily.

„Prorazíme! Vezmi mne s sebou!“ volal, poklúsávaje vedle Toníka.

„Pojď!“ klidně odpověděl Toník, nezarážeje se v kroku a jen na to slovo ve zpěvu.

„My dva první, Toníku!“ a hlas se chlapci zachvíval. „Musíme. Je nutno soudruhům tam uvnitř oznámiti důležitou zprávu: Policie má v Havlíčkově ulici obsazený biograf a po představení chce zadními vraty vpadnouti do Lidového domu.“

Dospěli dvacet kroků před policejní kordon a v té chvíli popoběhl Jarda Jandák dva kroky kupředu a pozdvihl pravici a zařval: „Hurááá!“ a s očima vytřeštěnýma, ústy rozevřenými a rukou zdviženou letěl a v zástupu za ním slovo písně přeskočilo v ohlušující „Hurááá!“ a patnáct divokých skoků čtyř set nohou a nebylo ani nárazu, neboť čtyřnásobný řetěz stráže se zakymácel a přetrhl a úzkým průjezdem, jako otvorem sudu po vyražené

zátee, se dravě hnala Kolbenka do polotemného nádvoří Lidového domu, zbla se nestarajíc o strážníky, přimačkávané ke zdi a smýkané proudem. „Hurááá!“ zaburácely nadšeně na přivítanou dvory, Kapslovna a Daňkovka a všechny ty masy, které byly sebrány s sebou. Zazněl mohutný chorál „Rudého praporu“. Jeho melodie byla plna důvěry a jistoty vítězství.

Za těchto okolností zapečetění tiskárny nebylo lze provésti a magistrátní komisař chodil a postával mezi černým zástupem, snaže se býti co nejméně nápadným. Dělníci stavěli barikády. Vláčeli do zahrady ruční vozíky a bedny, tarasice stará, nepoužívaná vrata do biografu. A z beden a rolí papíru stavěli barikády v obou průjezdech. Řad policejních strážníků, uzavírajících ulici a v četách rozestavených u zdi dvorů, nebral nikdo na vědomí a oni se při stavění barikád dokonce usmívali, nutíce se vůči přesile tvářiti se nikoli nepřátelsky. Policejní důstojník, vyčerpav všechny posily, poslal civilního strážníka telefonovat pro četnictvo.

Pak přišlo heslo:

Na temné pavlači se objevila silueta muže a ten volal do zástupu náhle ztichlého: „Soudruzí tovární důvěrníci! Odebeřte se ihned do zahradního sálu, kde se koná porada! Ale jen důvěrníci a nikdo jiný!“

Dřevěný sálek se stěnou z okenních tabulek byl okamžitě přeplněn. Byl zde také Toník. A sálek, jako vždy, svítil do noční zahrady jako lucerna. Na zahradě bylo mnoho z těch, kteří se dostali do Lidového domu a nahlíželi do sálu. Neboť schůze to-

várních důvěrníků byla prvním organisovaným činem dneška a z ní mělo vyjít vedení a heslo. Na jeviště vystoupil předseda důvěrnického sboru pražských továren Dominik Havlín, dělník továrny na chemikalie. Zahájil poradu a podal krátký přehled událostí dnešního dne. Nato se chopil slova ředitel podniků, poslanec Skalák.

Sotva promluvil první věty, otevřely se dveře a do sálu přišel ještě hlouček několika lidí v čele s tlustým mužem s pleší. Toník tam bezděky obrátil hlavu a jeho pohled spočinul na malém, hubeném, brejlatém muži, vypadajícím jako bídne placený písař. Odkud znám toho člověka? — blesklo Toníkovi hlavou a v příštím okamžiku již také věděl, odkud ho zná: Byl to špiel, který se tehdy, když zde seděl s Annou a Plecítým, nemotorně nabízel, že převezme přes hranice z Hamburku bomby a kulometry. Ale v témž okamžiku, kdy si to ujasnil, vykřikl z pravé strany sálu již někdo jiný: „Jsou tady fízlové!“ Vše obrátilo oči k příchozím. Ještě někdo vykřikl: „Toho tlustého lumpa s pleší znám!“ A již se vše hrnulo ke dveřím. Detektivové se pokoušeli zmizeti, byli však zaskočeni, dostali mnoho ran a byli vyrazeni dveřmi do zahrady. Příhoda, která by se byla jindy vyřídila krátce a byla by skončila smíchem, dotkla se tentokráte nervů ostře. Trvalo dlouho, než se sál uklidnil a Skalák se mohl opět chopiti slova.

Ale nepromluvil více než dvacet vět. Zvenčí, odněkud z prvního dvora, se ozval tlumený křik. Hlavy všech sebou trhly a trupy se vzpřímily. Křik zněl podezřele. To četníci prorazili barikádu, po-

stavenou v průjezdě, a hnali se do dvora. Důvěrníci vstávali od stolů a stoly a židle zašramotily. Zaječel výkřik hloučku na zahradě. Vysoký, krátký a varovný. Toník vyskočil a běžel ke dveřím. Ale vtom zadrnčela podivná rána do dřeva a skla. Sklo tabulek, které tvořily zahradní stěnu sálu, se s kratičkým, ohlušujícím řinkotem vysypalo do místnosti. To četníci, kteří se na zahradě rozběhli proti sálu v řetěz, jedinou disciplinovanou ranou padesáti pažeb udeřili do skla a rozbivše je a tenké dřevěné příčky mezi ním, skákali nyní do místnosti. Současně sem dveřmi vrazila policie. První rány jejich obušků dopadly na hlavy nejbližších. Shromáždění zařvalo. Toník se vrhl skokem proti četníkům. Uchopil jednoho, vyhnul se jeho bodlu, za chřtán a mrštíil jím do rozbité skleněné stěny. Četník narazil lýtkem do pažení a překotil se, půl těla ve střepech v zahradě, nohy v sále. Někdo udeřil Toníka tupou ranou do boku. Někdo jím smýkl zpátky. Chopil se židle, vrhl se znova vpřed a udeřil. Židle se roztříštila. Zdá se, že o nějaké pažby, ale snad to byla také přílba, možná obojí. Ale zbyl mu v ruce kus opěradla. A tím bil. Viděl míhati se četnické uniformy, zuřivé oči, otevřená ústa, blýskati se bajonety, bil, divoký a nejsa mocen sebe, slyšel řev, měl neurčitý dojem soudružských těl, která mu stojí po boku, pak zahlédl na zlomek vteřiny zvětšenou četnickou pažbu a ucítil těžký úder do hlavy. Zavrávorál a před očima se mu udělala tma. Ruka mu klesla a on se skácel mezi převržené židle na trnož překoceného stolu. Hnali se přes něho. Četníci tloukli pažbami a policejní strážníci obušky. V sále byl

zmatek. Jeden proud prehájejících se hnál k úzkému vchodu k hostinci, druhý k vrátkům za jevištěm. Lidé vyskakovali rozbitými tabulkami skleněné stěny, pořežávajíc si ruce a obličej. Na zemi leželi ranění a mezi zpřekáčeným zařízením byly kalužiny krve. Dva soudruzi, proplétajíc se mezi cizími nohami, sebrali několik raněných před pošlapáním a donesli je na jeviště. Ale na tento bezpečný ostrůvek se nahrnulo příliš lidí a jeviště se probořilo. Četníci a strážníci, skákajíc přes převržené židle, bili, koho dosáhli, do temen hlav. Vše prehalo, kudy mohlo a úzká chodbička k hostinci byla přecpána. Jiný oddíl četníků vykonával rozkazy ministerstva vnitra na dvorech Lidového domu. A venku byla vyklizována Hybernská a Havlíčkova ulice. A všude dopadaly pažby a obušky a všude byl řev a zoufalé výkřiky bitých a šlapaných žen a všude tekla krev.

Bezvědomí Toníkovo netrvalo dlouho. Když se probral, ležel přes trnož povaleného stolu a na kolenou měl překocenou židli. První, co postřehl, byl roztěkaný obraz žárovky. Dlouho se nemohl rozdívat. Pochopil teprve za chvíli, proč: Měl plný oční důlek krve. Namáhavě se pozvedl, opíraje se dlaněmi o trnož. Kolem byla spoušť. Na zemi mezi nábytkem leželi ranění. Také několik lidí zde pobíhalo. Toník to viděl jako v řídké mlze. Odněkud z dálky, patrně z ulice, sem zazníval tlumený hluk a připadal v tom náhlém mlčení zde velmi podivným. Zahrada a dvory byly tiché. „Prohráli jsme to?“ bylo první, co mu zvolna prošlo mozkem. „A to zde okolo jsou mrtví soudruzi?“ Chtělo se mu opět zavřítí oči. Ale vtom mu proletěla hlavou myš-

lenka, jasnější než prvá, elektrisující: „Co dále?“ A pod ostrostí té myšlenky se narovnal a rázem vztyčil. Hrozně to bolelo. Ale stál.

Někdo ho uchopil pod paži.

„Toníku! Hledám tě!“

Byl to Jarda Jandák. Toník postřehl, že jest jeho obličej zsinalý.

Vedl Toníka zahradou a dvory, které byly prázdné a pusté. Jen několik strážníků stálo u zdi.

„Jaká zrada!“ říkal Jarda. „Jaká neslýchaná zrada! Vláda sama vyzve důvěrníky dělnictva, aby se sešli a poradili a když je má pohromadě, dá je přepadnout! Jaký rozdíl od hostiny markýze Gera?!“

Dovedl Toníka do sazárny. Nad umývadlem, plným krve, tam kdosi obvazoval raněného. Tři jiní stáli vedle, čekající na ošetření. Jeden z nich si držel na oku šátek a byl celý potřísněn krví. Obvazující byl snad lékařem, poněvadž svou práci znal odborně. Nějaký sazeč mu svítil přenosnou elektrickou hruškou.

„Máte to jak se patří roztrženo,“ řekl neznámý odborník Toníkovi, sešívaje mu kůži na hlavě, „mužete s tím ještě k lékaři.“ Toník zatínal zuby.

Do sazárny přicházeli noví ranění. Toníkovi se ostrou bolestí rozjasnila hlava.

„Je tu někdo z výkonného výboru?“ ptal se zamračeně Jardy.

„Ano. Jsou v redakci. Jak je ti, Toníku?“

„Dobře, vidíš! Co bude zítra?“

Jarda pokrčil rameny.

Šli do třetího poschodí do redakce. Po schodech Toníka velice bolela v boku noha. Ale nedal toho znáti, boje se, aby ho snad Jarda nechtěl podpírat. Zlobil se na sebe, že se dal přemoci.

Na chodbě potkali Šmerala. Když viděl raněného, zastavil se a jeho oči změkly.

„Co bude zítra, Šmerale?“ zeptal se ho Toník.

„Ty jsi soudruh Krouský ze Žižkova, že ano? Co ti udělali?“

„Eh, nic! Co je zítra?“

„Jardo,“ řekl Šmeral studentovi, dívaje se na bledou tvář Toníkova, „odveď soudruha Krouského ihned domů! Obvaz ať si přikryje čepicí, ať ho při vycházení z domu nezatknou.“

„Co je zítra?“ opakoval Toník důrazněji svoji.

„Ty se nestarej, co je zítra, a jdi si lehnout!“ říkal Šmeral přísně. „A nechoď mi tady po schodech! Slyšel jsi, že jsem řekl, abys šel okamžitě domů!“ Slova se snažila býti tvrdými, ale Šmeralovy oči byly skoro mateřsky měkké. A byl to právě tento soucitný pohled, který Toníka naplnil vztekem a vehnal mu krev do tváře.

„Nemluv blbosti!“ vykřikl. „Co je zítra? Jsem důvěrník Kolbenky!“ A zaznělo to stejnou pýchou, jako by řekl: Jsem velitelem druhého praporu!

A tomuto hrdému odvolání se na právo bojovníka musil ustoupiti i Šmeral. „Viš, že hesel nelze vydávati ani o minutu dříve, než je třeba. Ale budou vážná. Ráno se jich dočteš v listě. Zítra se sejdeme před sněmovnou. Ale teď jdi domů! Rozuměl jsi?“

„Ano.“

Prošli nerušeně kolem strážníků v bráně do prosincové noci. Dlažba byla blátivě studená a nad Lidového domu bylo pusté a patrolovaly tu četnické hlídky. Toník s Jardou šli směrem k četkovu, nechtějice sednouti do vozu elektrické dráhy, kde Toníkův obvaz byl nebezpečným. Toník mlčel a mračil se, soustřeďuje mnoho vůle na to, aby na jeho kroku nebylo znáti, jak ho bolí bok. Jardovi vířila v hlavě jediná dvě slova, do ruda zbarvená krví právě prolitou: „Zrada! Zrada!“ a: „Otec zrádce!“

A bylo to v chvíli, kdy se blížili poloosvětlenou Jeseniovou ulicí k cíli své cesty, o půl dvanácté v noci, když průjezdem Lidového domu vcházeli do dobyté pevnosti vůdcové sociální demokracie. Policejní mužstvo, rozestoupivši se a stojíce v pozoru, jim vzdávalo čest. První vysoká postava Františka Soukupa, a starý Antonín Němec, Haberman, Stivín, Biňovec, Koudelka. Kráčeli dvory pustými a mlčenlivými a po dlažbě, zbrocené dělnickou krví, trochu rozpačiti novou situací, trochu rozrušení, a trochu pyšní, že jsou již tak daleko, že mohou dělati dějiny, i s jejich nezbytnou součástí, kterou jest lidská krev. Za vůdci šel hlouček redaktorů a odborových tajemníků. A s nimi patnáct policejních detektivů, z nichž pět bylo oněch, kteří byli před čtyřmi hodinami bití v zahradním sálku. Byli opět vedeni tím tlustým s pleší a oním hubeným v brejlích, který vypadal jako špatně placený písař. Těm patnácti připadla

dnešní noci komparsní úloha rozhořčených sociálně demokratických dělníků. Sahráli ji dobře. Čtvrt lečně se svými vychrtlým tělíčkem starého básníka Antonína Macka o stěnu a rvali Šmerala po schodech, roztrhavše na něm vestu a košili. Nejuřivěji si počínal malý s brejlemi, s nimž se loni seznámil Toník v zahradním sálku. O půlnoci byl Lidový dům zase v držení svých zákonných vlastníků.

Ministerský předseda Černý a odborový předseda Podhradský ještě bděli v pracovně ministerstva vnitř. Pili černou kávu a kouřili doutníky. Teď, když jim byl telefonicky oznámen konečný výsledek, kývl ministerský předseda spokojeně hlavou a spojil se s komnatami presidenta republiky.

Když podal svůj krátký referát, položil sluchátko, vstal a narovnal se v kříži.

„A zítra?“ řekl, dívaje se na odborového předsedu Podhradského.

„Asi horký den.“

„Zbývá dáti ještě nějaké rozkazy?“

„Myslím, že ne.“

„Čekáte generální stávkou?“

„Ano.“

Nato si oba pánové dali přinést sluhou zimníky a sestoupili schodištěm k automobilu. Také jejich práce byla pro dnešek ukončena.

Toník se v temném bytě opatrně svlékal, aby neprobudil Anny. Ale ucítila ho.

„To jsi ty, Toníku?“ řekla půl ze spaní.
„Ano. Spí!“

„A co to tady voní doktorem?“

„Nic. Byl jsem v redakci. Spi, Ando, jsem také ospalý.“

Lehl si na ustlanou pohovku. Ale nemohl usnouti. Zítřa, zítřa, zítřa! A: Kolbenka! Zítřa shromáždíte se na opevněných místech, jichž police a vojsko snadno dobudou a s každým, kdo vás k tomu bude vyzývat, se vypořádáte jako s provokatérem nebo s hlupákem! Hlavou mu letěly rozkazy petrohradského sovětu ve dnech říj nové revoluce. Teď, když ležel, cítil v boku bolest, která se stávala prudkou, pohnul-li se. Proti postupujícím kozákům stavte jen jednotlivé střelce, kteří, vypálivše několik ran, zmizí v domech, přelezou ohrady dvorů a objeví se v jiných ulicích! Nezapomínejte, že jsou vojáci vaši rovní bratři, mířte jen na důstojníky, ale kozáků nešetřte, na jejich rukou lpi příliš dělnické krve! Na posteli klidně oddechuje spící Anna a na zemi vedle ní, v košíku na prádlo, spí jeho syn. Už ne bojovník, jako jeho táta, ale stavitel. Jmenuje se Vladimír. Po velkém vůdci Vladimíru Iljičovi. Lenin pracuje v Kremlu, s jehož věží vlají rudé prapory, a řídí světovou revoluci. Oznamují mu zprávy z Prahy. Dostavuje se horečka. Toníkovy tváře hoří a on se převaluje v peřinách. Zítřa! Jeho hlavou letí scény. Úžasně jasné a ostré. „Zastavit! Zastavit!“ volá Eda Vorlů po dvorech Kolbenky. Na Lidový dům pochodují dělnické set-

niny a jejich kroky zní večerní ulici jako pravidelné výstřely. V průjezdu stavějí soudruzi za zády policie barikádu. Četníci jediným úderem pařeb rozbili skleněnou stěnu zahradního sálu — břink! a crrrnk! jako to ostře zazvonilo! — a skáčou do místnosti. „Hesla budou vážná!“ praví Šmeral, „dočteš se jich v listě!“ Zítřa! Zítřa bude boj! Městské strážníky, nebudou-li se vám stavěti na odpor, pouze odzbrojte, ale členy ochranky usmrcujte!, nařizuje petrohradský sovět. Horečka. Hlava víří a v ústech je protivné sucho. Jen ne zaspát v té horečce! Jen to ne! Jaká potupa by to byla, kdyby Kolbenka vytáhla bez Toníka!

Noc letí . . .

„Toníku!“ vykřikl do jakéhosi jeho zmateného snu vyděšený hlas.

Trhl sebou. Prodřítíl se. Otevřel oči.

Byl den.

„Toníku!“

Nad ním stála Anna a její modré oči byly polekané.

„Co je ti, Toníku?“

Vyskočil. Zabořelo ho v boku. Vykřikl: „Kolik je hodin?“

„Co se ti stalo, Toníku?“

Plakalo dítě. Uminěně a vytrvale.

„Kolik je hodin?“

„Ještě málo, máš dosti času, mluv, prosím tě, mluv!“ a Anniny dlaně se chopily jeho paží.

„E, nic! Uhodil mne včera v Lidovém domě četník; nějaký doktor mi to obvázal; ale nic to není, vidíš sama . . . Bude boj, Ando!“

Toník se rychle oblékal. Bolelo to.

„Jaký boj, Toníku?“

Dítě křičelo.

Udiveně se na ni podíval: „Ty nic nevíš?“

„Ne, Toničku,“ odpovídala ustrašeně.

Strojil se, zatínaje zuby. Stručně vypověděl, co se včera stalo. „Bude boj, Ando!“ a oči mu herečně zaplanuly. Ale ku podivu! Toníkův vnitřní žár se na Annu nepřenášel. V košíku křičelo dítě se zuřivou vytrvalostí, s jakou dovedou jen hladová kojeňata plakat a ustrašené Anniny oči se nerozhodně pohybovaly mezi ním a Toníkovým obvazem.

„Jdeš k doktorovi, že ano?! Nevařila jsem ještě, máš kdy, udělám snídani hned, jen co nakrmím dítě.“

Znova se na ni udiveně podíval. „K doktorovi?“

Jejich oči si vyměnily dvě otázky. Snad ne? úzkostlivě se ptaly ony modré, a ty ocelové: Jak to myslíš?

„Nepůjdeš přece do továrny?“ vybuchla, počínajíc chápati.

„Nu, ovšem!“

„Nepůjdeš!“ Probudila se v ní energie. Přiskočila k němu. „Snad nemyslíš, že tě pustím do továrny?“

„Tys mi nerozuměla, Ando. Začíná boj. Jsme v revoluci.“

Sevřela mu rukama obě paže a její oči se vpily do jeho tváře.

„A ty... ty chceš jít na ulici?“

„To je přece samozřejmé!“ odpověděl klidně.

Pustila mu paže, přistoupila ke dveřím a zakryla je zády. Jediné slovo řekla:

„Ne!“

Ale v tom slově bylo odhodlání ženy, bránící milence, a vášeň matky, chránící mládě. A její slovo bylo tvrdé jako Toníkovo ano a ne, tak tvrdé, jako Kolbenova ocel.

„Nedělej hlouposti, Ando!“ Znělo to ještě mírně. „Kdybys neměla dítě, bylo by tvou povinností jít se mnou.“

„Ne!“

A také její oči ztvrdly.

„Zbláznila ses? Copak mne považuješ za zrádce?“ Teprve toto strašlivé slovo mu vešlo do očí zlý oheň a zbarvilo jeho řeč ostře. Přistoupil k ní. „Pust!“

„Ne!“ vykřikla vášnivě a její výkřik přehlušil pláč hladového dítěte.

Vzal ji svou kovodělnou rukou v zápěstí, stiskl a bylo třeba jen nevelké námahy, aby ji odtrhl ode dveří. Ale ona si i ve své vášni zachovala dosti ženské chytrosti, že ještě předtím za zády vykroutila ze zámku klíč a skryla jej pod halenou.

„Kde je klíč?“ vykřikl, když marně vzal za kliku.

„Nevím.“

Tehdy také jim zalomcoval hněv.

„Dej sem klíč!“

„Nedám,“ zašeptala.

Uchopil ji pod krkem za halenu, látku sežmolil v pěsti a ženu s prsy a rameny sešněrovanými přitáhl na dvě píďe od svých očí. Z těch šlehalo

zelenavé blesky. Anna u Toníka nikdy takových očí neviděla. A s hrůzou pozorovala, že ji nezná. Že před ním stojí cizí člověk. Že před ním stojí třídní nepřítel. A jako s třídním nepřítelem že s ní naloží. Že ji srazí k zemi. Že ji roztrhají o zeď. To, co bude pro svoji věc pokládati za účelnější. „Teď, teď to udělá!“ myslila si. Ale mezi zeleným sršením se náhle kmitlo bělejší světlo.

„Nechtěj, abych se zapomněl, Ando! Víš, co je to zrádce nebo zrádkyně?! Víš, co je to kontra-revolucionářka?“ A opět vybičován těmi strašlivými slovy, zařval: „Klíč!“

„Ne,“ šeptala, nevzdávajíc se ani bezbranná.

„Teď, teď mne zabije jistě!“ myslila si a hleděla mu do očí.

Neučinil toho. Pustil ji. Narazil na hlavu čepici a skočil ke dveřím. Chopil se oběma rukama kliky a rozkročenýma nohama se vzepřel. Trhl jednou marně a ve dveřích zaprašťelo. Trhl po druhé a dveře se s třeskotem vyvrátily, až se zapotácel zpět. Vyběhl ven.

Stála chvíli zkamenělá.

Pak se rozběhla na síň.

„Miláčku!“ vykřikla zoufale.

Toníkovy rychlé kroky zněly již dole v prvním poschodí.

Běžela za nimi.

„Toníčku!“

Ale nedoběhla za nimi dále, než na pátý schod. Zde se zastavila. Zakývala se dopředu, dozadu. Tam vpředu jí odcházel milenec a musila za ním.

Tam vzadu křičelo hladové dítě a musila k němu. A nedovedouc se v této vteřině utrpení rozhodnouti, neučinila ani toho ani onoho, ale kolena pod ní klesla a ona usedla na třetí stupeň, hlavu položila na první a rozeštkala se.

Hrud' se jí otrásala. Schod jí studil čelo.

Zazněl nad ní opovržlivý hlas:

„No... no... hraběňko!... Fuj, styďte se!“

Přemohla se a vstala.

Nad ní stály dvě studené oči sousedky Činčvarové a sousedka Činčvarová celá, ruce, po lokty obnažené, podepřeny v bok. A ty ruce byly věčným praním vyběleny jako papír.

„Fuj, styďte se!“ řekla ještě jednou a v těch slovech byl škopík vystydlých pomyjí Činčvarovy kuchyně.

Anna běžela domů.

Vzala z košíku dítě, usedla na pelest postele a podala mu prs a dítě se ho hladově chopilo a jeho zuřivý křik se v půli slabiky zlomil a změnil se v mlasknutí. Ale v příští chvíli již Anna zapomněla, že drží v náručí syna. Její oči tkvěly v prázdnu. Toník! Toník! Toník! Viděla, že musí za ním a že půjde za ním. Že ho nesmí nikomu dát, že ho musí zachránit pro sebe a pro své dítě. Mluvila k ní zase její vesnice s polními mezemi a topoly v končinách, kde každý dovedl houževnatě držeti, čeho tak těžce nabyt. Toník! Toník! Toník! Neběželo-li za ním na ulici její tělo, připoutané k pelesti postele ssajícimi ústky a vlažným prouděním mléka, běžela za ním celá její bytost ostatní. Anna se stávala tímto během po

ulicích neklidnou a její neklid se přenášel na dítě.

Otevřely se bez zaklepání dveře a zase zde stála sousedka Činčvarová. A zase si podepřela v bok ruce, vybilené jako papír a její oči byly studené jako vždy a hlas zlý jako málokdy.

„Vy se opravdu nestydíte? . . . To je vám líto, že se šli chlapi na ulici trochu prát pro větší kousek chleba pro nás a pro děti? . . . Ten můj šel taky! Sama jsem ho poslala. Vyplila bych se mu do očí, kdyby nešel! Co dělali celý život? Nic! My jsme se dřely jako kobyly. My! . . . No, vy moc ne,“ dodala zlobně. „Ale co oni dělali? Ten můj se trochu babral v hlíně a ten váš si hrál s formičkami. Jen ať se trochu tahají s policajty! Vždycky to drobátko pomohlo a pomůže to také teď . . . A vy se styďte, paní Krouská! Hodně se styďte!“

Anna na ni hleděla horečnýmá očima.

„A co pláčete?“ řekla Činčvarová tvrdě.

„Já už nepláču, paní Činčvarová.“

Sousedka zase šla.

Anna nakrmila dítě a chodila s ním po jizbě, uspávajíc je. A v té chvíli se pevně rozhodla. Její rozhodnutí v ní uzrálo pod dojmem tvrdých očí a bílých loktů sousedky Činčvarové. Položila spící dítě do košíka, rychle se oblékla a šla k sousedce.

„Paní Činčvarová,“ řekla jí, „Vláda spí, prosím vás, kdyby plakal, podívejte se tam!“

„Kam jdete?“ zamračila se na ni.

„Za Toníkem,“ odpověděla Anna mírně a pevně.

Sousedka se na ni úkosem podívala. Ne nepřátelsky. Leč Anna nevěděla, kam má jít. Zeptala se:

„Kam šli?“

„Nevím. Snad na Staroměstské. Bude to asi v ‚Rudém‘. A co vy tam chcete?“

„Za Toníkem.“

Šla.

Dělnictvu republiky Československé!

Tak stálo v čele letáku „Rudého Práva“, a již tyto písmeny, velké a černé, naplnily Annino nitro vědomím vážnosti chvíle.

„Včera obsadila vláda ozbrojenou mocí Lidový dům v Praze, zapečetila pod záminkou, že byl spáchán přestupek živnostenského řádu tiskárnou Rudého Práva. Při pečetění tiskárny, prováděném za asistence několika set policistů a četníků, tekla dělnická krev. Po hrozných výpadech zranili tu četníci bodáky a policie obušky řadu dělníků. Nesmírné vzrušení zachvátilo všechny dělníky, kteří byli včera přítomni této události a jako z jedné úst byla pronášena vášnivá výzva:

Odpovíme jenerální stávkou!

Hned včera, sotva přišly zprávy na Kladensko, dělnictvo kladenské prohlásilo skutečně všeobecnou stávku v celém revíru i kraji.“

Anně bušilo srdce. Mezi prolitou dělnickou krví byla také krev Toníkova. Její horečné oči letěly provoláním výkonného výboru až na konec.

„Na toto násilí odpovězte protestem mimořádně silným:

Vyhlašte všeobecnou protestní stávkou ve všech částech republiky!

Dělníci, krev prolitá, násilí spáchané a vaše čest velí vám protestovat! Protestujte mohutně proti násilí na vaši straně páchanému, protestujte proti opovržlivosti vlády, ukažte svou sílu. Zaražte pro přítomnost i budoucnost odvahu každého, kdo by na nekompromisní socialismus chtěl sáhnout, násilím a persekucí.“

Anna věděla, co je to generální stávka. Srdece jí bilo údery kladiv.

Vskočila do vozu elektrické dráhy a jela na Staroměstské náměstí. Ve voze čtli lidé noviny. Ale mluvili méně než jindy a jejich mlčení a čela, skloněná nad papírem, vyjadřovaly napětí dne. K ránu napadal sníh a zůstal ležeti na ulicích. Před Staroměstským náměstím se Anna marně nakláněla z vozu, hledajíc dělnické zástupy. Vystoupila. Lidé, kteří tu přecházeli, byli jí cizí a nepřátelští. Sychravý zimní den připomínal popravu. Pak běžela ke sněmovně. Ale prostranství před ní bylo prázdné. V parčíku ležel na záhonech, přikrytých chvojí, sníh a bylo tu pusto, ticho a zima.

Kde je Toník? Otázka byla stejně pochmurná jako dnešní den. A kde ho má hledat? Zmocňoval se jí neklid. Zdálo se jí, že již kdysi v životě, někdy, dávno, velmi dávno, stála takto na ulici, bezradná a nevědoucí, kam se obrátit.

Překvapil ji veselý ženský hlas:

„Vy jste Andula z Pelhřimova, že ano?!“

Před ní stála krásná, štíhlá dáma v silskinovém kožišce, přívětivě se usmívala a oči jí hrály.

„Slečna Dadlinka!“ řekla překvapeně Anna.

A v tom okamžiku již věděla, kdy takhle bezradná, dávno, neuvěřitelně dávno, stála na ulici. „Přiveďte mi Rudiho!“ řekla jí tenkrát slečna. „Nebude-li tam, jděte tam a pak jděte ještě tam a tam a tam...!“ Ale kde bude dnes Anna hledat Toníka?

„Jak se máte, Andulo?“

„Děkuji, slečinko, dobře.“

„Nejsem již slečna. Nečtla jste to v novinách?“

„Ne.“

„Můj muž je pan doktor Urban, ředitel Živnostenské banky.“

Paní Dadla se usmívala a v koutcích očí jí seděla veselost. Jako by v příští chvíli měla říci: Nechceš táfličku čokolády, Andulo? Ale řekla něco jiného:

„Zná dokonce vašeho muže. Váš muž je komunist?“

„Ano.“

„No, vždyť já vim!“ usmála se Dadlinka příjemnou vzpomínkou.

Dívala se chvíli na Annu, prohlízejíc si ji s vlnitým zájmem, který byl Anně nepříjemný.

„Nevypadáte dobře. U nás jste vyhlížela lépe. Máte rodinu?“

„Ano.“

„Ale teď jděte domů, Andulo!“ řekla na to Dadlinka s velitelskou samozřejmostí, Anně tak dobře známou.

V Anniných očích byla otázka.

„Jen jděte!“ poroučela paní ředitelová, neod-

kládají se rtů úsměvu. „A držte si muže! Budou dnes do vás střílet.“

„Ježíši Kriste!“ vykřikla v Anně zoufale její vesnice a Anniny dlaně se vznesly ke skráním. Její vyděšené oči hleděly úzkostlivě v tvář krásné paní... Kde najde Tonika?!

Ale jak na ni Anna hleděla, upřeně a vytrvale, počala se krásná paní ponenáhlu měnit. A nestála zde již slečna Dadlinka s velitelskými pohyby, smíchem na rtech a tabulkou čokolády v ruce. Té už dávno nebylo. Nestála zde ani vlídná paní, varující Annu i za cenu zrady vlastního tábora. Před Annou v sychravém vzduchu prosincového dne stála zlá tvář třídního nepřítele. Jen příliš zhýčkaného, aby dovedl vzít pušku a jít střílet sám, jen příliš zbabělého, aby si i v této krvavé chvíli nezahrál na laskavého přítele a rádce. Ale je to právě tento lehounký silskinový kožich s podšivkou z višňového hedvábí, pro nějž dnes budou do Tonika střílet! Jsou to právě tyto šampaňské střevíčky a hedvábné punčochy, pro něž se dnes bude vraždit! Je to právě tato půvabná čapka a americké rukavice a kytička z pestrého hedvábí na prsou paní bankovní ředitelky, pro které tekla již včera dělnická krev! Anninou hlavou se mihla dávno zapomenutá představa utýrané zednické ženy, házející paní stavitelové k nohám milodar „Českého srdce“. Anna viděla, že oči paní Dadly jsou zlé a úsměv posupný.

A tehdy se počaly měnit také modré oči Anniny. Zmizela z nich úzkost a zmizel z nich strach a také ony tvrdly a stávaly se ohnivými. Ruce od

skrání klesly. A Anna, rusá služtička, stála zde vzprímená a velká. A její ústa, prve rozpačitá, teď pravila přísně a nepřátelsky:

„Budete do nás střílet?! My do vás také, paní!“
A oči jí zaplanuly.

Obrátila se a šla.

Spadla s ní všechna bázeň. Již viděla, kam má jít. Ne za Tonikem. Mezi své! Tam je také Toník. Lhostejno, zda jí po boku či kdesi za zdmi domů a uličními bloky. Mezi svými! Mezi těmi, kdož jí dali Tonika, kdož jí dali domov a dítě, kdož s ní byli vždy, když jí bylo zle.

Do Kolbenky půjde!

Šla pevnými kroky ke stanici elektrické dráhy, nestarajíc se o elegantní paní na chodníku, zrudlou hněvem a sršící uhlíky z očí nad nevděkem, nad urážkou, nad drzostí, nad neslýchanou proletářskou drzostí, s jakou se tato služka chovala k ní, dámě, která z ryzí dobroty srdce a přes slib mlčenlivosti, daný manželu, chtěla zachrániti jí a jejímu muži to nejdražší, co člověk má: život.

„Mrcho!“ zasípěla za ní paní Dadla.

Anna jela do Kolbenky. Nebylo v ní již strachu, nebylo v ní již úzkosti a její srdce bylo odhodlané.

Na rozhraní vnitřní Prahy a Karlína spatřila dělnický průvod. Již zdaleka jej spatřila, jak se jim na obzoru začernala ulice.

Srdce jí zabušilo radostí a vzrušením.

Ano! To jsou oni! Soudruzi!

Anna vyskočila z jedoucího vozu, v němž maloměřáci vstávali s lavic a nakláněli hlavy k oknům.

Soudruzi jdou! Bliží se!

To pochoduje ulicí za rudým praporem proletářský Žižkov. A s Žižkovem Karlín a Libeň a Hořešovice a Vysočany. Tisícihlavá masa, valící se městem. Přísná a mlčenlivá. Černý bojovný zástup, který ze svých bran vychrlily tkalcovny a přádelny, mlýny a pekárny, truhlárny a pily, uhelná skladiště a dřevařské ohrady, slevárny, vagonky, soustružny, chemické závody, nádraží a dopravnické domy. Dělníci. Proletariát. Vykořisťování a přece nad živly silnější strašlivým sebevědomím pánů světa. Tisíckrát odražení a na hlavu potření, tisíckrát zkrvavení a přece znova jdoucí v útok s jistotou vítězství. Všichni ti, jež v prosincový den spojila myšlenka nového řádu a rudý prapor před nimi. Zástup táhne šíří ulice a ulice se pod jeho nohama vlní jako rozhoupáný most. Nad hlavami zástupu se chví světlo.

Den a svět nabyly nové tvářnosti.

Vstříc mase běží žena. Anna, rusá proletárka.

„Je tu Kolbenka?“ volá.

„Je,“ odpovídá jí kdosi.

Anna ustupuje ke zdi, zástup plyne kolem ní, tisíce hlav jí míjí a ona hledá očima.

Vybíhá k ní mladý chlapec.

„Anno!“ A tiskne jí radostně ruku. Oči mu září.

„Jarouši!“

Je to Jarda Jandák. A je to dnes po prvé, co ji oslovuje jménem a říká jí: Ty.

Splynuli se zástupem a zástup je pojal v sebe.

„Kde je Toník?“

„Vyslali jsme ho s několika soudruhy napřed.

Ve sněmovně zasedá od rána výkonný výbor strany
Jdeme před sněmovnu.“

Tisícihlavá masa plyne ulicí a kroky duní a není jiného na světě než tato masa a rudý prapor před ní, jehož plátno se třepetá tam daleko vpředu nad hlavami. A ve všech hrudích je jistota a bezpečnost a hrdé sebevědomí. Na střechách domů leží sníh. Obchodníci stahují drnčící žaluzie.

Zástup dospívá na Staroměstské náměstí. Blízko kosti mety se ohřívá jeho krev. Jeho krev, která jest jedinou řekou. A blízkostí mety tep jeho žil se zrychluje. Jeho žilobití, které jest jediným bubnováním v jediném rytmu. A hlavy tisíců se jako jediná hlava vznášejí výše. A krok zní dumivěji. A z tisíců hrdel zní:

„Pryč s tyrany a vládci všemi!
Nechť zhyne starý, podlý svět!“

Dělnická hymna, teď vyhrocená ve výboj, buráčí strašlivým, výhružným chorálem. Otřásá se jí pět set let staré zdivo Staroměstského náměstí, odrážejí ji gotické parlány radnice a kvádry týnského chrámu, a píseň, zmnohonásobená ohlasem jejich dějin, letí po věžích vzhůru a hřmí k obloze bouří, z níž šlehnají blesky.

„Krev naše prolévána katy,
my oplýváme slzami.
Však přijde jednou den odplaty!
A potom budem' soudit my!“

Rudý prapor zahýbá již kolem Mikulášského kostela. Ale daleko vzadu, v Celetné ulici, doznívá ještě bouře: ... je na něm robotníků krev.“

„Soudružko!“ zatahal někdo nesměle Annu za rukáv. „Tvůj muž tu není? Kde je?“

Anna okamžitě poznala tohoto hubeného mužička s brejlemi, vypadajícího jako špatně placený písař. Špiel! Chtěla na něho upozornit Jardu, ale mužik to vystihl a ztratil se do zadních řad. Čtvrt minuty nato viděla ho Anna vycházeti ze zástupu a mizeti rychlými kroky v postranní ulici.

Zástup pochoduje za zpěvu Kaprovou ulici. —

Pět set kroků odtud se koná dělnický tábor. Před sněmovnou, na náměstí se zasněženým parčíkem, kde dnes ráno mluvila Anna s paní Dadlou. Náměstí jest naplněno jen dopola. Jsou tu smíchovské továrny, které sem přitáhly přes most s druhého břehu Vltavy, ale jinak sem přicházeli dělníci jen v hloučcích a jednotlivě. V těchto končinách není průmyslových závodů. Hlavní kádr teprve táhne z dělnických čtvrtí, ze Žižkova, z Libně, Karlína, Holešovic a Vysočan a teď je pět set kroků odtud; v Kaprové ulici. Se schodiště sněmovny se řeční. Mluví bílý stařeček Šture, prošlý všemi dělnickými boji a všemi kriminály, v dvašedesáti letech stejně ohnivý revolucionář, jako byl v dvaceti. „Jenerální stávka! To může být jediná odpověď dělnictva na včerejší krveprolití!“ Tábor mu bouří vstříc souhlasem. Pak vystupuje na řečniště schodů železniční zřízenec. Uvnitř sněmovny, v místnostech poslaneckého klubu, zasedá výkonný výbor strany. Ale je tu také ozbrojená moc. Ve sněmovním projezdu, pod kvádrovým loubím s ozdobou dvou kamenných lvů, stojí v plné zbroji šik četnictva. A na východní straně náměstí

se seřadila policie a v klidném postoji čeká. K jejímu veliteli přistupuje drobný človiček v brejlích, cosi mu hlásí a zase rychlými kroky odchází.

Teď přejela táborem na náměstí vlna. Jemná a sotva znatelná. Značí očekávání. Značí napiaté naslouchání... Od Staroměstského náměstí sem zaznívá zpěv?...

Řečník pronáší se schodiště významná slova. Ale padají do sychravého vzduchu a ztrácejí se v něm, nedosáhnuvše lidských hlav.

Ano, ano, z Kaprové ulice zní zpěv!

Hlavy všech se obracejí tím směrem...

Kaprová ulice hřmí zpěvem!!

Kaprová ulice burácí zpěvem dělnické písně!!!

A teď se Kaprová ulice rozčernala v celé své šíři. Pochoduje sem proletariát Velké Prahy! Nad jeho hlavami vlá rudý prapor! Jásavě bojovná rudost nad tisíci hlavami! Huráá! Je to veliká chvíle.

Praporečník sevřel žerď pevněji v rukou a pozdvihl výše. Látka jest napiata celou plochou a popleskává o vítr. Přední řady zrychlily krok. Také Anna a Jarja. Ti se cestou protlačili až k praporečníkovi..

Posluchači na náměstí opouštějí řečníka a rozbíhají se vstříc průvodu.

Ale v té chvíli vyrazí také policie. Vyskakuje z úkrytu domů a rozvíjí se v řetěz. Běží poklusem proti průvodu, třímajíc v rukou obušky. Jejím úmyslem jest zřejmě zabrániti spojení obou zástupů.

Ale policie vyrazila o pět vteřin pozdě. Má v zádech běžící zástupy z náměstí, před sebou vpřed

se řítící zástupy z Kaprové ulice. Ještě vteřinu a je sevřena mezi dvěma zdmi lidských těl. Tváře jsou vzdáleny jen na píd. Masa sebou zmitá. Zahřmí první výkřiky. První údery lokty a pěstí. Na hlavy dopadají první rány. Mihnou se obušky a hole. Odkudsi přiletěl kus cihly a strážník se oběma rukama chápe za tvář. Rozpoutává se řež.

A najednou: P o k ! . . . p o k ! A : P o k ! . . . p o k ! p o k !

To policie vytrhla revolvery a střílí.

P o k ! . . . p o k ! p o k ! . . . p o k ! p o k ! p o k ! p o k !

Ale nezní to nijak, jako by se toho měl člověk bát. Spíše jako nějaký nevážený žert. Nenahání to strachu ani Anně.

P o k ! p o k ! p o k !

Snad střílejí také naši.

P o k p o k p o k p o k . . .

Rudý prapor se nějak podivně zakymácel. Teď padá malátně k zemi. Také praporečník padá k zemi.

K praporu přiskakuje Jarda Jandák a zdvihá jej vysoko. „Huráá!“ řve a oči má vytřeštěné.

Strážník mu střílí ze vzdálenosti půl kroku přímo do obličeje. Zsinalého drží ještě okamžik stlačená masa. Pak se student kácí. Tváří do rozmoklého sněhu.

Anna jest zástupem vrhána dopředu. Jest odrážena vzad. A kamsi nesena. A znova házena vpřed.

V jedné chvíli vidí, jak zpod kamenného loubí vyrážejí četníci a ženou se s napřaženými bajonety náměstím. Snaží se rozdělití masy a část zatlačit

na most. Také tam je řež. Soudruzi rvou z parku plaňky a bijí se. Také tam se střílí. Bílá plocha vyklizovaného náměstí se brzy rozšiřuje, brzy je menší. Válejí se tam ve sněhu ranění. Ale Anna nepocituje strachu. Má dojem něčeho neskutečného a vzdáleného.

Zase jest kamsi unášena.

A teď je v ústí postranní ulice uprostřed shluku lidí. Jest zde již volněji. Za jejími zády zní dusot a křik. Zase zaprasklo několik výstřelů.

„Tudy se tam nedostaneme!“ křičí někdo vedle ní. „Přes most legií, na druhou stranu!“

Shluk lidí se žene prázdnými ulicemi. Anna s ním. Pak unavení již jen krácejí. Netečným městem a kolem lidí, kteří ještě nic nevědí. Ale jdou s čely vpřed nakloněnými a s obočím svráštělým nad ohnivýma očima. Jako vojáci na posíce.

Přešli rychlými kroky most a spěchají po druhém břehu zpět ke sněmovně.

Ulice jest zatarasena. Zatarasena zástupem lidí, vířících se kolem tří zastavených vozů elektrické dráhy. To jsou soudruzi, které četnictvo zatlačilo od sněmovny na most. Vypiali kladky elektrického vedení a vyvlékají z vozů pobledlé policejní strážníky, kteří se tudy chtěli dostatí vzad dělnických zástupů. Rvou jim jejich obušky, smýkají a bijí dělnickými ranami. Stráž se nepokouší ani o obranu. Chrání si jen oči a může-li, utíká. Po zemi se válejí přílby. A ti, kdož sem teď úprkem běží, ti, v jejich středu jest také Anna, chytají prchající a vrhají je o stěny domů.

Anna se zastavuje uprostřed ulice.

„Toníku! Soudruhu Toníku!“

Rozpřahuje náručí.

Toník drží za prsa malého mužika v brejlich, který vypadá jako špatně placený písař. Odhazuje ho. Ledabyly, jako by mu bylo odporné použití proti této nečistotě své kovodělnické síly.

„Soudružko Anno!“

Běží jí vstříc.

Odkudsi od Smíchova zní střelba. Hlučnější než ona policejních pistolí a soustředěnější. Snad vojenská.

„U Ringhofferů se střílí!“ křičí kdosi.

Zástup se žene tam.

Vpředu Toník a Anna. Běží a jejich kroky duní ulicí.

Dopředu! Dopředu!

Běží a jejich ramena se dotýkají.

Dopředu! Dopředu!

Daleko, daleko je Annina vesnice s mateřidouškovými mezemi a topoly v končinách. Daleko, daleko je Rubešova kuchyně a růžový pokojík slečny Dadly. Až na druhém konci města je Jeseniova ulice.

Kupředu!

Kupředu, kupředu, Toníku a Anno!

OBSAH:

Mladý pán	9
Ošklivý den	49
Zbraně! Zbraně!	95
Černá ruka	139
Dům v Jeseninově ulici	177
Příběh Kerekese Sándora	195
Zrádce	227
Prosinec	285

IVAN OLBRACHT
SPISY V
ANNA PROLETÁRKA

VYTISKLA
POLYGRAFIA V BRNĚ
PRO

NAKLADATELSTVÍ
FR. BOROVI
V PRAZE

1928

